การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

นายรังสิทธิ วิหกเหิน

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2568

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

นายรังสิทธิ วิหกเหิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2568

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นายรังสิทธิ วิหกเหิน แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนืองเฉลิม)

ว่าที่ร้อยตรี กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญ ชุยกระเดื่อง)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ผาระนัด)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(อาจารย์อนุสรณ์ ถูสินแก่น)
คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษกนก ดวงชาทม)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....ปี.....

เรื่อง	:	การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม
ผู้วิจัย	:	นายรังสิทธิ วิหกเหิน
ปริญญา	:	ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการเรียนการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง รองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ผาระนัด
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ศึกษาการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาการโปรแกรมเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และระยะที่ 2 ศึกษาการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 214 รูป ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามสภาพและความต้องการในการพัฒนาแบบทดสอบวัดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และแบบประเมินโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษสภาพปัจจุบันและความต้องการเพิ่มความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะ คือ การศึกษาด้วยตนเอง และการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) ผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการของโปรแกรม 2.2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2.3) เนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรม 2.4) รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 2.5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ ด้านความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และด้านความเหมาะสมของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมไปใช้ ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีคะแนนการทดสอบ ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาที่อยู่ในระดับปานกลางและมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

_____อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title	:	Development of a program to promote the ability to organize teaching and learning at the lower secondary level For monks teaching morality.
Author	:	Mr.Rangsithi Vihokhern
Degree	:	Doctoral of Education (Curriculum and Instruction)
Advisors	:	Assistant Professor Dr.Poosit Boontongtherng Associate Professor Dr.Wanida Pharanat
Year	:	2025

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to develop a program to promote teaching ability and 2) to study the use of a program to promote teaching ability at the lower secondary level for morality teaching monks. The research and development process is divided into 2 phases: Phase 1: Development of a program to enhance the ability to organize teaching and learning at the lower secondary level for morality teaching monks and Phase 2: Study the use of programs to promote ability in teaching and learning at the lower secondary level for morality teaching monks. The sample group was monks who teach morality at the lower secondary school level in schools under the Buriram Secondary Educational Service Area Office, a total of 214 monks were obtained through simple random sampling. The tools used to collect data include interviews, questionnaires, tests, and assessments. Data was analyzed using basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that: 1) The results of the study of the composition and level of learning management abilities of morality teaching monks have a total of 4 elements: Knowledge and ability to design learning, learner-focused learning management, use and development of innovative technology media for learning management, and measurement and evaluation of learning outcomes. Overall, it is at a moderate level, with methods for enhancing competencies being self-study and workshops. 2) The results of the development of the program to promote the learning management ability of morality teaching monks developed consists of 5 elements including 2.1) Principles of the program, 2.2) Aim of the program, 2.3) Program contents and activities, 2.4) Format and activities used in the program, and 2.5) Measurement and evaluation. The results of the evaluation of the program by experts regarding the usefulness of the program to promote learning management abilities, the feasibility, accuracy, and appropriateness of the program to promote learning management abilities, It was found to be at the highest level in every aspect and the manual for

using the program to promote learning management abilities including all aspects was at the highest level. The program to promote the learning management ability of monks teaching morality by qualified experts was found to be at the highest level of appropriateness 3) The results of the implementation of the program to promote the learning management abilities of the morality teaching monks resulted in the morality teaching monks' scores on the learning management knowledge test after the development being significantly higher than before the development at the level of .05 with the level of learning management competency after participating in the development program was at the highest level, which was higher than before participating in the development program at the moderate level, and satisfaction with participating in the program was at the highest level.

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาคำแนะนำ เสนอแนวคิดให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และยังเอาใจใส่ในทุก ๆ รายละเอียดทุก ๆ ขั้นตอน โดยตรวจสอบแก้ไขข้อพกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์สมบูรณ์ ทำให้ผู้ศึกษาได้รับประสบการณ์ในการการศึกษาครั้งนี้ ตลอดถึงคณาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน ที่ได้ให้ความรู้และกำลังใจ จนงานวิทยานิพนธ์สำเร็จไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้คำปรึกษาในเชิงวิชาการ ทำให้การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม จนสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบนมัสการพระสอนศีลธรรมประจำทุกอำเภอในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโปรแกรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ขอขอบคุณทุกคนที่ค่อยให้กำลังใจและความช่วยเหลือทุกอย่างตลอดมา คุณค่าอันพึงเกิดมีจากการศึกษาในครั้งนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา ตลอดจนสมาชิกใสครอบครัวทุกคน ที่ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือห่วงใย และให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษาตลอดมา ด้วยธรรมคารวตาอย่างสูงยิ่ง

นายรังสิทธิ วิหกเหิน

สารบัญ

เรื่อง หน้า

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ค
กิตติกรรมประกาศ ..... จ
สารบัญ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ช
สารบัญภาพ ..... ฌ
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 คำถามวิจัย 5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย 5
1.4 ขอบเขตการวิจัย 5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย 10
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 12
2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 12
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู 36
2.4 โปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม 41
2.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 56
2.6 แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร 61
2.7 โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 68
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ 78
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 81
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 87
ระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 87
ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 95
บทที่ 4 ผลการวิจัย 100
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 100
4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 100

เรื่อง หน้า

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 100
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 122
5.1 สรุป 122
5.2 อภิปรายผล 123
5.3 ข้อเสนอแนะ 126
บรรณานุกรม 128
ภาคผนวก 135
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 136
ภาคผนวก ข คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล 151
ภาคผนวก ค โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 158
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 236
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย 238
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 252
ประวัติผู้วิจัย 253

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

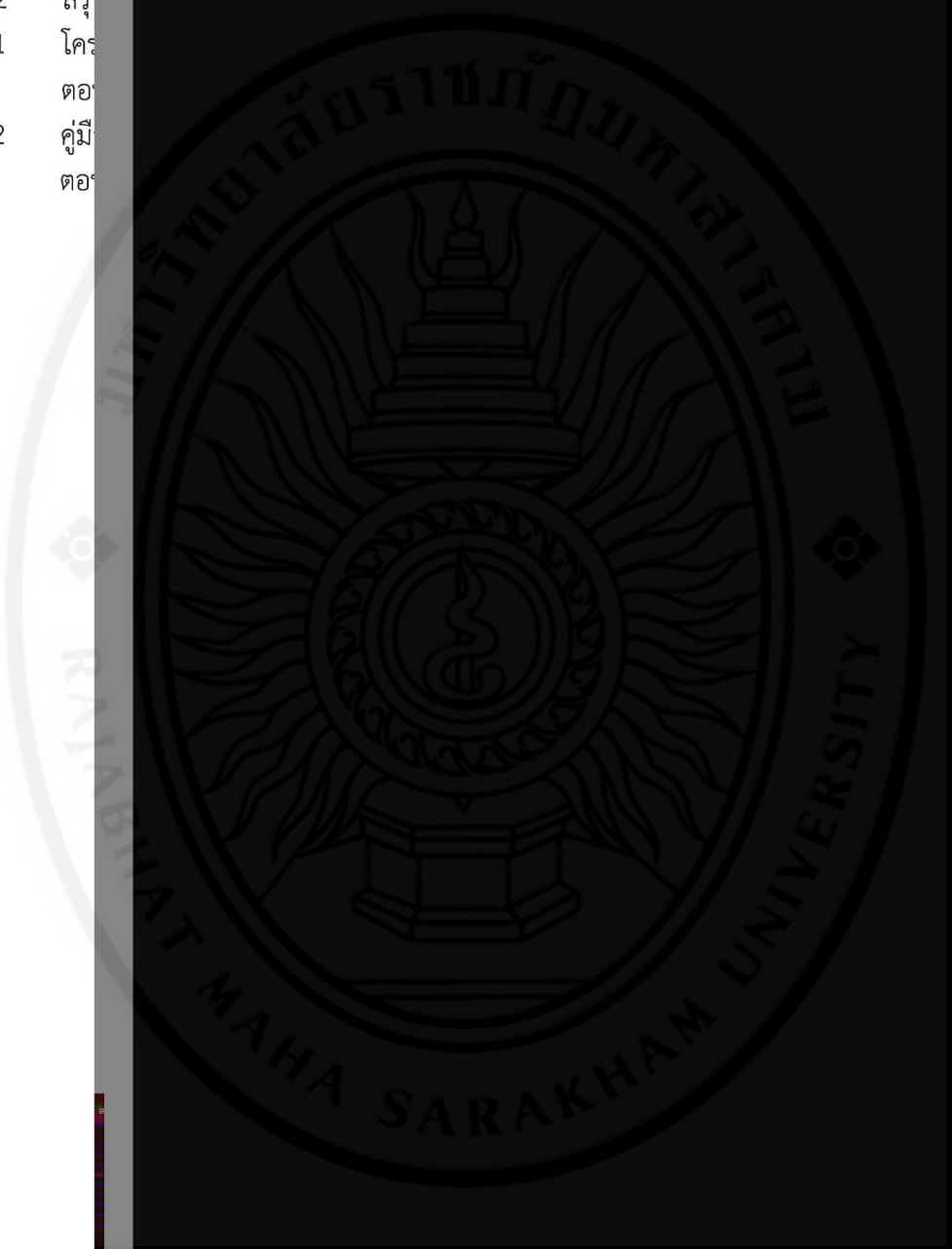
2.1 กระบวนการเรียนรู้ภายในกับสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ภายในพร้อมทั้งตัวอย่างการกระทำประกอบ 29
2.2 กระบวนการเรียนรู้ภายในกับสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ภายใน พร้อมทั้งตัวอย่างการกระทำประกอบ 30
2.3 เปรียบเทียบแนวคิดแบบดังเดิมกับแนวคิดด้านสติปัญญาของการ์ดเนอร์ 35
2.4 ผลการสังเคราะห์วิธีการของการพัฒนาครู 40
2.5 องค์ประกอบของโปรแกรมตามแนวคิดของนักการศึกษา 46
4.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 101
4.2 ความต้องการวิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 103
4.3 รายละเอียดการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 111
4.4 ผลการประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน 112
4.5 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 113
4.6 ผลการทดสอบความรู้รายบุคคลก่อนและหลังการพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม 117
4.7 ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม 118
4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม 119
ข.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพและความต้องการการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 152
ข.2 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ) 153
ข.3 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ) 154

ตารางที่ หน้า

ข.4 ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ข้อที่เลือกไว้ใช้ 156
ข.5 ค่าอำนาจจำแนก (B) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (rcc) ของแบบทดสอบวัดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 156

ภาพที่

1.1 กร
2.1 คว
2.2 สรุ
4.1 โคร
ตอ
4.2 คู่มื
ตอ

1.1 ที่มาและความ

หลักสูตรแกนกล
การศึกษาในระบบ นอก
ผู้เรียนตามมาตรฐานการ
คนดีมีคุณธรรม จริยธรร
หลักธรรมของพระพุทธศ
เลขาธิการสภาการศึกษ
น. 8) ตามสาระการเรียน
วัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาส
ศาสนา หลักธรรมของพร
และปฏิบัติตามหลักธรรม
ตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และ
ระดับประถมศึกษา และ
(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึก
เยาวชนของชาติ ตั้งแต่ระ
ทางศาสนา สัปดาห์ละ 1
น. 4-5)

การจัดทำแผนการ
การจัดการศึกษาขั้นพื้น
เนื้อหาวิชาพระพุทธศาส
หลักสูตร เอกสารและสื่อ
และการวัดผล ครูที่สอนไ
นวลสาย, 2544) ปัญหาก
6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัด
เรียนการสอน 3) ด้านบร
ความสนใจใคร่รู้ 5) ด้าน
ประเมินผลการเรียนการ
การพัฒนากิจกรรมการเ
ขาดทักษะ ขาดการเตรียม

เป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนฯให้มากขึ้นเป็น 20,000 รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมาย (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2557, น. 3)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการที่รับกำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รับมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจของมหาวิทยาลัย ประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรม 3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ ฯ มาแต่เริ่มแรก 4) ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ คือนักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการฯ อย่างเป็นระบบ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564, น. 2) โดยโอนภาระกิจพร้อมงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้หน่วยงานของมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาครับไปดำเนินการให้สอดคล้องกับงานคณะสงฆ์และความร่วมมือของคณะสงฆ์ทุกจังหวัดจึงทำให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและนโยบายที่กำหนดเอาไว้

การปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีปัญหาปัญหามากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียนจากการศึกษาความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการผลิตและการใช้สื่อส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ส่วนการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ลำดับความถี่มากไปหาน้อย พบว่า ควรจัดหลักสูตรที่ให้ทะทัดรัดเหมาะสมกับแต่ละช่วงชั้น มีความเป็นเอกภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกโรงเรียน พร้อมทั้งมีคู่มือครูที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน ข้อสอบ แผนการสอน แนวการสอน ควรจัดให้มีหลักสูตร การผลิตและการใช้สื่อสำหรับครูพระ โดยครูพระที่เข้าไปสอนในโรงเรียนจะต้องผ่านการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว และจัดอบรมหรือสัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์สอนจากผู้มีประสบการณ์ เช่นการสาธิตการสอน โดยครูต้อนแบบเป็นต้น เพื่อแนะนำถวายความรู้ด้านการสอน และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ (พระอุดมเกรียรติ วิสุทธาจาโร, 2555, น. 125) บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ด้านการศึกษาหลักสูตรยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่อบรม ด้านการสอนขาดความรู้เทคนิควิธีการสอน การเขียนแผนการสอน สื่อการสอนไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ขาดการพัฒนาผลิตสื่อการสอน (พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร และคณะ, 2546, น. 36) สอดคล้องกับพระสมุห์อมร ปภากโร และคณะ (2561, น. 2) ที่ได้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ยอมรับสมมติฐาน

การวิจัย ปัญหา และอุปสรรค คือ พระสอนศีลธรรมขาดเทคนิคการจัดการเรียนการสอน ขาดสื่อการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีน้อย กิจกรรมไม่น่าสนใจ ข้อเสนอแนะ คือ พระสอนศีลธรรมต้องมีใจรักในการสอน มีการทำแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการสอน และควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมและต้องพัฒนากิจกรรมอยู่เสมอ และพระอธิการสัมผัส สนฺตจิตฺโต และคณะ (2564, น. 65) ได้การศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่า 1) ด้านหลักสูตร พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง จึงควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานทุกรูป 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความสามารถในการเร้าความสนใจในขณะปฏิบัติการสอน ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ขาดการประสานงานระหว่างครูผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา จึงควรสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรม แต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น 3) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดความรู้ในการใช้สื่อ ขาดความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอน จึงควรจัดอบรมวิธีการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมด้วย และ 4) ด้านการวัดผลประเมินผล พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ จึงควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และควรมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่ามีผลลัพธ์มากน้อยเพียงใด

จากสภาพปัญหาของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนดังกล่าวแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนา ให้ได้รับคามรู้ด้านวิธีสอนศีลธรรม สิ่งที่ควรจะปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และสืบเนื่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นส่วนงานที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และมีแผนในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพิ่มพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ ทั้งด้านทักษะการสอนศีลธรรม และมีนโยบายให้พระสอนศีลธรรมต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาวิธีสอนให้หลากลาย ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมที่ได้มาตรฐานและเป็นต้นแบบจึงมีความสำคัญและควรพัฒนาให้มีขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อพัฒนาวิธีสอนศีลธรรม นำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การสอนของพระสอนศีลธรรม ให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 โปรแกรมส่งเสริมความสามาร ถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.2 การใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผลเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.3.2 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 สร้างและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ดำเนินการโดย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม จากประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 482 รูป กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรเบื้องต้นที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 43). ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 รูป ใช้สำหรับตอบแบบสำรวจในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สอนที่สอนมาแล้ว 1-3 ปี จำนวน 10 รูป และ 3-5 ปี จำนวน 10 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพความต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สำหรับพระสอนศีลธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

2. พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ดำเนินการโดย

2.1 ร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2.2 ประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 การนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปใช้

ประชากร คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 482 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่การสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 รูป ขั้นตอนการดำการวิจัย ดังนี้

1. การทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ในปีการศึกษา 2566

2. ศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ประเมินก่อนการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ขั้นที่ 3 การบูรณาการ พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปบูรณาการกับคาบสอนที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่สอนอยู่

ขั้นที่ 4 การประเมินหลังพัฒนา

1. การทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้

3. การประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีบทบาทในการให้ข้อชี้แนะ คำแนะนำ และประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของโปรแกรม และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 482 รูป

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรเบื้องต้นที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม

ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 รูป ใช้สำหรับตอบแบบสำรวจในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สอนที่สอนมาแล้ว 1-3 ปี จำนวน 10 รูป และ 3-5 ปี จำนวน 10 รูป

1.4.1.3 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

1.4.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.4.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีขอบเขตดังนี้

โมดูลที่ 1 เรื่อง ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้
โมดูลที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
โมดูลที่ 3 เรื่อง การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
โมดูลที่ 4 เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม 2566

ระยะที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปใช้ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2565–เดือนมีนาคม 2566

1.4.5 ด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติการสอน และวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แผนหรือกิจกรรมอันเป็นมวลประสบการณ์ที่วางแผนไว้อย่างเป็น ระบบระเบียบ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาที่สร้างขึ้นโดยการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับ หลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนา

โปรแกรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนเรียนการสอน ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

หลักการของโปรแกรม หมายถึง แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม หมายถึง การระบุเป้าหมายของการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม ประกอบด้วย การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นตอนการดำเนินการ หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการที่จะนำมาพัฒนาพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้เรียน โดยวิธีการฝึกอบรม

การประเมินผลโปรแกรม หมายถึง กระบวนการที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของโปรแกรมการพัฒนาพระสอนศีลธรรม เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป

การพัฒนาครูพระสอนศีลธรรม หมายถึง กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มพูนคุณภาพของครูพระสอนศีลธรรม ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่ดีในการทำงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ ที่ได้รับผิดชอบสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวิธีการพัฒนาครู คือ การฝึกอบรม ซึ่งหมายถึง กระบวนการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ จากการเข้ารับ การฝึกอบรมโปรแกรมการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การใช้เทคนิควิธีการ สื่อเทคโนโลยี ทรัพยากร รวมทั้งเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลรายละเอียดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องโดยผ่านวิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ สามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความรู้ ความสามารถสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล

การออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง การจัดทำรายละเอียดของรายวิชา การกำหนดสาระสำคัญของการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เทคนิควิธีการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การบันทึกผลหลังการสอน และการปรับปรุง แบบการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการเรียนการรู้อย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรม การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน การกระตุ้นการใฝ่รู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ของ การผลิต การวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์และผู้เรียนการกำหนดจุดประสงค์เพื่อประเมินผล

การเรียนรู้ของผู้เรียนการกำหนดวิธีการหรือรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสาระ การ กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อและเทคโนโลยี การเรียนรู้การจัดกระบวนการทดสอบ คุณภาพของสื่อและเทคโนโลยี การเรียนรู้การปรับปรุงสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การตรวจสอบคุณภาพ และทดลองใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ สถิติพื้นฐานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ การรายงานผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การปรับปรุงการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับพระสอนศีลธรรม หมายถึง โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนของครูสอนศีลธรรม 2) องค์ประกอบวิธีการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และ 3) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติการสอนศีลธรรม ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับพระสอนศีลธรรม

1.6.2 พระสอนศีลธรรม มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.3 นักเรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

1.6.4 เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม สำหรับพัฒนาบุคลากรในด้านวิชาชีพ

1.6.5 พระสอนศีลธรรมสามารถจัดการเรียนรู้ วิชาพุทธศาสนา ให้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานบุรีรัมย์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนา และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.6.6 ได้โปรแกรมของการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนรู้ วิชาพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6.7 เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และระดับชั้นอื่นต่อไป

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ข้อมูลงานวิจัย และข้อมูลวิชาการออนไลน์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1.7.1 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยองค์ประกอบทางการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยพิจารณาเลือกงานวิจัยของ มาทำการศึกษาและพัฒนาโปรแกรม โดยเลือกองค์ประกอบที่ 2 คือ เป็นแบบอย่างทางการสอน เพื่อนามาเป็นองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ คือ 1) ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 3) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

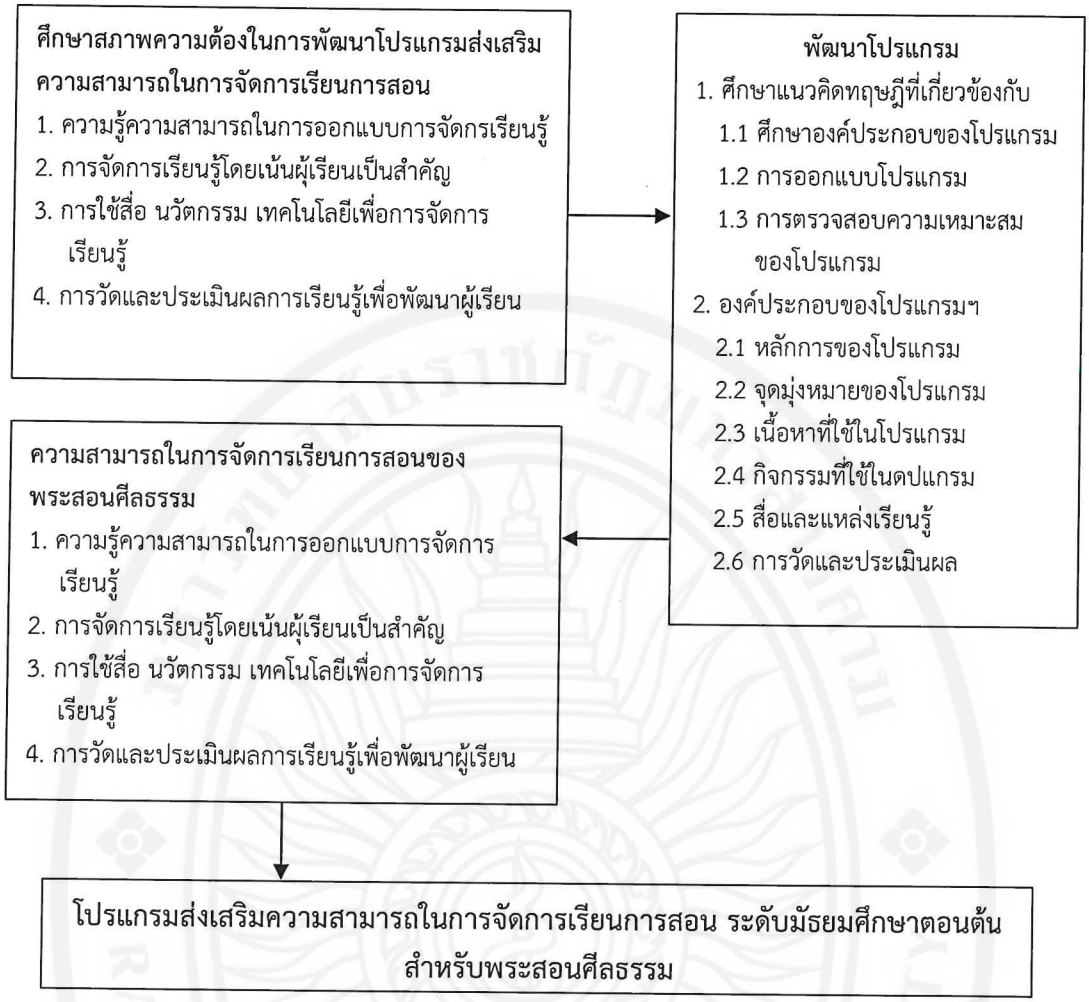
1.7.2 แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนา

1.7.2.1 องค์ประกอบของโปรแกรม

จากการศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมพบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) ความนำ 2) หลักการของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) เนื้อหาสาระเข้ารับการพัฒนา 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและการประเมินผล

1.7.2.2 การพัฒนาโปรแกรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าโปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสอนตามขั้นตอนอย่างมีระบบจะช่วยให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย อันเป็นขั้นตอนการพัฒนาครู ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยประยุกต์จากองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิดทฤษฎี ที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยนำมาแสดงด้วยภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู
4. โปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม
5. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน
6. แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร
7. โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
8. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1.1 การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาของไทยในสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัด โดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียน เขียนอ่าน ฝึกหัดขัดเกลานิสัยกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษา เปลี่ยนแปลงไปมีสถานศึกษาที่เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ใน การเป็นครูลดน้อยถอยลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมายังมีโรงเรียนหลายแห่งที่เห็นความสำคัญของพระ จึงมักจะนิมนต์ ไปช่วยสอนและช่วยอบรมนิสัยของเด็ก ๆ ที่โรงเรียน อาจจะเป็นสัปดาห์ละครั้งหรือเดือนละครั้ง ในขณะที่ฝ่ายพระสงฆ์เองก็พยายามที่จะขอเข้าไปสอนในโรงเรียน แม้ว่าจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง ก็ตาม กระนั้นก็ยังถูกปฏิเสธจากโรงเรียนบางแห่งว่าไม่มีชั่วโมงให้สอน พระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและโรงเรียนวิถีพุทธอย่างไม่ สามารถแยกออกจากกันได้ เหตุที่กล่าวเช่นนี้ก็ด้วยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทุกรูป ต้องอาศัย หลักสูตรสาระการเรียนรู้นี้เป็นคู่มือสำคัญในการใช้เป็นแผนการสอน และต้องเข้าสอนในโรงเรียน วิถีพุทธเป็นส่วนใหญ่

การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการส่งพระภิกษุไปดำเนินการสอนในโรงเรียน ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นผู้กำกับหรือเป็นต้นสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงได้กำหนดขอบข่ายของการสอนศีลธรรมไว้ดังนี้

2.1.2 หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย จึงกำหนดจุดหมายให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเองปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานความรู้เป็นเครื่องกำหนด คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มี 2 ข้อ คือ 1) รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งเนื้อหาการสอนศีลธรรม ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรม ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

การจัดเนื้อหาและกิจกรรมโดยแบ่งตามระดับการศึกษา 3 ระดับ คือ ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวอย่างเช่น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 สาระการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 2 ข้อ ดังที่กล่าว แล้วข้างต้น ในมาตรฐานการเรียนรู้ ส.1.1 กำหนด 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) บอกพุทธประวัติ หรือ ประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป 2) ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิด จากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด 3) บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด 4) เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็น พื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด จากนั้นได้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางเอาไว้ ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัด ที่ 1 ได้แก่ พุทธประวัติ โดยสังเขป คือการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เป็นต้น

2.1.3 กระบวนการเรียนรู้

เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ยังจำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคต กระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการ เรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การ เรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25) และ จัดให้ผู้เรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาได้เรียนรู้ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดไว้ว่าในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 14)

2.1.3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.1.3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

2.1.3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

2.1.3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

2.1.3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

2.1.3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.1.4 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ดีโดยมีสื่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ด้านความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติ และทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้นในเรื่องของสื่อการ เรียนรู้นี้ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดย 1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก 2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ 3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ 5) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 6) ให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำการเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและ ทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการ นำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนามีความ หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อจากสถานการณ์จริงได้ถูกนำมาใช้เป็นอย่างมาก เช่น การจัด ห้องเรียนจริยศึกษา ซึ่งมีพระสอนศีลธรรมเป็นสื่อในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังมีสื่อ มัลติมีเดีย รูปภาพ และสื่ออื่น ๆ อีก ในการใช้สื่อนั้นพระสอนศีลธรรมแต่ละรูปมีความสามารถ ในการใช้สื่อไม่เท่ากัน และความสามารถในการผลิตสื่อการสอนที่มีความแตกต่างกันไปด้วย (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2558)

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25) จึงได้กำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนไว้ดังนี้ 1) บทบาทของผู้สอน จะต้องศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับ กิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและ ระดับพัฒนาการของผู้เรียน และวิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง 2) บทบาทของผู้เรียน จะต้องกำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การสอนตามสาระการเรียนรู้วิชาแกนกลางพระพุทธศาสนา ฝึกอบรมคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ ห่างไกลอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเสพติด สนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตามนโยบายคณะสงฆ์ อีกทั้งส่งเสริมค่านิยม 12 ประการของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ ยังช่วย อบรม ติวสอบธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และมีส่วนสำคัญในการผลักดัน สนับสนุน โรงเรียนสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ (สำนักพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2558, น. 87)

2.1.5 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในระดับต่าง ๆ และยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 2) ได้เขียนข้อเสนอแนะในการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่

2.1.5.1 การวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการ สอนของครู การวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด การเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ

2.1.5.2 การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียน จบรายวิชาเพื่อ ตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่าน รายวิชาหรือไม่ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ศีลธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของการสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ 3 ระดับ เช่นกัน 1) ระดับชั้นเรียน โดยพระสอนศีลธรรมประเมิน นักเรียน หรือนักเรียนประเมินตนเอง เป็นต้น 2) ระดับสถานศึกษา โดยมหาวิทยาลัยร่วมกับ สถานศึกษาประเมินพระสอนศีลธรรม 3) ระดับมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ประเมินการดำเนินงานสอนศีลธรรม และการประเมินตนเองในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ทราบผลการ ดำเนินงานที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ส่วน คือ ส่วนนักเรียน ส่วนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และส่วน มหาวิทยาลัย

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับวิธีการคิดและพัฒนาการเรียนรู้ นักการศึกษาได้ประยุกต์และพัฒนาพอสรุปได้ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connected Theory)

Thorndike นักจิตวิทยาชาวอเมริกันกลุ่มพฤติกรรมนิยม เป็นผู้นำทฤษฎีหลักการเรียนรู้ ซึ่งกล่าวถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) โดยมีหลักเบื้องต้นว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยแสดงในรูปแบบต่าง ๆ จนกว่าจะเป็นที่พอใจที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งเรียกว่าการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แผนภูมิของการลองผิดลองถูก เมื่อมีสิ่งเร้า (S) และการตอบสนอง (R)

ผู้เรียนจะเลือกตอบสนอง เป็น R1,R2,R3 Rn จนกระทั่งได้ผลพอใจที่สุดของผู้เรียน การตอบสนองที่ไม่เหมาะสมจะถูกขจัดทิ้งไป เหลือเพียงการเชื่อมโยงระหว่าง S และ R เท่านั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2524, อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2540) กล่าวว่า กฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีเชื่อมโยงประกอบด้วยกฎ 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้ กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะและอวัยวะต่าง ๆ

ของร่างกาย ทางด้านจิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไป

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า กับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นาน และคงทนถาวร จากกฎ ข้อนี้แบ่งออกเป็นกฎย่อย ๆ ได้อีก 2 ข้อ คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว มีกระกระทำหรือน่าสิ่งที่ เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้วไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุด จะเกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่ได้รับ (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึง ผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วว่า ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะเรียนรู้อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมไม่อยากเรียนรู้ หรือ เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ถ้าจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองความมั่นคงถาวร ต้องให้ผู้เรียนได้รับผลที่พึงพอใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

ธอร์นไดค์ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ กัน

2.2.2 ทฤษฎีจัดกลุ่มเพื่อเรียนรู้ของกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt)

ทฤษฎีและแนวคิดของกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt) นี้ เกิดจากนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ในราวปี ค.ศ. 1912 โดยผู้นำกลุ่มคือ เวอร์โธเมอร์ (Wertheimer) โคห์เลอร์ (Koher) คอฟฟ์กา (Koffka) และเลวิน (Lewin) โดยทั้งกลุ่มมีแนวคิดว่า การเรียนรู้เกิดจากการจัดประสบการณ์ทั้งหลาย ที่อยู่อย่างกระจัดกระจาย ให้มารวมกันเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาส่วนย่อยต่อไป เกสตัสท์ (Gestalt) หมายถึง รูปหรือแบบแผน (Form or Pattern) ต่อมาได้แปลว่า ส่วนรวม (Whole) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้ ที่กล่าวว่า ส่วนรวมมีค่ามากกว่าผลบวกของส่วนย่อย (The Whole is Greater Than the Sum of the Parts)

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีเกสตัลท์นี้ จะเน้นการเรียนรู้ที่ส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย ซึ่งจะเกิดจาก ประสบการณ์และการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นจาก 2 ลักษณะคือ

1. การรับรู้ (Perception) เป็นการแปลความหมายจากการสัมผัส ด้วยอวัยวะรับสัมผัสทั้ง 5 ส่วน คือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง การรับรู้ทางสายตา จะประมาณร้อยละ 75 ของการรับรู้ทั้งหมด ดังนั้น กลุ่มเกสตัลท์ จึงจัด ระเบียบการรับรู้โดยแบ่งเป็นกฎย่อย ๆ เรียกว่า กฎแห่งการจัดระเบียบ (The Law of Organization) คือ

1.1 กฎแห่งความชัดเจน (Clearness) การเรียนรู้ที่ดีต้องมีความชัดเจน และแน่นอน เพราะผู้เรียนมี ประสบการณ์แตกต่างกัน เมื่อต้องการให้เกิดการเรียนรู้อย่างเดียวกัน สิ่งที่จะให้เกิดการเรียนรู้จึงต้องมีความชัดเจน

1.2 กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) เป็นการวางหลักการรับรู้ในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน เพื่อจะได้รู้ว่าสามารถจัดเข้ากลุ่มเดียวกัน

1.3 กฎแห่งความสมบูรณ์ (Law of Closure) บุคคลสามารถรับรู้สิ่งเร้าที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ได้หาก บุคคลมีประสบการณ์เดิมในสิ่งนั้น

1.4 กฎแห่งความต่อเนื่อง หากสิ่งเร้ามีความต่อเนื่องกัน หรือมีทิศทางไปในทางเดียวกัน บุคคลสามารถรับรู้ เป็นสิ่งเดียวกัน หรือเป็นเหตุเป็นผลกัน

1.5 กฎแห่งความคงที่ หากบุคคลรับรู้ภาพรวมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว จะมีความคงที่ในการรับรู้สิ่งนั้นใน ลักษณะเดิม แม้ว่าสิ่งเร้าจะได้แปรเปลี่ยนไปในแง่มุมอื่น

1.6 กฎแห่งการบิดเบือน การรับรู้ของบุคคลอาจเกิดการผิดพลาดขึ้นได้ หากสิ่งเร้านั้นมีลักษณะที่ทำให้เกิดการลวงตา

2. การเรียนรู้จากการหยั่งเห็น (Insight) หรือการผสุดรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาปัญหาในภาพรวม และการใช้กระบวนการทางความคิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาที่เผชิญอยู่ ซึ่งเลวิน (Lewin) ได้อธิบายการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับ “Life Space” ของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา เช่น แรงขับ (Drive) แรงจูงใจ (Motivation) เป้าหมาย (Goal) และความสนใจ (Interest) เป็นต้น เลวิน อธิบายว่า พฤติกรรมของคน มีพลังและทิศทางสิ่งใดที่อยู่ในความสนใจและความต้องการของตน จะมีพลังเป็นบวก สิ่งที่อยู่นอกเหนือจากความสนใจจะมีพลังเป็นลบ การ เรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีแรงจูงใจหรือแรงขับ ที่จะกระทำให้ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ตนต้องการ

นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ เชื่อว่า การเรียนรู้และความคิดของบุคคล เกิดจากการรับรู้ สิ่งเร้าเกิดจากการจัดประสบการณ์ทั้งหลายที่อยู่อย่างกระจัดกระจาย ในลักษณะภาพรวมก่อน แล้วจึงค่อย ๆ พิจารณารายละเอียดส่วนย่อย โดยการเปรียบเทียบ การจัดกลุ่ม หรือด้วยวิธีอื่น ๆ จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2.3 การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของบลูม

Bloom (1964) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psycho Motor Domain) ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะการเรียนรู้ ด้านความรู้ ซึ่งการเรียนรู้ด้านความรู้หรือพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) บลูมได้จำแนกจุดมุ่งหมายออกเป็นระดับได้ 6 ระดับ (จากระดับต่ำเป็นระดับสูง) ได้ดังต่อไปนี้

2.2.3.1 ความรู้ความจำ (Knowledge) คือความสามารถในการระลึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ประกอบด้วย 1) ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifies) ได้แก่ 1) ความรู้ศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology) 2) ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specific Facts) 3) ความรู้เรื่องวิธีทางและวิธีการ จัดการทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) ประกอบด้วย 3.1) ความรู้เรื่อง แบบแผนนิยม (Knowledge of Convertions) 3.2) ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Tend and Sequence) 3.3) ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of Classifications of Categories) 4) ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) 5) ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology) 6) ความรู้เรื่อง สากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่าง ๆ (Knowledge of the Universals and Abstraction Field) 6.1) ความรู้เรื่อง หลักการและข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of Principles and Generalizations) 6.2) ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures)

2.3.3.2 ความเข้าใจ (Comprehension) คือความสามารถในการผสมผสานความรู้ความจำเป็นความคิดของตนเอง อาจขยายความออกไปอย่างสมเหตุสมผล สามารถอธิบายความโดยใช้ความคิดและคำพูดของตนเอง ประกอบด้วยความเข้าใจด้าน 1) การแปลความ (Translation) 2) การตีความ (Interpretation) 3) การสรุปอ้างอิง (Extrapolation)

2.3.3.3 การประยุกต์ หรือการนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถการนำสิ่งที่รู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ที่ไม่เคยเห็นหรือไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2.3.3.4 การวิเคราะห์ (Analysis) คือความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เห็นถึงความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ เหล่านั้นอย่างชัดเจน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความสำคัญหน่วยย่อย (Analysis of Elements) 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) 3) การวิเคราะห์หลักการจัดระเบียบ (Analysis of Organization Principles)

2.3.3.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) คือความสามารถในการนำหน่วยย่อย ๆ มารวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้เห็นถึงโครงสร้างที่ชัดเจน หรือแปลกไปจากเดิม ประกอบด้วย 1) ผลสังเคราะห์ความหมายเฉพาะ (Production of Unique Communication) 2) ผลสังเคราะห์แผนปฏิบัติการ (Production of a Plan, or Proposed Set of Operations) 3) สังเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of a Set of Abstract Relations)

2.3.3.6 การประเมิน (Evaluation) คือความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการ ประกอบด้วย 1) การตัดสินตามเกณฑ์ภายใน (Judgments in Terms of Internal Criteria) 2) การตัดสินตามเกณฑ์ภายนอก (Judgments in Terms of External Criteria)

บลูมได้จำแนกการเรียนรู้ (Cognitive) ออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่ การรู้ขั้นความรู้ การรู้ขั้นเข้าใจ การรู้ขั้นวิเคราะห์ การรู้ขั้นสังเคราะห์ การรู้ขั้นประเมิน ซึ่งยังคงนิยมใช้เป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ของกาเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอนจนถึงปัจจุบัน

2.2.4 การคิดแก้ปัญหาอนาคตของทอแรนซ์ (Torrance's Future Problem Solving Model)

Torrance (1962, อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2540) มีความเชื่อว่า การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออก จะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของตนเองอย่างเต็มที่ ความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาก เพราะผู้สอนไม่สามารถสอนทุกสิ่งทุก อย่างของชีวิตให้เด็กได้ เด็กต้องค้นวิธีนำความรู้และแสวงหาความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต โดย นิยามว่า "ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา/สิ่งที่ขาดหายไป/สิ่งที่ไม่ประสานกันแล้ว เกิดความพยายามในการสร้างแนวคิด ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมุติฐาน และเผยแพร่ผลที่ได้ให้ผู้อื่นได้รับรู้และ เข้าใจอันเป็นแนวทางค้นพบสิ่งใหม่ต่อไป" ทอแรนซ์ ได้ใช้แนวคิดแบบเอนกนัย (Divergent Thinking) มาเสนอเป็นองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.2.4.1 ความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และสามารถสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากในเวลาที่จำกัด

2.2.4.2 ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง หลายรูปแบบ

2.2.4.3 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะของความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา และไม่ซ้ำกับความคิดที่มีอยู่ทั่วไป

นอกจากนั้น ทอแรนซ์ ยังได้เสนอระบวนการคิด ความคิดสร้างสรรค์โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นดังนี้

1. การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) โดยเริ่มจากการเกิดความรู้สึกกังวล สับสน วุ่นวายขึ้นในจิตใจ แต่ยังไม่ทราบสาเหตุ จึงพยายามคิดว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดนั้น คืออะไร

2. การค้นพบปัญหา (Problem Finding) การพิจารณาความคิดเครียดนั้นด้วยสติจนสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกกังวล วุ่นวาย สับสนนั้นว่า นั่นคือปัญหา

3. การค้นพบแนวคิด (Idea Finding) เมื่อทราบปัญหาแล้ว ก็เกิดการตั้งสมมติฐาน ตลอดจนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำการทดสอบความคิดนั้น

4. การค้นพบคำตอบ (Solution Finding) เป็นขั้นตอนที่พยายามทำการทดสอบสมมติฐานนั้น จนสามารถพบคำตอบ

5. การยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance Finding) เมื่อพบคำตอบแล้ว ยอมรับคำตอบที่ค้นพบ เผยแพร่ และคิดต่อไปว่า การค้นพบนี้จะนำไปสู่หนทางที่จำทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปอีก

จากการคิดค้นทฤษฎี ความคิดสร้างสรรค์ขึ้น ทอแรนซ์ ได้นำทฤษฎีนี้มาเป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต ในปี ค.ศ. 1974 กรอบแนวคิดของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดดังกล่าว ได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบการคิดเพื่อแก้ปัญหาอนาคต ซึ่งประกอบด้วย 1) ความหมายของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต 2) องค์ประกอบของรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต วิธีการหรือขั้นตอนของการคิดแก้ปัญหาอนาคต (Crabbe, 1984, อ้างถึงใน หงส์สุนีย์ เอื้อรัตนรักษา, 2536)

ทอแรนซ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ว่า ประกอบไปด้วยความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดริเริ่มในการคิด (Originality)

2.2.5 Advance Organizer เพื่อเรียนรู้อย่างมีความหมายของออซูเบล

การเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Novak and Gowin, 1980, p. 7, อ้างถึงใน กิ่งฟ้า สินธุวงศ์, 2537) จะเกิดขึ้นเมื่อเนื้อหาหรือเรื่องราวใหม่ที่เรียน สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ในโครงสร้างของความรู้ หรือโครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียนได้ ความหมายของการเรียนรู้อย่างมีความหมายในทฤษฎีของออซูเบลเดิมนั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างการเรียนรู้อย่างมีความในกับการเรียนรู้แบบท่องจำ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างมีความหมายก็ต่อเมื่อสามารถหาหนทางเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เดิมของตนเองได้ ในทางตรงข้ามถ้าผู้เชื่อมพยายามจำ ความรู้ใหม่โดยไม่ได้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมเลยก็จะเป็นการเรียนรู้แบบท่องจำ

David Paul Ausabel (1918-2008) นักจิตวิทยาการศึกษา ชาวอเมริกัน เชื่อว่า จุดประสงค์ขั้นแรกที่จำเป็นในการสอนนั้น เพื่อจะนำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวอย่างเป็นระบบ โดยทำให้ข้อมูลนั้นมีลักษณะที่มีขอบข่ายสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน และแสดงให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเห็นได้อย่างแจ่มชัด ซึ่งออซูเบลได้เสนอแนะให้ใช้วิธีสอนแบบชี้แนะให้ค้นพบ ซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างวิธีสอนแบบค้นพบด้วยตนเองของบรูนเนอร์ และวิธีสอนอย่างมีความหมายซึ่งเขาได้เสนอไว้ ออซูเบลได้ให้เหตุผลว่า วิธีการสอนแบบชี้แนะ

ให้ค้นพบนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างฉับไว เมื่อมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจัดกระทำกับข้อมูล โดยการชี้แนะของครู นอกจากนั้นผู้เรียนยังมีโอกาสคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผนวกเข้ากับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้ว วิธีการสอนที่ออกซูเบลเสนอไว้ มี 2 วิธี (กิ่งฟ้า สินธุวงศ์, 2537)

2.2.5.1 การแยกความแตกต่างให้แจ่มชัด

การแยกความแตกต่างให้แจ่มชัด สามารถดำเนินการเป็นขั้นตอนตั้งแต่ 1) นำเสนอข้อมูลที่เป็นนามธรรม ให้มีใจความครอบคลุมเรื่องที่จะสอน และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้ว 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำ ความเข้าใจกับข้อมูลในข้อแรก จนได้เป็นความคิดรวบยอดเก็บไว้ในโครงสร้างของความรู้ 3) นำเสนอข้อมูลที่เป็นนามธรรมให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งอาจจะทำได้ โดยการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง 4) สอนเรื่องที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีใจความละเอียดมากขึ้น จนถึงระดับที่ต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย

2.2.5.2 การใช้บทสรุปล่วงหน้า (Advance Organizer)

การใช้บทสรุปล่วงหน้าในการจัดการเรียนการสอน โดยเริ่มจาก 1) ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ซึ่งเป็นข้อความทั่วไป ของเนื้อเรื่องที่จะสอนก่อนที่จะเรียนเรื่องนั้น 2) ข้อความทั่วไปนั้นอาจเป็นหลักการหรือมโนมติที่สำคัญ ๆ ซึ่งสามารถนำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียนได้บ้าง ไม่มากก็น้อย เรียนว่า บทสรุปล่วงหน้า ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 2.1) บทสรุปล่วงหน้าที่เกี่ยวกับความรู้เดิม และ 2.2) บทสรุปล่วงหน้าที่จะต้องเรียนรู้ใหม่ ซึ่งบทสรุปล่วงหน้าดังกล่าวนั้น ไม่เพียงแต่จะเป็นหลักการหรือมโนมติเท่านั้น ยังต้องมีวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งจะช่วยในการนำเสนอบทสรุปนั้น ๆ ด้วย ซึ่งได้แก่ ข้อความที่ตัดตอนมา บทคัดย่อ การสาธิต การฉายภาพนิ่ง/ภาพยนตร์ บทสนทนา หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ เป็นต้น

ออซูเบล เชื่อว่า การเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) จะเกิดขึ้นได้หากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้น การแสดงกรอบความคิดบทสรุปล่วงหน้า (Advance Organizer) ให้เห็นเนื้อหาใหม่ที่จะเรียน และความรู้เดิมของผู้เรียน ก่อนการสอนเนื้อหาสาระใด ๆ จะช่วยเป็นสะพานหรือโครงสร้างที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหา/สิ่งที่เรียนใหม่ไปเชื่อมโยงยึดเกาะกับความรู้เดิมได้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย

2.2.6 ทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ นักจิตวิทยาชาวฝรั่งเศส เชื่อว่า พัฒนาการ เป็นผลที่เนื่องมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่วุฒิภาวะ (Readiness) อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านร่างกายและการเปลี่ยนแปลง ที่ได้รับจากประสบการณ์ เด็กแต่ละคนมีอัตราความเจริญงอกงามแตกต่างกัน พัฒนาการการเรียนรู้ก็แตกต่างกัน เมื่อกล่าวถึงพัฒนาการสิ่งที่ต้องคำนึงก็คือ ความพร้อม (Readiness) ซึ่งสำคัญมากต่อการเรียนรู้ เพียเจต์ กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ มีลักษณะเดียวกันในช่วงอายุเท่ากัน และแตกต่างกันในช่วงอายุต่างกัน พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการ ปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุล ด้วยการใช้กระบวนการดูดซับ และกระบวนการปรับให้เหมาะจนทำให้เกิดการเรียนรู้ เริ่มจากการสัมผัส ต่อมาเกิดความคิดทางรูปธรรม และพัฒนาเรื่อย ๆ จนถึงนามธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้น ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวเพียเจต์กล่าว ว่าเป็นกระบวนการปรับโครงสร้างความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ หรือสร้างโครงสร้าง

ของความรู้ขึ้นมาใหม่เพื่อให้เข้ากับสิ่งเร้านั้น ๆ ซึ่งการปรับตัวได้ของบุคคลนั้นมักจะเรียกว่า บุคคลนั้นสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (Adaptation) โดยจะมีการสร้างรูปแบบหรือเก็บไว้ในลักษณะที่เรียกว่า “Schema” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ถูกจัดให้เป็น ระบบ ใช้ตีความหมายสิ่งที่เห็น ที่ได้ยิน ได้ดม หรือสัมผัส กับสิ่งเร้าต่าง ๆ นั้น

ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ กล่าวถึงการพัฒนาการทางสติปัญญาโดยเพียเจต์ได้แบ่งกระบวนการทางสติปัญญา (Cognitive Process) ออกเป็น 4 ขั้น ถึงแม้ว่าแต่ละขั้นจะกำหนดอายุไว้เป็นช่วง ๆ เท่า ๆ กัน แต่ช่วงเหล่านั้น ก็ถือว่าเป็นการกำหนดโดยประมาณเท่า ๆ กัน ดังต่อไปนี้

1. ระยะใช้ประสาทสัมผัส (Sensory-Motor Stage) เป็นระยะการพัฒนาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ปี ในวัยนี้เด็กจะเริ่มพัฒนาการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู มือ และเท้า ตลอดจนเริ่มมีการพัฒนาการใช้อวัยวะต่าง ๆ ได้ เช่น การฝึกหยิบจับสิ่งของต่าง ๆ ฝึกการได้ยิน และการมอง

2. ระยะควบคุมอวัยวะต่าง ๆ (Pre-Operational Stage) เป็นระยะการพัฒนาของเด็กตั้งแต่อายุ 2 ปี จนถึง 7 ปี เด็กวัยนี้ จะเริ่มพัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาของสมองที่ใช้ควบคุมการพัฒนา ลักษณะนิสัย และการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เช่น นิสัยการขับถ่าย นอกจากนั้นยังมีการฝึกใช้อวัยวะต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กันภายใต้การควบคุมของสมอง เช่น การเล่นกีฬา

3. ระยะที่คิดอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete Operation Stage) เริ่มตั้งแต่ เด็กอายุ 7 ปี ถึง 11 ปี เด็กช่วงนี้ จะมีการพัฒนาการสมองมากขึ้น สามารถเรียนรู้และจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ แต่จะยังไม่สามารถจินตนาการกับเรื่องที่เป็นนามธรรมได้

4. ระยะที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (Formal Operation Stage) เป็นระยะการพัฒนาช่วงสุดท้ายของเด็ก มีอายุในช่วง 12-15 ปี เด็กในช่วงนี้จะมีพัฒนาการที่เต็มที่แล้ว จะสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และแก้ปัญหาได้อย่างดีจนพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะได้ ซึ่งการพัฒนาของเด็กในแต่ละระยะจะ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากระดับที่ต่ำกว่าไปสู่อีกระดับที่สูงขึ้น โดยไม่มีการกระโดดข้ามขั้นแต่บางช่วง ของการพัฒนาอาจเกิดขึ้นเร็วหรือช้าก็ได้ การพัฒนาการเหล่านี้ จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการดำรงชีวิตอาจมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดการ พัฒนาการที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียน ผู้สอนควรตระหนักในเรื่องต่อไปนี้

1. คำนึงถึงระดับการพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

ขณะทำการสอนนักเรียน ผู้สอนควรคำนึงถึงระดับการพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้

1.1 นักเรียนทุกคนจะผ่านขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาทั้งสี่ขั้นดังกล่าวตามลำดับ นักเรียนที่มีอายุเท่ากันอาจมีระดับขั้น การพัฒนาที่แตกต่างกัน ขั้นพัฒนาการที่แตกต่างกัน จะเป็นเครื่องชี้ถึงรูปแบบการให้เหตุผลที่ต่างกัน นักเรียนที่มี ระดับสติปัญญาในขั้นใดขั้นหนึ่ง จากการทดสอบงานพัฒนาการงานหนึ่งไม่ได้เป็นเครื่องชี้ว่า นักเรียนมีขั้นการ พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นระดับนั้น ในการจะชี้ว่านักเรียนมีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาในระดับใด จะต้องมีการทดสอบด้วยงาน

พัฒนาการทางสติปัญญาหลาย ๆ งาน ด้านพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนแต่ละคน เป็นเครื่องแสดงความสามารถของบุคคลนั้น

1.2 นักเรียนแต่ละคนจะได้รับประสบการณ์ 2 แบบ คือ ประสบการณ์ทางกายภาพ (Physical Experiences) และประสบการณ์ทางตรรกศาสตร์ (Logicomathematical Experiences) ประสบการณ์ทางกายภาพ เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนแต่ละคนได้ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมโดยตรง ส่วนประสบการณ์ทางตรรกศาสตร์เกิดขึ้นเมื่อ นักเรียนได้พัฒนาการโครงสร้างทางสติปัญญาใช้ความคิดรวบยอดที่เป็น นามธรรม นักเรียนแต่ละคนจะพัฒนาแบบ การให้เหตุผล เมื่อมีประสบการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการคิด นักเรียนเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ในการร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติปัญญาของตนเอง พัฒนาการทางสติปัญญาเกิดขึ้นจากความสมดุล (Equilibrium) อันเนื่องมาจากการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

2. หลักสูตรที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีของเพียเจต์

หลักสูตรที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 เน้นการพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยที่การสอนต้องไม่เน้นแต่เพียงข้อเท็จจริงเท่านั้น การสอนต้องเน้นให้นักเรียนใช้ศักยภาพของตนเองให้มากที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักสูตร

2.2 เสนอการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนพบกับความแปลกใหม่ เช่น เสนอปัญหาที่เกินขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนเพียงเล็กน้อย เพื่อให้ผู้เรียนหาหนทางที่จะแก้ปัญหานั้นเพีย เจต์เชื่อว่า ปัญหาที่ยากเพียงเล็กน้อยกับผู้เรียน จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาที่สูงขึ้น

2.3 เน้นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยกิจกรรมการค้นพบ เพราะนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านการกระทำทางสมองต่อสิ่งที่กำลังค้นพบ การเรียนการสอนที่เน้นการค้นพบ การสืบเสาะและความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น นอกจากนี้ วัฏจักรการสอน การเรียนที่เน้นนักเรียนให้รู้จักตั้งสมมติฐาน สรุป อ้างอิง ออกแบบการสอน เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดมากขึ้น ขึ้นอีกด้วย

2.4 เน้นกิจกรรมการสำรวจและการเพิ่มขยายความคิดในระหว่างการเรียนการสอน แทนที่จะให้นักเรียนนั่งฟังเฉย ๆ ผู้สอนควรออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนอ่านค้นคว้า และสามารถทำได้ โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างกลุ่มย่อย เพื่อให้กลุ่มตัดสินว่าจะทำอะไรและอย่างไร แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อการประเมินผล

2.5 ใช้กิจกรรมการขัดแย้ง (Cognitive Conflict Activities) เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาสติปัญญาของตนเอง นักเรียนจะร่วมมือกันแก้ไขความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกเหนือจากความคิดเห็นของตนเอง

3. การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

ลักษณะการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ถามคำถาม มากกว่าการให้คำตอบ โดยเฉพาะคำถามประเภทปลายเปิด เพราะคำถามประเภทนี้ จะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

3.2 ครูผู้สอนควรจะพูดให้น้อยลง และฟังให้มากขึ้น เมื่อถามคำถามแล้วควรให้เวลา รอคำตอบของนักเรียนสัก 5 วินาที เพราะนักเรียนต้องการเวลาที่จะดูดซับคำถาม และปรับเปลี่ยน ขยายโครงสร้างของสมองเพื่อตอบคำถามนั้น ๆ

3.3 ควรให้เสรีภาพแก่นักเรียน ที่จะเลือกเรียนกิจกรรมต่าง ๆ เพราะนักเรียนจะได้มีโอกาสใช้สติปัญญาในการตัดสินว่าจะเรียนอะไรดี

3.4 เมื่อนักเรียนให้เหตุผลผิด อย่าพยายามแก้ไข ข้อผิดพลาดในการให้เหตุผลของนักเรียน ควรถามคำถามหรือจัดประสบการณ์ให้นักเรียนใหม่ เพื่อนักเรียนจะได้ แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง

3.5 ชี้ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียน จากงานพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นนามธรรม หรือจากงานการอนุรักษ์ เพื่อดูว่านักเรียนคิดอย่างไร เช่น ให้นักเรียนบรรยายขั้นต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา

3.6 ยอมรับความจริงที่ว่านักเรียนแต่ละคนมีอัตราพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาล้าหลังเพื่อนในช่วงเวลาหนึ่ง อาจมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในระดับเดียวกัน กับเพื่อนคนนั้นในเวลาต่อมาก็ได้ และภายในชั้นเรียนหนึ่งอาจมีนักเรียนที่มีขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกันมาก แต่ส่วนมากมักจะอยู่ในขั้นต่อเนื่อง

3.7 ผู้สอนต้องเข้าใจว่า นักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในระดับความคิดขั้นต่อไป

3.8 ตระหนักว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เพราะจดจำมากกว่าที่จะเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่แท้จริง (Psudolearning)

4. การประเมิน

ในขั้นการประเมินผล ควรดำาเนินการสอนต่อไปนี้

4.1 มีการทดสอบแบบการให้เหตุผลของนักเรียน ประเมิน กระบวนการคิดด้วย เช่นเดียวกับทดสอบเนื้อหาวิชา

4.2 พยายามให้นักเรียนแสดงเหตุผลในการตอบคำถามนั้น ๆ

4.3 ต้องช่วยเหลือนักเรียนที่มีพัฒนาการทางสติปัญญากว่าเพื่อนร่วมชั้น

เพียเจต์เชื่อว่า การพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เป็นผลเนื่องมาจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการดูดซับ (Assimilation) และกระบวนการปรับให้เหมาะ (Accommodation) โดยการพยายามปรับความรู้ ความคิดเดิมกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งทำให้บุคคลอยู่ในภาวะสมดุล สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคล

2.2.7 การสอนแบบค้นพบ (Discovery Learning) ของบรุนเนอร์ (Bruner)

บรูนเนอร์ นักจิตวิทยาการศึกษาชาวอเมริกัน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าเด็กทุกระดับขั้นของการพัฒนาสามารถเรียนรู้เนื้อกาวิชาใดก็ได้ ถ้าจัดการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก การเรียนรู้ตามแนวคิดของบรูนเนอร์ แบ่งเป็น 3 ขั้น

2.2.7.1 การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactive Representation) เป็นขั้นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น การดูตัวอย่างและทำตาม ซึ่งเป็นช่วงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในเด็กอายุ 2 ปี ดังในกรณีที่เด็กเล็ก ๆ นอนอยู่ในเปล และเขย่าของเล่น ขณะที่เขย่าบังเอิญของเล่นตกข้างเปล เด็กจะ

หยุดนิดหนึ่ง แล้วยกมือขึ้น ดูทำท่าประหลาดใจ แล้วเขย่ามือเล่นต่อไป โดยไม่มีของเล่นนั้น เพราะเด็กคิดว่ามือนั้นคือของเล่น และเมื่อเขย่ามือเด็กก็คิดว่าจะได้ยินเสียงของเล่น นั่นคือ เด็กถ่ายทอดสิ่งของ (ของเล่น) แทนประสบการณ์ ด้วยการกระทำ ขั้นนี้ตรงกับขั้น Sensory Motor ในทฤษฎีของเพียเจต์

2.2.7.2 การเรียนรู้ด้วยการลองดู และจินตนาการ (Iconic Representation) เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ในการมองเห็น และการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ จากตัวอย่างดังกล่าว เมื่อเด็กอายุมากขึ้น เมื่อเด็กทำของเล่นตกข้างเปล เด็กจะมองหาของเล่นนั้น หรือผู้ใหญ่แกล้งหยิบของเล่นไปจากมือเด็ก เด็กจะหงุดหงิด และร้องไห้ เมื่อไม่เห็นของเล่นในมือ บรุนเนอร์ตีความว่า การที่เด็กมองหาของเล่นและร้องไห้ หรือแสดงอาการหงุดหงิดเมื่อไม่พบของเล่น แสดงให้เห็นว่า ในวัยนี้เด็กมีภาพในความคิดหรือการจินตนาการ (Iconic representation) ซึ่งต่างจากวัยที่เด็กคิดว่าการสั่นมือ คือ การสั่นของเล่น ในขั้นนี้จะตรงกับขั้น Concrete Operation Stage ของเพียเจต์

2.2.7.3 การเรียนรู้โดยการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Representaion) เป็นขั้นการเรียนรู้ที่เด็กสามารถเข้าใจการเรียนรู้ สิ่งที่เป็นนามธรรมต่าง ๆ ได้ เป็นขั้นการเรียนรู้ขั้นที่สูงสุดของการพัฒนาทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเด็กสามารถคิดหาเหตุผล และในที่สุดก็จะเข้าใจ สิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ขั้นนี้ตรงกับขั้น Formal Operation ในทฤษฎีของเพียเจต์

การสอนแบบค้นพบ (Discovery Learning)

การสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบรุนเนอร์ ใช้วิธีการสอนแบบค้นพบ (Discovery Learning) โดยยึดหลักการดังนี้ 1) ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายใน (Self Motivation) และมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากค้นพบสิ่งที่อยู่รอบตนเอง ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ 2) โครงสร้างของบทเรียน (Structure) ต้องจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียนที่จะสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นเนื้อหาเดียวกันสามารถสอนได้ทุกระดับชั้นของผู้เรียน 3) การจัดลำาดับเนื้อหาควรจัดจากง่ายไปยาก (Sequence) โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน 4) ให้แรงเสริมด้วยตนเอง (Self Re-Enforcement) โดยผู้สอนควรแสดงผลการเรียนรู้ย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่า ผู้เรียนทำผิดหรือทำถูกต้องเพียงไร เป็นการสร้างแรงเสริมด้วยตนเอง

วิธีการสอนแบบค้นพบ เป็นวิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) วิธีการหนึ่งโดยยึดหลักที่ Dewey กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง (Learning by Doing) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการสอนตามลำาดับขั้นดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา และมีความต้องการจะแก้ไข
2. ระบุปัญหาที่เผชิญให้ชัดเจน
3. คิดตั้งสมมุติฐานเพื่อการคาดคะเนคำตอบปัญหา
4. เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้พิสูจน์สมมติฐานที่กำหนด 5. สรุปผลการค้นพบ

บรูนเนอร์ เชื่อว่า ผู้เรียนเริ่มต้นเรียนรู้จากการกระทำ เพื่อให้สามารถจินตนาการ สร้างภาพในใจหรือสร้างความคิดขึ้นได้เอง แล้วจึงค่อยพัฒนาถึงขั้นการคิด และเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของบรูนเนอร์ จึงควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) การจัดลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับขั้นของการรับรู้และความเข้าใจของผู้เรียน 2) ในการเรียนการสอนนั้น ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความพร้อม มีแรงจูงใจ และมีความสนใจ 3) ควรจัดลักษณะและชนิดของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน

2.2.8 ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย (Gagne)

ทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้ และเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ ของกานเยมีหลักการ 2 ประการ คือ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งอธิบายถึงกลไกลการเกิดการเรียนรู้ และ 2) ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างมีเงื่อนไข ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันยังคงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

2.2.8.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

กานเย นักจิตวิทยาการศึกษาชาวอเมริกัน ได้อธิบายปรากฏการณ์การเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้หรือ ความสามารถการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ 2) กระบวนการเรียนรู้และจดจำอันเป็นผลจากการจัดกระทำกับข้อมูลในสมองของผู้เรียน และ 3) ผลจากเหตุการณ์ภายนอกที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวผู้เรียน

1) ผลการเรียนรู้หรือความสามารถการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์

ผลการเรียนรู้ หรือความสามารถของมนุษย์ คือพฤติกรรมที่เป็นความสามารถหรือคุณสมบัติที่พัฒนาขึ้น อันเกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนมี 5 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1.1) ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills) หมายถึงความสามารถของผู้เรียน ในการใช้สัญลักษณ์ ทั้งด้านการตีความ และการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ การใช้ทักษะทางปัญญาครอบคลุม ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณิตศาสตร์ และไวยากรณ์การใช้ภาษา ซึ่งทักษะทางปัญญา ตามแนวคิดของกานเยประกอบด้วย ทักษะย่อย 4 ระดับ (แต่ละระดับเป็นพื้นฐานของกันและกัน ตามลำดับ) โดยทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของแบบการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (Forms of Basic Learning) อัน ได้แก่ การเชื่อมโยงสิ่งเร้า กับการตอบสนองและการต่อเนื่องการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นลูกโซ่ (Association and Chaining) ทักษะย่อยแต่ละระดับ ประกอบด้วย

1.1.1) การจำแนกแยกแยะ (Discriminations) หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะคุณสมบัติทาง กายภาพของวัตถุต่าง ๆ ที่รับรู้เข้ามาว่า เหมือนหรือไม่เหมือนกัน

1.1.2) การสร้างความคิดรวบยอด (Concepts) หมายถึง ความสามารถในการจัดกลุ่มวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ โดยระบุคุณสมบัติร่วมกันของวัตถุ หรือสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ทำให้กลุ่มวัตถุ หรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ต่างจากกลุ่มวัตถุหรือสิ่งอื่น ๆ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับย่อย คือ 1) ความคิดรวบยอดระดับรูปธรรม (Concrete Concepts) และ 2) ความคิดรวบยอดระดับนามธรรมที่กำหนดขึ้นในสังคม หรือวัฒนธรรมต่าง ๆ (Defined Concepts)

1.1.3) การสร้างกฎ (Rules) หมายถึง ความสามารถในการนำความคิดรวบยอดต่าง ๆ มารวมเป็นกลุ่ม ตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อให้สามารถสรุปอ้างอิง และตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้อย่างถูกต้อง

1.1.4) การสร้างกระบวนการหรือกฎชั้นสูง (Procedures of Higher Order Rules) หมายถึง ความสามารถในการนำกฎหลาย ๆ ข้อที่สัมพันธ์กันมาประมวลเข้าด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

1.2) กลวิธีในการเรียนรู้ (Cognitive Strategies) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการช่วยให้ตนได้รับ ข้อมูล และจัดกระทำกับข้อมูลจนเกิดการเรียนรู้ ตามที่ตนต้องการ

ซึ่งนักการศึกษาสำคัญ ๆ ใน ปัจจุบันให้ความสำคัญมาก ซึ่งประกอบด้วย 1) กลวิธีเกี่ยวกับการใส่ใจ Aattending) 2) กลวิธีเกี่ยวกับ การทำความเข้าใจความคิดรวบยอด (Encoding) 3) กลวิธีเกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งที่อยู่ในความทรงจำ (Retrieval) 4) กลวิธีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา (Problem Solving) 5 กลวิธีเกี่ยวกับการคิด (Thinking)

1.3) ภาษา คำพูด (Verbal Information) หมายถึงกระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการ เรียนรู้แบ่งออกเป็น 1) คำพูดที่เป็นชื่อของสิ่งต่าง ๆ (Names or Labels) 2 คำพูดที่เป็นข้อความ/ ข้อเท็จจริง (Facts) 3) คำพูดที่เรียบเรียงอย่างมีความหมาย (Meaningfully Organized Verbal Knowledge)

1.4) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skills) หมายถึงกระบวนการควบคุมของสมองเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ให้เป็นไปตามต้องการ มักหมายถึงทักษะการเรียนรู้การทำงาน โดยการฝึกฝน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะย่อย ๆ ด้านความรู้ความจำ การสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ

1.5) เจตคติ (Attitudes) หมายถึง ความคิด การรับรู้ คุณลักษณะของบุคคล ซึ่งแ พฤติกรรมของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการประมวลผลของสมองขั้นสูงหลายระบบร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นนั้น ๆ มักเกี่ยวของกับความรู้สึกอารมณ์ของบุคคล สภาพแวดล้อมตามซึ่งแสดงออกมาในรูปของสถานการณ์นั้น ๆ สิ่งเร้าเดียวกันภายใต้สถานการณ์และอารมณ์ของบุคคลที่แตกต่างกัน อาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

2) กระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ในการอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ และจดจำของมนุษย์นั้น กานเยได้อาศัยรูปแบบการจัดกระทำ ข้อมูลของสมองเป็นพื้นฐาน จากนั้นจึงได้อธิบายกระบวนการโดยสัมพันธ์กับโครงสร้างแต่ละส่วนในรูปแบบดังนี้ 2.1) การจัดกระทำข้อมูลในสมอง ซึ่งกล่าวว่า สิ่งเร้ารอบ ๆ ตัวมนุษย์ จะกระตุ้นเซลล์ประสาทที่ทำหน้าที่รับข้อมูล ให้เกิดการสร้างสัญญาณประสาท ในระบบประสาทสัญญาณดังกล่าว จะมีแบบแผนเฉพาะตามการสร้างของเซลล์ประสาท และจะยังคงอยู่ในหน่วยบันทึกข้อมูลของระบบประสาทรับสัมผัส ในช่วงระยะเวลานั้น ๆ (ประมาณหนึ่งในหลายร้อยวินาที) จากนั้นจะมีระบบการรับรู้ซึ่งทำหน้าที่กลั่นกรองสิ่งเร้าที่ไม่ต้องการออก และส่งผ่านข้อมูล (สัญญาณประสาท) ที่เลือกรับรู้เข้ามาบันทึกไว้ โดยบันทึกในหน่วยความจำระยะสั้น ซึ่งหน่วยความจำระยะสั้นนี้ สามารถดึงข้อมูลกลับมาใช้ได้อีก ตัวอย่างเช่น การได้ยิน การออกเสียง การมองเห็น เป็นต้น จากนั้นข้อมูลดังกล่าว จะมีการแปลงรูป โดยการแปลความให้มีความหมายและเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะยาวต่อไป เมื่อต้องการใช้ข้อมูลที่บันทึกไว้ จะมีกระบวนการค้นหาข้อมูล ตามด้วยกระบวนการระลึกถึงสิ่งที่อยู่ในความทรงจำ ซึ่งในระยะนี้ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ จะถูกแปลงรูปกลับมาอยู่ในหน่วยความจำระยะสั้น ซึ่งเรียกว่า ความจำ เพื่อการใช้งาน (Working or Conscious Memory) จากนั้นส่วนที่ควบคุมการตอบสนองก็จะจัดระบบ การตอบสนองที่เหมาะสม โดยส่งข้อมูลสัญญาณไปยังกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้กระทำตามที่ต้องการ ร่างกายจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ จากการสังเกตผลการกระทำของตนที่เกิดขึ้น และการเสริมแรงที่ตามมา จะช่วยให้มษย์เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น โดยคงความสามารถที่จะกระทำตาม กระบวนการนี้ซ้ำอีก เมื่อในอนาคตมีเหตุการณ์ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการระลึก การฝึกฝน และการใช้ประโยชน์ต่อไป 2.2) กระบวนการควบคุมการดำเนินการและความคาดหวัง ซึ่งกระบวนการจัดกระทำาข้อมูลในสมอง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น

ภายในร่างกายมนุษย์ โดยมีกระบวนการอีกอย่างหนึ่งซึ่งเรียกว่า กระบวนการ ควบคุมการดำเนินการ (Executive Control Process) และความคาดหวัง (Expectancies) รวมหมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์จะเข้าสู่สิ่งเร้า เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง และลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งล้วน แสดงถึงความหลากหลาย ความยืดหยุ่นและความริเริ่มสร้างสรรค์ มนุษย์ได้พัฒนาความสามารถทั้ง สองประการนี้มาแล้วในการเรียนรู้ในอดีต มนุษย์จึงมีความจำระยะยาวส่วนหนึ่งแยกเก็บไว้ เมื่อเกิด เหตุการณ์การเรียนรู้ หรือมีสิ่งเร้าเข้ามากระทบประสาทสัมผัส มนุษย์จะอาศัยข้อมูลที่สะสมไว้ใน หน่วยความจำระยะยาวนี้ มาพิจารณา หรือเลือกจัดกระทำกับข้อมูลเฉพาะอย่าง เพื่อให้บรรลุผลงาน การเรียนรู้ที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นขั้นใส่ใจ บันทึก และเก็บข้อมูลเข้าไว้ในหน่วยความจำ ทำความเข้าใจ กับข้อมูลที่เก็บไว้และนำออกมาใช้ในภายหลัง 2.3) ผลจากเหตุการณ์ภายนอกที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ กานเย อธิบายว่า ขณะที่ กระบวนการจัดกระทำข้อมูลภายในร่างกายมนุษย์กำลังเกิดขึ้นอยู่นั้น เหตุการณ์ภายนอกร่างกายมนุษย์ก็นำเนินไปพร้อมกัน เหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายภายนอกร่างกายมนุษย์ย่อมช่วยสร้างการเรียนรู้มาก ทีเดียว ทั้งในแง่ของการส่งเสริมและการยับยั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ เรียนรู้ภายในร่างกายมนุษย์ กับผลกระทบทางบวกที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภายนอก

2.2.8.2 ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

กานเย ได้พัฒนาทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ตามหลักการและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของตนเองได้ กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1) การพิจารณาการเรียนรู้ ควรพิจารณาในรูปของชุดของกระบวนการต่าง ๆ ภายใต้ตัวบุคคล ซึ่งได้แปลง ข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอก/สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล ให้เป็นข้อมูลแบบต่าง ๆ มากมาย อันค่อย ๆ นำไปสู่การวางพื้นฐานให้มีสภาพเป็นความจำระยะยาวในที่สุด ข้อมูลซึ่งได้กลายเป็นความจำระยะยาว ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผลการเรียนรู้ ช่วยให้บุคคลเกิดความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

2) ความสามารถในการแสดงออกของบุคคล ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้นั้น สามารถจัดหมวดหมู่ได้หลายวิธี เช่น การจัด โดยคำนึงถึงการใช้จริง และการจัดโดยคำนึงถึงทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เป็นต้น สำหรับวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนนั้น กานเย ได้จัดผลการเรียนรู้ออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ทักษะทางปัญญา กลวิธีในการเรียนรู้ ภาษา คำพูด เจตคติ และทักษะการเคลื่อนไหว ความสามารถของมนุษย์ 5 ประเภท ซึ่ง หมายความว่า ประสิทธิภาพของการเรียนรู้อันนำไปสู่การแสดงออกแต่ละประเภทนี้ สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการ ที่แตกต่างกัน

3) สภาพการเรียนการสอน แม้ว่าการจัดสภาพการณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งสู่ส่งเสริมการเรียนรู้ใด ๆ โดยหลักการ จะมีลักษณะร่วมกัน โดยไม่สำคัญว่าจะก่อให้เกิดผลการเรียนรู้แบบใด แต่วิธีการดำเนินการแต่ละวิธีในสภาพการณ์การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดให้เกิดผลการเรียนรู้แต่ละประเภทนั้น ย่อมมีลักษณะเฉพาะ และแตกต่างกันไป การเกิดทักษะทางปัญญาจะต้องอาศัยการวางแผนการจัดสภาพการณ์การเรียนการ สอน ที่ต่างไปจากแผนการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาคำพูด หรือการ เรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว เป็นต้น สาระข้อนี้ ถือเป็นสาระหลักที่สำคัญที่สุด ในทฤษฎีการเรียนการ สอนที่อธิบายทั้งหมด

4) สภาพการณ์การเรียนการสอน

กานเย อธิบายว่า นักการศึกษาสามารถจัดสภาพการณ์การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยเทียบ ได้กับเหตุการณ์ภายนอก ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ตามทฤษฎีการเรียนในตอนที่ 1 โดยลำดับ ตามกระบวนการเรียนรู้ภายในรวม 9 ประการ

ตารางที่ 2.1 กระบวนการเรียนรู้ภายในกับสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ภายในพร้อมทั้งตัวอย่างการกระทำประกอบ

กระบวนการภายใน	เหตุการณ์ภายนอกและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
ความใส่ใจ (การรับข้อมูล)	- การเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้า ก่อให้เกิดการตื่นตัว (ความใส่ใจ)
การเลือกรับรู้	- การส่งเสริม และการช่วยให้สามารถแยกแยะความแตกต่างของลักษณะของสิ่งที่เรียน ช่วยให้เกิดการรับรู้ที่เลือกรับเฉพาะเจาะจงมากขึ้น
การทำความเข้าใจความหมายของข้อมูล	- การใช้คำพูดอธิบาย ภาพ แผนภูมิ ช่วยชี้นำในการทำความเข้าใจความหมายของสาระนั้น ๆ
การระลึกข้อมูลที่ได้จากความทรงจำ	- การแนะนำหรือให้ตัวชี้แนะ เช่น แผนภูมิ ตาราง คำคล้องจอง เทคนิคช่วยจำ เป็นต้น ช่วยให้สามารถระลึกข้อมูลได้ง่ายขึ้น
การจัดระบบการตอบสนอง	- การใช้คำพูดอธิบานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่า ตนได้รับการคาดหวังให้แสดงออกถึงความสามารถอย่างไรบ้าง
กระบวนการ การควบคุม	- การเรียนการสอนช่วยปูพื้นฐาน ให้เกิดความกระตือรือร้น และความสามารถเลือกกลวิธีที่เหมาะสม
ความคาดหวัง	- การบอกให้ผู้เรียนรับทราบวัตถุประสงค์ ช่วยให้ผู้เรียนได้ตั้งความคาดหวังในการแสดงความสามารถของตนเอง

2.2.8.3 ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

1) การแนะนำหรือให้ตัวชี้แนะ เช่น แผนภูมิ ตาราง คำคล้องจอง เทคนิคช่วยจำ เป็นต้น ช่วยให้สามารถระลึกข้อมูลได้ง่ายขึ้น

2) การใช้คำพูดอธิบานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่าตนได้รับการคาดหวังให้แสดงออกถึงความสามารถอย่างไรบ้าง
การเรียนการสอนช่วยปูพื้นฐาน ให้เกิดความกระตือรือร้น และความสามารถเลือก กลวิธีที่เหมาะสม

3) การบอกให้ผู้เรียนรับทราบวัตถุประสงค์ ช่วยให้ผู้เรียนได้ตั้งความคาดหวังในการแสดงความสามารถของตนเอง

กานเย ได้พัฒนาทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน ตามหลักการและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของตนเองได้ กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ 1) การพิจารณาการเรียนรู้ ควรพิจารณาในรูปของชุดของกระบวนการต่าง ๆ ภายใต้ตัวบุคคล ซึ่งได้แปลงข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอก/สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล ให้เป็นข้อมูลแบบต่าง ๆมากมาย อันค่อย ๆ นำไปสู่การวางพื้นฐานให้มีสภาพเป็นความจำระยะยาวในที่สุด ข้อมูลซึ่ง

ได้กลายเป็นความจำระยะยาว ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผลการเรียนรู้ ช่วยให้บุคคลเกิดความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ 2) ความสามารถในการแสดงออกของบุคคล ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้นั้น สามารถจัดหมวดหมู่ได้หลายวิธี เช่น การจัดโดยคำนึงถึงการใช้จริง และการจัดโดยคำนึงถึงทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เป็นต้น สำหรับวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนนั้น กานเย ได้จัดผลการเรียนรู้ออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ทักษะทางปัญญา กลวิธีในการเรียนรู้ ภาษา คำพูด เจตคติ และทักษะการเคลื่อนไหว ความสามารถของมนุษย์ 5 ประเภท ซึ่ง หมายความว่า ประสิทธิภาพของการเรียนรู้อันนำไปสู่การแสดงออกแต่ละประเภทนี้ สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน 3) สภาพการเรียนการสอน แม้ว่าการจัดสภาพการณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งส่ ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ใด ๆ โดย หลักการ จะมีลักษณะร่วมกัน โดยไม่สำคัญว่าจะก่อให้เกิดผลการเรียนรู้แบบใด แต่วิธีการดำเนินการแต่ละวิธีในสภาพการณ์ การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดให้เกิดผลการเรียนรู้แต่ละประเภทนั้นย่อมมีลักษณะเฉพาะ และแตกต่างกันไป การเกิดทักษะทางปัญญาจะต้องอาศัยการวางแผนการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอน ที่ต่างไปจากแผนการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาคำพูด หรือการเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหว เป็นต้น สาระข้อนี้ถือเป็นสาระหลักที่สำคัญที่สุดในทฤษฎีการเรียนการสอนที่อธิบายทั้งหมด

2.2.8.4 สภาพการณ์การเรียนการสอน

กานเย อธิบายว่า นักการศึกษาสามารถจัดสภาพการณ์การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยเทียบ ได้กับเหตุการณ์ภายนอก ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ตา

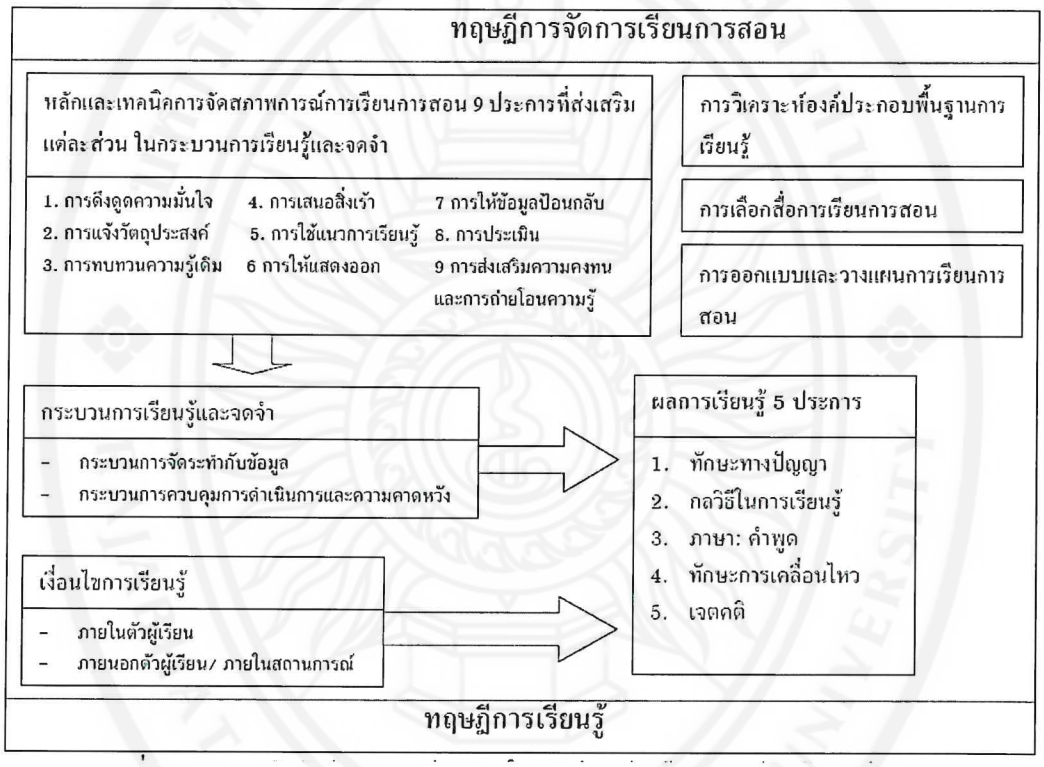
ตารางที่ 2.2 กระบวนการเรียนรู้ภายในกับสภาพการณ์การเรียนการสอนที่ตอบสนองกระบวนการเรียนรู้ภายใน พร้อมทั้งตัวอย่างการกระทำประกอบ

กระบวนการเรียนรู้ภายใน	สภาพการณ์การเรียนการสอน	ตัวอย่างการกระทำ
1. การรับสิ่งเร้า	1. การดึงความสนใจ	- ก่อให้เกิดการเปลี่ยนสิ่งเร้าแบบทันทีทันใด
2. ความคาดหวัง	2. การแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์	- บอกผู้เรียนว่าเขาจะทำอะไรบ้างหลังจากได้เรียนรู้แล้ว
3. การระลึกและการดึงข้อมูลมาอยู่ในหน่วยความจำเพื่อการใช้งาน	3. การกระตุ้นให้เกิดการระลึกถึงการเรียนรู้ในอดีต	- บอกให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้หรือทักษะที่เคยเรียนไปแล้ว
4. การเลือกรับรู้	4. การนำเสนอสิ่งเร้า	- นำเสนอเนื้อหาพร้อมทั้งลักษณะสำคัญ
5. การทำความเข้าใจความหมายของข้อมูล	5. การให้ “แนวการเรียนรู้”	- แนะนำการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย
6. การตอบสนอง	6. การกระตุ้นให้มีการแสดงออกถึงความสามารถที่มีอยู่	- บอกให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ

(ต่อ)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

กระบวนการเรียนรู้ภายใน	สภาพการณ์การเรียนการสอน	ตัวอย่างการกระทำ
7. การเสริมแรง	7. การให้ข้อมูลป้อนกลับ	- ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์
8. การระลึกถึงสิ่งที่อยู่ในความทรงจำและการเสริมแรง	8. การประเมินผลการแสดงออก	- กำหนดให้ผู้เรียนแสดงออกเพิ่มเติม พร้อมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับ
9. การระลึกถึงสิ่งที่อยู่ในความทรงจำ และการสรุปนัยเพื่อใช้ในโอกาสอื่น ๆ	9. การส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้	- จัดให้มีการฝึกฝนที่หลากหลายและทบทวนเมื่อเว้นไประยะหนึ่ง

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

อนึ่งกานเย ได้เน้นว่า สภาพการณ์ทั้ง 9 ประการนี้ ไม่จำเป็นต้องมีในสถานการณ์การเรียนรู้ทุกครั้งไป นอกจากนั้นในเด็กเล็กครูจะเป็นผู้จัดสภาพการณ์ให้ทั้งหมด แต่เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะเริ่มจัดสภาพการณ์บางอย่างให้แก่ตนเอง ในรูปของกลวิธีในการเรียนรู้จนหมดแล้ว ผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะเต็มที่จะเรียนรู้ที่จะริเริ่มในการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ ให้แก่ตนเองได้อย่างครบถ้วน ซึ่งจากหลักการโดยรวมดังสรุปในตารางข้างต้น กานเยได้แนะนำการจัดสภาพการณ์การเรียนการสอน

ที่เจาะจงสำหรับการส่งเสริมให้เกิดผลการเรียนรู้แต่ละประเภทโดยเฉพาะ สาระสำคัญของทฤษฎีทั้งสองส่วนของกานเย อาจสรุปได้ดังภาพที่ 2.1

กานเย สรุปว่า ผลการเรียนรู้ของมนุษย์แบ่งได้ เป็น 5 ประเภทคือ 1) ทักษะทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อย 4 ระดับคือ การจำแนกแยกแยะ การสร้างคามคิดรวบยอด การสร้างกฎ การสร้างกระบวนการหรือกฎชั้นสูง 2) กลวิธีในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย กลวิธีการใส่ใจ การรับและทางความเข้าใจข้อมูล การดึงความรู้จากความทรงจำ การแก้ปัญหา และกลวิธีการคิด 3) ภาษา 4) ทักษะการเคลื่อนไหว และ 5) เจตคติ

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสท์ (Constructivism)

ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ จากปัจจัยภายนอกของผู้เรียน ได้แก่ ตัวแปรเกี่ยวกับครู บุคลิกภาพของครู การแสดงออกความกระตือรือร้น การให้คำชมเชย ไปสู่ปัจจัยภายในของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมของผู้เรียน หรือความรู้เดิมของผู้เรียน มโนมติที่คลาดเคลื่อน ความจำ ความสามารถในการจัดกระทำกับข้อมูล การเสริมแรงความตั้งใจ แบบแผนทางปัญญา (Wittrock, 1985) ปัจจัยภายในเหล่านี้ มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และพบว่า ความรู้เดิมมีส่วนเกี่ยวข้องและเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียน แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาคอนสตรัคติวิสท์ ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ ความรู้ (Construct) ความรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่พบเห็น (สิ่งที่เรียนรู้ใหม่) กับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิสท์ อธิบายคำว่า “ความรู้” ว่า บุคคลแต่ละคนพยายามที่จะนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า Schema (Gagne, ...) โครงสร้างทางปัญญานี้ประกอบด้วยความหมายหรือความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่มีประสบการณ์ อาจเป็นความเชื่อ ความเข้าใจ ของคำอธิบายความรู้ของบุคคลนั้น ๆ

องค์ประกอบแรก ของทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิสท์ คือ ผู้เรียนสร้างความหมายโดยใช้กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Apparatus) ของตน ความหมายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่สามารถถ่ายทอดจากครูไปสู่ผู้เรียนได้ แต่จะถูกสร้างขึ้นในสมองของผู้เรียนจากความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัสของผู้เรียนกับโลกภายนอก โครงสร้างทางปัญญาหรือความรู้ที่ผู้เรียนมีนี้ มักจะไม่สอดคล้องกับความรู้ที่ระบุไว้ในตารา ความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีอยู่เดิมและคลาดเคลื่อนจากหลักการและความรู้นี้จัดเป็นแนวคิด หรือมโนมติที่คลาดเคลื่อน (Misconceptions, Alternative Concepts, Alternative Frameworks, Home Grown Concepts หรือ Intuitive Concepts) ผู้เรียนจะใช้ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมในการคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์

องค์ประกอบที่ 2 ของทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิสท์ คือ โครงสร้างทางปัญญาเป็นผลของความพยายามทางความคิด (Mental Wffort) จัดเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา หากการใช้ความรู้เดิมของตนเองทำนายเหตุการณ์ได้ถูกต้อง จะทำให้โครงสร้างทางปัญญาของเขาคงเดิม และมั่นคงมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าการคาดคะเนไม่ถูกต้อง ผู้เรียนจะประหลาดใจ สงสัย และคับข้องใจ หรือที่เพียเจต์ เรียกว่า เกิดภาวะไม่สมดุล (Dis-Equilibrium) เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างการคาดคะเนและการสังเกตขึ้น ผู้เรียนมีทางเลือก 3 ทางคือ

1. ไม่ปรับความคิดในโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง แต่ปฏิเสธข้อมูล จากประสาทรับสัมผัส หาเหตุผลที่จะหักล้างข้อมูล จากประสาทรับสัมผัสออกไป จัดเป็นความเฉื่อยชาทางปัญญา (Cognitive Inertia) มีหลักฐานจากงานวิจัยพบว่า การยกเลิกหรือปรับเปลี่ยน Schema ของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นได้ยาก (Champagne, Klopfer and Anderson, 1980) ผู้เรียนจะไม่สนใจข้อมูลใหม่ที่ได้จากการระบบประสาทรับสัมผัส แต่จะยึดติดกับโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง

2. ปรับความคิดในโครงสร้างทางปัญญา ไปในทางที่การคาดคะเนนั้นเป็นไป ตามประสบการณ์หรือการสังเกตมากขึ้น ในลักษณะนี้จะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้น

3. ไม่สนใจที่จะทาความเข้าใจ

องค์ประกอบที่ 3 ของทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสท์ คือ โครงสร้างทางปัญญาเปลี่ยนแปลงได้ยาก ถึงแม้จะมีหลักฐานจากการสังเกตที่ขัดแย้งกับโครงสร้างนั้น

การเชื่อมโยงระหว่างโลกภายนอกและโลกภายในของผู้เรียน เกิดขึ้นผ่านระบบประสาทรับสัมผัสและกลไกทางประสาท สรีรวิทยา ชีวเคมี การไหลของข้อมูลจากการสัมผัสไปสู่โครงสร้างทางปัญญาที่เรียกว่า กระบวนการดูดซึม (Assimilation) หากความคาดหวังของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับประสบการณ์จากการสังเกต จะเกิดภาวะไม่สมดุล (Dis-Equilibrium) ภาวะไม่สมดุลดังกล่าว จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาที่เรียกว่า กระบวนการปรับให้เหมาะ (Accommodation) แล้วทำให้การคาดคะเนสอดคล้องกับประสบการณ์ตรงมากขึ้น กระบวนการปรับ Schema จัดเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

โดยสรุป ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ แต่ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้ โดยจัดสภาพการณ์ทาให้เกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น คือ สภาวะที่โครงสร้างทางปัญญาเดิมใช้ไม่ได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับประสบการณ์มากขึ้น

ผู้เรียนจะสร้างแนวคิดหลัก และเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องมีการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่การเรียนรู้จะได้จากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ นอกจากนี้การเรียนรู้ตามแนวคิดของคอนสตรัคติวิสท์ จะเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็น Active Process ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคล การสอนโดยวิธีบอกเล่า ซึ่งจัดเป็น Passive Process จะไม่ช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวความคิดหลักมากนัก แต่การบอกเล่าก็จัดเป็นวิธีให้ข้อมูลทางหนึ่งได้

2. ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิม ที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาเป็นเกณฑ์ช่วยการตัดสินใจ

3. ความรู้และความเชื่อของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งที่ผู้เรียนได้พบเห็น ซึ่งจะถูกใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแนวคิดใหม่

4. ความเข้าใจจะแตกต่างจากความเชื่อโดยสิ้นเชิง และความเชื่อจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างแนวคิดหรือการเรียนรู้

เนื่องจาก คอนสตรัคติวิสท์ ไม่มีแนวปฏิบัติหรือวิธีการสอนอย่างเฉพาะจงจง ดังนั้น นักการศึกษาโดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์ศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่นาความคิดของคอนสตรัคติวิสท์ นี้มาใช้ จึงได้

ประยุกต์ใช้วิธีการสอนต่าง ๆ ที่มีผู้เสนอไว้แล้ว และพบว่ามีวิธีการสอน 2 วิธีที่ใช้ ประกอบกันแล้วช่วยให้แนวคิดของคอนสตรัคติวิสท์ ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ซึ่งตามแนวคิดของคอนสตรัคติวิสท์ ได้เน้นว่า การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดขึ้นด้วยตัวนักเรียนเอง วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมก็คือ การเรียนรู้ด้วยการสืบสอบ (Inquiry) ประกอบกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-Operative Learning)

การสร้างความรู้ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสท์ อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้เอง จากการปฏิสัมพันธ์สิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญา

ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Gardner)

Gardner (1993) ได้เสนอแนวคิดใหม่ เกี่ยวกับสติปัญญาของมนุษย์ โดยอธิบายว่า ในอดีตสังคมจำกัดความหมายของคาว่า สติปัญญาอยู่เพียงความสามารถเพียงหนึ่งหรือสองด้าน ซึ่งมักจะเป็นความสามารถในการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกะ และ/หรือความสามารถทางภาษา ซึ่งวัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน โดยนักจิตวิทยา และสามารถใช้เป็นเครื่องพยากรณ์ความสำเร็จในโรงเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเรียนในโรงเรียนมักจะอยู่บนพื้นฐานความสามารถ 2 ด้านข้างต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อนักเรียนจบการศึกษาจากโรงเรียนเข้าสู่สังคม การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตส่วนตัวในสังคมแล้ว ระดับสติปัญญาที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในโรงเรียนกลับไม่สัมพันธ์กับความสำเร็จ ในช่วงเวลาทำงาน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะแท้ที่จริงแล้ว ยังมีสติปัญญาด้านต่าง ๆ อีกหลายด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน มนุษย์ทุกคนจะมีระดับความสามารถในแต่ละด้านไม่เท่ากัน และมีการผสมผสานความสามารถต่าง ๆ ซึ่งอาจรวามเรียกว่า “พหุปัญญา (Multiple Intelligence, MI) ซึ่งมีความสำคัญ และให้นัยที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรมาก

ความหมายของสติปัญญา ซึ่งการ์ดเนอร์ ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดดั้งเดิมกับแนวคิดใหม่ เกี่ยวกับด้านสติปัญญา ซึ่งนิยมเรียกว่า MI (Multiple Intelligence) ตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบแนวคิดแบบดังเดิมกับแนวคิดด้านสติปัญญาของการ์ดเนอร์

แนวคิดดังเดิม	แนวคิด MI
- สติปัญญามีความหมายเชิงปฏิบัติการว่าเป็นความสามารถในการตอบข้อกระทงในแบบทดสอบสติปัญญา	- สติปัญญาประกอบด้วยความสามารถในการแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นผลมาจากบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง แต่ละชุมชน ทักษะการแก้ปัญหาช่วยให้บุคคล เข้าสู่สถานการณ์ที่นาไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการและดาเนินการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น
- สติปัญญาสามารถวัดได้จากคะแนนสอบซึ่งนำมาคำนวณโดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่น ๆ ในวัยต่าง ๆ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน ผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ ในเด็กวัยและจากแบบสอบต่าง ๆ นั้น ต่างก็สนับสนุนความคิดที่ว่าองค์ประกอบทั่วไปของสติปัญญาไม่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย หรือการฝึกฝน หรือประสบการณ์มากนัก เพราะเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของบุคคล	การสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม เป็นหัวใจสำคัญในการทำหน้าที่ประมวล และถ่ายทอดความรู้ หรือแสดงออกถึงทัศนะหรือความรู้สึกของตน ปัญหาที่บุคคลต้องแก้ มีตั้งแต่การแต่งตอนจบของนิทานขึ้นใหม่ ....

ประเภทของสติปัญญา การ์ดเนอร์ ได้แบ่งสติปัญญาออกเป็นชนิดต่าง ๆ ซึ่งสติปัญญาดังกล่าวจะทางานร่วมกัน โดยเฉพาะในผู้ใหญ่ซึ่งมีบทบาทในชีวิตประจาวันที่สลับซับซ้อน จะมีการผสมผสานการใช้สติปัญญาด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในการปฏิบัติบทบาทของตน สติปัญญาแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

1. สติปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)
2. สติปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily-Kinesthetic Intelligence)
3. สติปัญญาด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)
4. สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
5. สติปัญญาด้านเนื้อหามิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
6. สติปัญญาด้านการเข้ากับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)
7. สติปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง
8. สติปัญญาด้านความเข้าใจในธรรมชาติ

ถึงแม้ทฤษฎี MI มีความสอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ยังไม่ได้มีการทดสอบเชิงทดลองในสาขาจิตวิทยา อย่างไรก็ตามทางการศึกษาก็มีผู้นาแนวคิด ทฤษฎีของการ์ดเนอร์ไปจัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการ์ดเนอร์เชื่อว่าทฤษฎีนี้จะต้องมีการปรับปรุงครั้งแล้วครั้งเล่าโดยอาศัยประสบการณ์ ในห้องเรียนจริง ๆ ถึงกระนั้นก็ยังมีเหตุผลที่ควรพิจารณาใช้ทฤษฎี MI เป็นทฤษฎีทางการศึกษา ประการแรก ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถต่าง ๆ มากมายซึ่งเชื่อกันว่า ไม่ใช่สติปัญญาได้ถูกมองข้ามไปในปัจจุบัน บุคคลที่มีความสามารถเหล่านี้ได้ถูกมองข้ามไปภายในระบบที่

มองด้านเดียว ทำให้ขาดการสนับสนุน ขาดการเหลียวแลและส่งเสริม ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่จะช่วยแนะนำบุคคลที่มีความสามารถต่าง ๆ ให้ไปในเส้นทางที่เหมาะกับตนเอง และอีกประการหนึ่ง สังคมในปัจจุบันมีปัญหาต่าง ๆ มากมาก จึงควรใช้ความสามารถจากสติปัญญา ในด้านต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา การตระหนักถึงความหลากหลายของสติปัญญา และการส่งเสริมให้มนุษย์ได้แสดงออก แล้วใช้ประโยชน์จากสติปัญญาของตนอย่างเต็มที่จึงน่าจะเป็นก้าวแรกที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหา

การ์ดเนอร์ เชื่อว่า สติปัญญาของมนุษย์มีถึง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านดนตรี ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ ด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ ด้านภาษา ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านความเข้าใจในธรรมชาติ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู

2.3.1 ความหมายของการพัฒนาครู

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2551, น. 83) ได้ให้ความหมายการพัฒนาครู ว่าเป็นการส่งเสริม ให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลการ ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จารึก ทองฤกษ์ (2552, น. 68) ได้ให้ความหมายการพัฒนาครู ว่าเป็นการดำเนินการให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้ได้ผลตามมาที่หน่วยงานต้องการหรือให้ได้รับความรู้ยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยวิธีการต่าง ๆ คือ การพัฒนาโดยการฝึกอบรม การพัฒนาโดยส่งไปศึกษา หรือดูงาน การพัฒนาโดยการปฏิบัติงาน เป็นต้น

คำหมาน คนไค (2553, น. 107) ได้ให้ความหมายการพัฒนาครูผู้สอนว่า หมายถึง การทำให้ครูประจำการมีคุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้นหรือสูงขึ้น ด้วยวิธีการและกิจกรรมต่าง

พะยอม วงศ์สารศรี (2554, น. 116) ได้ให้ความหมายการพัฒนาครู ว่าเป็นการดำเนินการให้เพิ่มพูนความรู้ และทัศนคติต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร การจะบรรลุผลการพัฒนาดังกล่าว ผู้เกี่ยวข้องการพัฒนาจำเป็นต้องวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปฐมนิเทศ การสอนงานและการฝึกอบรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2557, น. 5) ได้นำเสนอในเอกสารการพัฒนาครูประจำการว่า แนวทางการพัฒนาครู เป็นแนวทางการพัฒนาครูที่เชื่อมโยงจากกระบวนการพัฒนาครูตามปกติ กับกระบวนการพัฒนาครูตามแนวทางการพัฒนาครูระหว่างการปฏิบัติงาน

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, น. 1) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูผู้สอนว่า หมายถึง การดำเนินงานที่พยายามจะสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการสอนและการทำงานตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมความเป็นครูที่ดีด้วย

พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์ และคณะ (2551, น. 24) ได้กล่าวว่า ครูเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ครูต้องเป็นตัวทวีคูณในการนำเด็กเข้าสู่ระบบของการเรียนรู้ บทบาทของครูต้องเปลี่ยนจากผู้บอกความรู้ (Telling, Talking) มาเป็นผู้ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ (Process) คิดค้นหาความรู้ ด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (Teacher) มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553, น. 136-137) ได้กล่าวว่า ครูต้องเป็นตัวอย่างของคุณธรรม มีคุณค่าความเป็นมนุษย์หรืออุปนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ ครูต้องเป็นแบบอย่างของสิ่งที่ครู ครูปรารถนาจะให้นักเรียนเป็น ต้องเปลี่ยนบทบาทของตัวเองควรหาทางแนะนำให้ผู้เรียน ได้หาความรู้และคำตอบด้วยตัวเอง

ทิศนา แขมมณี (2554, น. 106–109) ได้กล่าวว่า ครูต้องพัฒนาการสอนอยู่เสมอ ไม่มีวิธีการสอนวิธีใดที่ดีที่สุด ครูควรเลือกวิธีการสอนที่หลากหลาย เพราะจะช่วยให้การสอนบรรลุผลการที่ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนยิ่งมากเท่าไรก็จะช่วยให้มีทางเลือกมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนอยู่เสมอ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554, น. 110) ได้กล่าวว่า ครูต้องพัฒนาการสอนใหม่ให้มีคุณค่า และสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ คำนึงถึงหลักคิด 4 ประการ คือ มองปัญหาที่จะศึกษาเรียนรู้ (Problem-Based) สอนโดยนำการวิจัยมาแก้ปัญหา (Research–Based) ผลของการเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัยค้นคว้าจะต้องออกมาเป็นผลผลิต (Procluctivity–Based) และนำผลผลิตนั้น มาวิเคราะห์วิจารณ์อย่างดีจนตกผลึกในความรู้นั้น (Crystal–Based) แล้วกระบวนการเหล่านี้มาผสมผสานกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน

จากนิยามข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาครู เป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มพูนคุณภาพของครูให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและค่านิยมที่ดีในการทำงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3.2 วิธีการพัฒนาครู

ครู คือ ผู้ที่ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงวิธีพัฒนาครูหลายวิธี ดังนี้

Palmer (1978, p. 24) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูที่สำคัญต้องมี การฝึกอบรมที่ดำเนินการให้ความรู้แก่ครูซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดี ในการเพิ่มพูนความรู้ ช่วยปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติงานสอนได้ดียิ่งขึ้น การที่จะบรรลุจุดหมายต้องมีการจัดฝึกอบรม จะต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน การฝึกอบรมจึงนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นที่สำคัญเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในงานสอนระดับสูงสุดได้ ถึงแม้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรม จะมีจุดมุ่งหมายหลายประการ แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งพัฒนาการสอน การพัฒนาโดยวิธีนี้จะช่วยเพิ่มความรู้ ในเนื้อหาในสาขาวิชาที่เป็นความรู้เฉพาะทางรวมทั้งเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญในการจัดการเรียนรู้ ประเภทของการฝึกอบรม จำแนกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การฝึกอบรมก่อนการเข้าทำงาน 2) การฝึกอบรมปฐมนิเทศ 3) การฝึกอบรมหลังเข้าทำงานแล้ว 4) การฝึกอบรมก่อนจะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง Nadler (1989, p. 17) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบ่งเป็น 3 วิธี คือ

1. การฝึกอบรม (Training)
2. การศึกษา (Education)
3. การพัฒนาตนเอง (Development)

Spark (1999, p. 6) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูเป็นการพัฒนาวิชาชีพประกอบด้วย 7 รูปแบบดังนี้

1. การฝึกอบรม (Training Model) เป็นรูปแบบที่ทุกคนต่างมีประสบการณ์ ซึ่งการฝึกอบรมนี้อาจเป็นการนำาเสนอและการอภิปรายผลงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การสาธิตบทบาทสมมุติ การจำลองสถานการณ์ หรือการสอนระดับจุลภาค เป็นต้น

2. รูปแบบการสังเกตหรือการประเมิน (Observation/Assessment Model) อาจเป็นการสังเกตคนอื่นหรือคนอื่นสังเกตตัวเรา อาจเป็นรายเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มเพื่อให้ได้ผลสะท้อนกลับ (Feedback)

3. รูปแบบการให้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหรือการปรับปรุง (Involvement in a Development Improvement Process Model) เพราะการพัฒนาหรือปรับปรุงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ใหม่ ๆ ทักษะใหม่ ๆ จะทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้น ต้องมีการศึกษาหาความรู้และพัฒนาทักษะเพิ่มเติม มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนมีการตัดสินใจร่วม และผลจากการมีส่วนร่วมนั้น จะทำให้เกิดความรู้สึกการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และการมีพันธะผูกพันต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล ซึ่งจะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

4. รูปแบบการศึกษาเป็นกลุ่ม (Study Groups Model) ในกรณีที่โรงเรียนต้องการหาทางแก้ปัญหาหลักร่วมกันจากทุกคนทุกฝ่าย โดยหากปัญหาหลักนั้นสามารถแยกย่อยเป็นปลายประเด็น ก็จะแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ อาจจะกลุ่มละ 4–6 ราย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในส่วนของกลุ่มนั้น ในตอนท้ายเมื่อมีการน าเสนอและแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ของแต่ละกลุ่มร่วมกันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นและข้อมูล ก่อให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งก็ถือว่าเป็นการพัฒนาวิชาชีพอีกรูปแบบหนึ่ง

5. รูปแบบการสืบค้นหรือการวิจัยปฏิบัติการ (Inquiry/Action Research Model) เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือหาคำตอบในข้อคำถามที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานซึ่งอาจกระทำได้ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับโรงเรียน และสามารถกระทำได้หลายวิธี แต่โดยทั่วไปมีขั้นตอน ดังนี้ 1) กำาหนดหรือเลือกปัญหาหรือค่าถามที่สนใจ 2) รวบรวม จัดกระทำ และแปลความในข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น 3) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ และ 5) ลงมือปฏิบัติและสรุปเป็นเอกสาร

6. รูปแบบการพัฒนาตนเอง (Individually Guided Activities Model) โดยแต่ละบุคคลจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง แล้วเลือกกิจกรรมเพื่อการปฏิบัติที่เชื่อว่าจะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นรูปแบบที่มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า บุคคลสามารถจะตัดสินถึงความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ของตนเองได้ดีที่สุด สามารถที่จะกำาหนดทิศทางและริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และมีแรงจูงใจในตนเองได้มากขึ้นจากการที่ได้มีโอกาสได้ริเริ่มและวางแผนในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. รูปแบบการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring Model) นิยมจับคู่กันระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จแล้วกับบุคคลที่เริ่มงานใหม่หรือที่มีประสบการณ์น้อยกว่าโดยให้มีการอภิปรายกันถึงจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกลยุทธ์ที่จะให้การปฏิบัติที่มี

ประสิทธิผล การสะท้อนถึงวิธีการที่ใช้กันอยู่ การสังเกตการณ์ทำงาน และการใช้เทคนิคเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

Fullen and Hargreaves (1992, p. 5) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูเป็นกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรหรือการพัฒนาบุคคล (Individual Development) สามารถกระทำได้โดย

1. การฝึกอบรม (Training)
2. การศึกษา (Education)
3. การพัฒนาตนเอง (Development)

Anthony, Perrewe and Kachmar (1996, pp. 3-4) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาครูโดยการฝึกอบรมจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และช่วยพัฒนาความชำนาญให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ และมุ่งพัฒนาความชำนาญที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งการฝึกอบรม เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การฝึกอบรมพร้อมกับทำงานไปด้วย
2. การฝึกอบรมโดยไม่ได้ปฏิบัติงานด้วย

Glickman (2004, pp. 321-422) ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูเป็นงานที่ช่วยเหลือครูทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การช่วยเหลือครูโดยตรง (Direct Assistance)
2. การพัฒนาทีมงานของครู (Group Development)
3. การพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development)
4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

มนตรี จุฬาวัฒนทล (2553, น. 205-212) ได้เสนอวิธีการพัฒนาครู 4 ประการ คือ

1. วิธีการพัฒนาตนเองในระหว่างเป็นครู
2. วิธีการฝึกฝนกับครูพี่เลี้ยงหรือผู้เชี่ยวชาญในระหว่างเป็นครู
3. วิธีการเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ
4. วิธีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (2554, น. 25) กล่าวว่า การพัฒนาบุคคลประกอบด้วย 3 วิธี ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง การพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ไม่ว่าจากการศึกษาหรือการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการนำเอาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ทักษะทัศนคติ ตลอดจน แนวความคิดที่พึ่งได้รับความรู้ใหม่นำไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานการดำรงชีพอยู่ในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต

2. การศึกษา เป็นกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้างความรู้ความชำนาญ ค่านิยมศีลธรรม และความเข้าใจที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขและทำประโยชน์แก่สังคมได้ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติงานอยู่แล้ว การศึกษา หมายถึงกิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน

3. การฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรที่หน่วยงานทุกหน่วยให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคลากร ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์การหรือหน่วยงานให้มีความเจริญก้าวหน้าหรือบรรลุเป้าหมายได้เป็น

อย่างดี การฝึกอบรมเป็นการเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้กับบุคคลในการทำงาน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดียิ่งขึ้น

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2546, น. 33) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาครู คือ SWIPPA MODEL เป็นรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน S คือ Self Learning หมายถึง การเรียนรู้ด้วยตนเอง

W คือ Whole School หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันทั้งโรงเรียน 1 คือ Interaction หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

P คือ Participation หมายถึง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบงาน

P คือ Process and Product หมายถึง ทำงานอย่างมีกระบวนการและมีผลงานตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

A คือ Application หมายถึง การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษา แนวคิด วิธีการพัฒนาครู ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์และเป็นกรอบแนวคิด วิธีการพัฒนาครู ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ผลการสังเคราะห์วิธีการของการพัฒนาครู

วิธีการของการพัฒนาครู	Palmer (1972)	Nadler (1989)	Spark (1989)	Fullen a Hargreaves (1992)	Anthony perrewe and Kachmar (1996)	Glickman (2004)
1. การฝึกอบรม	/	/	/	/	/	/
2. การพัฒนาตนเอง	/	/	/	/	/	/
3. การศึกษาต่อ		/			/	/
4. การประชุมปฏิบัติการ		/	/	/	/	/
5. การช่วยเหลือครูโดยตรง		/		/	/	
6. การพัฒนาทีมงานของครู	/			/		/
7. การพัฒนาวิชาชีพครู	/			/	/	/
8. การวิจัยเป็นฐาน		/				/
9. การสังเกตหรือการประเมิน			/		/	
10. การศึกษาเป็นกลุ่ม	/	/		/	/	
11. ศึกษากับพี่เลี้ยง	/		/		/	/
12. การพัฒนาหลักสูตร		/			/	/
13. การให้คำปรึกษา		/				/

จากตารางที่ 2.4 การสังเคราะห์วิธีการพัฒนาครู ผู้วิจัยได้นำวิธีการพัฒนาครูมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำหรับนักศึกษา เพื่อใช้ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 วิธี คือ 1) การพัฒนาตนเอง 2) การฝึกอบรม

2.4 โปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม

2.4.1 ความหมายของโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวความหมายของโปรแกรมจากนักการศึกษาหลายท่านพบว่ามีแนวคิดดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (2559, น. 56) ได้นำเสนอไว้ว่า โปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครู หมายถึง ระบบโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู

ราชบัณฑิตยสถาน (2555, น. 156) ได้นำเสนอความหมายของโปรแกรม หรือบทเรียนแบบโปรแกรม หมายถึง เอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ประกอบด้วย ชุดคำสั่ง เนื้อหาสาระ คำถาม คำตอบ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ ทดลองตอบคำถาม รู้ผลคะแนนหรือผลการประเมินของ แต่ละแบบฝึกหัดได้ในทันทีที่ทำแบบฝึกหัดเสร็จ ผู้เรียนสามารถใช้บทเรียนรูปแบบนี้ในการเรียนหรือทบทวนสาระความรู้ได้ตามความสามารถและตามเวลาที่ต้องการของตนเอง บทเรียนดังกล่าวอาจจะ เป็นเอกสาร หนังสือ หรืออยู่ในรูปชุดการเรียน ซึ่งสามารถใช้หรือเรียกใช้จากระบบคอมพิวเตอร์ก็ได้

ประสาท เนืองเฉลิม (2560, น. 18) ได้นำเสนอว่า โปรแกรม หมายถึง โปรแกรมการสอนต้องศึกษารายละเอียดของแนวทางการจัดประสบการณ์ จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ วิเคราะห์ปัญหาที่มีผลกระทบ ศึกษาแหล่งข้อมูล มีการวางแผนขั้นตอนดำเนินการและการประเมินโปรแกรม เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และเป็นแนวทางในการช่วยพัฒนาโปรแกรมต่อไป

Boyle (1981) นำเสนอว่า โปรแกรม หมายถึง การร่วมมือระหว่างนักการศึกษา กับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการวางโปรแกรมที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การสอน การประเมินและการรายงานผล

Barr and Keating (1990) ให้ความหมายว่า โปรแกรมมีความหมายได้ หลายอย่างขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล โดยทั่วไปคำว่า โปรแกรมใช้ใน 3 ความหมาย ดังนี้

1. โปรแกรม หมายถึง หน่วย (Units) ที่จัดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมพิเศษหรือให้บริการตามความต้องการของสถาบันหรือบุคคลที่จัดขึ้น

2. โปรแกรม หมายถึง ลำดับการปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ (Series of Planned Intervention) เพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ

3. โปรแกรม หมายถึง กิจกรรมที่วางแผนไว้ (Planned Activity) เพื่อเป้าหมายโดยเฉพาะ

Rogers (2000) เสนอว่า ทฤษฎีโปรแกรมเป็นการสร้างโมเดลที่เป็นไปได้เกี่ยวกับโปรแกรมถูกคาดหมายว่าจะทำงานอย่างไร เพื่อที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งนักประเมินจะใช้ทฤษฎีนี้เป็น

แนวทางในการดำเนินการประเมินและใช้เป็นมาตรฐาน (Benchmark) ในการตัดสินประสิทธิผลของโครงการ

โปรแกรม หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมอย่างมีระบบ และเป็นขั้นตอน ประกอบด้วยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การวางแผนกิจกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผลเพื่อเพิ่มเติมความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.4.2 องค์ประกอบของโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวองค์ประกอบของโปรแกรมจากนักการศึกษาหลายท่าน พบว่ามีแนวคิดดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542) ได้นำเสนอองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

1. เป้าหมายและนโยบายทางการศึกษา (Educational Goals and Policies)
2. จุดมุ่งหมายโปรแกรม (Program Aims)
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures)
4. จุดประสงค์รายวิชา (Subject Objectives)
5. เนื้อหา (Content)
6. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
7. กลยุทธ์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
8. การประเมินผล (Evaluation)
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media)

ปริญญา มีสุข (2552) ได้ออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครูแบบมีส่วนร่วมของครู ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพปัญหา
2. วัตถุประสงค์
3. โครงสร้าง
4. เวลา
5. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
6. เนื้อหาที่ใช้
7. เอกสารที่ใช้
8. การจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม
9. การประเมินผลโปรแกรม

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์ (2553) ได้พัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครู ผู้นำการจัดการเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์
2. หลักการ
3. วัตถุประสงค์
4. เนื้อหา
5. กระบวนการ

6. โครงสร้าง

7. การวัดและประเมินผลโปรแกรม

ชุลีพร ผมพันธ์ (2555) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม มีดังนี้

1. หลักการ

2. วัตถุประสงค์

3. โครงสร้างประสบการณ์และเวลา

4. การดำเนินการเรียนรู้

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

6. การวัดและประเมินผล

ธนานันต์ ดียิ่ง (2556) ได้นำเสนอไว้ว่าโปรแกรมมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ

2. จุดมุ่งหมาย

3. สมรรถนะที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามจุดหมายของโปรแกรม

4. สาระที่ใช้ในการพัฒนา

5. กิจกรรมการพัฒนา

6. แนวทางการวัดและประเมินผล

กัมปนาท บุญทอง (2559) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

1. หลักการและเหตุผล

2. วัตถุประสงค์

3. เนื้อหา

4. กระบวนการและวิธีการ

5. การประเมินผล

ชนกพร จุฑาสงฆ์ (2559) สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. บริบททั่วไปของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย

2. เนื้อหาโปรแกรม ได้แก่ วิธีปฏิบัติ กิจกรรม

3. การประเมินผลโปรแกรม ได้แก่ การประเมินผลหลังการใช้โปรแกรม และการสรุปผล

นัจรีย์ภรณ์ สิมมารุณ (2559) กล่าวว่า สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของ โปรแกรมทางการศึกษาในเบื้องต้นได้ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐาน/หลักการและเหตุผลของโปรแกรม

2. แนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

4. คุณลักษณะของผู้ใช้โปรแกรม/กลุ่มผู้เรียนในโปรแกรม/กลุ่มผู้สอนในโปรแกรม

5. เนื้อหา

6. กิจกรรม

7. สื่อและ แหล่งการเรียนรู้/สภาพแวดล้อม

8. การวัดและประเมินผล

ปรารถนา เพชรฤทธิ์ (2559) ได้กำหนดองค์ประกอบของโปรแกรมว่าประกอบด้วย

1. ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
3. รูปแบบและ วิธีการพัฒนา
4. โครงสร้างของโปรแกรม
5. เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม
6. แนวทางการพัฒนา
7. การวัดและประเมินผล

ชนัญญา ใยลออ (2560) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์
2. ผู้เรียน
3. ผู้สอน
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. เนื้อหาสาระ
6. แหล่งความรู้และ สื่อการสอน
7. สภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษา
8. การวัดและประเมินผล

กฤษดากร พลมณี (2561) นำเสนอว่าองค์ประกอบของโปรแกรม มีดังนี้

1. แนวคิดและหลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา
4. วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา
5. ประเมินความรู้ ความเข้าใจและความสามารถ

สุรพรรณ วีระสอน (2561) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

1. หลักการและเหตุผล
2. จุดมุ่งหมาย
3. เนื้อหา
4. กระบวนการฝึก
5. สื่อการฝึก
6. การนำไปใช้
7. การวัดและประเมินผล

ภวัส มิสรีย์ (2562) กล่าวว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย

1. บทนำ
2. วัตถุประสงค์
3. รูปแบบและวิธีพัฒนา
4. โครงสร้างของโปรแกรม

5. เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม

6. การวัดและประเมินผล

Knowles (1980) นำเสนอว่าโปรแกรมการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การจัดบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การจัดตั้งโครงสร้างองค์การสำหรับการวางแผน

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัยความต้องการสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การจัดสร้างทิศทางเป้าหมายสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติตามโปรแกรม (การสรรหาและการฝึกอบรมการจัดการ เกี่ยวกับผู้สนับสนุนการเรียนรู้และกระบวนการ การปรึกษาทางด้านการศึกษา งบประมาณ)

ขั้นที่ 6 การออกแบบด้านประสบการณ์ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล และการวินิจฉัยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

Rothwell and Cookson (1997) ได้เสนอองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้

1. หลักการของโปรแกรม
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
3. ลักษณะของโปรแกรม
4. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม
5. เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม
6. เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม
7. การจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม
8. การประเมินผลโปรแกรม

Kanaya, Light and Culp (2005) ได้ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพครู พบว่า ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย
   1.1 รูปแบบ
   1.2 ระยะเวลา
   1.3 การเป็นกลุ่มผู้เข้าอบรมที่อยู่ในบริบทเดียวกัน
   1.4 การเรียนรู้เชิงรุก
   1.5 การเน้นที่เนื้อหาความรู้
   1.6 มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง
2. องค์ประกอบของบุคคล ประกอบด้วย
   2.1 การได้รับการยอมรับ
   2.2 การมีแรงจูงใจ

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของโปรแกรมข้างต้น สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบได้ ปรากฏดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 องค์ประกอบของโปรแกรมตามแนวคิดของนักการศึกษา

องค์ประกอบของโปรแกรม	ธำรง บัวศรี (2542)	ปริญญา มีสุข (2552)	ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์ (2553)	ชลิพร ผมพันธ์ (2555)	ธนานันต์ ดียิ่ง (2556)	กัมปนาท บุญทอง (2559)	ชนกพร จุฑาสงฆ์ (2559)	นัจรีย์พร สิมมารุณ (2559)	ปรารถนา เพชรฤทธิ์ (2559)	ชนัญญา ใยลออ (2560)	กฤษดากร พลมณี (2561)	สุรพรรณ วีระสอน (2561)	ภาวัส มิสรีย์ (2562)	Rothwell and Cookson (1997)	Knowles (1980)	Kanaya Light และ Culp (2005)	รวม
ที่มาและความสำคัญ/บทนำ									/				/				2
นโยบายทางการศึกษา	/																1
สภาพปัญหา		/															1
หลักการของโปรแกรม			/	/	/	/	/	/		/	/	/		/			10
วิสัยทัศน์ของโปรแกรม			/														1
วัตถุประสงค์/จุดมุ่งหมายของโปรแกรม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		15
ลักษณะ/รูปแบบของโปรแกรม	/								/				/	/		/	5
โครงสร้าง/เนื้อหา/ระยะเวลาของโปรแกรม	/	/	/	/	/	/		/	/	/		/	/			/	12
เอกสารที่ใช้ในโปรแกรม		/									/						2
วิธีการ/กระบวนการ/การดำเนินการ/กิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/		/	/		13
การวัดและประเมินผล	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/	/	/		14
วัสดุและสื่อที่ใช้ในโปรแกรม	/			/				/		/							4
คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโปรแกรม		/						/				/		/	/	/	6
สภาพแวดล้อม							/										1
สมรรถนะ					/												1
จุดประสงค์การเรียนการสอน/รายวิชา	/																1

(ต่อ)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

องค์ประกอบของโปรแกรม	ธำรง บัวศรี (2542)	ปริญญา มีสุข (2552)	ยอดอนงค์ จอมหงส์พัฒน์ (2553)	ชลีพร ผมพันธ์ (2555)	ธนานันต์ ดียิ่ง (2556)	กัมปนาท บุญทอง (2559)	ชนกพร จุฑาสงฆ์ (2559)	นัจรีย์พร ลิมมารุณ (2559)	ปรารถนา เพชรธุทธิ์ (2559)	ชนัญญา ใยลออ (2560)	กฤษดากร พลเณี (2561)	สุรพรรณ วีระสอน (2561)	ภัส มิสรีย์ (2562)	Rothwell and Cookson (1997)	Knowles (1980)
การนำไปใช้												/			
การวินิจฉัยความต้องการ															/
การได้รับการยอมรับ															
การมีแรงจูงใจ															

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิ
ได้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4)
ดำเนินการ 5) การประเมินผลโปรแกรม

2.4.3 วิธีการพัฒนาโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวิธีการพัฒนาโปรแกรมตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่าน
มีแนวคิดดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนา
บุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและตรวจสอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของโปรแกรมการต
แนวคิดเชิงทฤษฎีของโปรแกรมที่พัฒนาในภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเอกสารประกอบ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือประเมินโปรแกรมในภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบโปรแกรมในภาคสนาม การทดลองใช้โปรแกรม

ชนกพร จุฑาสงฆ์ (2559) เสนอว่า การพัฒนาโปรแกรมคือ การออกแบบเพื่อใช้ในการฝึ
หรือการพัฒนาบุคคล เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งแต่ละขั้นตอนประกอ

1. การวิเคราะห์เพื่อหาเป้าหมายความสำเร็จของโปรแกรม

2. การวางแผนในการจัดทำโปรแกรม โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนการวิเคราะห์มา
เพื่อสร้างโปรแกรม

3. การสร้างโปรแกรมเพื่อใช้ในการฝึกอบรม

4. การนำโปรแกรมไปทดลองใช้

5. การประเมินผลโปรแกรมเพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาพัฒนาโปรแกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

ขั้นที่
ลำดับเรื่อง การเสริ
ทางด้านประเมินผล
ขั้นที่
ผู้เรียน รูปแบบของ
ขั้นที่
กลุ่มบุคคล และระดั
ขั้นที่
ของโปรแกรม
Casting
สำหรับครู ดังนี้
1. กำ
2. กำ
3. จัด
4. เลื
5. กำ
6. วาง
7. กำ
8. กำ
Caffarell
หนังสือ Planning F
ต่อไปนี้ คือ
ขั้นที่ 1
ขั้นที่ 2
ขั้นที่ 3
ขั้นที่ 4
ขั้นที่ 5
ขั้นที่ 6
ด้านเจ้าหน้าที่
ขั้นที่ 7
ขั้นที่ 8
ขั้นที่ 9
จากการศึกษา
1) ศึกษาสภาพปัญหา
4) กำหนดรูปแบบ/กิ
โปรแกรม

2.4.4 การประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าการประเ
หลักการดังนี้

เรวดี ทรงเที่ยง (2548) เสนอ

1. การประเมินคุณค่าขอ

1.1 คุณภาพของโปรแ
การปฏิบัติงานของผู้สอนเป็นอย่างไร คว

1.2 ประเมินความเห
ต้องการและความคาดหวังของผู้เข้าร่วม

1.3 ประสิทธิผล (Effe
บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร

1.4 ประสิทธิภาพ (E
ที่องค์การและผู้เข้าร่วมโปรแกรมลงทุนใ

1.5 ความสำคัญ (Imp
ต่อองค์การหรือไม่

2. ประเมินผลการใช้โปร
ในการพิจารณาว่า โปรแกรมนี้สามารถ
เพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยจะประเมินผลการเรีย

ชนกพร จุฑาสงฆ์ (2559) ได้แ

1. ประเมินรูปแบบของโป
ในการจัดกิจกรรม ความเหมาะสม ความ

2. ประเมินผลการใช้โปรแ
อาจใช้แบบวัดหรือแบบทดสอบหลังการฝ

ปรารถนา เพชรฤทธิ์ (2559)
พัฒนามี 5 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาตอ
2. การประเมินความรู้สมร
3. การประเมินทักษะตามส
4. การประเมินการนำความ
5. การประเมินผลงานที่เกิ

กฤษดากร พลมณี (2561) ได้นำ
สอดคล้องและความเหมาะสม ระหว่า
การฝึกอบรม จุดประสงค์ เนื้อหา สื่อ เวล
แก้ไขให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิท
ประโยชน์ได้จริงและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้

สุรพรรณ วีระสอน (2561) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ประเมินรูปแบบของโปรแกรม คือ ประเมินคุณภาพของโปรแกรม เช่น เนื้อหา รูปแบบในการจัดกิจกรรม ความเหมาะสม ความพึงพอใจและเป้าหมาย

2. ประเมินผลการใช้โปรแกรม คือ การประเมินผลการพัฒนาหลังการใช้โปรแกรม โดยใช้แบบวัดหรือแบบทดสอบหลังการพัฒนา เป็นต้น

Boyle (1981) กล่าวว่า การประเมินโปรแกรมเป็นกระบวนการในการตัดสิน คุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยการตัดสินจากการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นควรเกิดคุณค่าหรือให้ประโยชน์อย่างไร ดังนั้นในการประเมินโปรแกรมควรประเมินคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. คุณภาพ โดยประเมินคุณภาพของเนื้อหา กิจกรรม สื่อ การปฏิบัติของครูว่าช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่

2. ความเหมาะสม โดยประเมินว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ เหมาะสมกับบริบทของชุมชนหรือไม่

3. ประสิทธิผล โดยประเมินว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือไม่

4. ประสิทธิภาพ โดยประเมินว่าสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าหรือไม่

5. ความสำคัญ โดยประเมินว่าโปรแกรมมีความสำคัญต่อชุมชนเพียงพอ

Guskey (2000) ได้เสนอแนวคิดการประเมินผลการพัฒนาวิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาไว้ 5 ประเภท คือ

1. การประเมินปฏิกิริยาจากผู้มีส่วนร่วม (Participants' Reaction) เพื่อการปรับปรุง

2. การประเมินการเรียนรู้ของผู้มีส่วนร่วม (Participants' Learning) ในความรู้ และทักษะใหม่ที่ได้รับ

3. การประเมินการสนับสนุนและการเปลี่ยนแปลงขององค์การ (Organization Support and Change)

4. การประเมินการใช้ความรู้และทักษะใหม่ของผู้มีส่วนร่วม (Participants' use of New Knowledge and Skills)

5. การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน (Student Leaming Outcomes)

สรุปได้ว่า การประเมินผลโปรแกรม ควรแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) การประเมินรูปแบบของโปรแกรม คือ ประเมินคุณภาพของโปรแกรม ในด้านเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม กระบวนการรูปแบบ และกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 2) การประเมินผลการใช้โปรแกรม คือ การประเมินผล การเสริมสร้างสมรรถนะหลังการใช้โปรแกรม โดยใช้แบบสังเกตหรือแบบทดสอบความรู้ หลังการพัฒนา รวมถึงประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

2.4.5 การหาประสิทธิภาพโปรแกรม

Bloom (1965, p. 201) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นที่ใช้การเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมด้านความรู้ความคิดไว้ 6 ขั้น เพื่อประเมินผล ดังนี้

1. ความรู้ความจำ หมายถึง การระลึกหรือทองจำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วโดยตรง ในขั้นนี้รวมถึงการระลึกถึงข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไปจนถึงเกณฑ์ ทฤษฎีจากตำรา ดังนั้นขั้นความรู้ความจำ จึงจัดได้ว่าเป็นขั้นต่ำสุด

2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถจับใจความสำคัญของเนื้อหาที่ได้เรียน หรืออาจ แปลความจากตัวเลข การสรุป การย่อความต่าง ๆ การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นที่สูงกว่าการท่องจำตามปกติอีกขั้นหนึ่ง

3. การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ดังนั้น ในขั้นนี้จึงรวมถึงความสามารถในการเอากฎมโนทัศน์หลักสำคัญวิธีการนำไปใช้ การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่านักเรียนจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดีเสียก่อนจึงจะนำความรู้ไปใช้ได้ ดังนั้นจึงจัดอันดับ ให้สูงกว่าความเข้าใจ

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะแยกแยะเนื้อหาวิชาลงไปเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น เพื่อที่จะได้มองเห็นหรือเข้าใจความเกี่ยวโยงต่าง ๆ ในขั้นนี้จึงรวมถึงการแยกแยะหาส่วนประกอบย่อย ๆ หาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ เหล่านั้นตลอดจนหลักสำคัญต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าสูงกว่าการนำเอาไปใช้ และต้องเข้าใจทั้งเนื้อหา และโครงสร้างของบทเรียน

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะนำเอาส่วนย่อย ๆ มาประกอบกันเป็นสิ่งใหม่ การสังเคราะห์จึงเกี่ยวกับการวางแผน การออกแบบการทดลอง การตั้งสมมุติฐาน การแก้ปัญหาที่ยาก การเรียนรู้ในระดับนี้เป็นการเน้นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ในอันที่จะสร้างแนวคิด หรือแบบแผนใหม่ ๆ ขึ้นมา ดังนั้นการสังเคราะห์เป็นสิ่งที่สูงกว่าการวิเคราะห์อีกขั้นหนึ่ง

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด นวนิยาย บทกวี หรือรายงานการวิจัย การตัดสินใจดังกล่าวจะต้องวางแผนอยู่บนเกณฑ์ที่แน่นอน เกณฑ์ดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่นักเรียนคิดขึ้นมาเอง หรือนำมาจากที่อื่นก็ได้ การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าเป็นการ เรียนรู้สูงสุดของความรู้ความจำ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556, น. 5-17) มีแนวคิดในการหาประสิทธิภาพตรงกับภาษาอังกฤษว่า "developmental" เป็นการตรวจสอบพัฒนาการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงไปทดลองสอนจริง (Trial Run) นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วจึงผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

สำหรับการกำาหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการหาประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

1.1 กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน ทำได้โดยการประเมินผล พฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่องและพฤติกรรมสุดท้ายซึ่งค่าประสิทธิภาพจะกำหนดเป็นค่า E_1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ และค่า E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์คิดเป็น ร้อยละของผลเฉลี่ยคะแนนที่ได้ ดังนั้น E_1/E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพ ของผลลัพธ์ โดยปกติแล้วการกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ขึ้นอยู่กับเนื้อหา หากเนื้อหาเป็นความรู้ความจำมัก กำหนด

เกณฑ์ไว้ที่ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เน้นทักษะมักกำหนดต่ำกว่า เช่น 75/75 อย่างไรก็ตามไม่ควรกำหนดต่ำกว่านี้ เพราะกำหนดไว้เท่าไร มักจะได้ผลเท่านั้น

1.2 กำาหนดเกณฑ์โดยทดสอบทางสถิติ ซึ่งทำได้โดยนานวัตกรรมที่สร้างขึ้นไป ทดลองใช้แล้ว หาค่าความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน จากนั้นจึงทดสอบความแตกต่าง ของคะแนนก่อนเรียนและ หลังเรียน หากมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถือว่าชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้

2. การกำหนดระดับประสิทธิภาพนวัตกรรมที่สร้างขึ้น กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ 3 ระดับ คือ

2.1 ระดับ “สูงกว่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ค่าเกิน 2.5 ขึ้นไป

2.2 ระดับ “เท่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์มีที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5

2.3 ระดับ “ต่ำกว่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมเท่ากับหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 ซึ่งถือว่ายังมีประสิทธิภาพ ที่ยอมรับได้

3. การทดลองหาประสิทธิภาพ

3.1 การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Testing) โดยการทดลองกับผู้เรียนจำนวน 3 คน โดยใช้ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง ปานกลาง และต่ำ อย่างละ 1 คน นำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วนำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ให้ดีขึ้น ซึ่งตามปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองจะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาก เมื่อนำมาปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้น

3.2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ใช้กับผู้เรียนจำนวน 6-10 คน นำผลที่ได้ไปหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ แล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

3.3 การทดลองภาคสนาม (Field Testing) คือ การทดลองกับผู้เรียนที่มีจำนวน 30-100 คน นำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงอีกครั้งให้ได้ผลที่ควรได้ใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์มากไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับได้ แต่หากแตกต่างกันมากต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมใหม่ โดยยึดสภาพจริงตามเกณฑ์

เกณฑ์ที่ยอมรับว่าสื่อการสอนมีประสิทธิภาพ คือ ด้านพุทธิพิสัยหรือความรู้ (E_2) E_1/E_2 มีค่า 80/80 ขึ้นไปและ ด้านทักษะปฏิบัติ (E_1) E_1/E_2 มีค่า 70/70 ขึ้นไป โดยที่ค่า E_1/E_2 ต้องไม่แตกต่างกันเกินกว่าร้อยละ 5 การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานมักจะกำหนดเป็นตัวเลข เช่น ตัวเลขกำหนดค่า E_1/E_2 เท่ากับ 90/90 หรือ 80/80 การกำาหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพนิยมตั้งไว้ที่ 90/90 สำหรับสื่อที ต้องการวัดความรู้และความจำ และเกณฑ์ 80/80 สำหรับสื่อที่ต้องการวัดทักษะ ทั้งนี้การกำหนด ตัวเลขจะกำหนดเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ตรวจสอบว่าจะให้ค่าของสื่อที่ผลิตสูงต่ำเพียงใด นักเทคโนโลยี การศึกษาให้ความหมายของค่า E_1/E_2 ไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับหลักการหรือทฤษฎีที่นำมาใช้ ถ้าผู้ ตรวจสอบคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ ก็จะให้ความหมาย ดังนี้

E_1 คือ คะแนนรวมเฉลี่ยของนักเรียนที่ท่าแบบฝึกปฏิบัติกิจกรรมหรืองานที่ทำระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ

E_2 คือ คะแนนรวมเฉลี่ยของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537, น. 479-498) ได้ให้ความหมายของเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมไว้ดังนี้

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของสื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้จัดทำสื่อจะพึงพอใจว่าหากสื่อมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว สื่อนั้นก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาด หมายความว่า ผู้เรียนจะ เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ

E_1/E_2 คือประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนพิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะ ตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ า เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมักจะได้ผลลัพธ์เท่านั้น ความหมายของตัวเลขเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมีความหมาย เช่น

75 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของประสิทธิภาพในด้านกระบวนการของฝึกเสริมทักษะ โดยการนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลภารกิจทั้งหลายของทุกคนมารวมกันแล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ย 75 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ของผู้เรียนทุกคนนำมาคำนวณหาค่าร้อยละเฉลี่ย

สำหรับเกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพนั้นมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ เกณฑ์การหาประสิทธิภาพที่เหมาะสมไว้ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2546, น. 127-133) ให้ความเห็นว่าจะยอมรับประสิทธิภาพแบบฝึกนั้นหรือไม่นั้น ให้ถือค่าความแปรปรวน 2.5-5 % นั่นคือ ประสิทธิภาพของแบบฝึกไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์ 5% แต่ปกติจะกำหนดไว้ 2.5% เช่น ตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 80/80 เมื่อทดลอง 1, 100 แล้ว แบบฝึกนั้นมีประสิทธิภาพ 82.5/82.5 เราก็สามารถยอมรับได้ว่า แบบฝึกนั้นมีประสิทธิภาพ การยอมรับแบบฝึกมี 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เกิน 2.5% ขึ้นไป
2. เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่เกิน 2.5%
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของแบบฝึกต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5% ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้มาตรฐานต่อไป เมื่อคำนวณหาร้อยละเฉลี่ยแล้วก็จะได้ค่าทั้งสองเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

เผชิญ กิจระการ (2544, น. 44-52) การใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น สื่อพื้นฐาน ได้แก่ การใช้รูปภาพ การเขียนแผนการสอนการสร้างชุดฝึกทักษะ บทเรียนสำเร็จรูป เมื่อสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้รับการผลิตขึ้นมาแล้วต้องมีการทดสอบ เพื่อหาประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้ การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน มีกระบวนการสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) กระบวนการนี้เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักความรู้และเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนจะนำมาหาประสิทธิภาพ

2. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) วิธีนี้จะนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอน แผนการสอน แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นการทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียนรู้ หรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงค่าเป็นตัวเลข 2 ตัว เช่น E_1/E_2=80/80, E_1/E_2=85/85, E_1/E_2=90/90 เป็นต้น เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะ ในที่นี้จะยกตัวอย่าง E_1/E_2=80/80 ดังนี้

2.1 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อย ถือเป็นการปฏิบัติได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ ส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน ถือเป็นภาคความรู้ (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนการหาค่า E_1 และ E_2 ใช้สูตร ดังนี้

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 100 \qquad (2\text{-}1)$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน คะแนนของแบบฝึกหัดหรือของแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\frac{\sum F}{N}}{B} \times 100 \qquad (2\text{-}2)$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum F$ แทน คะแนนของแบบทดสอบหลังเรียน

B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียบ

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.2 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียบ (Post-test) ได้คะแนนร้อยละ 80 ทุกคน ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดหาแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้นได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 เช่น มีนักเรียน 40 คน ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด คือ 32 คน แต่ละคนได้คะแนนจากการทดสอบหลังเรียนถึงร้อยละ

80 (E_1) ส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือ ผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งหมด (40 คน) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนทั้งหมดหาแบบทดสอบหลังเรียบ (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ก่อนเรียน (Pre-test) ยกตัวอย่างเฉพาะตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) ดังนี้ สมมุตินักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 10 แสดงว่า แตกต่างจากคะแนนเต็ม (ร้อยละ 100) เท่ากับ 90 ถ้านักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85 แสดงว่าความแตกต่างของการสอบ 2 ครั้งนี้ (ก่อนเรียนกับหลังเรียน) เท่ากับ 85-10=75 ดังนั้น ค่าของ E_2=(75/90) X 100=83.33 % ถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (E_2=80)

4. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลย 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดหาแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 (ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่าสื่อไม่มีประสิทธิภาพ และชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมีความบกพร่อง)

2.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2.5.1 การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method)

แนวคิด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถาม ในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียนถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

2. ขั้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรจะเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์

3. ขั้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถจะใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ อาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและ สถานการณ์นั้น ๆ

4. ขั้นสรุปและประเมินผล

4.1 การสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้

4.2 การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงประโยชน์

4.2.1 ผู้เรียนกับผู้สอนสื่อความหมายกันได้ดี

4.2.2 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.3 สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

4.2.4 ช่วยเน้นและทบทวนประเด็นสำคัญของสาระการเรียนรู้ที่เรียน

4.2.5 ช่วยในการประเมินผลการเรียนการสอน ให้เข้าใจความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียน และวินิจฉัยจุดแข็งจุดอ่อนของผู้เรียนได้

4.2.6 ช่วยสร้างลักษณะนิสัยการชอบคิดให้กับผู้เรียน ตลอดจนนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

2.5.2 วิธีสอนแบบโมเดลซิปปา

แนวคิด การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลซิปปา เป็นแนวคิดของทิศนา แขมมณี ที่กล่าวว่า ซิปปา (CIPPA) เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก "CIPPA" สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย อาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA MODEL เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างคามรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL มาจากแนวคิดหลัก 5 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ได้แก่

1. แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Contructivism)

2. แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)

5. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL) ตามรูปแบบของทิศนา แขมมณี มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็ได้ ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด

กระบวนการกลุ่มในการอภิปราย และสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ในขั้นนี้ ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทางสังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้ เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลัก และมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระสำคัญ ครบถ้วน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจดเป็นโครงสร้างความรู้ จะช่วยให้จดจำข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ตอกย้ำหรือตรวจสอบความเข้าใจของตน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่ หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาท สมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มี การนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำความมารวม แสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้ เช่นกันขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge) ขั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA ประโยชน์

1. ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

2. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิต

3. ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับสมาชิกภายในกลุ่ม

2.5.3 วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method)

แนวคิด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกกระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผนในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนการดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะ

การเรียนรู้อย่างหลากหลาย อันเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อีกการสอนโครงงานสามารถสอนต่อเนื่องกับวิธีสอนแบบบูรณาการได้ ทั้งในรูปแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาบูรณาการเพื่อทำโครงงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นกำหนดปัญหา หรือสำรวจความสนใจ ผู้สอนเสนอสถานการณ์หรือตัวอย่างที่เป็นปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาหรือยั่วยุให้ผู้เรียนมีความต้องการใคร่เรียนใคร่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเรียนเพื่ออะไร จะทำโครงงานนั้นเพื่อแก้ปัญหาอะไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนกำหนดโครงงานแนวทางในการดำเนินงาน ได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

3. ขั้นวางแผนและวิเคราะห์โครงงาน ให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งเป็นโครงงานเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้ แล้วเสนอแผนการดำเนินงานให้ผู้สอนพิจารณา ให้คำแนะนำช่วยเหลือและข้อเสนอแนะการวางแผน โครงงานของผู้เรียน ผู้เรียนเขียนโครงงานตามหัวข้อซึ่งมีหัวข้อสำคัญ (ชื่อโครงงาน หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ แหล่งความรู้ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ วิธีดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

4. ขั้นลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหาตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา คอยสังเกต ติดตาม แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกผลดำเนินการด้วยความมานะอดทน มีการประชุมอภิปราย ปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ ผู้สอนจะเข้าไปเกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ความคิด ความรู้ในการวางแผนและตัดสินใจทำด้วยตนเอง

5. ขั้นประเมินผลระหว่าปฏิบัติงาน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ คือ รู้จักพิจารณาว่าก่อนที่จะดำเนินการมีสภาพเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไร ระหว่างที่ดำเนินงานตามโครงงานนั้น ยังมีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือเป็นข้อบกพร่องอยู่ ต้องแก้ไขอะไรอีกบ้าง มีวิธีแก้ไขอย่างไร เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้เรียนมีแนวคิดอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ ผลของการดำเนินการตามโครงงาน ผู้เรียนได้ความรู้อะไร ได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนา ปรับปรุงงานได้อย่างดียิ่งขึ้น หรือเอาความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตได้อย่างไร โดยผู้เรียนประเมินโครงงานของตนเองหรือเพื่อนร่วมประเมิน จากนั้นผู้สอนจึงประเมินผลโครงงานตามแบบประเมิน ซึ่งผู้ปกครองอาจจะ มีส่วนร่วมในการประเมินด้วยก็ได้

6. ขั้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน เมื่อผู้เรียนทำงานตามแผนและเก็บข้อมูลแล้วต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลงาน ซึ่งนอกเหนือจากรายงานเอกสารแล้ว อาจมีแผนภูมิ แผนภาพ กราฟ แบบจำลอง หรือของจริงประกอบการนำเสนอ อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการ และการแสดงละคร ฯลฯ

ประโยชน์

1. เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ปฏิบัติจริง คิดเอง ทำเอง อย่างละเอียดรอบคอบ อย่างเป็นระบบ

2. ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาข้อมูล สร้างองค์ความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการในการทำงาน มีทักษะการเคลื่อนไหวทางกาย

4. ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้

5. ฝึกความเป็นประชาธิปไตย คือการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีเหตุผล มีการยอมรับในความรู้ ความสามารถซึ่งกันและกัน

6. ผู้เรียนได้ฝึกลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น การจดบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ความรับผิดชอบ ความซื่อตรง ความเอาใจใส่ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน รู้จักทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างมีแผน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7. ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ ความคิด หรือแนวทางที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

2.5.4 การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

แนวคิด เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหา กำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

2. ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

3. ดำเนินการศึกษาค้นคว้า กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างหลากหลาย

4. สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง ประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมเพียงใด โดยการตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

6. นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอในรูปแบบผลงานที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกคนและผู้เกี่ยวข้องกับปัญหา ร่วมกันประเมินผลงาน ประโยชน์มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่าง มีความหมายต่อผู้เรียน

2.5.5 วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)

แนวคิด

เป็นการสอนโดยที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง การอภิปรายกระทำระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น พูดเป็น และสร้างความเป็นประชาธิปไตย

ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย

2. เพื่อฝึกทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. เพื่อฝึกทักษะในการพูด และการแสดงความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. ขั้นนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปรายเป็นขั้นการกระตุ้นหรือเร้าความสนใจของนักเรียนให้มีความสนใจร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นอภิปราย ให้แบ่งนักเรียนเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้อภิปรายซึ่งอยู่หน้าชั้นเรียนกับฝ่ายผู้ฟัง ฝ่ายผู้อภิปรายประกอบด้วยประธาน 1 คนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้เสนอปัญหา สรุปประเด็นสำคัญ และนำการอภิปรายไม่ให้ออกนอกทาง ตัดบทสมาชิกที่ถกเถียงกัน การนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย ประธานต้องแนะนำหัวข้อที่จะอภิปรายจากนั้นแนะนำสมาชิกผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคน

ข้อดีของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านการคิดหาเหตุผล

3. ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย

4. ผู้เรียนสามารถนำวิธีการอภิปรายไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. หากผู้ดำเนินการอภิปรายไม่มีความสามารถในการอภิปราย จะทำให้การอภิปรายไม่สัมฤทธิ์ผลและสิ้นเปลืองเวลามาก

2. หากการตั้งหัวข้อไม่ดีจะทำให้ไม่ได้ข้อสรุปของการอภิปราย

3. ครูผู้สอนต้องควบคุมให้การอภิปรายดำเนินไปตามหลักการที่ถูกต้อง เช่น ประธานต้องไม่ใช้ความคิดของตนเองชี้นำจนผู้ร่วมอภิปรายไม่ใช้ความคิดของตนเอง

2.6 แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

2.6.1 ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรอาจมีการใช้คำอื่น ๆ ที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน อาทิ "การพัฒนาทรัพยากรบุคคล" "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" หรือ "การพัฒนาคน" ในความหมาย ของคำภาษาอังกฤษว่า Human Resource Development หรือเรียกย่อ ๆ ว่า HRD โดยทั่วไปแล้วความหมายของการพัฒนาบุคลากรที่นักวิชาการสวนใหญ่เห็นตรงกัน คือ "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบในห้วงเวลาที่กำหนด เพื่อเพิ่มโอกาสให้บุคลากรในองค์การมีสมรรถนะสูงขึ้น สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เป็นผลดีอันเป็นผลต่อการเจริญเติบโตก้าวหน้าของบุคลากรและองค์การ" การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development, HRD) เป็นการใช้การฝึกอบรม (Training) กรพัฒนาองค์การ (Organization Development) และการพัฒนาอาชีพ (Career Development) อย่างบูรณาการ เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิผลของบุคคลกลุ่มงานและองค์การการพัฒนาบุคลากรจะช่วยพัฒนาสมรรถนะสำคัญ (Key Competencies) ที่จะทำให้บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติงาน

ปัจจุบันและอนาคตได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Learning Activities) ช่วยทำให้กลุ่มงานในองค์การสามารถริเริ่มและจัดการเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดการประสานกันระหว่างความต้องการขององค์การกับบุคลากร

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2547, น. 174-175) ความหมายของคำว่าการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศในประเทศฝรั่งเศส คำว่า "การพัฒนาสังคม" (Social Development) มักใช้เป็นคำแทนคำว่า HRD ในประเทศเยอรมนี สาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร หรือ HRD จะเกี่ยวของกับการฝึกอบรมในภาคอุตสาหกรรมผู้ชำนาญด้านการให้คำปรึกษาและผู้ชำนาญเรื่องการบริหารงานบุคคลในเนเธอร์แลนด์การพัฒนาบุคลากรจะเกี่ยวกับมาตรการทั้งหลายในเรื่องการฝึกอบรมและพัฒนาที่มีจัดขึ้นเพื่อสร้างและยกระดับความเชี่ยวชาญของบุคลากรในองค์การในประเทศรัสเซีย การพัฒนาบุคลากรสัมพันธ์กับการได้มาซึ่งบุคลากร การคัดเลือกและฝึกอบรม โดยมีจุดเน้นที่บริหารกำลังคนหรือภาพรวมของบุคลากรมากกว่าการช่วยพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคลในสหราชอาณาจักรการพัฒนาบุคลากรประกอบด้วยขั้นตนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ขององค์กร

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2552, น. 80) การพัฒนาบุคลากร หมายถึง เป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงานที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน การฝึกอบรมหรือการพัฒนาบุคลากร เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจ และความชำนาญให้แก่พนักงานในองค์การจนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติที่ค่อนข้างจะถาวรอันจะอำนวยประโยชน์ให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้เขามีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน กระบวนการที่ได้ออกแบบไว้อย่างมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสเรียนรู้ โดยการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาเป็นการเพิ่มพูนความรู้และศักยภาพในการทำงาน รวมทั้งปรับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ และมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหนงที่สูงขึ้น ทรัพยากรมนุษย์จะต้องได้รับการเสริมสร้างพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และความสามารถ (Abilities) การปรับปรุงคุณภาพ ทักษะการจ้างงานโดยเน้นความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดีตอการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบ ให้มีคุณภาพประสบความสำเร็จที่น่าพอใจแก่องค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เริ่มครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1968 โดยเน้นเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะที่อยู่ในวัยเรียน ต่อมาปี ค. ศ. 1970 ได้ใช้คำนี้มากขึ้นและทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดยอดที่อยู่จะต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องมีการจัดชุดของกิจกรรมภายในช่วงเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ กิจกรรมดังกล่าวมี 3 ประการ คือ การฝึกอบรม การศึกษา และพัฒนาเน้นความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครอบคลุมโครงการและกระบวนการเพิ่มทักษะ ความรู้ของคนทั้งคุณภาพและปริมาณการฝึกอบรมวิชาชีพและการฝึกอบรมในที่ทำงาน การฟื้นฟูสุขภาพ สวัสดิการและอื่น ๆ ถ้ามีโครงการด้านการฝึกอบรมขึ้นมาก็เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาบุคลากร คือ กระบวนการทุกอย่างที่องค์กรกระทำเพื่อให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ อันจะนำมาซึ่งความ

เจริญก้าวหน้าในชีวิตและการงาน (Career Path)และเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพสูงขึ้น สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การปฐมนิเทศการฝึกให้เกิดกระบวนการคิด การให้การศึกษา การประชุม การฝึกอบรม การส่งไปดูศึกษาดูงานการส่งไปศึกษาต่อ การสอนงาน การสัมมนา การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การค้นหาความรู้ ข่าวสารจากเว็บไซต์ การพูดคุยสนทนา การแนะนำ การปรึกษา การอ่าน" การนำ QC Circles (Quality Control Circles) มาใช้ในการบริหารงานบุคคล เพราะจะเป็นความทันสมัยทันเหตุการณ์ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลง 2 ประการ ประการแรก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพและบริการ ที่จะต้องคำนึงถึงระดับโลกให้ได้มาตรฐานเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลของการการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของคน โดยการพัฒนาคนจะมุ่งสร้างคุณภาพและผลผลิตขององค์การ QC Circles มีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะพนักงานเนื่องจากQC Circles จะพยายามส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เสนอให้มีการปรับปรุงงานระบบ QC จะเป็นการลดความขัดแย้ง เพราะมีการประชุมกลุ่ม มีการทำงานเป็นคณะทำงาน การระดมสมองทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี ต่อการทำงานของพนักงานในองค์การ เพราะจุดมุงหมายที่สำคัญหนึ่งของระบบ คือ การพัฒนาคน การบริหารงานในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของมนุษย์ในองค์การเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าความสำเร็จขององค์การ คือ ความสำเร็จที่มาจากคน

ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร เป็นการช่วยให้บุคลากร ได้เกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานควบคู่กันไป โดยวิธีการให้ความรู้หรือวิธีการเสริมสร้างความรู้ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรนั้น ๆ มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น รวมทั้งการใช้วิธีการจูงใจและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติที่ได้รับนั้น ๆ ออกมาใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลด้วย

2.6.2 ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการปฏิบัติงาน คือ ต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นหนทางที่นำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถึงแม้บุคลากรจะมีพลัง และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติอย่างเต็มที่แล้วก็ตามนั้น แต่หากขาดซึ่งการเสาะหาความรู้เพิ่มเติม ก็จะทำให้กลายเป็นบุคคลที่ล้าหลังหรือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ ความรับผิดชอบ ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทัน กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วย จากแนวคิดดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นและมีความสำคัญที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องไปตลอดเวลา ดังที่มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (2543, น. 96) ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ในหนังสือทศวรรษธรรมทัศพระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุดเมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อย ๆ ทำให้คนห่างออกไปจากการที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหามานะทิฐิ คือ ถูกตัณหามานะทิฐิครอบงำน้อยลงเมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้นสามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้นการที่จะสร้างสันติก็มีทางเป็นไปได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการศึกษาซึ่งได้แก่สิกขานั่นเอง ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลพอสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์การ เมื่อองค์การได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์การเจริญเติบโตและพัฒนายิ่งขึ้น

2. ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเกิดความจงรักภักดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตขององค์การ

3. ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ เพราะว่าถ้าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์การ และผู้ปฏิบัติงานทำให้สภาพสังคมโดยส่วนรวมมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

พะยอม วงศ์สารศรี (2528) ความสำคัญหรือประโยชนของการพัฒนาบุคลากรนั้นอาจสรุปได้อย่างน้อย 6 ประการ

1. การพัฒนาบุคลากรช่วยทำให้ระบบ และวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้นมีการติดต่อประสานดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาบุคลากรจะช่วยเร่งเร้าความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้นนอกจากนี้เมื่อได้รับความรู้ใดจากโครงการพัฒนาบุคลากรแล้ว ก็ย่อมสามารถที่จะนำเอาความรู้นั้นไปใช้ปฏิบัติงานต่อไปได้ ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นผลทำให้องค์การประสบความเจริญรุ่งเรืองในที่สุด

2. การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการประหยัดลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีแล้วย่อมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีความผิดพลาดในการปฏิบัติน้อยลงซึ่งจะมีผลทำให้องค์การสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ลงได้ด้วย นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำงานล่วงเวลาได้อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานล่วงเวลาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการทำงานล่าช้า หรือความไม่เข้าใจในลักษณะของงานที่ต้องทำ ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรจะชวยทำให้บุคคลมีความขาใจในระบบและวิธีการทำงาน ตลอดจนลักษณะของงานที่ต้องทำเป็นอย่างดี ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. การพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเขาทำงานใหม่หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดความเสียหายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองถูกลองผิดอีกด้วย

4. การพัฒนาบุคลากรเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการตอบคำถามให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ กล่าวคือในกรณีที่มีบุคลากรเขาทำงานใหม่ หรือเขารับตำแหน่งใหม่ในหน่วยงานใดก็ตามในระยะเริ่มแรกนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในลักษณะงานตามหน้าที่ใหม่ไม่มากนัก จึงมักจะต้องสอบถามหรือขอคำแนะนำจากหัวหน้าหน่วยงานนั้น ๆ หรือบุคคลอื่นใดก็ตามอยู่ตลอดเวลาซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะข้องานที่ต้องปฏิบัติตั้งแต่แรก ก็ย่อมที่จะไม่ต้องสอบถามหรือให้คำแนะนำน้อยลงจะได้มีเวลาปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่

5. การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นบุคลากรต่าง ๆ ให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการพิจารณาเลื่อน

ตำแหน่งใด ๆ ในองค์การก็ตาม มักจะคำนึงถึงความสามารถที่บุคคลนั้น จะสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ได้รับการเลื่อนขั้นได้ ซึ่งที่ได้รับการพัฒนาแล้วย่อมมีโอกาสมากกว่าผู้ที่มิได้เข้ารับ

6. การพัฒนาบุคลากรยังช่วยทำให้บุคคลนั้นได้มีโอกาสได้รับความรู้ความคิดใหม่ ๆ ทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารงาน อุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงาน ซึ่งมีการคิดค้นและเสนอแนะสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาถ้าหากสามารถรู้และเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วย่อมสามารถนำเอาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้ และในที่สุดย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร

2.6.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรโดยทั่วไปก็เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และการปรับปรุงตนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.5.3.1 การปรับปรุงตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิค สังคม หรือสภาวะแวดล้อม

2.5.3.2 ความสามารถในการปรับเปลี่ยนแปลงให้มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะเรื่องที่รับผิดชอบ

2.5.3.3 ปรับปรุงเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความคิดในเรื่องต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์กลั่นกรอง สัมพันธ์ปัจจัยต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาวะที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

2.5.3.4 ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเอง โดยมิต้องให้บอก ชี้แนะหรือนำทางตลอดเวลา

2.5.3.5 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความคิด ความอ่าน อย่างรอบคอบของตน ทำงานด้วยฝีมือและมีความเต็มใจในการทำงาน โดยมิต้องรอคำสั่งให้ทำงาน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (มปป, มปพ. น. 32-36) จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมควรชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะแต่ละกิจกรรมจะคาดหวังให้ผู้รับการฝึกอบรมทำอะไรได้บ้างภายใต้การเรียนรู้ที่ใช้ฝึกอบรมและเกณฑ์มาตรฐาน แสดงถึงระดับความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือ การก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ความยุติธรรม (Equity) ในกรยอมรับว่า มนุษย์คือสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ องค์การต้องสร้างสิ่งแวดล้อมของความนับถือ ความไว้วางใจและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แสวงหาการพัฒนา พนักงานทั้งหมด โดยไม่คำนึงถึงชนชั้น ผิว สี หลักความเชื่อศาสนาภาษา เชื้อชาติ วัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องประกันว่าองค์การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นผลสัมฤทธิ์และให้โอกาสที่เท่าเทียมกันกับพนักงานทุกคนเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาอาชีพ การบริหารอาชีพ การเลื่อนชั้นรางวัล การฝึกอบรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานเพื่อส่งเสริมความสามารถทางวิชาชีพ สิ่งดังกล่าวต้องการการสื่อความหมายเชิงความสัมพันธ์ผ่านระบบเปิดสนับสนุน และมีปฏิสัมพันธ์

2. ความสมารถทำงานได้ (Employability) ในธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงของทุกวันนี้องค์การได้ตัดทอนค่าใช้จ่ายของตัวเองลงโดยให้ พนักงานลาออกจากงานด้วยแผนเกษียณตามความสมัครใจ ความสามารถทำงานได้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะของแต่ละคนในการทำงานของเขาเอง ดังนั้น

การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์จึงต้องยกระดับและสมรรถนะของพนักงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำให้เขามีแรงจูงใจ เข้าร่วม และรักษาไว้ และทำให้เขามีงานทำด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับการฝึกอบรมคนหนุ่มสาวที่มองหางานทำเป็นครั้งแรกและคนว่างงาน

3. ความสมารถในการปรับตัว/การสู้คู่แข่งได้ (Adaptability Competitiveness) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยการปรับตัวของพนักงานต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์การอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะและการปรับทักษะใหม่ทางวิชาชีพ ของพนักงานจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิ่งดังกล่าวจะทำให้เกิดความพอใจของพนักงานมากขึ้นและปรับปรุงการตัดสินใจในองค์การให้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็น

2.6.4 แนวทางการพัฒนาบุคลากร

รูปแบบของการพัฒนาบุคลากร ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นการเน้นเรื่องการพัฒนารายบุคคล (Individual Development) เช่น การฝึกอบรมและพัฒนา การส่งอบรมกับสถาบันภายนอก ฯลฯ จะเปลี่ยนไปให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาอาชีพ (Career Development) กับการพัฒนาองค์การ (Organization Development) มากขึ้น เพราะว่าธุรกิจใหม่ความสนใจในเรื่องการสร้างความสามารถหลัก (Core Competencies) ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในองค์ความรู้ของการพัฒนาอาชีพกับการพัฒนาองค์การ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าการพัฒนาบุคลากรในยุคโลกาภิวัตน์ในโลกการแข่งขัน ควรเน้นทักษะทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมุ่งความสนใจที่ลูกค้า 2) การทำงานเป็นทีม 3) การสื่อสารข้อความ 4) ภาวะผู้นำ 5) ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค 6) การยืดหยุ่น/ปรับตัว 7) นวัตกรรม ส่วนทักษะที่เสริมเข้ามาก็คือ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ในระดับใช้งานได้ ดังนั้นในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในทัศนะของผู้ศึกษา จึงขอสรุปขอบเขตเกี่ยวกับกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน การลาศึกษาต่อ การทำวิจัย การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและการประเมินบุคลากร

ดนัย เทียนพุฒ (2541, น. 137-138) การพัฒนาบุคลากรมีแนวทางหลักในการดำเนินการ 3 แนวทาง คือ

1. การให้การศึกษา/เรียนรู้ (Education/Learning) เป็นการเตรียมการสำหรับชีวิตการให้การศึกษาเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณค่าและทัศนคติ การเติมความรู้ การใช้วิจารณญาณความเข้าใจและปัญญา การให้การศึกษามักทำผ่านการศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และสถาบันทางรัฐประศาสนศาสตร์ต่าง ๆ ดังนั้นการให้การศึกษาเป็นเครื่องมือและกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่จะช่วยให้บุคลากรมีความเจริญงอกงามปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ บุคลากรจะเรียนรู้ ได้คิด ได้ทำ และแก้ปัญหาได้ เพราะได้รับการศึกษา ซึ่งอาจเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในวิถีชีวิตการทำงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาในระบบโรงเรียนตลอดจนการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ ในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรการให้การศึกษาอาจทำโดย การให้ทาน และ/หรืออนุญาตให้บุคลากรไปศึกษาต่อในหลักสูตรระยะสั้น ระยะกลาง และการให้ไปศึกษาในระดับปริญญาและหลังปริญญาการให้การศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญทั้งขององค์การ และตัวบุคลากรเอง

2. การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ในแง่มุมขององค์การแล้ว การฝึกอบรมมักเป็นกิจกรรมที่มุ่งสู่บุคลากรในระดับปฏิบัติ

หรือหัวหน้างาน ดังนั้น การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้และเสริมสร้างทักษะ ความชำนาญ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งในการยกมาตรฐาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น อันจะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ขณะเดียวกันก็มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ/หรือทัศนคติในการปฏิบัติงานของบุคคลด้วย ในการจัดการฝึกอบรมนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะความรู้ ความชำนาญที่จำเป็น ความต้องการขององค์การ โดยปกติเป้าหมายของการฝึกอบรม ได้แก่

2.1 การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจนโยบาย แผนงาน วัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์การ ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละระดับ

2.2 การให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ผ่านมา

2.3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานโดยส่วนรวม

2.4 การลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุและการสูญเสียในการปฏิบัติงาน

2.5 การพัฒนาระบบงาน ระบบบริหาร และพัฒนาองค์การโดยส่วนรวม

2.6 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ บทบาท ภารกิจขององค์การ

2.7 การฝึกฝนบุคลากรให้คุ้นเคยกับเทคโนโลยี/เทคนิค/วิทยาการสมัยใหม่ที่จะประยุกต์ใช้ให้เกิดความก้าวหน้าขององค์การ

3. การพัฒนาบุคลากร (Employee Development) เป็นกระบวนการของการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงจากวุฒิภาวะขั้นหนึ่งไปสู่วุฒิภาวะอีกขั้นหนึ่ง อาทิจากผลการปฏิบัติงานระดับทั่วไป สู่ผลการปฏิบัติงานระดับดี และพัฒนาสู่ระดับดีเยี่ยม การพัฒนามุ่งขยายโลกทัศนของผู้ปฏิบัติงาน การพัฒนาเป็นการดำเนินการด้านวิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มและขยายโลกทัศน์สำหรับการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนทั้งในงานและในสังคมส่วนรวมให้แก่บุคลากร ซึ่งรวมถึงการมอบหมายงานพิเศษ การสอนงาน การให้คำปรึกษา แนะนำ การเป็นพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การงาน การจัดทัศนศึกษาดูงาน การมอบหมายให้ประชุมแทน และการมอบหมายให้เข้าร่วมกิจกรรม สังคมอื่น ๆ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวหากเลือกใช้ผสมผสานกับ 2 แนวทางข้างต้น ก็จะช่วยทำให้ระบบการพัฒนาบุคลากรขององค์การมีความสมบูรณยิ่งขึ้น

ชูชัย สมิทธิไกร (2538, น. 8-9) การฝึกอบรมประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) การฝึกอบรมสามารถคาดคะเนถึงผลที่ได้รับในการปรับปรุงคุณภาพ ของทรัพยากรมนุษย์ได้ในระยะเวลาสั้น

การศึกษาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อปรับปรุงสมรรถภาพของบุคคลในองค์การให้ทำงานดีขึ้นเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ วัตถุประสงค์ของการศึกษาก็เพื่อเตรียมบุคคลสำหรับการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นในองค์การ เป็นการพัฒนาเรื่องอาชีพเป็นเรื่องของการลงทุนซึ่งผลที่จะได้รับจะปรากฏขึ้นในระยะยาว การศึกษาเราไม่อาจคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด

การพัฒนา เป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถก้าวไปทันกับการที่องค์การได้เปลี่ยนแปลงไปหรือเติบโตขึ้น วัตถุประสงค์ของการพัฒนาก็เพื่อต้องการจะให้เกิดความยืดหยุ่นคล่องตัว มีชีวิตอยู่รอดได้ขององค์การในอนาคต เมื่อมองในแง่ของการลงทุนการพัฒนาจะเป็นเรื่องที่

เสี่ยงกว่าการศึกษาและการฝึกอบรมเนื่องจากมีผลกระทบมากมายจากภายนอกในทางปฏิบัติแล้ว การพัฒนาจะเป็นการวางแผนเพื่อให้พนักงานได้คุ้นเคยกับขอบเขตของกิจกรรมที่ไม่ได้สัมพันธ์กับตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบันหากแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมากกับอนาคต เป็นเรื่องที่องค์การพยายาม ปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมของบุคลากรไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาองค์การอาจจัดใหม่ การเรียนรู้งานอย่างเป็นระบบเพื่อมีประสบการณเพิ่มขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จในองค์การในที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรนั้น เป็นกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคลากรที่ต้องการให้บุคลากรดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากรดังกล่าวมีวิธีการหลายวิธีที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากร เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน และการประชุมสัมมนา เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาบุคลากรนั้นองค์การจำเป็นต้องมีการ วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาก่อน โดยพิจารณาลักษณะของงานเป็นหลักจึงจะจัดการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมา และต้องมีการประเมินติดตามผลการพัฒนาบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมา และต้องมีการประเมินติดตามผลการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอด้วย เพื่อรับทราบข้อบกพร่องในการพัฒนาเพื่อนำมาปรับปรุงในการจัดการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมในครั้งต่อไป

2.7 โครงการ “พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งเป็นงานเผยแผ่วิชาการและเป็นงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนี้

2.7.1 ความเป็นมาของโครงการ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น เกิดจากปัญหาการขาดศีลธรรมของเยาวชน ประชาชนในสังคมไทย ดังที่ปรากฏในหลักการของโครงการที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีต พระมหากษัตริย์ไทย ทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงนำหลักทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางการปกครอง ดังเช่นพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ความตอน หนึ่งว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นอกจากนั้น แผ่นดินไทยยังเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สัญลักษณ์ที่ปรากฏมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งยืนยันว่าสังคมไทยเป็นสังคมวิถีพุทธ คือวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ที่ผูกพันกับวัดและพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไป อย่างก้าวกระโดดและรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์หรือโลกการสื่อสารไร้พรมแดน คนในสังคม มุ่งการแข่งขันกันทำงานเพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพ มีค่านิยมฟังเฟ้อหรือหลงใหลวัตถุ เกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเผยแผ่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่ดี เป็นกำลังสำคัญใน

การพัฒนาประเทศชาติในอนาคต (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2557)

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความ ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอน ๆ ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 23,000 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2551 ที่ดำเนินการมาแต่เดิม ไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงาน ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน (กรมการศาสนา, 2548, น. 1-6) โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษาโรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ 3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มี วัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการฯ มาแต่เริ่มแรก 4) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน 5) คณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.7.2 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน ในรูปแบบของโครงการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553-2558 การบริหารจัดการโครงการนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ ลงนามโดยอธิการบดี กำหนดให้รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เป็นประธานโครงการ โดยตำแหน่ง ซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการ 12 รูป/คน มีเจ้าหน้าที่ใน โครงการ 20 รูป/คน มีอัตราพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย จำนวน 6,700 รูป มีโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปดำเนินการสอนมากกว่า 6,500 โรงเรียน ผลผลิตนักเรียนที่ได้รับการสอนศีลธรรมในระดับต่าง ๆ มากกว่า 200,000 คน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้อาคารวรรณิศร ศรัทธา (B12) เป็นสถานที่ประสานงานโครงการ โดยกำหนดให้เป็นสำนักงาน โครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นอกจากนั้นแล้วยังมีศูนย์ประสานงานในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยอีก 9 แห่ง ลักษณะ การดำเนินกิจกรรมหลัก ๆ ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ การอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะด้านการเรียนการสอน การส่งพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และการติดตามประเมินผล

การปฏิบัติงานของ พระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการวิจัย โดยกำหนดให้คณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีอำนาจและหน้าที่ ได้แก่ 1) บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามหลักการและเป้าหมายของโครงการ 2) พิจารณากลั่นกรอง และให้ความเห็นชอบการเบิกจ่ายงบประมาณในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และจัดสรรงบประมาณในโครงการให้วิทยาเขตวิทยาลัย ตามความจำเป็นและเหมาะสมตามระเบียบของมหาวิทยาลัย 3) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตรฐานการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คู่มือและสื่อการเรียนการสอน ร่วมมือกับสถานบันวิจัยญาณสังวรในการติดตามและประเมินโครงการ 4) อำนาจหน้าที่อื่นซึ่งเกี่ยวกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่อธิการบดีมอบหมาย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการบริหารด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาโดยตลอด ในปีที่ผ่าน ๆ มา พบว่า ในส่วนของโครงการนั้นเป็นโครงการที่ดี เป็นการสร้างและปลูกฝังให้เยาวชนนำหลักคำสอนจากพระสอนฯ ไปปฏิบัติเพื่อเกิดความสงบสุขอันบริสุทธิ์ ในทางสังคมลดปัญหาวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ในด้านการบริหาร โครงการหรือองค์การของโครงการกลับพบว่า มีปัญหามากอันดับแรก ได้แก่ การเบิกจ่ายค่านิตยภัตของพระสอนที่มีความล่าช้ามาก ส่งผลให้พระสอนฯ หมดกำลังใจและลาออก เป็นจำนวนมาก การประชาสัมพันธ์พระสงฆ์ร่วมโครงการและการอบรม ยังขาดแบบแผนอัน เดียวกัน อาจเนื่องจากการขาดหลักสูตรพระสอนฯ ทั้งใหม่และเก่าให้มีความเข้มข้น อีกทั้งขาดการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยของโครงการอยู่ตลอดเวลา และขาดเจ้าหน้าที่ทำประกันคุณภาพ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการบริหารจัดการที่ด้อยประสิทธิภาพของโครงการพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งสภาพปัจจุบันของโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปรากฏดังนี้

2.7.2.1 ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพทั่วไปของโครงการ ประกอบด้วย

1) หลักการ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่อดีต พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงนำหลักทศพิธราชธรรมเป็นแนวทางการปกครองบ้านเมือง ดังเช่นพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ความตอนหนึ่งว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นอกจากนั้นแผ่นดินไทยยังเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สัญลักษณ์ที่ปรากฏมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งยืนยันว่า สังคมไทยเป็นสังคมวิถีพุทธ คือวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ผูกพันกับวัดและพระสงฆ์ แต่ ปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดดและรวดเร็วตามกระแส “โลกาภิวัตน์” หรือโลกการสื่อสารไร้พรมแดน คนในสังคมมุ่งการแข่งขันกันทำงาน เพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพ มีค่านิยมฟังเฟ้อหรือหลงใหลวัตถุ เกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรม และจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญ

และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเผยแผ่เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2) วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากิจการศาสนาให้พระพุทธศาสนาที่คนไทยนับถือเป็นรากฐานในการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ของประชาชน โดยมุ่งทั้งการก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักในคุณค่า และความสามารถในการนำหลักศาสนธรรมที่แท้จริงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีหลักศาสนาเป็นครรลอง แห่งการดำเนินงานอันจะนำไปสู่ความสงบสุขแห่งตน ตลอดจนสันติสุขแห่งสังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติโดยรวม ซึ่งมีรายละเอียดของนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการใน 4 เรื่อง คือ การพัฒนาศาสนศึกษาและบุคลากรทางศาสนา การเผยแผ่ศาสนธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม การบูรณะพัฒนาศาสนสถานและการบริหารและการจัดการทางศาสนา ในที่นี้จะกล่าวถึง รายละเอียดของนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในเรื่องการพัฒนาศาสนศึกษาและบุคลากรทางศาสนาและเผยแผ่ศาสนธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมเท่านั้น

3) เป้าหมายของโครงการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้กำหนดเป้าหมายของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านปริมาณ พระสอนศีลธรรม จำนวน 6,700 รูป แบ่งเป็นภาคกลาง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม จำนวน 1,995 รูป 2) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 550 รูป 3) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย อ.สามพราน จ นครปฐม จำนวน 525 รูป ภาคเหนือ ได้แก่ วิทยาเขตล้านนา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จำนวน 600 รูป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) วิทยาเขตอีสาน อ.เมือง จ. ขอนแก่น จำนวน 800 รูป 2) วิทยาเขตร้อยเอ็ด อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด จำนวน 500 รูป 3) วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย จำนวน 300 รูป 4) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร อ.เมือง จ.ยโสธร จำนวน 230 รูป 5) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ จำนวน 300 รูป ภาคใต้ ได้แก่ วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราชจำนวน 400 รูป ด้านคุณภาพ คือ สอนศีลธรรมในโรงเรียนเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามวิชาความรู้ที่ได้ศึกษามา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนพระสอนศีลธรรมทั้งหมด

2.7.2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ หมายถึง ทรัพยากรในการดำเนินโครงการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

1) บุคลากร คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้กำหนดบุคลากรในการดำเนินงานของโครงการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโครงการ และเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ มีโครงสร้างการบริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) งบประมาณ จำนวน 178,735,000 บาท จากงบประมาณแผ่นดิน หมวดเงินอุดหนุน ปีงบประมาณ 2558 รายละเอียดประมาณการใช้จ่ายงบประมาณ ได้แก่ 1) ค่าตอบแทน แบ่งเป็น ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ตามมติคณะรัฐมนตรี) ค่าพาหนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ค่าตอบแทนลูกจ้างชั่วคราวรายปีประจำโครงการ 2) ค่าใช้สอย แบ่งเป็น ค่าอบรมสัมมนา

พระสอนศีลธรรมฯ ค่าติดตามประเมินผล โครงการพระ สอนฯ ค่าทำวิจัยโครงการพระสอน ๆ ค่าพัฒนาหลักสูตร ค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะ 3) ค่าวัสดุ 4) ค่าครุภัณฑ์

3) วิชาการ งานโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นงานเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนั้นงานวิชาการจึงเป็นภารงานหนึ่งที่จะต้องมีการดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรหรือคู่มือพระสอนศีลธรรม การพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับพระสอนศีลธรรม การนิเทศและการรายงานผลการสอน เป็นต้น พระสอนศีลธรรมมีทักษะ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้พระพุทธศาสนา 2) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะ 3) ด้านกฎหมายและระเบียบทางการศึกษา 4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ด้านการบริหารจัดการในห้องเรียน 6) ด้านความรับผิดชอบ แบ่งหลักสูตรการอบรมเป็น 3 ระดับ ตามความแตกต่างกัน ได้แก่ 6.1) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับต้น สำหรับผู้สมัครเข้าเป็นพระที่สมัครใหม่ยังไม่เคย ผ่านการปฏิบัติงานมาก่อน ในระดับนี้ หลังจากอบรมครบหลักสูตรแล้วต้องสอบคัดเลือกให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด 6.2) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับกลาง สำหรับผู้ที่เคยผ่านการอบรมแล้ว และกำลังสอนอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสร้างเสริมประสบการ 6.3) หลักสูตรพระสอนศีลธรรมระดับสูง สำหรับเตรียมพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้นำในแต่ละเขตพื้นที่

4) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ โครงการพระสอนศีลธรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ทำให้ต้องมีศูนย์ประสานงานในทุกวิทยาเขตและวิทยาลัยทั่วประเทศ วัสดุอุปกรณ์ สำนักงาน การจัดเก็บเอกสาร และวัสดุสำนักงานอื่น ๆ

2.7.2.3 ด้านกระบวนการ

กระบวนการของโครงการพระสอนศีลธรรมแบ่งออกได้ ดังนี้

1) การดำเนินโครงการ ได้แก่

1.1) จัดทำโครงการขออนุมัติ

1.2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

1.3) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4) ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน

1.5) ดำเนินงานตามโครงการ

1.6) ติดตามและประเมินผลโครงการ

2) กิจกรรมการดำเนินโครงการ

2.1) ผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้แก่ การรับสมัคร การจัดอบรม การส่งออกสอน และการนิเทศติดตามผล

2.2) การวิจัยและพัฒนาด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการ การพัฒนาหลักสูตรการอบรมพระสอนศีลธรรม การจัดทำคู่มือ และการจัดทำสื่อการสอนทางด้าน พระพุทธศาสนา

2.3) การบริการด้านพุทธศาสนาให้กับชุมชนและการดำรงรักษาวัฒนธรรมของ ประเทศชาติ ได้แก่ การจัดอบรมศีลธรรม การเข้าค่าย การร่วมกิจกรรมวันสำคัญของชาติ

2.4) การบริหารจัดการโครงการ ได้แก่ การจัดอบรมสัมมนาบุคลากร การจ่ายค่าตอบแทนการจัดทำแผนงาน โครงการ แผนงบประมาณ เป็นต้น

2.6.2.4 ด้านผลผลิต

1) อบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความรู้และทักษะด้านการเรียน การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน

2) ดำเนินการส่งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปทำหน้าที่สอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และพัฒนาจิตใจเยาวชนของชาติ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลโดยผ่านกระบวนการวิจัย

3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการสอนศีลธรรมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.7.3 โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน พร้อมทั้งงบประมาณแล้ว เพื่อให้ดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ คือ นักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการฯ อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ และจัดอบรมถวาย ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม

สภาพของโครงการจัดตั้งขึ้นตามประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การแบ่งส่วนงาน พ.ศ. 2556 ตามราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2556 เพื่อดำเนินการรับผิดชอบงาน “โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ตอบสนองยุทธศาสตร์ที่ 3 ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 11 “การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคมและชุมชน” มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสรรหาพระสอนศีลธรรม ส่งเสริมพัฒนา สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน งานติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

2.7.3.1 ด้านสภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปของโครงการ ประกอบด้วย

1) หลักการและเหตุผล สถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติในปัจจุบัน ได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากกว่าอดีตที่ผ่านมา อันมีผลสืบเนื่องมาจาความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาประเทศยุคใหม่ มุ่งการแข่งขันทางวัตถุนิยม ขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้เด็กและ เยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติกำลังประสบปัญหามีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย นิยมความรุนแรง ก่อการทะเลาะวิวาท ไม่รักนวลสงวนตัว มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ใช้เงินฟุ่มเฟือย แต่งตัวไม่สุภาพ คบเพื่อนไม่ดี ติดยาเสพติด หนีเรียน พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ทำ ให้ภาครัฐเร่งขวนขวายหาอุบายในการแก้ไข ป้องกันด้วยการปรับแผนพัฒนาประเทศให้สอดคล้อง กับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ พัฒนาการเรียนรู้และศักยภาพของเด็กไทยให้ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข พร้อมทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติโดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบัน ครอบครัวชุมชนสถาบันทางศาสนาและ

สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยเป็นองค์การทางการการศึกษาพระพุทธศาสนา ผลิตบัณฑิตเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ และสังคม สนับสนุนพัฒนาการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างเป็นระบบตามแผนพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ในปีงบประมาณ 2551 รัฐบาลได้มอบ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งแต่เดิมกระทรวงวัฒนธรรมได้กำกับดูแล มาให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยบริหารโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพตามนโยบาย การศึกษาของชาติ

2) วัตถุประสงค์ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสนองนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย ตามแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ตลอดชีวิต 2) เพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโครงการตามมติของรัฐบาล ให้มีประสิทธิภาพทางด้านการทำแผนการสอน วิธีการสอนและประเมินผลการสอนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง 3) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่พระเข้าไปสอนได้ใกล้ชิด เกิดความคุ้นเคยกับพระสงฆ์ และได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องจากพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด และสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ อย่างถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3) เป้าหมาย โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดเป้าหมายของโครงการ 2 ด้าน 1) เชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยและส่งเสริมพัฒนาพระสงฆ์สอนศีลธรรมตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีคุณภาพตามความคาดหวังของการจัดการศึกษาของชาติ เป็นที่ศรัทธาของนักเรียน ครูประจำสถานศึกษา และประชาชน 2) เชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจจัดทำฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมทุกจังหวัด ทุกพื้นที่ที่อยู่ในโครงการจัดหาอบรมพระสงฆ์เพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมให้เพียงพอกับความต้องการทุกเขตพื้นที่การศึกษาให้ครบ 18,000 รูป

สำนักงานพระสอนศีลธรรม และศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภูมิภาค ได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพระสอนศีลธรรม ระยะยาว (2557-2559) เพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานให้กับผู้ปฏิบัติงานทุก ๆ ฝ่ายได้ถือเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) ปณิธาน “บริการวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา เพื่อสร้างสังคมสันติสุข” 2) วิสัยทัศน์ “พระสอนศีลธรรม มีความรู้ สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” 3) พันธกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการวิจัย และพัฒนาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้และติดตามประเมินผล ด้านการบริการวิชาการ พระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมตามแนววิถีพุทธ ด้านการบริหาร จัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.7.3.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ทรัพยากรของโครงการที่ทำให้สามารถดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ประกอบด้วย

1) บุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 18,000 รูป รับผิดชอบและทำการสอนกว่า 12,332 โรงเรียน ซึ่งจำนวนนักเรียน

โดยประมาณ 1,400,000 คน มหาวิทยาลัยมีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2 ชุด คือ 1) คณะกรรมการอำนวยการ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธาน รองอธิการบดีฝ่ายบริหารเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำกับนโยบายทิศทาง และแนวทางการดำเนินงาน 2) คณะกรรมการดำเนินงาน รองอธิการฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธาน และมีผู้อำนวยการ สำนักงานพระสอนศีลธรรม เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่รับนโยบายของคณะกรรมการอำนวยการไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล มหาเถร สมาคม และมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ได้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนทั่วประเทศอีก 24 ชุด โดยสัมพันธ์กับภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีผู้บริหารระดับสูง ของมหาวิทยาลัยในวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วยวิทยบริการและห้องเรียน เป็นประธาน คณะกรรมการอำนวยการดูแลรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้คณะกรรมการแต่ละชุด จะมีหน้าที่รับนโยบาย แผนการดำเนินการจากคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของส่วนกลางไปปฏิบัติ พร้อมทั้งอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน เพื่อควบคุม ดูแล ส่งเสริมภารกิจของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในแต่ละพื้นที่ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งได้ประสานงานกับคณะสงฆ์เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ร่วมส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตรงตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเป็นรูปธรรม

งานบริหารงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย และมีกลุ่มงานภายในสังกัด 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานแผนงานและประเมินผล กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม

2) งบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเดินไปสู่วิสัยทัศน์ ทำปณิธานให้สำเร็จ ภายใต้พันธกิจทั้ง 4 ข้อตามที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดแผนงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป แผนงานรวมเป็นจำนวนพระสอนศีลธรรมทั้งสิ้น 18,000 รูป แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา ตามผลผลิตที่ 2 ผลงานการให้บริการวิชาการ ค่าใช้จ่าย ได้แก่ 1) ค่าตอบแทน แบ่งออกเป็น ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 405,000,000 บาท ค่าตอบแทนพิเศษบนที่สูง (35 รูป) และจังหวัดชายแดนใต้ (151 รูป) จำนวน 2,790,000 บาท ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ จำนวน 12,276,160 บาท 2) ค่าใช้สอย จำนวน 53,888,840 บาท รวมงบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 471,165,000 บาท

3) วิชาการ เพื่อพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถพระสอนศีลธรรมให้มีความรู้สามารถบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นำพาสังคมสู่สันติสุข ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับจากสังคม สร้างผลกระทบที่ดีต่อสังคมและชุมชนต่อไป สำนักงานพระสอนศีลธรรม ร่วมกับศูนย์อำนวยการ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนภูมิภาค และหน่วยงานทั้งภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.), สำนักงานป้องกันและ ปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา (สช.), สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และ คณะสงฆ์ ได้ดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรม จำนวน 11 โครงการ/กิจกรรม

4) วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ โครงการพระสอนศีลธรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ประเทศ ทำให้ต้องมีศูนย์ประสานงานในทุกวิทยาเขตและวิทยาลัยทั่วประเทศ วัสดุอุปกรณ์ สำนักงาน การจัดเก็บเอกสาร และวัสดุสำนักงานอื่น ๆ

2.7.3.3 ด้านกระบวนการ

1) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) ขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุน ส่งเสริมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามภารกิจที่ได้ขอให้สนับสนุน

3) จัดตั้งสำนักพระสอนศีลธรรม ส่วนกลาง และศูนย์อำนวยการโครงการ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภูมิภาค เพื่อให้การบริการงานด้านบุคคล วิชาการ และประสานงานกับ หน่วยงานสนับสนุน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ

4) วิเคราะห์กลั่นกรองฐานข้อมูลพระสอนศีลธรรมที่มีอยู่ทุกจังหวัดเข้าสู่ระบบ ฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5) วิจัยและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทันกับสถานการณ์และนโยบาย การศึกษาของรัฐบาล

6) จัดอบรมพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพด้วยนวัตกรรมการศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และความเป็นไปของสภาพแวดล้อมทาง สังคม

7) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ จัดทำสารสนเทศเพื่อการบริหารและการตัดสินใจในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

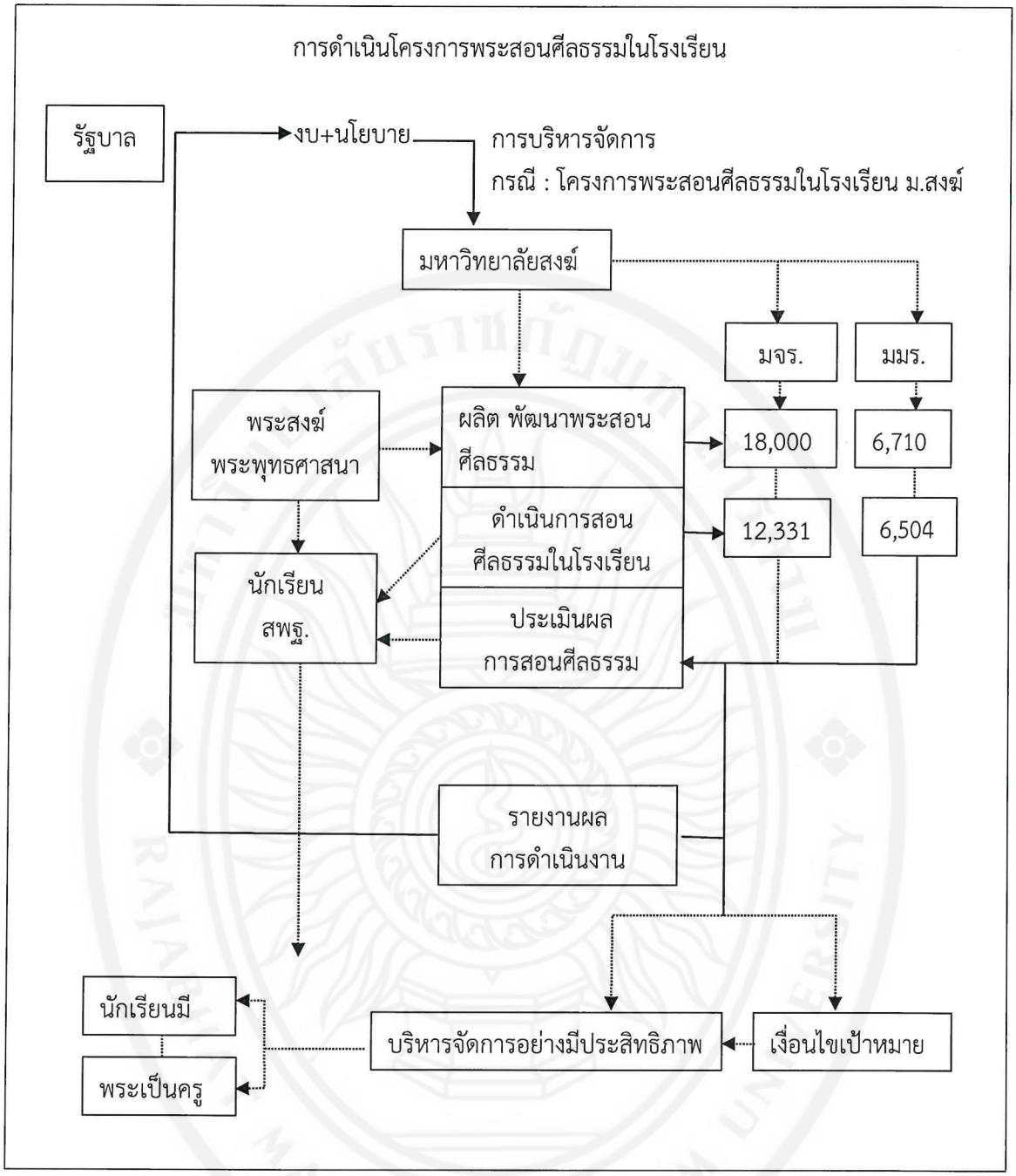
2.7.3.4 ด้านผลผลิต

1) พัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย ตามแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ ของคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ตลอดชีวิต

2) พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโครงการตามมติของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ ทางด้านการทำแผนการสอน วิธีการสอนและประเมินผลการสอนศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

3) นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่พระเข้าไปสอนได้ใกล้ชิดเกิดความคุ้นเคย กับพระสงฆ์ และได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องจากพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด และ สามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

สรุป โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นงานบริการวิชาการ แก่ชุมชน ซึ่งโครงการพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนงบประมาณที่มาก และ บุคลากร อีกทั้งพื้นที่ในการบริหารมีอยู่ทั่วประเทศ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 สรุปการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยสงฆ์

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.8.1 ความหมายความพึงพอใจ

Moese (1968) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถคลายความเครียดของผู้ที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน และความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนอง ความเครียดก็จะลดน้อยลงหรือหมดไปความพึงพอใจเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์จากความหมายของคำว่าความพึงพอใจในการเรียนที่บุคคลต่าง ๆ ได้เสนอไว้

Good (1973) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

ขนิษฐา นาคน้อย (2550) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรม และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลากรที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างมากระตุ้นให้เกิดความรักหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ บุคคลจะเกิดความพึงพอใจนั้นจะต้องมีการจูงใจให้เกิดขึ้น

วีณารัตน์ ราศิริ (2552) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดและตอบสนองให้เกิดความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหมายกับสิ่งนั้น ๆ ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจ เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย ดังนั้นในการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเอริกา จึงสามารถบอกไว้ว่าผู้เรียนมีความรู้สึกเช่นไรกับการจัดการเรียนรู้นี้ซึ่งจะทำให้ทราบถึงข้อดีหรือข้อเสียของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจจะแสดงออกทางพฤติกรรม รวมถึงความคาดหมายกับสิ่งต่าง ๆ หากมีความคาดหวังมากและได้รับการตอบสนองโดยดีจะมีความพึงพอใจมากในทางตรงกันข้ามอ่านผิดหวังหรือไม่พอใจเมื่อได้รับการตอบสนองไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ในวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจแบบ Rating Scale จำนวน 20 ข้อ เพื่อเป็นการบ่งชี้และสามารถบอกได้ว่าผู้เรียนมีความรู้สึกเช่นไรกับการจัดการเรียนรู้

2.8.2 องค์ประกอบของความพึงพอใจ

Herznerg and Other (1959, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสองปัจจัยว่าปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน นั้นต้องประกอบด้วย ปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถและใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ซึ่งมี 2 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยอนามัยค้ำจุน (Hygiene Factor) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการที่ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจูงใจที่จะทำให้คนทำงานมากขึ้นแต่เป็นปัจจัยเบื้องต้น ถ้าไม่ได้รับเพียงพอจะเกิดความไม่พึงพอใจในงาน ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของงาน ซึ่งมีอยู่ 11 ประการ คือ

1.1 เงินเดือน

1.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต

1.3 ความสัมพันธ์กับผู้ได้บังคับบัญชา

1.4 ฐานะอาชีพ

1.5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

1.6 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

1.7 การปกครองบังคับบัญชา

1.8 นโยบายและการบริหารงาน

1.9 สภาพการทำงาน

1.10 สภาพความเป็นอยู่ส่วนตัว

1.11 ความมั่นคงในการทำงาน

2. ปัจจัยเป็นตัวจูง (Motivator Factor) กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ประการคือ

2.1 ความสำเร็จของงาน (Achievement)

2.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)

2.3 ลักษณะของงาน (Work Itself)

2.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility)

2.5 ทฤษฎีความคาดหมาย (Expectancy Yheory)

Gilmer, et al. (1911, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจจะต้องประกอบด้วย

1. ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน

2. ความสามารถในการทำงาน

3. บริษัทและฝ่ายจัดการ ได้แก่ความพอใจในชื่อเสียงของที่ทำงานและพอใจในการจัดการของฝ่ายจัดการ

4. ค่าจ้าง

5. ลักษณะของงานทำ

6. การบังคับบัญชา

7. ลักษณะทางสังคม

8. การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร

9. สภาพการทำงาน

10. สิ่งตอบแทน

Barnard (1972, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงสิ่งจูงใจซึ่งหน่วยงานหรือผู้บริหารหน่วยงานสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นบุคคล เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้หลายประการคือ

1. สิ่งสูงใจซึ่งเป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของหรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทน ชมเชย หรือเป็นรางวัล
2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคล ได้แก่ เกียรติภูมิ ตำแหน่ง อำนาจ
3. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ ได้แก่สามารถภาพของหน่วยงานที่จะสนองความต้องการของบุคคลที่ได้แสดงฝีมือ
4. ความรู้สึกเท่าเทียมกัน
5. ความดึงดูดใจในสังคม
6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและสภาพบุคคล
7. โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานอย่างกว้างขวาง
8. สภาพการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือความมั่นคงในสังคม

Milton (1981, อ้างถึงใน กรรณิกา โสมชัย, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ

1. ลักษณะงาน
2. เงินเดือน
3. การเลื่อนตำแหน่งในการทำงาน
4. การได้รับการยอมรับนับถือ
5. ผลประโยชน์ที่ได้
6. สภาพการทำงาน
7. การนิเทศงาน
8. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
9. การบริหารงาน

องค์ประกอบของความพึงพอใจมีด้วยกันหลายปัจจัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้น ให้ตัวบุคคลประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเรื่องเกี่ยวกับเงินเดือน ฐานะอาชีพหรือความสำเร็จของงานลักษณะของงานความรับผิดชอบ รวมถึงความคาดหมายต่าง ๆ โดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนและตัวกระตุ้นให้ตัวบุคคลเกิดความพึงพอใจในงานนั้น ๆ ถ้าหากตัวบุคคลไม่มีความพึงพอใจในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพของงานลดน้อยลงกลับกันถ้าหากตัวบุคคลมีความพึงพอใจอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมหรืองานที่กำลังทำอยู่ก็จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 งานวิจัยภายในประเทศ

อานนท์ เมธีวรฉัตร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า สมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมประกอบด้วย 9 ด้าน องค์ประกอบที่ 2 การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 5 ประการองค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมในการส่งเสริมพระสอนศีลธรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และทักษะ 2) รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ 2.2) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรม ได้แก่ การจัดระบบการสรรหาที่จูงใจพระเก่ง ดี เข้าสู่การเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนการจัดระบบและกลไกในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีคุณภาพ การจัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม การจัดระบบการเสริมขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในวิชาชีพครู การกระจายอำนาจในการทำงาน 2.3) ด้านกิจกรรมในการส่งเสริมได้แก่ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ 3) การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ประกอบด้วย 3.1) สมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรม 3 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ 3.2) การส่งเสริมด้านการสอนพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 5 ประการ 3.3) กิจกรรมในการส่งเสริม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะซึ่งสามารถนาไปสู่แนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น

พระมหาจีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่าโดยรวมมีปัญหาด้านการฝึกอบรม ด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับปัญหาด้านการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมแล้วทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยเห็นว่า ควรได้รับการแก้ไขรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปางดังนี้ ประการแรก ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ กำหนดเกณฑ์คัดเลือก “พระต้นแบบ” เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพระสอนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดระบบการสอนให้มีความชัดเจน และสนับสนุนให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประการที่สอง ด้านการศึกษา ได้แก่ ระดมผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญจัดทำคู่มืออย่างเป็นระบบและติดตามให้มีความรู้ในการผลิตสื่อเทคนิควิธีการสอน และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันต่อความต้องการของผู้เรียน ประการสุดท้าย

ด้านการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมให้ปรากฏชัดเจนสามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนศีลธรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเพิ่มพูนความรู้ และสามารถสอบธรรมศึกษาทั้งนักธรรม ตรี โท เอก มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

พระมหาสราวุธ สราวุโธ (แสงสี) (2562) ได้พัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 และ 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 รูป หรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการแจกแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .988 กับพระสอนศีลธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 จำนวน 253 รูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไป ในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 พบว่ามีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดนโยบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน มีการนำนโยบายที่ได้มาสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมมีความรับผิดชอบในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการประเมินผลทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมวิถีพุทธทั้งครูและนักเรียน มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 นั้น พบว่า ปัจจัยด้านประเภทของศักยภาพในการทำงานกับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก (r=0.940, p-value=0.000) และปัจจัยด้านภาวนา 4 กับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก (r=o.941, p-value=0.000)

3. การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านเนื้อหาการสอน ได้แก่ การจัดทำปฏิทิน ปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษา การพัฒนาผู้สอนให้ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียน จะทำให้การเรียนของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 2) การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านวิธีการสอน ได้แก่ การกำหนดห้องเรียน ชั้นเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องน้ำ หนังสือเรียน ตำราเรียน สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ กระดานเขียน โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ โปรเจคเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน ไฟฟ้านำประปา เป็นต้น

3) การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการใช้สื่อการสอน ได้แก่ การนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์กับการสอน จัดการเรียนรู้โดยมีสื่อ วีซีดี คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอน จัดการเรียนรู้โดยนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประยุกต์ใช้ในการสอน 4) การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมในการจัดการการเรียนการสอนขั้นปฏิบัติ เป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 5) การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มงานสะสม

ปนิดา บูราณรมย์ (2563) ได้พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2) พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 324 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ 1 คน จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่น และเทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI modified) ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การประเมินผล จากการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

พระปลัด นนทณัฏฏ์ ศฤงคาร (2564) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามแนวคิดเชิงรุก (Active Learning) สำหรับพระสอนศีลธรรมระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3) ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม 4) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม และ 5) รับรองหลักสูตรฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบแผนเชิงผสมผสานด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เสริมด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยมีกลุ่มเป้าหมายในภาคทฤษฎีที่ใช้ในการอบรม คือพระสอนศีลธรรม จำนวน 15 รูป และภาคปฏิบัติที่ใช้ในการปฏิบัติการสอนจริง คือ พระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรม จำนวน 6 รูป ได้มาจากการสมัครใจ (Voluntary Selection) เป็นการวิจัยแบบอนุเวลา (Time Series Design) เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรม 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน 4) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 5) แบบประเมินความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมต่อหลักสูตรฝึกอบรม และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ พบว่า การสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนพระพุทธศาสนา และจากการสอบถามพระสอนศีลธรรม พบว่ามีความต้องการการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามแนวคิดเชิงรุกสำหรับพระสอนศีลธรรม ระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) โครงสร้าง 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการสอน 7) การวัดและประเมินผล มีหน่วยการเรียนรู้ 8 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบหน่วยการเรียนรู้ ภาคทฤษฎี จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) รู้หลักเชิงรุก 2) ประยุกต์หลักธรรม 3) การวัดและประเมินผล 4) สื่อสอนธรรม 5) ออกแบบสร้างสรรค์ 6) สอนสร้างสุข และหน่วยการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 7) ออกแบบการเรียนการสอนเชิงรุกประยุกต์หลักธรรม 8) การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกประยุกต์หลักธรรม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมฯ พบว่า ทำการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนจัดอบรม (Pre Test) จัดอบรมภาคทฤษฎี จำนวน 3 วัน ในระหว่างการฝึกอบรมประเมินชิ้นงาน และหลังการฝึกอบรมประเมินความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมต่อหลักสูตรฝึกอบรม และทำการทดสอบ (Post Test) หลังการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมแล้ว 7 วัน นิเทศ ติดตามผล พระสอนศีลธรรม 3 ครั้ง ระยะห่างครั้งละ 5-7 วัน โดยให้ครูเป็นผู้ช่วยนิเทศ ทำการประเมินการสอนของพระสอนศีลธรรมและประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

4. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมฯ ประกอบด้วย 4.1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนฯ ของพระสอนศีลธรรมหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม 4.2) พัฒนาการความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนฯ ของพระสอนศีลธรรมสูงขึ้นทุกด้าน 4.3) พัฒนาการความสามารถในการจัดการเรียนการสอนฯ ของพระสอนศีลธรรมสูงขึ้นทุกด้าน 4.4) ความพึงพอใจของ

พระสอนศีลธรรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด 4.5) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา อยู่ในระดับมาก

5. ผลการรับรองหลักสูตรฝึกอบรมฯ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมได้

2.9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Tesng, Cheng and Yeh (2019) ได้ศึกษาแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนของครูภาษาอังกฤษ โดยใช้ TPACK ในบริบทของการเรียนการสอนผ่านเว็บการประชุม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนของครูภาษาอังกฤษจานวน 6 คน ร่วมกันออกแบบวัสดุและกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ ของ TPACK ผ่านการออกแบบการเรียนการสอน เรื่อง บทสนทนา โดยคำนึงถึงปัญหาด้านบริบทที่มีผลต่อการสอนผ่านเว็บการประชุมในระยะเวลา 14 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาทางด้านการสอนและเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพเสียงที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสอนผ่านเว็บการประชุมของครู และปัญหาความกังวลของครูเกี่ยวกับความรู้เดิมของนักเรียนและสมาธิในการเรียนของนักเรียนที่เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาในครั้งนี้ช่วยทำให้ครูเข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบของแนวคิด TPACK

Schiefele (2017) ได้ศึกษาการจัดการชั้นเรียนและการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในฐานะครูผู้เป็นสื่อกลางของผลกระทบจากแรงจูงใจของครูต่อแรงจูงใจของนักเรียนการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการจัดการชั้นเรียนของครูประถมศึกษาและแนวทางการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในฐานะที่ครูเป็นสื่อกลางของผลกระทบจากแรงจูงใจของครูต่อแรงจูงใจของนักเรียน ตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยครูที่เป็นครูประจำชั้น 110 คน นักเรียน 1,731 คน ผลจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณซึ่งศึกษาจากวิธีการสอนของครู พบว่า แรงจูงใจของครูส่งผลต่อนักเรียนในทางตรงกันข้ามแรงจูงใจของครูเป็นตัวพยากรณ์ความสำคัญของความสนใจในแต่ละวิชาและเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในระดับนักเรียนและชั้นเรียน สรุปได้ว่า แรงจูงใจของครูแสดงให้เห็นนัยสำคัญทางอ้อมเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักเรียนที่ได้รับจากการสอนของครู

Kennedy, et al. (2017) ได้ศึกษาการสนับสนุนการใช้การฝึกการจัดการชั้นเรียนเชิงประจักษ์ของครูระดับมัธยมศึกษา พบว่า ครูที่ใช้วิธีการสอนที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงและการสนับสนุนในเชิงบวก เช่น ให้โอกาสในการตอบคำถาม การยกย่องพฤติกรรมและการแก้ไขพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหา ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ในการทดลองแบบกลุ่มควบคุม โดยการรับเนื้อหาที่แจกจ่ายไฟล์มัลติมีเดียทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นวีดิโอแบบจำลองสำหรับครู เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางเชิงบวกของครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแสดงให้เห็นว่าครูที่มีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมของ CAP-TV ใช้การสอนด้วยวิธีนี้มากกว่าผู้ที่อยู่ในสภาพควบคุมและนักเรียนของพวกเขามีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในขณะที่จัดการเรียนการสอนผลการวิจัยเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ด้านมัลติมีเดียสามารถนามาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพซึ่งจะช่วยให้ครูนาแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพมาใช้ได้

Salkovsky and Romi (2015) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของครูและปัจจัยที่ขัดขวางการจัดการชั้นเรียนของครู งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของครูทั้ง 294 คน กับปัจจัยที่ขัดขวางการจัดการชั้นเรียนของครู ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพต่าง ๆ ของครู เช่น

การนิ่งเฉย การโทษตนเองและการคิดในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ฯลฯ มีความสัมพันธ์ต่อการแสดงตัวตนของครูในการจัดการจัดการชั้นเรียนที่เป็นปัจจัยสำคัญในการยับยั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

Gold and Holodynski (2017) ได้ศึกษาการใช้วิดีโอดิจิทัลเพื่อวัดวิสัยทัศน์ระดับมืออาชีพของการจัดการชั้นเรียนประถมศึกษา: การตรวจสอบและความท้าทายเชิงระเบียบวิธีผลการวิจัยพบว่าการใช้วีดิโอในการพัฒนาการสอนกลายเป็นวิธีการที่เป็นที่นิยมอย่างมาก วีดิโอสื่อการสอนช่วยให้ครูผู้สอนได้รับรู้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน มีความสามารถในการเชื่อมต่อทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติและกระบวนการในการสอน ความจำเป็นในการใช้ความรู้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาครั้งนี้ คือ การพัฒนาแบบทดสอบวีดิโอเพื่อประเมินวิสัยทัศน์ระดับมืออาชีพของการจัดการชั้นเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของคุณภาพการสอน

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 482 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรเบื้องต้นที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 รูป ใช้สำหรับตอบแบบสำรวจในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สอนที่สอนมาแล้ว 1-3 ปี จำนวน 10 รูป และ 3-5 ปี จำนวน 10 รูป

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 การสังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1) เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

3.3 ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนการสอนเพื่อโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

3.3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์ Ph.D. (ปรัชญาและศาสนา) ภาควิชาศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชาบุตรบุณฑริก Ph.D. (ปรัชญาและศาสนา) พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

3.3.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูปัญญาสารบัณฑิต ศน.ด. (พระพุทธศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

3.3.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูสาธุกิจโกศล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ค.ด. (หลักสูตรและการเรียนการสอน) สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

3.3.5 ดร.วนิดา หอมจันทร์ ปร.ด. (การวิจัยและประเมินผลการศึกษา) การวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.4 สัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสารจากผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1

4.1 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

4.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.3 แบบสอบถามระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 ดังต่อไปนี้

5.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม

5.1.1 ร่างแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เป็นแบบสอบถามสภาพปัญหาการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน และความต้องการในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์สอนศีลธรรมในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.1.2 นำแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจพิจารณาให้คำแนะนำพร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5.1.3 พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

5.2.1 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 78-80) หนังสือการวิจัยหลักสูตรและการสอน (ชวลิต ชูกำแพง, 2553, น. 96-98) หนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย (พิสณุ ฟองศรี, 2553, น. 179-216) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

5.2.2 กำหนดรูปแบบและประเภทแบบสัมภาษณ์ การวิจัยในครั้งนี้กำหนดรูปแบบของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง

5.2.3 กำหนดโครงสร้างเพื่อวางแผนสร้างแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

5.2.4 ร่างแบบสัมภาษณ์ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะข้อคำถามในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5.2.5 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบสำนวนภาษาและให้คำแนะนำข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อและเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

5.2.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

5.3 แบบสอบถามระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.3.1 ศึกษาคู่มือการประเมินสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นตอนพื้นฐาน (2553) ศึกษาข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ศึกษาข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย มาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.3.2 วิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของ พระสอนศีลธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

5.3.3 ร่างแบบสอบถามระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามประเด็นที่จะศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด เพื่อสำรวจระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.3.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมของการกำหนดข้อคำถาม การใช้สำนวนภาษาและ จำนวนข้อคำถามแล้วนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5.3.5 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) จำนวน 5 คน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อหาค่าเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยวิเคราะห์หาค่า IOC ของแบบสอบถามเป็นรายข้อแล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC มากกว่าหรือ เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล, 2561)

5.3.6 นำผลการประเมินแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมา พิจารณาปรับปรุงข้อคำถามให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก เพื่อปรับปรุงและพัฒนาข้อคำถามให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.3.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

5.3.8 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม

6.2 ดำเนินการติดต่อประสานงานกับพระสงฆ์สอนศีลธรรมในสถานศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

6.3 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ใช้สูตรของ Rowinelli และ Hambleton (1977)

7.2 วิเคราะห์ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบ/ตัวชี้วัด

7.3 วิเคราะห์ระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.4 วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2. ขั้นตอนดำเนินการ

2.1 ร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2.2 ประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 ประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีบทบาทในการให้ข้อชี้แนะ คำแนะนำ และประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของโปรแกรม และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

3.1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านการบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษา และสาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา จำนวน 3 คน

3.2 ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือเป็น ผู้ปฏิบัติหน้าที่สายผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง ทางวิชาการที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไป จำนวน 2 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) และแบบมาตรส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยมีแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาความคิดเห็นต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยกำหนดเกณฑ์เป็นระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของโปรแกรม
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.2 แบบประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) และแบบมาตรส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท มี 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาความคิดเห็นต่อคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยกำหนดเกณฑ์เป็นระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความเหมาะสมของโปรแกรม
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.3 การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของแบบประเมิน

4.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ นำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

4.3.2 สร้างแบบประเมินแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามแนวของลิเคิร์ท (Likert Type) ครอบคลุมองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

4.3.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจน ของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

4.3.4 จัดพิมพ์แบบประเมินโปรแกรม และแบบประเมินการใช้คู่มือโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยมีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

5.2 ผู้วิจัยจัดส่งโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และแบบประเมินให้กับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองและติดต่อรับแบบ ประเมินคืนด้วยตนเอง

6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้รับคืน

6.2 ตรวจแบบประเมิน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

6.2.1 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 67) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม
4.51 -5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

6.2.2 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบประเมินคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 67)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความเหมาะสม
4.51 -5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

6.3 ยกร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย

6.3.1 หลักการ ประกอบด้วย สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

6.3.2 วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลในการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

6.3.3 เนื้อหา ประกอบด้วย

โมดูลที่ 1 เรื่อง ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้

โมดูลที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โมดูลที่ 3 เรื่อง การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

โมดูลที่ 4 เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

6.3.4 วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย

6.3.5 สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) วีดีทัศน์ 2) Power Point 3) ใบความรู้ 4) ใบกิจกรรม 5) ใบบันทึกความรู้ 6) ใบบันทึกกิจกรรม และวัสดุสำนักงานที่จำเป็นอื่น ๆ

6.3.6 การประเมินผลโปรแกรม ประกอบด้วย กระบวนการตรวจสอบวิธีการพัฒนาครูใน การจัดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การประเมินผลก่อนการพัฒนา คือ การประเมินโดยใช้แบบทดสอบ จำนวน 60 ข้อ โดยผู้เข้าร่วมการพัฒนาประเมินตนเอง และแบบการประเมินโปรแกรมการพัฒนาครูใน การ จัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การประเมินระหว่างการพัฒนา แบบประเมินผลระหว่างการพัฒนาโปรแกรม

ขั้นที่ 3 การประเมินหลังการพัฒนา คือ การประเมินโดยใช้แบบทดสอบ จำนวน 60 ข้อ โดยผู้เข้าร่วมการพัฒนาประเมินตนเอง แบบการประเมินระดับบัณฑิตศึกษาไปแล้ว 2 สัปดาห์ และการ ประเมินความพึงพอใจ โดยผู้เข้าร่วมการพัฒนาประเมินตนเอง

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

7.1.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงแบนมาตรฐาน ($S.D.$)

7.2 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object: IOC)

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \qquad (3\text{-}1)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 482 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่การสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 รูป

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ในปีการศึกษา 2566

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเมินก่อนการพัฒนา

1.1 การลงทะเบียน พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ลงทะเบียนยืนยันตัวตนการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.2 การปฐมนิเทศ เพื่อชี้แจงรายละเอียดในการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1.3 การทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วเปรียบเทียบผลการ ทดสอบของผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับก่อนการเข้าร่วมการพัฒนาตามโปรแกรม

ขั้นที่ 2 การพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

1. การศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ศึกษาเนื้อหาต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการอบรมแต่ละโมดูลจะมีภาระงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อทบทวนเนื้อหาสามารถบูรณาการความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้

ขั้นที่ 3 การบูรณาการ พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปบูรณาการกับคาบสอนที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่สอนอยู่

ขั้นที่ 4 การประเมินหลังพัฒนา

1. การทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้

3. การประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบทดสอบความรู้

3.2 แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ

4. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบทดสอบความรู้เป็นแบบทดสอบความรู้เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

4.1.1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากเอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาสำหรับการสร้างแบบทดสอบความรู้ที่มีความสอดคล้องครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.1.2 สร้างแบบทดสอบความรู้และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบทดสอบ

4.1.3 นำแบบทดสอบความรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

4.1.4 นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จำนวน 5 คน โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อสอบนั้นวัดตรงไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นรายข้อ โดยกำหนดการคำนวณค่าดัชนีตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาคุณภาพแบบทดสอบโดยหาค่าอำนาจจำแนก (B) เป็นรายข้อ โดยใช้วิธีของ Brennan หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Lovett (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 68)

4.2 แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4.2.1 ศึกษาหลักการและวิธีการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้

4.2.2 ร่างแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีความสามารถในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความสามารถในระดับมาก

3 หมายถึง มีความสามารถในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความสามารถในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสมรรถนะในระดับน้อยที่สุด

4.2.3 นำแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.2.4 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) ตรวจสอบพิจารณา ความสอดคล้องของข้อค้าถามสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้กรอบแนวคิดทีแพคกับนิยาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.6 จัดพิมพ์เป็นแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับจริง และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ

4.3.1 ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจรวมถึงวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

4.3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม แบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert

4.3.3 สร้างข้อคำถามแบบสอบถามความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะความถูกต้อง ของภาษาและข้อคำถามเกี่ยวกับการสอบถามความพึงพอใจ

4.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.3.5 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับจริงและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

5.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำแบบทดสอบความรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบทดสอบความรู้เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ มี 5 ตัวเลือก โดยนำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

5.2 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมจะถูกประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้เข้าร่วมโปรแกรมปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายโดยมีอาจารย์นิเทศก์เข้าร่วมสังเกตการสอนเพื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้

5.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 นำแบบทดสอบความรู้ที่ตรวจให้คะแนนแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการศึกษา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกับคะแนนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้เกณฑ์ ร้อยละ 80

6.2 นำแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฉบับที่ตรวจให้คะแนนแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการศึกษา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการศึกษา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับที่ตรวจให้คะแนนแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางการศึกษา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงแบนมาตรฐาน ($S.D.$)

7.2 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

7.2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object: IOC) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ทั้งฉบับ ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 46)

7.2.2 การหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากของแบบทดสอบ

7.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ใช้ t-test (Dependent Sample)

บทที่ 4
ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่าง ๆ ดังนี้

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
$S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
T แทน ค่าสถิติจากการแจกแจงแบบที
$*$ แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ระยะที่ 2 ทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรม

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		
	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้			
1. สามารถจัดหาฐานข้อมูลการวิเคราะห์สภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.32	0.79	ปานกลาง
2. สามารถกำาหนดผลการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	3.46	0.80	ปานกลาง
3. สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน	3.45	0.77	ปานกลาง
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้	3.47	0.84	ปานกลาง
5. สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และอย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน	3.28	0.82	ปานกลาง
6. สามารถนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และปรับตัวตามสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผล กับผู้เรียนตามที่คาดหวัง	3.49	0.85	ปานกลาง
7. สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล	3.72	0.68	มาก
รวม	3.50	0.79	ปานกลาง
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
1. สามารถใช้รูปแบบ/เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ	3.48	0.69	ปานกลาง
2. สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	3.44	0.74	ปานกลาง
3. สามารถใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ	3.67	0.75	มาก
4. สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้	3.46	0.63	ปานกลาง
5. สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในการจัดเรียนรู้	3.46	0.76	ปานกลาง
รวม	3.50	0.72	ปานกลาง

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้			
1. สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	3.54	0.77	มาก
2. สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมตามวัยของผู้เรียน	3.44	0.85	ปานกลาง
3. สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้	3.45	0.76	ปานกลาง
4. สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน	3.51	0.93	มาก
รวม	3.49	0.83	ปานกลาง
ด้านการวัดและประเมินผลการ			
1. สามารถใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน	3.41	0.83	ปานกลาง
2. สามารถวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้	3.47	0.84	ปานกลาง
3. สามารถวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง	3.52	0.85	มาก
4. สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.49	0.82	ปานกลาง
5. สามารถนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป	3.42	0.75	ปานกลาง
รวม	3.46	0.42	ปานกลาง
โดยรวมทุกด้าน	3.49	0.28	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.49, $S.D.$=0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสามารถอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.50, $S.D.$=0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ =3.72, $S.D.$=.68) สามารถนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการ เรียนรู้ และปรับตัวตามสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผล กับผู้เรียนตามที่คาดหวัง ($\overline{X}$ =3.49, $S.D.$=.85) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =3.47, $S.D.$=.84)

ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.50, $S.D.$=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สามารถใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้อย่างมีความสุขและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ($\overline{X}$ =3.67, $S.D.$=0.75) สามารถใช้รูปแบบ/เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ($\overline{X}$ =3.48, $S.D.$=0.69) และสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =3.46, $S.D.$=0.63)

ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.49, $S.D.$=0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการ เรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =3.54, $S.D.$=.774) สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการ เรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมตามวัยของผู้เรียน ($\overline{X}$ =3.44, $S.D.$=.846) สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =3.45, $S.D.$=.757)

ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.46, $S.D.$=0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากและระดับปานกลาง โดย โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สามารถวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ($\overline{X}$ =3.52, $S.D.$=.852) สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ =3.49, $S.D.$=.816) สามารถวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ ($\overline{X}$ =3.47, $S.D.$=.844) สามารถนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป ($\overline{X}$ =3.42, $S.D.$=0.75) และสามารถใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน ($\overline{X}$ =3.41, $S.D.$=.827)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการวิธีการเสริมสร้างความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ความต้องการวิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

วิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอน	ความถี่ (n=214)	ร้อยละ	ลำดับความต้องการ
1. การฝึกอบรม	121	56.54	1
2. การศึกษาด้วยตนเอง	110	51.40	2
3. การศึกษาต่อ	50	23.36	4
4. การประชุมปฏิบัติการ	95	44.39	3
5. ศึกษากับพี่เลี้ยง	30	14.02	5
6. การให้คำปรึกษา	23	10.75	6

จากตารางที่ 4.2 พบว่า วิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะได้มากกว่า 1 วิธี พบว่า พระสอนศีลธรรมต้องการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้การฝึกอบรม จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 56.54 รองลงมาคือการศึกษาด้วยตนเอง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จานวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 44.39

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. ควรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในช่วงเวลาปิดภาคเรียน เนื่องจากเป็นช่วงที่พระสอนศีลธรรมไม่มีภารกิจ ทำให้มีความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและสามารถรับผิดชอบงานที่อาจเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายได้

2. ควรเสริมสร้างความสามารถการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นลำดับแรก เพื่อให้พระสอนศีลธรรม สามารถจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับผลกระทบจากวิกฤต COVID-19 เมื่อเปิดภาคเรียนได้

3. การศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์บริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการดีความในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปตามประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากนั้นนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายวิเคราะห์เป็นความเรียง โดยมีรายละเอียดคำสัมภาษณ์ ตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

"...การใช้สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งในสื่อเรื่องต่าง ๆ บางครั้งได้เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมประดิษฐ์และจัดหาสื่อ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมี Website มาสัมภาษณ์และได้ออกรายการข่าวหลายช่องเรื่องที่เราถ่ายคลิป เล่นหมากเก็บกับ นักเรียนลง Social แล้วมีคนมาติดตามทำให้เรารู้สึกว่า Best Practice ของเราน่าจะเป็น สื่อประดิษฐ์..."

แนวปฏิบัติที่ดีของครูจะเป็นแนวปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการจัดการเรียนรู้โดยการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา กระบวนการที่หลากหลาย มีสื่อและเทคโนโลยีที่จะส่งผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

4. ดำเนินการการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เรื่อง ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 9 คน (รายละเอียดในภาคผนวก ง) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม และมีคำถามปลายเปิดเพื่อสอบถามแนวทางที่พระสอนศีลธรรมควรได้รับการพัฒนา ซึ่งมีคำถามในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

4.1 ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ "สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น แผนการสอนหรือสื่อที่พระสอนศีลธรรมได้ออกแบบ ต้องเรียนรู้ถึงปัญหา เพื่อให้ทราบแนวทางแก้ไขในชั้นเรียน..."

(ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2566, สัมภาษณ์)

"...ออกแบบให้สอดคล้องกับสังกัด หลักสูตรของสถานศึกษา แต่ละโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะมัธยมจะเห็นได้ชัดเวลาวัดผลจะวัดที่ครูและวัดที่ตัวเด็ก พระสอนศีลธรรมควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งสมรรถนะที่เป็นสิ่งสำคัญ คือ วัดที่ตัวครูและตัวผู้เรียน แผนต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพราะโรงเรียนจะไม่หนีจากชุมชนแน่นอน ต้องมีการร่วมออกแบบไปด้วยกัน..."

(เอกฉัท จารุเมธีชน, 2566, สัมภาษณ์)

"...บูรณาการแผนที่ออกแบบ พยายามปรับให้ตรงกับความสนใจ อยากรู้อยากเรียนของเด็ก เพราะจะทำให้เด็กรับในสิ่งที่เราป้อนให้..."

(พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, 2566, สัมภาษณ์)

"...พระสอนศีลธรรมควรนำเทคโนโลยีมาใช้กับนักเรียน เช่น แหล่งค้นหาข้อมูลต่าง ๆ สื่อ เกม ใบงาน (live work sheets) การสอนออนไลน์ผ่าน google form ให้เข้ากับยุคปัจจุบัน..."

(สุชาติ หอมจันทร์, 2566, สัมภาษณ์)

"...อยากให้พระสอนศีลธรรมออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อที่รู้ว่าหน่วยนี้ต้องใช้อุปกรณ์อะไร ความรู้อะไรที่ผู้เรียนจะได้รับ ทักษะอะไรที่จะเกิดกับผู้สอนและผู้เรียนในแต่ละคาบ เพื่อที่การเรียนการสอนนั้นจะต่อเนื่องไม่ติดขัด ผู้สอนก็ได้ทดลองใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนการจัดการเรียนรู้ไปด้วย..."

(วีระชัย ยศโสธร, 2566, สัมภาษณ์)

4.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

"...จิตวิญญาณความเป็นครู ให้ความรักก่อนความรู้ การดูแลเอาใจใส่ต่อศิษย์ จะทำให้รู้สึกเอ็นดูว่าจะทำอย่างไรให้เด็กเกิดการเรียนรู้..."

(มนูญ สอนโพนงาม, 2566, สัมภาษณ์)

"...เข้าใจ Concept ของคำว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ ทุกที่เกิดการเรียนรู้ได้หมด..."

(เอกฉัท จารุเมธีชน, 2566, สัมภาษณ์)

"...ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ให้เด็กได้รู้ในบริบทชุมชนของตนเอง ชุมชนตัวเองมีอะไร ดีอย่างไรสามารถต่อยอดได้ไหม ให้เกิดการคิด..."

(พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, 2566, สัมภาษณ์)

"...ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน..."

(สุชาติ หอมจันทร์, 2566, สัมภาษณ์)

"...เน้น Active learning ผู้เรียนจะต้องคิดลงมือหา น่าเสนอได้ เชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้กับเนื้อหาต่าง ๆ ได้..."

(มนูญ สอนโพนงาม, 2566, สัมภาษณ์)

"...การเรียนการสอนของโรงเรียนจะมีนโยบายให้เรียนปนเล่น ทำอย่างไรที่ผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนแต่ได้ความรู้ ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนด ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความสุขในเวลาเรียนให้ได้มากที่สุด..."

(พระพีระพงษ์ มาลา, 2566, สัมภาษณ์)

4.3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

"...นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การส่งงานออนไลน์ของนักเรียน ปัจจุบันมีแหล่งความรู้ โปรแกรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับนักเรียนเริ่มเยอะประโยชน์อย่างมากกับการเรียนสมัยใหม่..."

(ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2566, สัมภาษณ์)

"...ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ใช้ไม่มากไม่น้อยเกินไป บางครั้งใช้เทคโนโลยีมากเกินไปเด็กอาจจะพลาดการเรียนรู้ไปชั่วขณะ บูรณาการสื่อเทคโนโลยีบวกกับสื่อทำมือ ให้เด็กจับต้องได้ เช่น แฟลชการ์ด (Flashcard) เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้มากยิ่งขึ้น กว่าการใช้เทคโนโลยีอย่างเดียว ..."

(พระครูสุนทรวีรบัณฑิต, 2566, สัมภาษณ์)

"...สื่อนวัตกรรมเน้นการใช้สื่อเทคโนโลยี ถ้าใช้แค่เทคโนโลยีเป็นการสื่อสารทางเดียว เช่น DLTV ทำให้ขาดอะไรไปอีกเยอะ ซึ่งจะต้องมีการผสมผสานการใช้สื่อและเทคโนโลยี เน้นสื่อที่ใช้สัมผัสทั้ง 5 (รูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส) ได้ และต้องใช้บริบทชุมชนมา เป็นนวัตกรรม เป็นสื่อการสอนได้..."

(พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, 2566, สัมภาษณ์)

"...การใช้สื่อการสอนมีผลกับเด็กมาก เด็กบางคนเขาจะรอคอยว่าวันนี้ครูจะถืออะไรเข้ามาในห้อง แล้วเขาจะได้เล่นสื่อต่าง ๆ ไหม หรือเขาจะได้ทำกิจกรรม เขาก็จะรู้สึกสนุก มีเกม มีอุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนให้เขาเล่น..."

(สุชาติ หอมจันทร์, 2566, สัมภาษณ์)

"...การใช้สื่อการสอนที่หาได้ในชุมชน บางโรงเรียนไม่ได้มีอุปกรณ์ที่ครบ ควรมีการประยุกต์ปรับใช้ และใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมาสอน เด็กสามารถเรียนรู้ได้บูรณาการ แผนที่ออกแบบปรับใช้และสื่อไม่ควรซื้ออย่างเดียว..."

(วีระชัย ยศโสธร, 2566, สัมภาษณ์)

4.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

"...การวัดและประเมินผล ไม่ใช่ให้คะแนนจากแบบทดสอบอย่างเดียวจะต้องวัดความรู้ (K) ทักษะ (P) เจตคติ (A) วัดแค่สิ่งเดียวไม่ได้ ต้องศึกษาเรียนรู้ก่อนนำาไปใช้จริงในโรงเรียนและปรึกษากับครูพี่เลี้ยง ต้องมีการประเมินที่หลากหลาย เป็นการช่วยเหลือนักเรียนทั้งต้นกลางและปลายทาง พระสอนศีลธรรมต้องรู้เด็กแต่ละคน รู้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีเจตคติที่ดีในการวัดไม่ใช่แค่วิชาการอย่างเดียว..."

(พระพีระพงษ์ มาลา, 2566, สัมภาษณ์)

"...ต้องเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา แต่ละกลุ่มสาระ ตัวชีวัดที่ต้องรู้และควรรู้ของแต่ละระดับชั้น สิ่งที่ต้องวัดและสิ่งที่อยากเพิ่มเติม พระสอนศีลธรรมต้องรู้ก่อนและรับเพิ่มเติมกับครูพี่เลี้ยง..."

(พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, 2566, สัมภาษณ์)

"...การวัดและประเมินผลแบบต่อเนื่อง ในระหว่างการเรียนการสอนการสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการของนักเรียนตลอดทั้งปีการศึกษา ใช้เครื่องมือ/วิธีการที่หลากหลายไม่ใช้เกณฑ์เดียวอย่างเดียววัดทุกคน คำนึงถึงความแตกต่างของตัวนักเรียนด้วย..."

(วีระชัย ยศโสธร, 2566, สัมภาษณ์)

"...สามารถวัดประเมินผลตามสภาพจริงได้ ไม่ใช่เฉพาะ ก ข ค ง..."

(พระครูสุนทรวีรบัณฑิต, 2566, สัมภาษณ์)

"...ควรออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลได้ เช่น แบบสังเกตแบบทดสอบต่าง ๆ ควรเปิดหนังสือ เทียบตัวชี้วัดจากนั้นค่อยออกข้อสอบตามทฤษฎี วัดความจำ วัดความเข้าใจ การนำไปใช้ให้ครอบคลุมได้มากที่สุด ไม่ใช่ทดสอบแบบถามความรู้ความจำสามารถวัดเพื่อประเมินผลตามสภาพจริงได้..."

(มนูญ สอนโพนงาม, 2566, สัมภาษณ์)

"...ประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดการผลการสอบกลางภาคปลายภาค ซึ่งเป็นระเบียบการวัดผลที่ต้องทำ ซึ่งพระสอนศีลธรรมยังไม่สามารถออกข้อสอบได้ แสดงว่าต้องเพิ่มทักษะ การออกข้อสอบ สมรรถนะการวัดและประเมินผล แทบจะทุกกลุ่มสาระ..."

(อุดม ชัยสุวรรณ์, 2566, สัมภาษณ์)

"...ด้านการวัดและประเมินผล ยังไม่ครบองค์ประกอบ ข้อสอบเน้นความรู้ ความจำ และเข้าใจเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังไม่ถึงขั้นประยุกต์ใช้ ควรเพิ่มการพัฒนาให้ดีกว่านี้..."

(เอกฉัท จารุเมธีชน, 2566, สัมภาษณ์)

พอสรุปได้ว่า .....

1. ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ ควรมีการพัฒนาในด้านการศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น แผนการสอนหรือสื่อที่พระสอนศีลธรรมได้ออกแบบ ต้องเรียนรู้ถึงปัญหา เพื่อให้ทราบแนวทางแก้ไขในชั้นเรียน ออกแบบให้สอดคล้องกับสังกัดหลักสูตรของสถานศึกษา แต่ละโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะมัธยมจะเห็นได้ชัดเวลาวัดผลจะวัดที่ครูและวัดที่ตัวเด็ก พระสอนศีลธรรมควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งสมรรถนะที่เป็นสิ่งสำคัญ คือ วัดที่ตัวครูและตัวผู้เรียน แผนต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชน การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ปรับให้ตรงกับความสนใจ อยากรู้อยากเรียนของเด็ก พัฒนาด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้กับนักเรียน เช่น แหล่งค้นหาข้อมูลต่าง ๆ สื่อ เกม ใบงาน (Live Work Sheets) การสอนออนไลน์ผ่าน google form ให้เข้ากับยุคปัจจุบัน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ควรพัฒนาเกี่ยวกับ Concept ของคำว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ให้เด็กได้รู้ในบริบทชุมชนของตนเอง ชุมชนตัวเองมีอะไร ดีอย่างไรสามารถต่อยอดได้ไหม ให้เกิดการคิด ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนเน้น Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนคิดลงมือทำ นำเสนอได้ และเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้กับเนื้อหาต่าง ๆ ได้

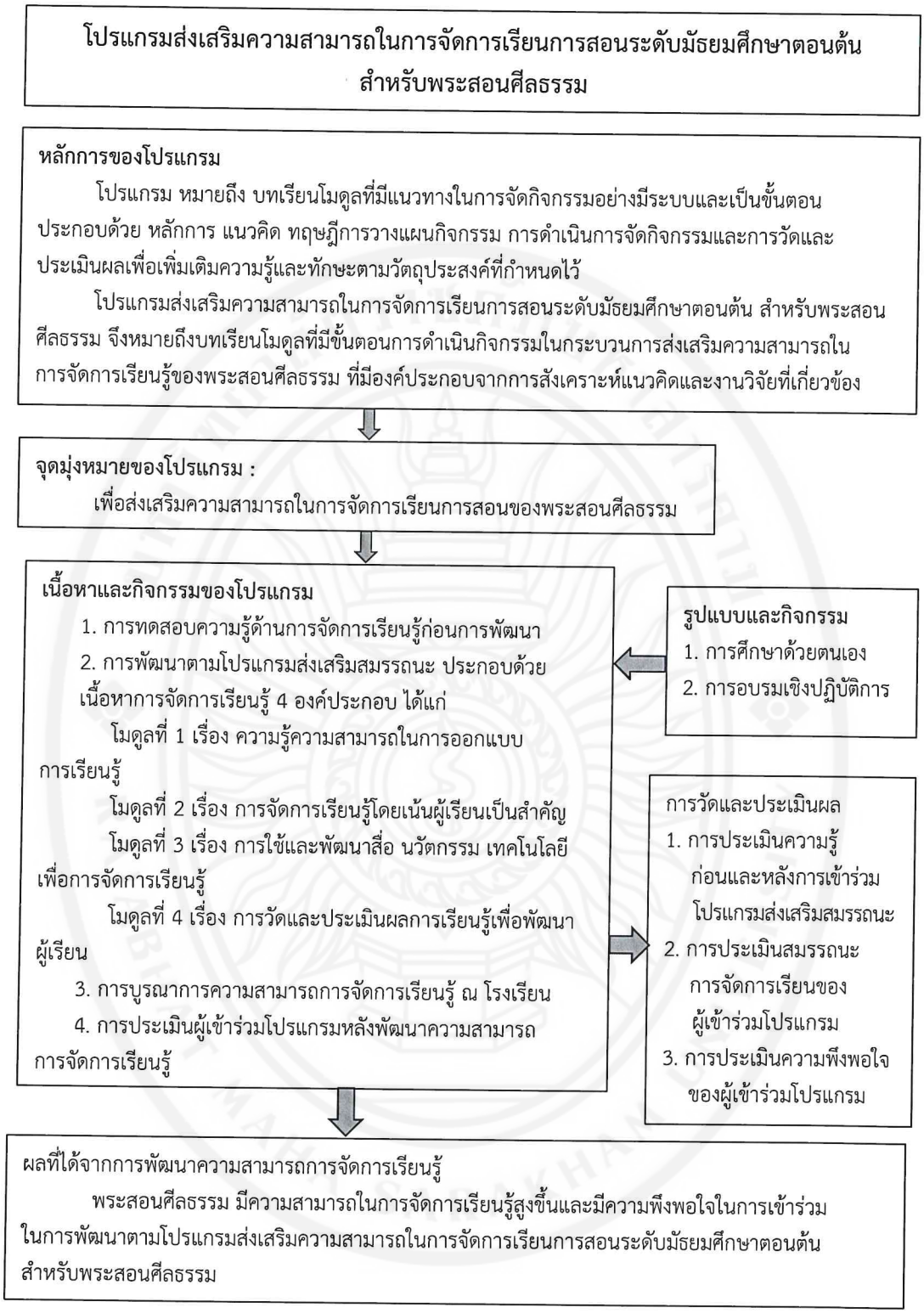
3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

ควรพัฒนาในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การส่งงานออนไลน์ของนักเรียน ปัจจุบันมีแหล่งความรู้ โปรแกรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับนักเรียนเริ่มเยอะประโยชน์อย่างมากกับการเรียนสมัยใหม่ เช่น DLTV ซึ่งจะต้องมีการผสมผสานการใช้สื่อและเทคโนโลยีเน้นสื่อที่ใช้สัมผัสทั้ง 5 (รูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส) ได้ และต้องใช้บริบทชุมชนมา เป็นนวัตกรรม เป็นสื่อการสอนได้ พัฒนาการใช้สื่อการสอนมีผลกับเด็ก การใช้สื่อการสอนที่หาได้ในชุมชนควรมีการประยุกต์ ปรับใช้ และใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมาสอน เด็กสามารถเรียนรู้ได้ บูรณาการแผนที่ออกแบบ

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

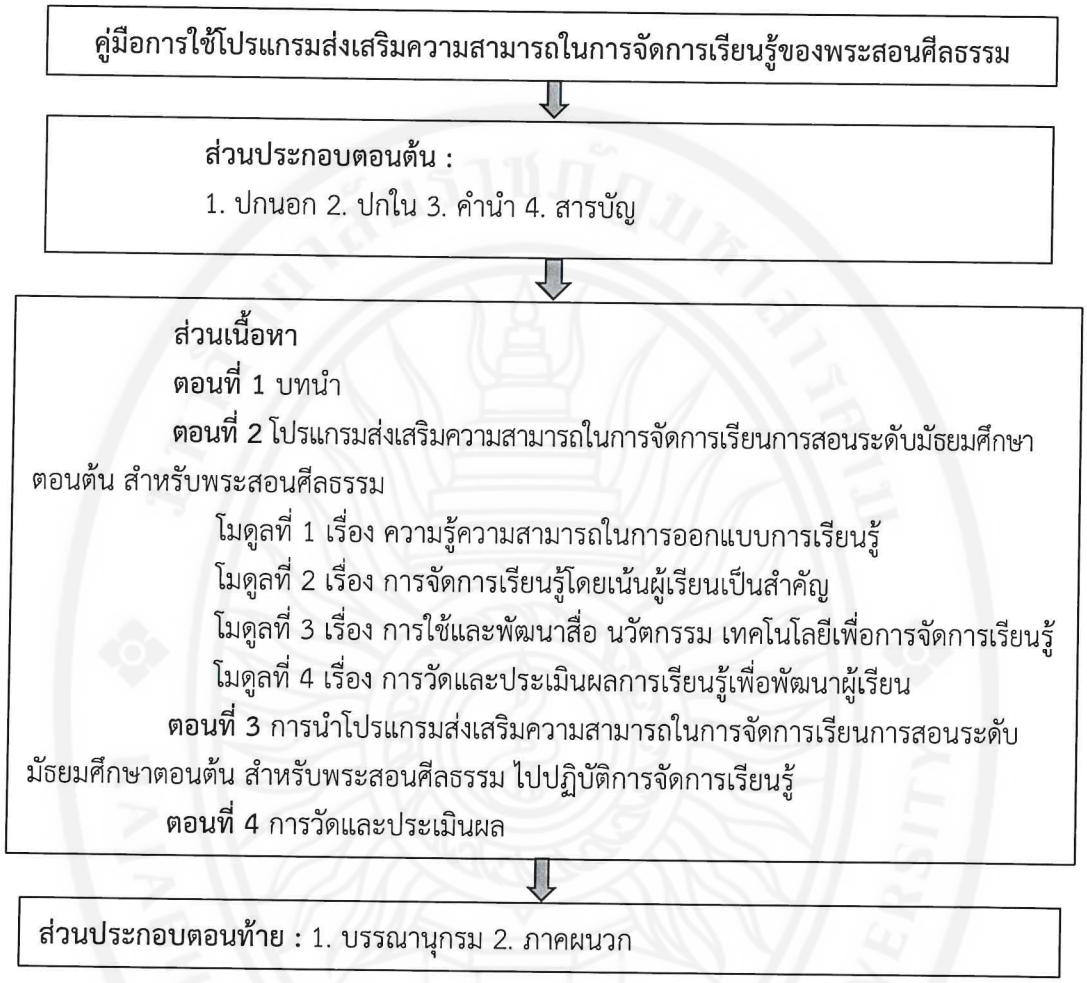
การวัดและประเมินผล ควรวัดประเมินผลตามสภาพจริง จะต้องวัดความรู้ (K) ทักษะ (P) เจตคติ (A) ต้องศึกษาเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริงในโรงเรียนและปรึกษากับครูพี่เลี้ยง ต้องมีการประเมินที่หลากหลาย ในระหว่างการเรียนการสอนการสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการของนักเรียนตลอดทั้งปีการศึกษา ใช้เครื่องมือ/วิธีการที่หลากหลายไม่ใช้เกณฑ์เดียวอย่างเดียววัดทุกคน คำนึงถึงความแตกต่างของตัวนักเรียนด้วย การออกข้อสอบควรเน้นความรู้ ความจำ เข้าใจ และประยุกต์ใช้

การสร้างโครงร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ซึ่งได้ข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาความสามารถการจัดการเรียนรู้และการสนทนากลุ่มมาพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ปรากฏดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 โครงร่างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มาจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 คู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มาจัดทำรายละเอียดการดำเนินการตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายละเอียดการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ส่วนที่	รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง
1	- ลงทะเบียน	1
	- ปฐมนิเทศ	2
	- การทดสอบความรู้ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม	1
2	- การศึกษาด้วยตนเอง	6
	- การอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่	
	โมดูลที่ 1 ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	6
	โมดูลที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	6
	โมดูลที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	6
	โมดูลที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	6
3	- การประเมินผลการทดสอบความรู้ของพระสอนศีลธรรม	1
	- การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม	1
	- การประเมินความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรม	1
รวม		37

ผลการประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และผลการประเมินความเหมาะสมของ คู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 4.4

ผลการประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

รายการประเมิน	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
ด้านความเป็นประโยชน์			
1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
3. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีประโยชน์ทำให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมด้านความเป็นประโยชน์	4.73	0.48	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม			
1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีความเหมาะสมในการนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
3. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเหมาะสม ในการให้ความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมด้านความเหมาะสม	4.80	0.33	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้			
1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านการจัดการเรียนรู้	5.00	0.71	มากที่สุด
2. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเป็นไปได้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
3. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเป็นไปได้ในการนำาไปใช้ในสถานศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด
รวมด้านความเป็นไปได้	4.80	0.57	มากที่สุด
ด้านความถูกต้อง			
1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจนและถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
2. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีเนื้อหา และกิจกรรมสอดคล้องและถูกต้อง	4.80	0.45	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
3. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนและถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
4. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบและถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมด้านความถูกต้อง	4.76	0.47	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.76	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกันตามลำดับ แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถ ด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
ตอนที่ 1			
1. บทนำ	4.60	0.55	มากที่สุด
2. หลักการ	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
3. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. แนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม คือ			
Module 1 ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้			
Module 2 การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี			
Module 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
5. วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
6. เป้าหมาย เพื่อให้พระสอนศีลธรรม มีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
7. นิยามศัพท์เฉพาะ			
1. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ หมายถึง บทเรียนโมดูลที่มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ในกระบวนการเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ให้มีความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ เรียนรู้ รวมถึงวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.60	0.45	มากที่สุด
2. ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของ พระสอนศีลธรรมในการออกแบบการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.60	0.45	มากที่สุด
3. วิธีการเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการพัฒนา ความสามารถด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินของ พระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3.1) การศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method) หมายถึง การให้สมาชิกได้รับความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากสื่อที่หลากหลาย เพื่อบริหาร จัดการความรู้ด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หมายถึง การฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลุ่มในเวลาระยะสั้น เน้นการฝึกหรือลง มือฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะหรือความเชี่ยวชาญ	5.00	0.00	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
ตอนที่ 2 โปรแกรมการเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ 1. หลักการและแนวคิดโปรแกรมการเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้	4.60	0.45	มากที่สุด
1.1 องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการ จัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.80	0.55	มากที่สุด
1.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การประเมินก่อนการพัฒนา 2) การพัฒนา 3) การบูรณาการ 4) การประเมินหลังการพัฒนา	4.60	0.45	มากที่สุด
2. รูปแบบและวิธีการพัฒนา			
2.1 การเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ การศึกษาด้วยตนเอง	4.60	0.45	มากที่สุด
2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ 5 วัน	4.80	0.55	มากที่สุด
3. โครงสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้			
โมดูลที่ 1 ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
โมดูลที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.60	0.55	มากที่สุด
โมดูลที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
โมดูลที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
4. เนื้อหา			
4.1 พระสอนศีลธรรมเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 นำสู่การปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 วัดและประเมินผลงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้			
5.1 ใบงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 แบบทดสอบ	4.60	0.55	มากที่สุด
5.3 แบบประเมิน	4.80	0.45	มากที่สุด
6. การประเมินผล			
6.1 การประเมินผลก่อนระหว่าง และหลังการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
6.2 การประเมินการปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด	4.80	0.45	มากที่สุด
6.3 ประเมินการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
ตอนที่ 3 การนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม			
ขั้นตอนที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 การบูรณาการ	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผล			
1. การประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด
2. การประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนของผู้เข้าร่วมโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.70	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงว่าคู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมปรากฏดังนี้

1.1 ผลการทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการพัฒนา ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยทำการทดสอบความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ก่อนและหลังพัฒนา โดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลการทดสอบความรู้รายบุคคลก่อนและหลังการพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม

คนที่	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	30 คะแนน	ร้อยละ	30 คะแนน	ร้อยละ
1	15	50.00	27	90.00
2	12	40.00	25	83.33
3	12	40.00	25	83.33
4	14	46.67	25	83.33
5	13	43.33	26	86.67
6	10	33.33	26	86.67
7	10	33.33	28	93.33
8	11	36.67	25	83.33
9	12	40.00	26	86.67
10	12	40.00	28	93.33
11	15	50.00	29	96.67
12	14	46.67	25	83.33
13	13	43.33	29	96.67
14	12	40.00	25	83.33
15	13	43.33	25	83.33
16	14	46.67	26	86.67
17	15	50.00	26	86.67
18	12	40.00	28	93.33
19	12	40.00	29	96.67
20	14	46.67	25	83.33
21	13	43.33	26	86.67
22	10	33.33	25	83.33
23	10	33.33	26	86.67
24	11	36.67	29	96.67
25	12	40.00	28	93.33
26	12	40.00	26	86.67
27	15	50.00	28	93.33
28	14	46.67	25	83.33
29	13	43.33	27	90.00
30	12	40.00	28	93.33

(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

คนที่	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	30 คะแนน	ร้อยละ	30 คะแนน	ร้อยละ
$\overline{X}$	12.57	41.89	26.53	88.44
S.D.	1.55		1.48	

จากตารางที่ 4.6 ผลการทดสอบคะแนนรายบุคคลของพระสอนศีลธรรมพบว่าพระสอนศีลธรรมมีคะแนนก่อนการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 12.57 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.89 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 26.53 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.44 แสดงว่าพระสอนศีลธรรม มีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน

ตารางที่ 4.7 ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม

แหล่งความแปรปรวน	$\overline{X}$	*S.D.*	t	df	Sig.
คะแนนทดสอบความรู้					
ก่อนการพัฒนาฯ	12.57	1.55	35.73	29	.00**
หลังการพัฒนา	26.53	1.48			

หมายเหตุ. **ค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.7 พบว่า คะแนนของผู้เข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม หลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ ของพระสอนศีลธรรม ปรากฏดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
1. ด้านเนื้อหาของโปรแกรมฯ			
1.1 เนื้อหาของโปรแกรมใหม่ ทันสมัย และน่าสนใจ	4.77	0.43	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาของโปรแกรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.43	0.50	มาก
1.3 เนื้อหาของโปรแกรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.60	0.50	มากที่สุด
1.4 เนื้อหาของโปรแกรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	4.63	0.49	มากที่สุด
1.5 เนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาการฝึกอบรม	4.63	0.49	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	4.61	0.25	มากที่สุด
2. ด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม			
2.1 แจ้งคำอธิบายของการฝึกอบรม	4.60	0.56	มากที่สุด
2.2 แจ้งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	4.40	0.56	มาก
2.3 แจ้งขอบเขตเนื้อหาของการฝึกอบรม	4.53	0.57	มากที่สุด
2.4 แจ้งวิธีการของการฝึกอบรม	4.57	0.50	มากที่สุด
2.5 แนะนำสื่อและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมของการฝึกอบรม	4.27	0.69	มาก
2.6 ชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลของการฝึกอบรม	4.63	0.49	มากที่สุด
รวมด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม	4.50	0.56	มาก
3. ด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม			
3.1 เอกสารประกอบของการฝึกอบรม มีเนื้อหาครอบคลุมคำอธิบายของหลักสูตรฝึกอบรม	4.53	0.51	มากที่สุด
3.2 เนื้อหาของเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความทันสมัย และน่าสนใจ	4.67	0.48	มากที่สุด
3.3 การจัดรูปแบบของเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความชัดเจนและน่าสนใจ	4.63	0.49	มากที่สุด
3.4 กิจกรรมของการฝึกอบรม ในเอกสารประกอบการสอนมีลำดับขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง	4.63	0.49	มากที่สุด
3.5 กิจกรรมของเอกสารประกอบการสอนครอบคลุมทุกทักษะที่เกี่ยวข้อง	4.63	0.49	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
3.6 กิจกรรมของการฝึกอบรม พัฒนาผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.50	0.57	มาก
รวมด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม	4.60	0.50	มากที่สุด
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล			
4.1 แบบฝึกหัดมีความสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละหน่วย	4.47	0.68	มาก
4.2 มีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การฝึกอบรม	4.67	0.48	มากที่สุด
4.3 มีการวัดผลสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละหน่วย	4.47	0.51	มาก
4.4 การประเมินผลการเรียนตรงตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้	4.63	0.49	มากที่สุด
รวมด้านการวัดผลและประเมินผล	4.56	0.45	มากที่สุด
5. ด้านวิทยากร			
5.1 วิทยากรใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เข้าอบรม	4.47	0.51	มาก
5.2 วิทยากรอธิบายเนื้อหาวิชา และขั้นตอนการปฏิบัติได้เข้าใจ	4.77	0.43	มากที่สุด
5.3 วิทยากรมีการสรุปเนื้อหาวิชา	4.60	0.50	มากที่สุด
5.4 วิทยากรมีบุคลิกที่ดีและน่าสนใจ	4.50	0.57	มาก
5.5 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม	4.63	0.49	มากที่สุด
5.6 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น	4.60	0.50	มากที่สุด
5.7 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มและรายบุคคล	4.53	0.68	มากที่สุด
5.8 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการนำเสนอผลงาน	4.50	0.51	มาก
5.9 วิทยากรมอบหมายงานให้ผู้เข้าอบรมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวิชา	4.60	0.50	มากที่สุด
5.10 วิทยากรสอดแทรก คุณธรรมและจริยธรรมระหว่างฝึกอบรม	4.63	0.49	มากที่สุด
5.11 วิทยากรตรงตามเวลาอย่างสม่ำเสมอ	4.57	0.50	มากที่สุด
รวมด้านวิทยากร	4.59	0.51	มากที่สุด
6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
6.1 ระยะเวลาสำหรับการฝึกอบรม	4.77	0.43	มากที่สุด
6.2 สถานที่ใช้สำหรับการฝึกอบรม	4.67	0.48	มากที่สุด
6.3 อาหารและของว่างในการฝึกอบรม	4.47	0.57	มาก
6.4 อุปกรณ์สำหรับใช้ในการฝึกอบรม	4.43	0.50	มาก
รวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.58	0.50	มากที่สุด
โดยรวมทุกด้าน	4.57	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยรวมทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.57, $S.D.$=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\overline{X}$ =4.61, $S.D.$=0.25) ด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.60, $S.D.$=0.50) ด้านวิทยากร ($\overline{X}$ =4.59, $S.D.$=0.51) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\overline{X}$ =4.58, $S.D.$=0.50) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\overline{X}$ =4.56, $S.D.$=0.45) และด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.50, $S.D.$=0.56)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ศึกษาการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาการโปรแกรมเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม และระยะที่ 2 ศึกษาการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 214 รูป ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบโดยใช้ค่า ใช้ t-test (Dependent Sample) ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบ การเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะ คือ การศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method) การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

5.1.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรม 4) รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ด้านความเป็นไปได้ของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ ด้านความถูกต้องของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ และด้านความเหมาะสม

ของโปรแกรมส่งเสริม โดยผลประเมินการจัดทำคู่มือการใช้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.1.3 ผลการนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ไปใช้ส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีคะแนนการทดสอบ ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หลังการเข้าร่วมโปรแกรม พัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาที่อยู่ในระดับปานกลาง และครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยรวมทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.57, $S.D.$=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\overline{X}$ =4.61, $S.D.$=0.25) ด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.60, $S.D.$=0.50) ด้านวิทยากร ($\overline{X}$ =4.59, $S.D.$=0.51) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\overline{X}$ =4.58, $S.D.$=0.50) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\overline{X}$ =4.56, $S.D.$=0.45) และด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.50, $S.D.$=0.56)

5.2 อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและระดับความสามารถด้านการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม พบว่า สภาพปัจจุบันของความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สอดคล้องกับ ไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ที่ได้พัฒนาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี การวิเคราะห์ผู้เรียน การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบ การจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี การวิเคราะห์ผู้เรียน การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี การวิเคราะห์ผู้เรียน การวัด และประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2563) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาสังกัดสำานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ พระมหา

จีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่าโดยรวมมีปัญหาด้านการฝึกอบรม ด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับปัญหาด้านการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมแล้วทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ Padagas (2019) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรม ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ กาญจนา จันทะโยธา (2560) ได้พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการใช้วิธีสอนที่หลากหลาย ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และ การส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลำดับ

5.2.2 การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

5.2.2.1 ผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมส่งเสริม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ได้แก่ 1) หลักการของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรม 4) รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 5) การวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบการพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรม 4 โมดูล ได้แก่ 5.1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5.2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5.3) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี 5.4) การวัดและประเมินผล โดยมีวิธีการพัฒนา ได้แก่ 5.4.1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 5.4.2) การฝึกอบรม ผลการประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องของโปรแกรมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของปนิดา บุราณรมย์ (2563) ที่ได้พัฒนา โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ ประกอบด้วยเหตุผลและความจำเป็นในการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สาหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูลโมดูล 1 ผู้สอน โมดูล 2 ผู้เรียน โมดูล 3 ด้านการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน โมดูล 4 การออกแบบการเรียนรู้ 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การฝึกอบรม การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การศึกษาด้วยตนเอง การพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน 5) การประเมินผล ประกอบด้วยการประเมินก่อนการพัฒนา

การประเมินระหว่างการพัฒนา การประเมินหลังการพัฒนาและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนา สอดคล้องกับ ไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) โปรแกรมเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) คู่มือการใช้โปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหา 2.4) การวางแผนและวิธีพัฒนา และ 2.5) การประเมินผล โดยมีรายละเอียด เนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยกิจกรรม 5 Module ได้แก่ 1) Module 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) Module 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) Module 3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) Module 4 การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี 5) Module 5 การวัดและประเมินผล โดยมีวิธีการพัฒนา ได้แก่ 5.1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 5.2) การประชุมเชิง ปฏิบัติการ 5.3) การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน 5.4) การศึกษาดูงาน 5.5) การบูรณาการแบบสอดแทรก กับการปฏิบัติงาน 5.6) การใช้โรงเรียนเป็นฐาน 5.7) การนิเทศ 5.8) ระบบพี่เลี้ยง และการสอนแนะ ผลการประเมินโปรแกรม อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2.2.2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีผลการทดสอบคะแนนรายบุคคลของพระสอนศีลธรรมพบว่าพระสอนศีลธรรมมีคะแนนก่อนการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 12.57 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.89 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 26.53 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.44 แสดงว่าพระสอนศีลธรรม มีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน และมีคะแนนการทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .015 โดยมีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หลังการเข้าร่วมโปรแกรม พัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เป็นเพราะโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบ ตัวชี้วัดต่าง ๆ การวิเคราะห์หาความต้องการในต้องการพัฒนาจากพระสอนศีลธรรม เพื่อนำความต้องการในการพัฒนามาออกแบบโปรแกรม ตลอดจน การนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพโดยการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ มาแล้วเป็นอย่างดี จนกระทั่งนำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อพัฒนาเสริมสร้างพัฒนาการการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงทำให้คะแนนหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาก่อนการพัฒนาโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 12.90 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 43.00 และมีคะแนนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 27.66 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.20 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน โดยเมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพบว่า คะแนนหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับ

5.2.2.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นโดยรวมทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม ด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม สอดคล้องกับไฉไลศรี เพชรใต้ (2563) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจการพัฒนา โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีมากทุกด้าน สอดคล้องกับพระปลัดนนทณัฏฏ์ ศฤงคาร (2564) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามแนวคิดเชิงรุก (Active Learning) สำหรับพระสอนศีลธรรม ระดับประถมศึกษา ที่พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงควรให้ความสำคัญและมีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมพัฒนาตามโปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมการพัฒนา

5.3.1.2 โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม สามารถส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรม มีความรู้ ความเข้าใจและมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น จึงควรนำโปรแกรมดังกล่าวไปพัฒนาพระสอนศีลธรรม ให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้มากขึ้น

5.3.1.3 โปรแกรมส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม โดยอาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัย จึงควรใช้ผลการประเมินสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ในระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการวัดและประเมินผล

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาเพิ่มเติมในการนำโปรแกรมไปใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม สำหรับโรงเรียน เครือข่ายโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อศึกษาและพัฒนาพระสอนศีลธรรมได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา คุณารักษ์. (2551). *เอกสารคำบรรยายวิชา ศล. 319*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2540). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ธีรพงษ์การพิมพ์.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2552 และแนวทางปฏิบัติ*, เอกสารแนบท้ายประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ.

จรัลศรี จุยสกุล. (2540). *การติดตามผลการใช้งานหลักสูตร กลุ่มวิชาการงานและอาชีพระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดลพบุรี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อลีน เพรส.

ดวงทิพย์ ตัณฑศรี. (2552). *การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาระดับประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เดือนเพ็ญ ใจภักดี. *หลักการพัฒนาหลักสูตรโดยดาคัม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560. จาก https://www.google.com

เติมศักดิ์ คทวณิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด.

ถวิล ธาราโภชน์ และศรัญย์ ดำริสุข. (2547). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ์.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แอล. ที. เพรส จำกัด.

ธำรง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ฤทัยรักษ รักบางแหลม. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

บุญชวย เจริญผล. (2545). *การประเมินหลักสูตรสาขาวิชาไฟฟ้า (โครงการเงินกู้ธนาคารโลก) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิตสาขาไฟฟ้า). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2552). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553 ก). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟพริ้น จำกัด.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553 ข). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

เปรื่อง กิจรัตนี. (2532). *หลักสูตรอุตสาหกรรมศึกษาและการจัดการมัธยมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

พระครูปริยัติธรรมาวุธ. (2548). *บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระสุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระประกาศิต ปัญญาธโร. (2552). *บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.* (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเพทโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2545). *กรอบแนวคิดในการจัดการทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญฺโญ และคณะ. (2557). *การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง.* พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น.*

พระมหาวิจัก กิตฺติวณฺโณ และคณะ. (2561). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์. (2551). *ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพในการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระสมุห์อมร ปภากโร. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิจิตร จิรธมฺโม. (2564). *คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรี ศิริประภาพรชัย. (2546). *การศึกษาการใช้หลักสูตรประเภทอาชีวศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนเอกชนนอกระบบ.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพักตร นภา. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง "การรู้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นของครูในกลุ่มประเทศอาเซียน" สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.*

มงคล หวังสถิตวงศ์. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการสอนวิชาทฤษฎี สำหรับอาจารย์ที่สอนวิชาชีพ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับอุดมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิตสาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มนตรี ยางธิสาร. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ. *วารสารสักทอง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.*

ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

รังสิทธิ วิหกเหิน. (2560). *ความเป็นครูวิชาชีพ.* บุรีรัมย์: วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2551 ก). *พัฒนาหลักสูตรและการสอน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552ข). *พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.

วิชิต บัวแก้ว. (2538). *การประเมินหลักสูตรอุตสาหกรรมศาสตรบัณฑิตสาขาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม.* กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ศิร วิทย. (2540). *ทฤษฎีการวัดและการทดสอบ.* กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2541). *ปรัชญาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยาม.

สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ. (2521). *การศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการฝึกหัดครูกับหลักสูตรประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร หลิมเจริญ. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.* (ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2561). *ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.* สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก https://www.krupra.net/new/ index.php?url=krupra

สุชา จันทร์เอม. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุจริต เพียรชอบ. (2548). *E Learning การพัฒนาหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ เชื้อสมุทร. (2556) *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา.* (ปริญญาดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุพจน ตันติศิริวิย. (2545). *การติดตามการดำเนินงานจัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับอนุปริญญา.* (วิทยานิพนธครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

สุมิตร คุณานุกร. (2520). *หลักสูตรและการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนชม.

สุนีย เหมาะประสิทธิ์ และคนอื่น ๆ. (2545). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนรวมชั้น (การปฏิรูปโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู). ใน *งานวิจัยการประชุมทางวิชาการการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้.* วันที่ 19-20 กรกฎาคม 2547. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ. ศ. 2560-2564).*

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551) *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.*

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 –2579.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2534). *ร่างแผนพัฒนาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 13.* อัดสำเนา.

พระราชรัตนมงคล. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการกระทรวงศึกษาธิการ.* (ปริญญาศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กรมการศาสนา. (2548). *นโยบายและแผนการจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพกรมการศาสนา.

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. จาก https://www. mcu. ac.th/

พระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ. (2563). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช.*

พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร และคณะ. (2546). บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วาระสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโคกราช.*

พระสมุห์อมร ปภากโร และคณะ. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรม ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระอธิการสัมผัส สนฺตจิตฺโต และคณะ. (2564). การศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษาบริหารศน์. วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

ศศิธร เขียวกอ. (2545). *การประยุกต์ใช้เทคนิคเดคัมในการประเมินหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมและตรวจสอบผลการใช้เทคนิคเดคัมผ่านกระบวนการฝึกอบรม.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

อานนท์ เมธีวรฉัตร. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

อาภรณ บางเจริญพรพงศ. (2540). *การพัฒนาหลักสูตรแบบ CPD และ DACUM และการนำหลักสูตรไปใช.* กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2537). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2521). *"ข้อคิดเรื่องหลักสูตร" คู่มือเทคนิคการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.

เอกรินทร์ สิ่มหาศาล. (2546). *แนวปฏิบัติกระบวนการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.* กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอท์.

Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Mea- surement*. 30, 607–610

Mckinney, S.E. (2008). Developing Teachers for High-Poverty Schools : The Role of the Internship Experience. *Urban Education,* 43(1), 68-82.

Mirabile, R.J. (1995). Everything you wanted to know about competency modelling. *Training and Development,* 51(8), 73.

Mizell, H. (2007). Narrow the Focus Expand the possibilities : Educate Teachers, Administrators, Policy Maker, and System Leaders on what High-Quality Professional Learning. *Journal of Staff Development,* 28(3), 18-22.

Moore, K.D. (1992). *Classroom Teaching Skills.* New York: McGraw-Hill.

Ozcelik, G. and Ferman, M. (2006). Competency Approach to Human Resource Management: Outcomes and Contributions in a Turkish Cultural Context. *Dissertation Abstracts International,* 5(1), 72-91.

Peine, J. (2007). *The Educator's Professional Growth Plan : A Process for Developing Staff and Improving Instruction.* Thousand Oaks, CA: Corwin.

Rogers, T. (2000). *"Destination Industry" Conference: A twenty-First Century.* New York: Addition Wesley Longman.

Shahhosseini, V. (2011). Competency-Based Selection and Assignment of Human Resources to construction Project. *Scientia Iranica,* 18(2), 163-180.

Sparks, D. and Loucks-Horsley, S. (1989). Five models of staff development for *teachers. Journal of Staff Development,* 10(4), 40–57.

Stufflebeam, D. and others. (1985). *Conducting Educational Needs Assessment.*

Hingham, MA : Kluwer-Nijhoff. Style, P. (1990). *The Fifth Discipline The Art and Practice of Learning Organization.*

London : Century press. Whiddett, S. and Hollyforde, S. (2003). *A practical Guide to competencies: how to enhance individual and organizational performance, Chartered Institute of Personnel and Development.* London: CIPD House.

Witkin, B.R. (1994). Needs Assessment Since 1981 : The State of the Practice. *Evaluation Practice,* 15(1), 17-27.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง สำหรับการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ตามความคิดเห็นของท่าน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำเป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

ตอนที่ 2 สภาพและความต้องการพัฒนาของพระสอนศีลธรรมทางด้านการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำตอบที่ได้รับจะไม่มีผลกระทบหรือทำให้ท่านเสียหายแต่อย่างใด และจะไม่ถูกเปิดเผยในที่ใด การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมไม่แยกนำเสนอหรือวิเคราะห์เป็นรายบุคคล การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ผู้วิจัยจึง ขอขอบคุณในความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้ เป็นอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

นายรังสิทธิ์ วิหกเหิน
นักศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย/ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป

1. อายุ
   - ☐ 20-30 ปี
   - ☐ 31-40 ปี
   - ☐ 41-50 ปี
   - ☐ 50 ปีขึ้นไป
2. วุฒิการศึกษาทางโลก
   - ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
   - ☐ ปริญญาตรี
   - ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
3. วุฒิการศึกษาทางธรรม
   - ☐ นักธรรมตรี–นักธรรมเอก
   - ☐ เปรียญธรรม 1-2 ถึง 5 ประโยค-(ป.ธ. 1-2 ถึง ป.ธ. 5)
   - ☐ เปรียญธรรม 6–9 ประโยค (ป.ธ.6 ถึง ป.ธ. 9)
4. ประสบการณ์การสอนศีลธรรมในโรงเรียน
   - ☐ 1-5 ปี
   - ☐ ปี 6-10 ปี
   - ☐ 11 ปีขึ้นไป
5. จำนวนพรรษาที่บวช
   - ☐ 1-5 พรรษา
   - ☐ 6-10 พรรษา
   - ☐ 11 พรรษา

ตอนที่ 2 สภาพและความต้องการการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย/ลงในช่องระดับความคิดเห็นต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยแต่ละข้อมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้					
1. สามารถจัดหาฐานข้อมูลการวิเคราะห์สภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
2. สามารถกำาหนดผลการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล					
3. สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน					
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้					
5. สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และอย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน					
6. สามารถนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และปรับตัวตามสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผล กับผู้เรียนตามที่คาดหวัง					
7. สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
1. สามารถใช้รูปแบบ/เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ					
2. สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน					
3. สามารถใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ					
4. สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้					
5. สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในการจัดเรียนรู้					
ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้					
1. สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้					
2. สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมตามวัยของผู้เรียน					
3. สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้					
4. สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน					
ด้านการวัดและประเมินผล					
1. สามารถใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน					
2. สามารถวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้					
3. สามารถวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง					
4. สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
5. สามารถนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนา ผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป					

ตอนที่ 3 ความต้องการวิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย/หน้าข้อวิธีการที่ต้องการในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยท่านเลือกวิธีการในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 วิธี

1. การฝึกอบรม
2. การศึกษาด้วยตนเอง
3. การศึกษาต่อ
4. การประชุมปฏิบัติการ
5. ศึกษากับพี่เลี้ยง
6. การให้คำปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

แบบทดสอบความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2. ให้ผู้เข้ารับการประเมินผลการเรียนรู้ในครั้งนี้ ทำเครื่องหมาย (X) ทับตัวอักษรหน้า คำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงข้อเดียว

3. แบบประเมินฉบับนี้มีทั้งสิ้น 30 ข้อ 30 คะแนน

---

1. ผู้เรียนอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่นำพาตนเองไปสู่เป้าหมาย เป็นการจัดการเรียนการสอนตรงกับข้อใด
   - ก. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
   - ข. เป็นการจัดการเรียนรู้โดยมีโรงเรียนเป็นฐาน
   - ค. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการวิจัย
   - ง. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. วิธีการที่จะวัดพฤติกรรมแต่ละด้านให้ครอบคลุมและเหมาะสมนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร
   - ก. มีการวัดผลเป็นระยะ
   - ข. ใช้วิธีการวัดหลาย ๆ วิธี
   - ค. ใช้เครื่องมือวัดหลายรูปแบบ
   - ง. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาที่จะวัด
3. ข้อใดอธิบายการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมในการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจน
   - ก. ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
   - ข. ครูผู้สอนมีรางวัลให้นักเรียนเมื่อตอบคำถามถูกต้องและมีหักคะแนนเมื่อตอบผิด
   - ค. ครูผู้สอนตกแต่งห้องเรียนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า
   - ง. ครูผู้สอนคอยรับฟังผู้เรียนและคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ก่อประโยชน์อย่างไร
   - ก. เป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
   - ข. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทนนำไปปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
   - ค. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้การวัดผลประเมินผลตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
   - ง. ที่กล่าวมาถูกทุกข้อ

5. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องใดสำคัญที่สุด

ก. ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาได้

ข. ผู้เรียนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ค. ผู้เรียนมีโอกาสแตกต่างกัน

ง. ที่กล่าวมาถูกทุกข้อ

6. ครูสมยศจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหา ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า รู้จักวิธีแก้ปัญหาทำงานอย่างมีขั้นตอน รู้จักวางแผนการทำงาน ฝึกคิดวิเคราะห์ เป็นผู้นำผู้ตาม ครูอริสาได้จัดการเรียนรู้แบบใด

ก. จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

ข. จัดการเรียนรู้แบบเทคโนโลยี

ค. จัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

ง. จัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน

7. ข้อใด ไม่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

ก. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนของครูเป็นสำคัญ

ข. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ค. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องต่อการพัฒนาการทางสมอง

ง. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านจริยธรรม คุณธรรม

8. เหตุใด ครูต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

ก. เพื่อความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ของครู

ข. เพื่อตัดเกรด

ค. เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

ง. เพื่อการตัดสินผลการเรียน

9. ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตรงกับข้อใด

ก. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบทเรียน

ข. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแบบฝึกหัด

ค. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากผู้เรียนด้วยกัน

ง. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

10. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน โดยการผสมผสานหลักสูตรความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันมีความหมาย ตรงกับข้อใด

ก. กระบวนการเรียนรู้แบบรวมมิตร

ข. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ค. กระบวนการเรียนรู้แบบคู่ขนาน

ง. กระบวนการเรียนรู้แบบสอดแทรก

11. ข้อใด ไม่ใช่รูปแบบของการบูรณาการ
    ก. บูรณาการแบบสอดแทรก
    ข. บูรณาการแบบคู่ขนาน
    ค. บูรณาการแบบสหวิทยาการ
    ง. บูรณาการแบบเดี่ยว
12. ตาม พรบ.การศึกษาแห่งชาติ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักในข้อใด
    ก. ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด
    ข. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนเพียงชิ้นเดียว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
    ค. ผู้สอนเป็นศูนย์กลางให้ข้อมูลผู้เรียนจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย
    ง. ผู้สอนสามารถใช้สื่อการสอนเพียงชิ้นเดียวจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายชั้น
13. รูปแบบใดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
    ก. CIPPA MODEL
    ข. CIPP MODEL
    ค. Integration
    ง. ถูกทั้ง ก. และ ค.
14. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตรงกับข้อใด
    ก. Supporter
    ข. Helper and Advisor
    ค. Supporter and Encourager
    ง. ถูกทุกข้อ
15. "การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน" ข้อใดให้ความหมายถูกต้องที่สุด
    ก. การนำความรู้ไปต่อยอดเรียนต่อในระดับชั้นต่อไปได้
    ข. การเรียนรู้ที่มีชุมชนสังคมมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
    ค. การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้
    ง. การเรียนที่ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและจดจำได้ดี
16. แผนการหรือโครงสร้างที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับข้อใด
    ก. กำหนดการสอน
    ข. แผนการสอน
    ค. บันทึกการสอน
    ง. วิธีสอน

17. การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันมุ่งเน้นให้เกิดสิ่งใดต่อผู้เรียน

ก. เก่ง มีสุข ดี

ข. ดี มีสุข เก่ง

ค. ดี เก่ง มีสุข

ง. มีสุข ดี เก่ง

คำชี้แจง นำข้อความต่อไปนี้ไปตอบคำถามข้อ 18-20

ก. CONSDTRUCT

ข. INTERACTION

ค. PHYSICALPARTCIPATION

ง. APLICATION

18. การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองโดยกระบวนการแสวงหาความรู้ แสวงหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ตีความ แปลความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อความรู้ (ก)

19. การให้ผู้เรียนมีบทบาทมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุดได้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยทำกิจกรรมลักษณะต่างๆ (ค)

20. การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดและประสบการณ์ (ข)

21. เครื่องมือที่เหมาะสมกับการวัดพฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการคือข้อใด

ก .แบบสังเกต

ข. แบบสัมภาษณ์

ค. แบบสำรวจรายการ

ง. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

22. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวัดผลและประเมินผลการเรียนคือข้อใด

ก. ตัดสินผลการเรียน

ข. ปรับปรุงการเรียนการสอน

ค. ค้นหาข้อบกพร่องของนักเรียน

ง. แจ้งผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

23. การประเมินในข้อใดสำคัญที่สุด

ก. การแก้ไขพัฒนาผู้เรียน

ข. การพัฒนาระบบการให้ระดับคะแนน

ค. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร

ง. การตัดสินให้ผ่านและไม่ผ่านในการสอบปลายปี

24. การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมได้โดยสะดวกและราบรื่น ได้ผลที่แน่นอน รวดเร็ว

ก. ความสำคัญของการศึกษา

ข. ความหมายของการศึกษา

ค. เป้าหมายของการศึกษา

ง. ความสัมพันธ์ของการศึกษากับการพัฒนาประเทศ

25. ข้อใดเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของการประเมินผลต่อระบบการเรียนการสอน

ก .เพื่อบ่งบอกประสิทธิภาพของหลักสูตร

ข. เพื่อบ่งบอกประสิทธิภาพของครู

ค. เพื่อรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ง. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

26. พฤติกรรมด้านจิตพิสัยขั้นรับรู้ สัมพันธ์สอดคล้องกับพฤติกรรมด้านพุทธพิสัยระดับใด

ก. วิเคราะห์

ข. นำไปใช้

ค. ประเมินค่า

ง. ความรู้ ความจำ

27. การเลือกสื่อและจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอน ได้ดีที่สุด

ก. เลือกสื่อและจัดประสบการณ์ช่วยให้นักเรียน เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการเรียนตลอดทั้งคาบ

ข. เลือกสื่อและจัดประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

ค. จัดประสบการณ์ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองการใช้ชีวิต

ง. เลือกสื่อนามาจัดประสบการณ์ช่วยให้นักเรียนสอบผ่าน

28. การประเมินผลในข้อใดไม่ใช่ลักษณะของการประเมินสภาพจริง

ก. ประเมินจากการทดสอบเป็นหลัก

ข. การประเมินผลที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย

ค. ประเมินจากผลงานการปฏิบัติที่สอดคล้องกับชีวิตประจาวัน

ง. ประเมินจากผลงาน การสังเกตพฤติกรรม ควบคู่ไปกับการทดสอบ

29. ข้อใดคือองค์ประกอบของการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติงาน

ก. การทดสอบ การประเมิน และการสังเกต

ข. ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และทักษะการทางาน

ค. ผลงานจากการปฏิบัติ ความร่วมมือในการทางานของสมาชิก

ง. กระบวนการทำงาน กิจนิสัยที่เกิด ความใส่ใจในการทำงาน ผลงานจากการปฏิบัติ

30. การประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นอะไร

ก. เนื้อหา

ข. ผลสัมฤทธิ์

ค. ผลงานและกระบวนการ

ง. สติปัญญา

แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง

1. แบบประเมินความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

2. แบบประเมินฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

3. โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องความคิดเห็นแต่ละข้อคำถาม โดยข้อความแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. หากท่านเห็นว่า ควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมประการใด กรุณาเขียนข้อมูลลงในข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม					
1.1 เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมใหม่ ทันสมัย และน่าสนใจ					
1.2 เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง					
1.3 เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม					
1.4 เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม					
1.5 เนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาการฝึกอบรม					
2. ด้านการปฏิบัติการฝึกอบรม					
2.1 แจ้งคำอธิบายของการฝึกอบรม					
2.2 แจ้งวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม					
2.3 แจ้งขอบเขตเนื้อหาของการฝึกอบรม					
2.4 แจ้งวิธีการของการฝึกอบรม					
2.5 แนะนำสื่อและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมของการฝึกอบรม					
2.6 ชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลของการฝึกอบรม					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
3. ด้านสื่อและเทคนิคของการฝึกอบรม					
3.1 เอกสารประกอบของการฝึกอบรม มีเนื้อหาครอบคลุมคำอธิบายของหลักสูตรฝึกอบรม					
3.2 เนื้อหาของเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความทันสมัย และน่าสนใจ					
3.3 การจัดรูปแบบของเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความชัดเจนและน่าสนใจ					
3.4 กิจกรรมของการฝึกอบรม ในเอกสารประกอบการสอนมีลำดับขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง					
3.5 กิจกรรมของเอกสารประกอบการสอนครอบคลุมทุกทักษะที่เกี่ยวข้อง					
3.6 กิจกรรมของการฝึกอบรม พัฒนาผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ					
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล					
4.1 แบบฝึกหัดมีความสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละหน่วย					
4.2 มีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การฝึกอบรม					
4.3 มีการวัดผลสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละหน่วย					
4.4 การประเมินผลการเรียนตรงตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้					
5. ด้านวิทยากร					
5.1 วิทยากรใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เข้าอบรม					
5.2 วิทยากรอธิบายเนื้อหาวิชา และขั้นตอนการปฏิบัติได้เข้าใจ					
5.3 วิทยากรมีการสรุปเนื้อหาวิชา					
5.4 วิทยากรมีบุคลิกที่ดีและน่าสนใจ					
5.5 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม					
5.6 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น					
5.7 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มและรายบุคคล					
5.8 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการนำเสนอผลงาน					
5.9 วิทยากรมอบหมายงานให้ผู้เข้าอบรมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับวิชา					
5.10 วิทยากรสอดแทรก คุณธรรมและจริยธรรมระหว่างฝึกอบรม					
5.11 วิทยากรตรงตามเวลาอย่างสม่ำเสมอ					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
6.1 ระยะเวลาสำหรับการฝึกอบรม					
6.2 สถานที่ใช้สำหรับการฝึกอบรม					
6.3 อาหารและของว่างในการฝึกอบรม					
6.4 อุปกรณ์สำหรับใช้ในการฝึกอบรม					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล

ตารางที่ ข.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพและความต้องการการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC
	1	2	3	4	5	
ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	0	1	1	0.80
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 5	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 6	1	0	1	1	1	0.80
ข้อ 7	1	1	1	1	1	1.00
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	1	0	1	0.80
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 5	1	1	1	1	1	1.00
ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้						
ข้อ 1	1	1	1	0	1	0.80
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00
ด้านการวัดและประเมินผลการ						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 4	1	1	0	1	1	0.80
ข้อ 5	1	1	0	1	1	0.80

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC
	1	2	3	4	5	
ความต้องการวิธีการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ท่านเลือกวิธีการในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 วิธี	1	1	1	1	1	1.00
1. การฝึกอบรม						
2. การศึกษาด้วยตนเอง						
3. การศึกษาต่อ						
4. การประชุมปฏิบัติการ						
5. ศึกษากับพี่เลี้ยง						
6. การให้คำปรึกษา						

ตารางที่ ข.2 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC
	1	2	3	4	5	
ด้านความเป็นประโยชน์						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	0	1	1	0.80
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ด้านความเหมาะสม						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	0	1	1	1	0.80
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ด้านความเป็นไปได้						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	1	0	1	0.80
ข้อ 3	1	1	1	1	1	1.00
ด้านความถูกต้อง						
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1.00
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1.00

(ต่อ)

ตารางที่ ข.2 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC
	1	2	3	4	5	
ข้อ 3	1	1	1	0	1	0.80
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1.00

ตารางที่ ข.3 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC
	1	2	3	4	5	
ตอนที่ 1						
1.	1	1	1	1	1	1.00
2.	1	1	0	1	1	0.80
3.	1	1	1	1	1	1.00
3.	1	1	1	1	1	1.00
4.	1	1	1	1	1	1.00
Module 1	1	0	1	1	1	0.80
Module 2	1	1	1	1	1	1.00
Module 3	1	1	1	1	1	1.00
Module 4	1	1	1	1	1	1.00
5. วัตถุประสงค์	1	1	1	0	1	0.80
6. เป้าหมาย	1	1	1	1	1	1.00
7. นิยามศัพท์เฉพาะ	1	1	1	1	1	1.00
1)	1	1	1	1	1	1.00
2)	1	1	1	1	1	1.00
3)						
3.1)	1	1	1	0	1	0.80
3.2)	1	1	1	1	1	1.00
ตอนที่ 2						
1.						
1.1	1	1	1	1	1	1.00
1.2	1	1	1	1	1	1.00

(ต่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

รังสิทธิ วิหกเหิน

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2567

คำนำ

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อสร้างกระบวนการในการเสริมสร้างความสามารถ การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติที่สถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและหลากหลายแก่ผู้เรียน

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ วิธีการใช้งาน โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม เพื่อใช้ในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้แก่พระสอนศีลธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูษิต บุญทองเถิง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา ผาระนัด ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรกานต์ จังหาร พร้อมอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ ทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม เป็นอย่างดี ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

รังสิทธิ วิหกเหิน

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม

ความนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีความสุข มีจุดหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่นับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ,พัฒนาการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย,อัดสำเนา, น. 8) ตามสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อยู่รวมกันอย่างสันติสุข และมาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเป็นสาระการเรียนรู้ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยกำหนดการเรียนรู้ไว้เป็น 4 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การจัดดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการมีความมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนของชาติ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และชั้นอาชีวศึกษา ได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 คาบ ละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 12 ปี (กรมการศาสนา, 2554, น. 4-5)

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลปรากฏว่ามีปัญหามากมายหลายประการ ครูส่วนมากไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาและจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดคู่มือหลักสูตร เอกสารและสื่อในการจัดการเรียนการสอนตลอดทั้งยังขาดความชำนาญในการจัดกิจกรรมและการวัดผล ครูที่สอนไม่ได้จบวุฒิการศึกษาด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง (พระมหาทวน นวลสาย, 2544, บทคัดย่อ) ปัญหาการจัดการเรียนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพบปัญหา 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึกและการคิด 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน 3) ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดสื่อและเทคนิควิธีกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ 5) ด้านการส่งเสริมบุคลิกภาคของครูที่เหมาะสมกับการสอน 6) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน (พระมหามานิตย์ บัวเพชร, 2548) ยังมีปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ 1) ผู้สอนขาดประสบการณ์ ขาดทักษะ ขาดการเตรียมความพร้อม หลักสูตรการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย สื่อการเรียนการสอนที่มีน้อยเกินไป ไม่น่าสนใจและไม่ทันสมัย ขาดการสนับสนุนงบประมาณ ขาดการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ระหว่างผู้สอนกับหัวหน้ากลุ่มสาระ (พระมหาเสร็จ เนาวบุตร, 2564) และปัญหาพระ

สอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีระดับชั้นสอนต่างกัน ที่มีที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน ที่มีประเภทของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และปัญหาด้านปฏิบัติงานสอนได้แก่ หลักสูตรไม่ครอบคลุมทุกชั้นเรียน เวลาในการเรียนค่อนข้างน้อยไม่เหมาะสมกับหลักสูตร หนังสือที่ใช้เนื้อหายังไม่ครอบคลุมกับหลักสูตร และการวัดผลการเรียนการประเมินผลครูพระสอนศีลธรรมยังไม่มีเอกภาพในการวัดผลประเมินผล เพราะต้องนำผลไปรวมกับวิชาอื่น (พระราชรัตนมงคล, 2554) ปัญหาด้านผลกระทบจากอารยธรรมตะวันตก คือความทันสมัยและความเป็นเมืองค่อย ๆ เข้ามา บทบาทนำของพระสงฆ์และวัดที่มีต่อการศึกษาและต่อสังคมของไทยได้ลดน้อยลงไป และการศึกษาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ มีความล้าหลัง จำเป็นต้องปรับปรุงอย่างจริงจัง การเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ทั้งในระดับรากหญ้าและระดับอุดมศึกษา ขาดประสิทธิภาพและไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เพราะขาดเป้าหมายการศึกษาที่ชัดเจน ขาดครูอาจารย์ที่มีความรู้ในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างควบคู่ไป กับความรู้ความสามารในการสอนด้ายวิธีสมัยใหม่ และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังต่อเนื่องจากคณะสงฆ์และรัฐบาลในเรื่องการเงินและการบริหารจัดการ และยังพบว่าบทบาทของวัดในด้านการศึกษาและสังคมลดน้อยลงไปตามลำดับ วิธีการบริการจัดการที่ใช้กันอยู่ในวัดทั่วไป ที่สืบต่อกันมานั้นไม่เหมาะสมกับสมัยใหม่ จึงทำให้วัดเป็นองค์กรศาสนาที่ไม่เข้มแข็งและไม่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (พระอนิลมาน ธรรมสาธิโย, 2548, น. 9)

จากปัญหาดังกล่าว กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น อันเป็นการช่วยเหลือครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยให้พระเข้าไปสอนในโรงเรียน (กรมการศาสนา, 2548, น. 9) โดยดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546-2550 มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน 20,000 รูปทั่วประเทศ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ที่ได้อนุมัติโอนภารกิจพร้อมด้วยงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากกรมศาสนากระทรวงวัฒนธรรมไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 เป็นต้นไป (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2550) ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการ พระสอนศีลธรรม ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง ดังนั้น กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นและบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้าน แล้วจึงได้มีแนวคิดว่าจะขยายพระสอนศีลธรรมให้เข้าไปสอนโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบล ต่อ 1 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก 4,000 รูปเป็นการนำร่อง จากนั้นได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาล เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรม จำนวน 4,000 รูป รูปละ 2,000 บาทต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนฯให้มากขึ้นเป็น 20,000 รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมาย (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2557, น. 3)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการที่รับกำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รับมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจของมหาวิทยาลัย ประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรม 3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการฯ มาแต่เริ่มแรก 4) ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ คือนักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการฯ อย่างเป็นระบบ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564, น. 2) โดยโอนภาระกิจพร้อมงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้หน่วยงานของมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาครับไปดำเนินการให้สอดคล้องกับงานคณะสงฆ์และความร่วมมือของคณะสงฆ์ทุกจังหวัดจึงทำให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและนโยบายที่กำหนดเอาไว้

การปฏิบัติการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีปัญหาปัญหามากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียนจากการศึกษาความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการผลิตและการใช้สื่อส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ส่วนการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ลำดับความถี่มากไปหาน้อย พบว่า ควรจัดหลักสูตรที่ให้ทะทัดรัดเหมาะสมกับแต่ละช่วงชั้น มีความเป็นเอกภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกโรงเรียน พร้อมทั้งมีคู่มือครูที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน ข้อสอบ แผนการสอน แนวการสอน ควรจัดให้มีหลักสูตร การผลิตและการใช้สื่อสำหรับครูพระ โดยครูพระที่เข้าไปสอนในโรงเรียนจะต้องผ่านการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว และจัดอบรมหรือสัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์สอนจากผู้มีประสบการณ์ เช่นการสาธิตการสอน โดยครูต้อนแบบเป็นต้น เพื่อแนะนำถวายความรู้ด้านการสอน และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ (พระอุดมเกรียรติ วิสุทธาจาโร, 2555, น. 125) บทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบปัญหาอุปสรรคตามหน้าที่และบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ ด้านการศึกษาหลักสูตรยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่อบรม ด้านการสอนขาดความรู้เทคนิควิธีการสอนการเขียนแผนการสอน สื่อการสอนไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ขาดการพัฒนาผลิตสื่อการสอน (พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร และคณะ, 2546, น. 36) สอดคล้องกับพระสมุห์อมร ปภากโร และคณะ (2561, น. 2) ที่ได้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหา และอุปสรรค คือ พระสอนศีลธรรมขาดเทคนิคการจัดการเรียนการสอน ขาดสื่อการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีน้อย กิจกรรมไม่น่าสนใจ ข้อเสนอแนะ

คือ พระสอนศีลธรรมต้องมีใจรักในการสอน มีการทำแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการสอน และควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมและต้องพัฒนากิจกรรมอยู่เสมอ และพระอธิการสัมผัส สนฺตจิตฺโต และคณะ (2564, น. 65) ได้การศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่า 1) ด้านหลักสูตร พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางจึงควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานทุกรูป 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความสามารถในการเร้าความสนใจในขณะปฏิบัติการสอน ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ขาดการประสานงานระหว่างครูผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา จึงควรสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรม แต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น 3) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดความรู้ในการใช้สื่อ ขาดความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอน จึงควรจัดอบรมวิธีการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมด้วย และ 4) ด้านการวัดผลประเมินผล พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจใน การวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ จึงควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และควรมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่ามี ผลลัพธ์มากน้อยเพียงใด

จากสภาพปัญหาของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนดังกล่าวแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนา ให้ได้รับคามรู้ด้านวิธีสอนศีลธรรม สิ่งที่ควรจะปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ต่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และสืบเนื่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นส่วนงานที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และมีแผนในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพิ่มพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ ทั้งด้านทักษะการสอนศีลธรรมและมีนโยบายให้พระสอนศีลธรรมต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาวิธีสอนให้หลากลาย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมที่ได้มาตรฐานและเป็นต้นแบบจึงมีความสำคัญและควรพัฒนาให้มีขึ้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อพัฒนาวิธีสอนศีลธรรม นำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การสอนของพระสอนศีลธรรม ให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาต่อไป

หลักการของโปรแกรม

โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง บทเรียนโมดูลที่มีขั้นตอน

การดำเนินกิจกรรมในกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีองค์ประกอบจากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการของโปรแกรม
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
3. เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม
4. รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม
5. การวัดและประเมินผล

นอกจากนี้ยังมีวิธีการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษาตามขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัญหา 2) กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนา 3) วางแผนและสร้างปฏิทินการปฏิบัติงาน 4) กำหนดรูปแบบ/กิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 5) การปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน และ 6) การประเมินผลโปรแกรม

ดังนั้นโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้กรอบแนวคิดที่แพค จึงหมายถึง บทเรียนโมดูลที่มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีองค์ประกอบจากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการของโปรแกรม
2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรม
3. เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม ประกอบด้วยเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ 4 โมดูล ได้แก่
   โมดูลที่ 1 เรื่อง ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้
   โมดูลที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
   โมดูลที่ 3 เรื่อง การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
   โมดูลที่ 4 เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน
4. รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
5. การวัดและประเมินผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้กรอบแนวคิดที่แพค ให้สามารถจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยความรู้ ความเข้าใจและ ความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่ยากได้ง่ายขึ้น

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรม

เนื้อหาที่ใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้กรอบแนวคิดที่แพค ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหากรอบแนวคิดที่แพคและโมดูลต่าง ๆ ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามลำดับดังนี้

1. โมดูลที่ 1 เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้
2. โมดูลที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. โมดูลที่ 3 เรื่อง การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

4. โมดูลที่ 4 เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ซึ่งในแต่ละโมดูลมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. แนวคิด
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหาสาระ
4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผล

โมดูลที่ 1
การออกแบบการจัดการเรียนรู้

1. แนวคิด

ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้อง กับวัยและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการอย่างเชื่อมโยงกันและนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนา

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.1 สามารถจัดทำฐานข้อมูลการวิเคราะห์สภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 สามารถกำหนดผลการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2.3 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี อย่างหลากหลาย เหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน

2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้

2.5 สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการ TPACK อย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน

2.6 สามารถนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับตัวตามสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผลกับผู้เรียนตามที่คาดหวัง

2.7 สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. เนื้อหาสาระ

3.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2 การออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.3 การจัดทำแผนการเรียนรู้

3.4 การประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้

4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม

4.1 ผู้เข้าฝึกอบรมเรียนรู้

-อธิบายรายละเอียด แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การออกแบบการเรียนรู้-ให้ผู้เข้าร่วมศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้

4.2 นำสู่การปฏิบัติ

-เข้าร่วมกิจกรรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

-ลงมือปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

4.3 วัดและประเมินผลงาน

-สังเกตพฤติกรรมการทำงาน

-ตรวจใบงาน

-ตรวจแอปพลิเคชันที่ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

5.1 เอกสารโมดูลที่ 1 เรื่อง ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้

5.2 ใบงานแผนการเรียนรู้

5.3 แอปพลิเคชันสำหรับการออกแบบการเรียนรู้

5.4 ลงมือปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้

5.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

6.2 การตรวจสอบใบงาน

6.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการอภิปราย

6.4 สรุปบทเรียน

การออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ที่มีพลังต้องเกิดจากแรงบันดาลใจของผู้เรียน (ประสาท เนื่องเฉลิม, 2557, น. 12) เมื่อได้เห็น สัมผัส เข้าใจ และสนุกกับกิจกรรมตามที่ผู้สอนได้ออกแบบการเรียนรู้ และผู้สอนก็คือแรงบันดาลใจหนึ่งของผู้เรียน เพื่อที่จะเป็นหรืออยากจะเป็นบุคคลที่มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ถึงแม้ว่าความรู้ ทั้งหลายได้แพร่กระจายในโลกอินเตอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาเรียนรู้ที่จะ เสพข้อมูลอันเป็นประโยชน์ประกอบกับการที่ผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง รู้จักวิเคราะห์ วิจารณ์ข้อมูลข่าวสารและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่อย่างไรก็ดีคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตไม่สามารถสอน

ความเป็นมนุษย์ได้ เป็นเพียงแค่สื่อและเครื่องมือที่นำพาผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ผู้สอนจึงยิ่งมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ การออกแบบการเรียนรู้ควรเกิดจากการสื่อสารทั้งสองทางคือผู้เรียนและผู้สอน เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการออกแบบและประเมินการเรียนรู้ตามความต้องการที่เหมาะสม เมื่อการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นก็จะเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ในกระบวนการเรียนการสอนผู้เรียนจะรู้สึกเหมือน เจ้าของกระบวนการเรียนการสอนด้วย ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับความคิด ปรับตัวให้กลมกลืน กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การมอบหมายงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบจึงถือเป็นการฝึกภาวะผู้นำและผู้ตาม รวมไปถึงการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในวิถีทางที่ควรจะเป็น

การออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการคิดและวางแผนเชิงระบบ ในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์วิเคราะห์สถานการณ์ หรือ เงื่อนไขในการเรียนรู้ จนนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่า ซึ่งสิ่งสำคัญการออกแบบการเรียนรู้ คือ การออกแบบอย่างไรที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด จำเป็นต้องมีการเตรียมและวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ ระบุวิธีการสอน รูปแบบการสอนเทคนิคการสอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งแนวทางการวัดและประเมินผลโดยคำนึงถึงการบูรณาการวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี เพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน การออกแบบการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรกระทำ (กุณฑลี บริรักษ์ สันติกุล, 2554, น. 32, รสริน เจิมไธสง, 2554, น. 50, เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2554, น. 17, นัฐพร เกียรติบัณฑิตกุล, 2556, น. 10) เนื่องจากการการที่ครูออกแบบการเรียนรู้ล่วงหน้าจะทำให้ผู้สอน สามารถคิดหาวิธีการที่จะบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่ผู้สอนในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่าง เต็มที่ด้วยวิธีการที่หลากหลายและน่าสนใจ

การออกแบบ (Design)

ขั้นตอนการออกแบบถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ทั้งหมด ในขั้นตอนนี้ผู้ออกแบบจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

•การออกแบบเป้าหมายวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ในการออกแบบเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรเริ่มจากการวิเคราะห์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์เป้าหมาย ได้แก่ การวิเคราะห์ผลลัพธ์โดยรวมที่ต้องการให้ ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย และนำมาระบุรายละเอียดต่าง ๆ ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งหลักในการออกแบบ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีด้วยกันหลายวิธี เช่น หลักการ A-B-C-D ซึ่งย่อมา จาก Audience, Behavior, Condition and Degree หรือหลักการ สถานการณ์-สมรรถภาพของ การเรียนรู้ สิ่งที่ทำได้-การกระทำ-เครื่องมือข้อบังคับ อย่างไรก็ดีในที่นี้ จะขอใช้หลักการ A-C-C ซึ่งย่อมาจาก Action, Condition and Criteria of Performance ซึ่งเป็นหลักการกว้าง ๆ ที่สามารถประยุกต์ได้ทั้งการเรียนการสอนรวมทั้งการอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

A (Action) ระบุสิ่งที่ต้องปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหรือกระทำได้เมื่อเรียนจบคอร์ส เช่น สามารถบอกความหมายของคำศัพท์ได้ สามารถอธิบายขั้นตอน การออกแบบการเรียนรู้ได้ ฯลฯ

C (Condition) ระบุเงื่อนไขในการปฏิบัติงาน หรือสภาพแวดล้อมในการแสดงออกของพฤติกรรม เช่น เมื่อกำหนดคำศัพท์ให้ 10 คำ สามารถบอกความหมายของคำศัพท์ได้ หรือเมื่อผู้เรียนได้เรียนบทเรียนนี้แล้ว สามารถอธิบายขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้ได้ ฯลฯ

C (Criteria of Performance) ระบุเกณฑ์ในการวัดผลของการปฏิบัติงาน เช่น เมื่อกำหนดคำศัพท์ให้ 10 คำ ผู้เรียนสามารถบอกความหมายของคำศัพท์ถูกต้อง 8 ใน 10 ค่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนบทเรียนนี้แล้ว สามารถอธิบายกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design) ตาม ADDIE Model ได้อย่างถูกต้อง

• การออกแบบวิธีการเรียนรู้ กลยุทธ์การเรียนรู้ และวิธีการเลือกสื่อต่าง ๆ

การออกแบบวิธีการเรียนรู้ เทคนิค กลยุทธ์การเรียนรู้และวิธีการเรียนการสอน รวมทั้งลำดับขั้นการนำเสนอเนื้อหานั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการ ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม คอนสตรัคติวิสต์ และคอนเนคติวิสต์ รวมทั้งแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุค 4.0 นอกจากนี้ ยังมีหลักการด้านการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบที่จำเป็นต้องคำนึงถึง ได้แก่ วิธีการสอน เทคนิคการสอน และรูปแบบการสอน รวมถึงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความคงทนในการจำ ของผู้เรียน

วิธีการสอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอน

คำว่าวิธีการสอน รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอน เป็นที่นิยมใช้แทนกันโดยตลอด ทั้งนี้เพราะคำว่าวิธีการสอน (Instructional Method) รูปแบบการสอน (Instructional Model) และเทคนิคการสอน (Teaching Technique) มีความหมายคล้ายคลึงกันมาก แต่หากจะแยกความแตกต่างของค่าทั้ง 3 พบว่า วิธีการสอนเป็นกระบวนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอย่างชัดเจนที่ผู้สอน ควรยึดถือปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น วิธีการสอนที่เป็นที่นิยมใช้ เช่น วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนแบบสอนตรง หรือวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนจดจำแนวคิดได้ดี เช่น วิธีการสอน แบบอุปนัย วิธีการสอนโดยใช้เกม เป็นต้น ในขณะที่คำว่า รูปแบบ (โมเดล) การสอน ถือเป็นแบบแผน ในการดำเนินการจัดการเรียน การสอนเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง และ ควรนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่รูปแบบการสอนได้กำหนดไว้ เช่น รูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับ ทาง และรูปแบบการสอนแบบวงจรการเรียนรู้ แบบการทดลอง เป็นต้น สุดท้ายคำว่า เทคนิคการสอน คือ กลเม็ดหรือลูกเล่น ที่ผู้สอนใช้เสริมองค์ประกอบ และขั้นตอนการสอนสำคัญ ๆ ของวิธีการสอน เพื่อให้การสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เทคนิคการตั้งคำถาม เทคนิคการให้คำแนะนำ เทคนิค การจัดกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

วิธีการสอนมีอยู่ด้วยกันมากมาย ตัวอย่างที่เป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ วิธีการสอนแบบสอนตรง วิธีการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนแบบอุปนัย วิธีการสอนโดยการใช้เกม วิธีการสอนโดยการสาธิต วิธีการสอนโดยการทดลอง วิธีการสอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย วิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์ จำลอง เป็นต้น ในบทนี้จะขอกล่าวถึง วิธีการสอนในที่นี้เพียง 4 วิธี (ถนอมพร, 2558) ดังนี้

1. วิธีการสอนแบบสอนตรง (Direct Method or Expository Approach) ซึ่งได้แก่ การสอนในลักษณะที่ผู้สอนถ่ายทอด เนื้อหา ความรู้ ทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ ข้อสรุปต่าง ๆ โดยตรงให้กับผู้เรียน ด้วยการใช้วิธีการอธิบาย สาธิต ยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจ และการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ รวมทั้งการอนุญาตให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติ การนำาความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้วิเคราะห์และอภิปรายผลการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อดีคือ ตรงไปตรงมาใช้เวลาน้อย ไม่ยุ่งยาก ข้อเสียคือ ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมตัวอย่าง สถานการณ์ที่ หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

2. วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนในลักษณะที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนมีหน้าที่ เตรียมเนื้อหาสาระ และใช้การพูดบอก เล่า อธิบาย เนื้อหานั้น ๆ ให้ผู้เรียนเป็นหลัก รวมทั้งอนุญาตให้ผู้เรียนถามคำถามกับผู้สอน และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อดีคือ การสอนที่ง่าย ตรงไปตรงมา ใช้เวลาน้อย หากผู้สอนมีความสามารถในการสื่อสาร พูด บอกเล่า อธิบายได้ดี มีการยกตัวอย่างชัดเจน มีการถามคำถาม มีการเว้นช่วงให้ผู้เรียนได้จด ได้คิดตาม และมีการตรวจสอบความเข้าใจ และ/หรือ มีการใช้สื่อประกอบที่เร้าความสนใจ วิธีการสอนแบบบรรยาย สามารถเป็นวิธีการสอนที่ดีได้ อย่างไรก็ดี หากทำการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ก็จะส่งผลให้ผู้เรียน เกิดความจำเจเบื่อหน่าย และเกิดผลลัพธ์ การเรียนรู้ที่ไม่น่าพึงพอใจได้ เพราะผู้เรียนมีบทบาทน้อย วิธีการสอนแบบสอนตรง และแบบบรรยาย ยังเป็นที่นิยมใช้ของผู้สอน แต่ไม่เหมาะนักกับผู้เรียนในยุค 4.0 ที่มีช่วงเวลาใส่ใจ (attention span) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สั้น

3. การสอนทางอ้อม หรือ การสอนแบบอุปนัย (Indirect Instruction or Inductive Approach) ซึ่งหมายถึง การสอนที่ไม่ได้บอกให้ผู้เรียนรู้โดยตรง แต่ให้ผู้เรียนเป็นผู้เกิดความเข้าใจ ความรู้ และทักษะต่าง ๆ นั้น ๆ ขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ที่ออกแบบ การสอนโดยใช้วิธียกตัวอย่าง ข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ หรือกรณีศึกษาให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบจนกระทั่งผู้เรียนเกิดการอนุมาน สรุปกฎเกณฑ์ หลักการ แนวคิด (Generalize) ได้จากตัวอย่าง และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แทนการบอกตรง ข้อดีคือ ผู้เรียนจากการสอนแบบอุปนัยจะเข้าใจเนื้อหาได้อย่างแจ่มแจ้ง และสามารถจดจำไปได้นาน ข้อจำกัดคือ การสอนใช้เวลานาน และอาจไม่เหมาะกับผู้เรียนในชั้นเรียนจำนวนมาก ๆ นอกจากนี้ ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจวิธีการสอนแบบอุปนัยเป็นอย่างดี ต้องมีการเตรียมตัวอย่าง กรณีศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งมีความใจเย็น ไม่เร่งเร้าผู้เรียน

4. การเรียนรู้แบบที่ใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ถือเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระตือรือร้น เพราะผู้เรียนจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนได้ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการวิจัย (Research) ซึ่งประกอบด้วย การสังเกต การตั้งคำถาม การสร้าง สมมติฐาน หลังจากนั้นทำ

การสำรวจ สืบเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาจอยู่ในรูปกิจกรรมกลุ่มหรือเดียวก็ได้ เพื่อนำข้อมูลมา คิดวิเคราะห์ อภิปราย สรุป ตัดสินใจ และ/หรือแก้ปัญหา โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางจนผู้เรียนสามารถ ค้นพบความรู้ใหม่ ๆ หรือสร้างชิ้นงานใหม่ได้ หลังจากนั้นจะมีการสรุป และประเมินการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้น ซึ่งวิธีการสอนในลักษณะนี้ ผู้เรียนมักจะได้รับมอบหมาย กิจกรรมในลักษณะโครงงาน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของงานวิจัย แคมเปญการรณรงค์ การออกแบบชิ้นงาน และ/หรือผลงานต่าง ๆ เป็นต้น การเรียนรู้แบบที่ใช้โครงงานเป็นฐาน ถือเป็นหนึ่งในวิธีการสอนที่เหมาะกับผู้เรียนในยุค 4.0 เป็นอย่างดี

เป็นที่ทราบกันดีว่า ยังมีตัวอย่างวิธีการสอนที่สำคัญ ๆ ควรค่าแก่การประยุกต์ใช้อีกมากมาย นอกเหนือจากวิธีการสอนที่ได้กล่าวถึงในบทความนี้ ตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสืบเสาะเป็นฐาน (Inquiry-Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน (Activity-Based Learning) เป็นต้น ซึ่งถือเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง และมีองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้และการใช้นวัตกรรมฯ ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะ สำคัญในศตวรรษที่ 21 แก่ผู้เรียน

รูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนนั้น ได้แก่ แบบแผนในการดำเนินการจัดการสอนเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง รูปแบบการสอนที่ได้รับการยอมรับมีด้วยกันมากมาย ตัวอย่างเช่น รูปแบบการสอนแบบวงจรการเรียนรู้แบบการทดลอง ของ Kolb หรือ Kolb's Cycle of Experimental Learning ซึ่งประกอบด้วย ขั้นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส ขันการสะท้อนคิด (Reflective Observation) ขั้นการลงมือกระทำ (Abstract Conceptualization) และขั้นสุดท้าย คือ การทดลองอย่างกระตือรือร้น (Active Experimentation) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเรียนรู้แบบ CIPPA รูปแบบการสอนในลักษณะวงจรการเรียนรู้แบบ 4 ขั้นตอน เป็นต้น อย่างไรก็ ดี ตัวอย่างรูปแบบการสอนที่ได้รับความนิยม พูดถึงกันอย่างแพร่หลายในขณะนี้ ได้แก่ รูปแบบ การสอนในลักษณะห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom)

รูปแบบการสอน ในลักษณะห้องเรียนกลับทาง หมายถึง แบบแผนในการจัดการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนตรงกันข้าม (กลับทาง) กับการเรียนการสอนที่เราคุ้นชินกัน กล่าวคือ ผู้เรียนเรียนที่บ้าน (บ้านกลายเป็นห้องเรียน) และทำการบ้านที่โรงเรียน (ห้องเรียนกลายเป็นบ้าน) ซึ่งผู้สอนเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ ตามด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ การวิเคราะห์ผู้เรียนและการวิเคราะห์บริบทการเรียนรู้ ตามด้วยการออกแบบสื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายนอกห้องเรียน ซึ่งในปัจจุบันด้วยความแพร่หลายของระบบอินเทอร์เน็ต สื่อการสอนจึงมักอยู่ใน ลักษณะของสื่อการสอนออนไลน์ (บนระบบเครือข่าย) ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้จากที่บ้านอาจารย์ผู้สอนก็จะออกแบบกิจกรรมในห้องเรียน (หรืออาจออกแบบร่วมกับผู้เรียนก็ได้) ให้เกิดเวลาคุณภาพ (Quality Time) โดยมุ่งเน้นประเด็นที่ผู้เรียนมักเกิดคำถามหรือความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยการให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด ทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากที่บ้าน หรือการทำกิจกรรมถาม-ตอบอภิปรายกลุ่มเล็ก (Jonathan & Aaron, 2012, Jonathan & Aaron, 2014) รูปแบบการสอนในลักษณะห้องเรียนกลับทาง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามความสามารถ และตามความเร็ว-=ช้าใน

การเรียนรู้ของตนเอง จัดเวลา การเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนมากยิ่งขึ้น

เทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนหมายถึง กลเม็ด หรือ ลูกเล่น ที่ผู้สอนใช้สนับสนุนวิธีการสอนเสริมองค์ประกอบและขั้นตอนการสอนสำคัญของวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเทคนิคการสอนที่ได้รับความนิยม ได้แก่ เทคนิคการตั้งคำถาม เทคนิค การยกตัวอย่าง เทคนิคการให้คำปรึกษา เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เทคนิคการใช้สื่อการสอน เทคนิค หมวก 6 ใบ คิด 6 แบบของ เดอโบโน เทคนิคการเรียนรู้กลุ่มเล็ก เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการทดสอบก่อนเรียน เทคนิคการทดสอบหลังเรียน เทคนิคการเสริมแรง เทคนิคการให้ผลป้อนกลับ เทคนิคการเรียนรู้เสริมสร้างพหุปัญญาของ การ์ดเนอร์ เป็นต้น เทคนิคการสอนเป็นทักษะ สำคัญที่ช่วยให้การสอนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้สอนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สอนเก่ง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย มักจะเป็นผู้สอนที่มีเทคนิคการสอนที่ดี นอกเหนือไปจากการเลือกใช้รูปแบบ และวิธีการสอนที่เหมาะสม

นอกจากนี้ผู้ออกแบบ ยังควรคำนึงถึงหลักการและงานวิจัยด้านการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น

งานวิจัยของ National Training Laboratories ที่เมือง Bathel รัฐ Maine ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าอัตราความคงทนในการจำของผู้เรียน ที่ได้ทำการวิจัยกับผู้เรียนจำนวนมาก พบว่าวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้น จะส่งผลต่อความคงทนในการจำของผู้เรียนได้ดีกว่าวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วม (หรือมีส่วนร่วมอย่างจำกัด) และไม่กระตือรือร้น ในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น ในที่นี้คือ ผู้เรียนได้รับหน้าที่ออกมาสอนผู้อื่นในเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง จะส่งผลต่อความคงทนในการจำของผู้เรียนถึง 90% ในขณะที่การเรียนการสอนแบบบรรยาย ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัด และขาดการมีส่วนร่วม ความคงทนในการจำของผู้เรียนต่อการสอนนั้น มีเพียงแค่ 5% เท่านั้น นอกจากนี้จะเห็นว่า วิธีการเรียนรู้ที่เรามักนิยมใช้ เช่น การสอนแบบ บรรยาย การสอนแบบให้ผู้เรียนอ่านซีท/ตำรา การสอนโดยใช้สื่อภาพ วิดีโอ การสอนโดยผู้สอนเป็นผู้ สาธิตนั้น จะส่งผลต่อความคงทนในการจำของ ผู้เรียนที่ค่อนข้างจำกัด คือ 5-30% แต่หากใช้วิธีการ ให้ผู้เรียนอภิปราย ลงมือปฏิบัติ และการสอนผู้อื่น ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการจำได้ตั้งแต่ 50% ถึง 90% เลยทีเดียว จากหลักการของวิธีการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความคงทนในการจำของผู้เรียนผู้ออกแบบจึงควรพิจารณาเลือกใช้วิธีการการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

การออกแบบรูปแบบการประเมินผล

หลังการออกแบบวิธีการสอน รูปแบบการเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ แล้ว ผู้ออกแบบจำเป็นต้องศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการประเมินผลในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมหลัก ๆ แล้ว การจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะหลัก ได้แก่ การประเมินระหว่างเรียน (Formative Evaluation) ซึ่งหมายการประเมินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นหลัก ว่าผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา หรือพัฒนาทักษะ/เจคติที่ได้รับการศึกษาเรียนรู้ไปหรือไม่อย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ ผู้สอนมักเข้าใจผิด ว่าการประเมินระหว่างเรียนคือ การประเมินย่อยเพื่อการเก็บคะแนนไว้รวมกับ ประเมินหลัง

เรียน แต่อันที่จริงความหมายของการประเมินระหว่างเรียนไม่ส่งผลใด ๆ ต่อการวัดผล ผู้เรียน ไม่ใช่การประเมิน เพื่อการจัดลำดับ หรือการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน และถ้าพบว่ามีเนื้อหา หรือทักษะใดที่ยังไม่เข้าใจหรือทำไม่ได้ จะต้องจัดให้มีการฝึกฝนทักษะหรือเรียนรู้เนื้อหานั้นใหม่ นั่นเองส่วนการประเมินหลังเรียน (Summative Evaluation) หมายถึง การประเมินโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมักจะมีการนำไป วัดผลผู้เรียนในเรื่องของการผ่านหรือไม่ผ่าน และ/หรือการจัดลำดับของผู้เรียน โดยวิธีการวัดและ ประเมินผลนั้น มีได้ตั้งแต่การสอบปากเปล่า การสอบข้อเขียนเติมค่า อัตนัย ปรนัย เลือกตอบ ฯลฯ เรื่อยไปจนถึงการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เช่น การสร้างชิ้นงาน แฟ้ม สะสมงาน (Portfolio) เป็นต้น

การกำหนดรายการพฤติกรรมก่อนการเรียน

การกำาหนดรายการพฤติกรรมก่อนการเรียน ที่ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานมาก่อนการเรียน เนื้อหาใหม่ เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ผู้ออกแบบจำเป็นต้องพิจารณา การเรียนรู้หลากครั้งที่มัก ประสบความล้มเหลวก็เนื่องจากผู้ออกแบบ (ผู้สอน) มองข้ามความสำคัญของพื้นฐานก่อนเรียนของ ผู้เรียน ทำให้ไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ผู้เรียนเอง เมื่อขาดพื้นฐานความรู้ทักษะที่จำเป็นก่อนการเรียน จึงไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ส่งผลให้การเรียนรู้ ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

การออกแบบการใช้สื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

การออกแบบการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาครอบคลุม สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ทรัพยากรเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการส่งผ่านเนื้อหาบทเรียน เป็นขั้นตอนสำคัญ เช่นกัน เพราะการออกแบบสื่อเทคโนโลยี ทรัพยากรเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการส่งผ่าน เนื้อหาบทเรียนสามารถช่วยให้การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ดียิ่งขึ้น ลดเวลาการเรียนรู้ให้น้อยลง เพิ่มประสิทธิภาพของผู้สอน ลดค่าใช้จ่าย รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความยืดหยุ่นในการเข้าถึงการเรียน อีกทั้งสามารถช่วยทำให้เกิดความเสมอภาคของการศึกษา เป็นต้น ปัจจุบันด้วยพัฒนาการ ของนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จึงทำให้สื่อการสอน ทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการส่งผ่านเนื้อหาบทเรียนที่เหมาะกับการเรียนรู้ และผู้เรียนยุค 4.0 จะอยู่ในรูปของสื่อ ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรทำความเข้าใจกับหลักการในการออกแบบสื่อดิจิทัลแต่ละประเภทและออกแบบสื่อดิจิทัลตามหลักการให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาบทเรียน (Development)

เป็นขั้นตอนในการพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหานั้น ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ครอบคลุม การเขียนเนื้อหา การสร้างสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาตามที่ได้ออกแบบไว้ อีกทั้งการทำการตรวจสอบสื่อ/วัสดุการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วว่าเหมาะสมจะนำมาใช้ได้หรือไม่ เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายใน การพัฒนา/จัดหาใหม่ หากไม่มีต้องพัฒนา/จัดหาสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ ทำการประเมินประสิทธิภาพสื่อที่พัฒนา/จัดหามาว่าสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

ในตอนนี้สามารถวางแผนและเขียนแผนการสอน คู่มือการสอน คู่มือการเรียน ข้อสอบ และแบบประเมินตามที่ได้ออกแบบไว้ โดยต้องมีการตรวจสอบด้วยว่า แผนการสอน คู่มือการสอน คู่มือการเรียน ข้อสอบ และแบบประเมินนั้นมีคุณภาพดี และสามารถใช้ในการสอนและการเรียนรู้ได้ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ในระหว่างขั้นตอนการพัฒนาต้องมีการประเมิน โดยท่าในสองขั้นตอน ขั้นตอนแรก เป็นการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความถูกต้องในส่วนของเนื้อหาบทเรียน โครงร่างระบบการเรียนรู้ และประเภทของสื่อที่จะใช้ รวมทั้งทรัพยากรการเรียนรู้ เทคโนโลยีในการส่งผ่านเนื้อหา บทเรียน เมื่อประเมิน ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขั้นตอนที่สองจะเป็นการประเมินเพื่อทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้นว่า สิ่งที่พัฒนาขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียนการสอน คู่มือการเรียน เป็นต้น สามารถใช้ได้ผลดีเพียงใด เพื่อนำข้อมูลไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาใช้งานจริงต่อไป

การนำไปปฏิบัติการ (Implementation)

หลังจากขั้นตอนการพัฒนาแล้วจะเป็นขั้นของการดำเนินการสอน ซึ่งเป็นการนำกระบวนการสอนที่ได้ออกแบบไว้มาใช้ในบริบทและสภาพแวดล้อมจริงของการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึงการพัฒนาคู่มือ พร้อมจัดทำคู่มือประกอบ ทั้งนี้เพื่ออธิบายวิธีการใช้ระบบการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้อย่างละเอียด และเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ดำเนินการสอนได้อย่างราบรื่น อย่างไรก็ตามในช่วงแรกของการสอนอาจมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นบ้าง ทั้งนี้เพราะผู้สอน อาจยังไม่เคยชินกับการสอนอย่างเป็นระบบ หรือยังไม่คุ้นเคยกับสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ จึงควรให้เวลากับผู้สอนเพื่อสร้างความเคยชินกับระบบการเรียนรู้ รวมถึงให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่ติดขัดจนกระทั่งผู้สอนมีความมั่นใจและสามารถดำเนินการสอนตามระบบ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อันเป็นผลส่งถึงความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ด้วย

การประเมินผล (Evaluation)

เมื่อการดำเนินการสอนผ่านไปแล้วจะถึงกระบวนการขั้นสุดท้าย คือ การประเมินระบบจนถึงขั้นดำเนินการสอนที่ได้ทำไปแล้วการเรียนรู้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคในขั้นตอนใดบ้างที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ นับตั้งแต่การวิเคราะห์ มีสิ่งใดในขั้นตอนใดที่ส่งผลกระทบต่อขั้นตอนอื่นหรือควร เพื่อให้ระบบการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่ง ปรับปรุงขั้นตอนใดบ้างกว่าเดิม การประเมินขั้นสุดท้ายนี้จะเป็นในลักษณะของการประเมินสรุปผล (Summative Evaluation) โดยเป็นการประเมินประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้โดยตรงในส่วนของผลกระทบ ของเนื้อหาบทเรียน สื่อการเรียนการสอนและวิธีการสอน

การประเมินระบบการเรียนรู้ควรมีการดำเนินการโดยบุคคลอื่นที่มิใช่นักออกแบบการเรียนการสอน ผู้พัฒนา และผู้สอน ทั้งนี้เพราะบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งหมดจะสามารถเห็นจุดอ่อนและข้อบกพร่องในรายละเอียดต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าผู้ออกแบบระบบ เมื่อผู้ประเมินพบปัญหาต่าง ๆ เช่น ขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลาการสอน ความเหมาะสมของสื่อการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯ จะมีการสรุปผลการประเมินเพื่อช่วยให้ผู้สอนนำไปแก้ไข ปัญหาจุดบกพร่องต่าง และปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมกับมาตรฐาน และประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้ที่ดีต่อไป

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประสาท เนื่องเฉลิม, 2560, น. 168) แผนการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้สอนเกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี ผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดทำไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง ทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ ทราบว่า การสอนของตนได้เดินไปในทิศทางใดหรือทราบว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีใด สอนทำไม สอนอย่างไร จะใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อะไรและจะวัดและประเมินผลอย่างไร นอกจากนี้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการการศึกษา ซึ่งในการวางแผนงานใดก็ตาม องค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการวางแผน คือ 5W 2H เช่น ในการวางแผนการสอนใช้หลัก 5W 2H (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2555, น. 87) คือ

W1 (Why) ==> สอนไปทำไม (วัตถุประสงค์การเรียนรู้)
W2 (Why) ==> สอนอะไร (เนื้อหา/สาระ)
W3 (Why) ==> ใครสอน (Who) สอนใคร (Whom)
W4 (Why) ==> สอนที่ไหน
W5 (Why) ==> สอนเมื่อใด
H1 (How) ==> สอนอย่างไร (กิจกรรมการเรียนรู้)
H2 (How) ==> ประเมินอย่างไร (ประเมินการเรียนรู้)

ภาพประกอบ 1 หลัก 5W 2H

ในปัจจุบันนี้แผนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งหมายความว่านักเรียนต้องสร้างความรู้ด้วยตนเอง เน้นทักษะการคิดของนักเรียนให้มากขึ้น จึงเรียกได้ว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนการสอนไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบของการเขียนที่ตายตัว ครูผู้สอนอาจจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบบรรยาย (ความเรียง) หรือเป็นตาราง ครูผู้สอนมีอิสระในการเลือกใช้รูปแบบได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนควรตระหนักถึงประเด็นสำคัญ คือ รู้และเข้าใจมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะสอน ผู้สอนสามารถวิเคราะห์เนื้อหาสาระตามหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาเตรียมวางแผนการสอน โดยพิจารณาจัดแบ่งเนื้อหาในการสอนแต่ละครั้ง และลำดับเนื้อหาตามความยากง่ายหรือเนื้อหาใดควรเรียนก่อน

รูปแบบของการเขียนแผนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไม่ได้จำกัดรูปแบบ ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะเขียนตามรูปแบบที่มีความถนัดและตาม ความเข้าใจเดิม แต่ไม่ว่าจะเขียนในลักษณะใดก็ตาม ควรมีองค์ประกอบสำคัญของแผนการสอน ดังนี้

หลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการการจัดการเรียนรู้อาจมีลักษณะแตกต่างกันไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม หลักการเขียนมีลักษณะที่สามารถสังเกตส่วนใหญ่ ๆ แล้วไม่แตกต่างกัน โดยมีหลักการเขียน (ประสาท เนืองเฉลิม, 2560, น. 169) ดังนี้

1. ส่วนหัวเรื่อง เป็นส่วนแรกของแผนการจัดการเรียนรู้ที่บอกรายละเอียดเบื้องต้นของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ระบุกลุ่มสาระการเรียนรู้, ระบุระดับชั้น, ระบุหน่วยการเรียนรู้, ระบุเวลาทั้งหมด, ระบุเรื่องที่สอน, ระบุเวลาที่ใช้และระบุวัน เดือน ปี ที่ในการจัดการเรียนรู้

2. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เป็นตัวกำหนดสาระการเรียนรู้ซึ่งมีความสำคัญในการเขียนแผนการการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลของผู้เรียน

3. สาระสำคัญ เป็นส่วนที่นำเสนอข้อความที่เขียน เพื่อระบุให้เห็นแก่นหรือข้อสรุปที่ ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีแนวการเขียน ดังต่อไปนี้

- เขียนในลักษณะของการสรุปเนื้อหาความรู้ ทักษะ หรือเจตคติที่เป็นเป้าหมายด้วยภาษา รัดกุม กะทัดรัดและชัดเจน
- เขียนในลักษณะความเรียงหรือเขียนเป็นข้อในกรณีที่จัดการเรียนรู้ครั้งนั้น มีมากกว่าหนึ่งสาระสำคัญ
- การจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นต้น ๆ ควรมีสาระสำคัญเดียวในการเรียนรู้ครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างการเขียนสาระสำคัญ

- เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง เช่น รุ้งมี 7 สี พยัญชนะไทยมี 44 ตัว ลูกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ใบไม้มีสีเขียว
- เนื้อหาประเภทมโนทัศน์ ซึ่งมีทั้งมโนทัศน์ที่เป็นคำจำกัดความและมโนทัศน์ที่เป็นความคิดหลัก เช่น องค์ประกอบ ชนิด ประเภท ประโยชน์ โทษ ลักษณะเนื้อหาประเภทหลักการเป็นหลักการทั่วไป ไวยากรณ์ไทยและไวยากรณ์ ภาษาอังกฤษ เช่น หลักการเขียนเรียงความ หลักการใช้ค่าคุณศัพท์ แทนได้
- เนื้อหาประเภทกฎ เป็นเนื้อหาประเภทหลักการที่เขียนเป็นสมการใช้สัญลักษณ์เนื้อหาประเภททฤษฎี เป็นกรอบมโนทัศน์ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายด้วยมโนทัศน์ หลักการและกฎใด ๆ

4. จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในการเรียนการสอนระดับที่จะนำไปใช้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน มีหลักสำคัญในการเขียน ดังนี้

- เขียนในลักษณะที่บ่งบอกการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่สามารถสังเกตและวัดผลได้
- เขียนสู่ตัวชี้วัด
- เขียนให้ครบทั้งด้านความรู้ (Knowledge: K) ด้านทักษะกระบวนการ (Process:P) และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute: A)

จุดประสงค์ที่บ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกหลังจากที่ได้เรียนรู้ตาม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนสามารถสังเกตแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูกำหนดไว้ได้อย่างชัดเจน

ในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้จะนิยมเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งผู้สอนสามารถวัดและสังเกตได้ เพื่อให้สะดวกในการนำคำกริยาแสดงพฤติกรรมของผลการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2555, น. 87, ประสาท เนืองเฉลิม, 2560, น. 170) ดังตาราง

ตารางที่ 1 คำกริยาแสดงพฤติกรรมของผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	คำแสดงกริยาเชิงพฤติกรรม
1. ความรู้ (Knowledge: K)	ตอบ บอก เล่า อธิบาย บรรยาย ระบุ ยกตัวอย่าง ฯลฯ
2. กระบวนการ (Process: P)	
2.1 กระบวนการคิด	จำแนก จัดกลุ่ม เปรียบเทียบ นำไปใช้ ประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ แก้ปัญหา คิดเป็นระบบ ฯลฯ
2.2 กระบวนการกลุ่ม	ทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานเป็นทีม แสดงบทบาทหัวหน้า บทบาทเลขานุการ บทบาทสมาชิก ฯลฯ
2.3 การปฏิบัติ	ทดลอง ทำกิจกรรม ประดิษฐ์ สร้าง ออกแบบ คำนวณ ผลิต พัฒนา ใช้อุปกรณ์ ใช้เครื่องมือ ใช้วัสดุ ฯลฯ
2.4 กระบวนการสื่อสาร	ฟัง พูด อ่าน เขียน ดู
2.5 กระบวนการสังคม	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น ลดความขัดแย้ง ขจัดความขัดแย้ง โต้แย้งอย่างมีเหตุผล ยอมรับฟัง ฯลฯ
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute: A)	ตระหนัก ใฝ่รู้ รับผิดชอบ ตรงเวลา รักการอ่าน มุ่งมั่น จิตอาสา ฯลฯ

5. สมรรถนะผู้เรียน คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้หรือปฏิบัติงานหรือสร้างผลงาน ได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในชั้นเรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนมี 5 ประการ ได้แก่

- ความสามารถในการสื่อสาร (อ่าน ฟัง เขียน พูด)
- ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดเป็นระบบและอื่น ๆ)
- ความสามารถในการแก้ปัญหา (แก้ปัญหาโจทย์ แก้ปัญหาชีวิต แก้ปัญหาเพื่อความสะดวกด้วยการสร้างอุปกรณ์ เครื่องมือ)
- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (ทำงานร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (สืบค้น ประมวลผล การใช้ไอซีที)

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ การมุ่งพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ

7. กิจกรรมการเรียนรู้ คือ สภาพการณ์ที่ผู้สอนออกแบบเพื่อนำเสนอ เนื้อหา วิธีการ หรือการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

- เขียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา วิธีการ หรือการปฏิบัติ

- เขียนเป็นข้อตามลำาดับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้หรือเขียน โดยแบ่งเป็นขั้น ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ และขั้นสรุปบทเรียน โดยเขียนเป็นข้อเรียง ตามลำดับขั้นตอนของการจัด การเรียนรู้ในแต่ละขั้น หากขั้นใดมีกิจกรรมเดียวไม่ต้องใส่เลขลำดับหัวข้อ

- เขียนโดยระบุให้รู้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นใครเป็นผู้มี บทบาท ผู้เรียนผู้จัดการเรียนรู้หรือทั้งผู้จัดการเรียนรู้และผู้เรียนร่วมกันกระทำ เป็นต้น

- ไม่ควรระบุรายละเอียดของคำพูดทั้งคำพูดของผู้จัดการเรียนรู้และผู้เรียน 8. วิธีการวัดประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพจากการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งมีคำถามสำคัญเพื่อใช้เป็นหลักในการประเมินการเรียนรู้ คือ ประเมินอะไร, ประเมินด้วยเครื่องมืออะไร, ประเมินโดยใคร ส่วนการวัดเป็นการรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การตรวจผลงาน และ การทดสอบ ฯลฯ ส่วนการประเมินผลเป็นการกำหนดค่าหรือตัดสินสิ่งที่วัด เช่น ผ่าน ไม่ผ่าน ดี-ปานกลาง-อ่อน หรือกำหนดค่าเป็นระบบ 3 2 1 ฯลฯ

ในการประเมินผลการเรียนรู้แต่ละตัว ผู้สอนจะต้องรู้ว่าจะประเมินอย่างไร ใช้เครื่องมือใด ผู้ใดเป็นผู้ประเมินและประเมินใคร รวมไปถึงประเมินผู้เรียน ณ สถานที่ใด อาจแบ่งได้ (พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2555, น. 96) ดังภาพประกอบ 10

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงว่าครูจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจะแสดงถึงการเตรียมความพร้อมของผู้สอนที่จะพัฒนาอาชีพของตนเองและพัฒนาด้านวิชาการอีกด้วย สิ่งสำคัญควรเริ่มลงมือศึกษา จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดทั้งนำไปใช้แล้วบันทึกผลด้วย จึงจะเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนอย่างสูงสุด

เมื่อเข้าใจการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนแล้ว ผู้สอนจะนำหลักสูตรสู่การเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างไร โดยการนำคำอธิบายรายวิชา มาจัดทำโครงสร้างรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ของแต่ละชั่วโมงให้ครบถ้วนตลอดทั้งรายวิชา

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ..... ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ .....

หน่วยการเรียนรู้ที่.....

สอนครั้งที่ เรื่อง ..... เวลา .....ชั่วโมง

วันที่..... เดือน..... พุทธศักราช .....

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

สาระที่ .

มาตรฐาน

ตัวชี้วัด

สาระสำคัญ

จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด

ด้านทักษะและกระบวนการ: P

ด้านคุณธรรม จริยธรรม : A

สมรรถนะผู้เรียน

1.

2.

3.

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.

2.

285

กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดผลประเมินผล	สื่อและแหล่งเรียนรู้
ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม (.....นาที)		
ขั้นที่ 2 รู้จักตั้งข้อสังเกตในการเรียนรู้ (.....นาที)		
ขั้นที่ 3 มีความคิดเป็นของตัวเอง (.....นาที)		

ขั้นที่ 4 อภิปรายเป็นคู่ กลุ่ม หรือทั้งชั้นเรียน (.....นาที)		
ขั้นที่ 5 ทบทวนเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ (.....นาที)		

วิธีการวัดประเมินผล

จุดประสงค์	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน	หมายเหตุ

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

บันทึกผลการสอน

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค/แนวทางแก้ไขปัญหา

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูพี่เลี้ยง

...../...../.....

ความคิดเห็นของครูนิเทศก์ประจำโรงเรียน

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูนิเทศประจำโรงเรียน

...../...../.....

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

...../...../.....

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....

เลขที่	ชื่อ-สกุล	มีวินัย (5)	มีความรับผิดชอบ (5)	ความกระตือรือร้นใฝ่เรียนใฝ่รู้ (5)	รวม (15)
1					
2					
...					

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องบอก ให้ 5 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง ให้ 4 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
ไม่ปฏิบัติหรือไม่แสดงพฤติกรรมเลย ให้ 1 คะแนน

ระดับคุณภาพ

3.00-5.00 ดีมาก
2.00-2.99 ดี
1.00-1.99 พอใช้

เกณฑ์การให้คะแนนแบบฝึกหัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ .....

คำชี้แจง ครูตรวจสอบใบงานและให้คะแนนตามเกณฑ์

เลขที่	ชื่อ – สกุล	ระดับคะแนน				
1		5	4	3	2	1
2						
3						
.....						

เกณฑ์การให้คะแนน

5 คะแนน คือ นักเรียนส่งงานตรงเวลาและสามารถตอบคำถามในใบงานได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 80

4 คะแนน คือ นักเรียนส่งงานตรงเวลาและสามารถตอบคำถามในใบงานได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 60

3 คะแนน คือ นักเรียนส่งงานตรงเวลาและสามารถตอบคำถามในใบงานได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 40

2 คะแนน คือ นักเรียนส่งงานตรงเวลาและสามารถตอบคำถามในใบงานได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 20

1 คะแนน คือ นักเรียนส่งงานไม่ตรงเวลา

โมดูลที่ 2
การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. แนวคิด

ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง ครูสอนศีลธรรมในระดับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การเรียนรู้และ ตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้อง กับวัยและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการอย่างเชื่อมโยงกันและนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนา

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.1 สามารถจัดทำฐานข้อมูลการวิเคราะห์สภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 สามารถกำหนดผลการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสม กับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2.3 สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี อย่างหลากหลาย เหมาะสมสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน

2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้

2.5 สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ อย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงกัน

2.6 สามารถนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับตัวตามสถานการณ์อย่างเหมาะสมและเกิดผลกับผู้เรียนตามที่คาดหวัง

2.7 สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3. เนื้อหาสาระ

3.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.2 การออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.3 การจัดทำแผนการเรียนรู้

3.5 การประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้

4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม

4.1 ผู้เข้าฝึกอบรมเรียนรู้

-อธิบายรายละเอียด แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การออกแบบการเรียนรู้-ให้ผู้เข้าร่วมศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้

4.2 นำสู่การปฏิบัติ

-เข้าร่วมกิจกรรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

-ลงมือปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

4.3 วัดและประเมินผลงาน

-สังเกตพฤติกรรมการทำงาน

-ตรวจใบงาน

-ตรวจแอปพลิเคชันที่ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

5.1 เอกสารโมดูลที่ 2 เรื่อง ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้

5.2 ใบงานแผนการเรียนรู้

5.3 ลงมือปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้

5.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การตรวจสอบใบงาน

6.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการอภิปราย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนาหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสาหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การกาหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และนาไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่กาหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จัก เลือกรับและส่งสาร โดยใช้หลักเหตุผล พร้อมทั้งใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนาไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศในการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. **ความสามารถในการแก้ปัญหา** เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ พร้อมทั้งมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

4. **ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต** เป็นความสามารถในการนากระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดาเนินชีวิตประจาวันได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการ

เรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง และกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น อีกทั้งต้องให้ความสำคัญ กับการใช้สื่อ การพัฒนาสื่อ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย ควบคู่กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

การใช้สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตามความมุ่งหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดหาพัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพเหมาะสมตามความแตกต่างของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาควรให้การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำสื่อไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างหลากหลายและเพียงพอ โดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน

รูปแบบ/เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาส ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมมากที่สุด ด้วยความมุ่งหวังที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดสร้าง องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอน และผู้เรียนด้วยกันเพื่อพัฒนากาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในบริบทที่มีอยู่และเกิดขึ้นตามสภาพจริง และพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ที่จะคิดวิเคราะห์/วิพากษ์วิจารณ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตที่จะช่วยทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559, น. 272)

หลักการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Instruction)

1. แบบเน้นตัวผู้เรียน
   -การจัดการเรียนรู้ตามเอกัตภาพ (Individualized Instruction)
   -การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนน่าตนเอง (Self-Directed Learning)
2. แบบเน้นความรู้ความสามารถ
   -การจัดการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery Learning)
   -การจัดการเรียนรู้แบบรับประกันผล (Verification Teaching)
   -การจัดการเรียนรู้แบบเน้นมโนมติ (Concept-Based Instruction)
3. แบบเน้นประสบการณ์
   -การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

-การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning)

-การจัดการเรียนรู้ตามสภาพเป็นจริง (Authentic Learning)

4. แบบเน้นปัญหา

-การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Instruction)

-การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงสร้างเป็นหลัก (Project-Based Instruction)

5. แบบเน้นทักษะกระบวนการ

-การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการสืบสวน (Inquiry-Based Instruction)

-การจัดการเรียนรู้โดยเน้น กระบวนการคิด (Thinking Process-Oriented Instruction)

-การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม (Group Pro Process-Oriented Instruction)

-การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัย (Research-Based Instruction)

-การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning Process Instruction)

การจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญและสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำพาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทาง สมอง และมุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหลากหลาย ทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ธรรมชาติของวิชาให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือเข้าถึงแหล่ง เรียนรู้ตามความสนใจ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้หลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนองได้โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถ ของผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อวางรากฐานชีวิตให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนจึงควรมีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลสำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง

การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับการทำงานของสมอง การเชื่อมโยงวงจรสมอง การจัดการเรียนรู้ที่ขัดต่อการทำงานของสมองจะทำให้เกิดการเรียนรู้ไม่ได้เต็มตามศักยภาพ อีกทั้ง ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตรให้เรียน อย่างมีความสุข โดยใช้ประสบการณ์ตรงด้านร่างกายที่เป็นรูปธรรม ข้อเท็จจริง และทักษะด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในชีวิตจริงตามธรรมชาติ ตลอดจน สื่อการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจ เป็นเครื่องมือในการ จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองในแต่ละช่วงวัย จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจ ความตั้งใจ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

4. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม

การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ได้รับรู้ เกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นลักษณะนิสัยที่ดี

กระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวคิด แนวทางการจัดการเรียนรู้ และผลที่เกิดกับผู้เรียนของกระบวนการเรียนรู้แต่ละวิธี แล้วนำมาจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการดังกล่าว ซึ่งได้แก่

1. การเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. กระบวนการสร้างความรู้
3. กระบวนการคิด
4. กระบวนการทางสังคม
5. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา
6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
7. กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง
8. กระบวนการจัดการ
9. กระบวนการวิจัย
10. กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง
11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

ฯลฯ

กระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนจึงควรคัดสรรและเลือกนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การเลือกว่าวิธีใดเหมาะสมที่สุด ต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร สามารถนำพาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใด กระบวนการเหล่านี้หากนำมาใช้แล้วจะได้ผลเพียงใด

จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณภาพของเด็กและเยาวชนในอนาคตไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.1 แนวคิด

การเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ การจัดการเรียนรู้โดยการนำสาระการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่ เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนรู้ แบบบูรณการมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมกับผู้เรียนและสาระการเรียนรู้

1.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถทำได้หลายลักษณะ ในที่นี้จะขอเสนอ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เดียวกันเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ประเด็น ปัญหา หัวเรื่องหรือประสบการณ์เรื่องใด เรื่องหนึ่ง การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันนั้น สามารถจัดการเรียนรู้ โดยผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้นั้น ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

1.2.2 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ประเด็น ปัญหา หัวเรื่องหรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างเข้าใจลึกซึ้ง และชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิต การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โดยทั่วไป จะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนคนเดียว แต่ในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปจะเป็นการสอนเป็นทีม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือทำความตกลงกันแล้วแยกกันสอนตามรายวิชาที่รับผิดชอบ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งสองประเภทนี้ จะทำให้กระบวนการ จัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อครูผู้สอนเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบทเรียนและศักยภาพของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.2.2.1 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.2.2 จัดประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยคานึงถึงความแตกต่าง

1.2.2.3 เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง ดีงาม

1.2.2.4 จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ

1.2.2.5 ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ และมีการแลกเปลี่ยน

1.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

1.3.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้หลาย ๆ ด้านประกอบกัน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านความรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพร้อม ๆ กัน

1.3.2 เปิดโลกทัศน์ของทั้งครูผู้สอน และผู้เรียนให้กว้างขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะด้านเฉพาะทาง ช่วยให้ การเรียนรู้น่าสนใจ น่าตื่นเต้น ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีความคิดและมุมมองที่กว้างขึ้น

1.3.3 เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันในการบูรณาการความรู้ ความเข้าใจตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ตัวผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าในการนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.3.4 ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม สามารถเชื่อมโยงความรู้และ ประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีจุดมุ่งหมายและมีความหมาย สามารถแสวงหาความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ อย่างไม่จำกัด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาและชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

2. กระบวนการสร้างความรู้

2.1 แนวคิด

กระบวนการสร้างความรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อตนเอง จากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ และประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้จัดโอกาส บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่ อื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างความรู้ มีขั้นตอนกระบวนการ ดังนี้

2.2.1 ขั้นแนะนำา เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียนและเกิดการเรียนรู้จากการสร้างของครูผู้สอน

2.2.2 ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ในเรื่องที่กำลังจะเรียนรู้

2.2.3 ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด เป็นขั้นที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการสร้างความรู้ ที่ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้ 1) สร้างความกระจ่างและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน 2) สร้างความคิดใหม่จากการอภิปรายร่วมกัน และสาธิตแสดงให้เห็นจนทำให้ผู้เรียนสามารถกำาหนดความคิด หรือความรู้ใหม่ขึ้นได้ 3) การประเมินความคิดใหม่ โดยการทดลอง หรือใช้กระบวนการคิดคิดอย่าง ไตร่ตรอง ลึกซึ้ง และประเมินคุณค่า และ 4) การนำความคิดไปใช้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

2.2.4 ขั้นทบทวน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนจะได้ทบทวนความคิด ความเข้าใจโดยการเปรียบเทียบระหว่างความคิดเดิมกับความคิดใหม่

2.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกตสิ่งที่ตนเองสนใจ อยากเรียนรู้ แล้วจึงศึกษา ค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติม นำไปเชื่อมโยงต่อยอดกับความรู้ และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เกิดเป็น ความรู้ใหม่ของผู้เรียนเอง อีกทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด

3. กระบวนการคิด

3.1 แนวคิด

กระบวนการคิด เป็นกระบวนการทางสมองในการจัดกระทำข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่รับเข้ามาเป็นกระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะเป็นกระบนการหรือวิธีการ ในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการคิด จึงต้องมีบุคคล มีเนื้อหาหรือข้อมูลที่ใช้ในการคิด คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด กระบวนการที่ใช้ในการคิด วิธีการพัฒนาการคิดและการวัดและประเมินการคิด

3.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดมีแนวทาง ดังนี้

3.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิดโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.2.2 ใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงจากความคิดเดิมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิดชัดเจน การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง และการคิดไกล

3.2.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งทักษะการคิด สามารถแบ่งได้ดังนี้

3.2.3.1 ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1) ทักษะการสื่อความหมาย หมายถึง ทักษะการรับสาร รับความคิดของ ผู้อื่นเข้ามา เพื่อรับรู้ ตีความ แล้วจดจำเมื่อต้องการที่จะระลึกถึง เพื่อนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอด ความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดในรูปของภาษาต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะ การพูดทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

2) ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป หมายถึง ทักษะ การคิดที่จำเป็น ต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการสำรวจ ทักษะการตั้งค่าถาม ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการจำแนก และทักษะการเปรียบเทียบ เป็นต้น

3.2.3.2 ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้นและ ต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดทั่วไปหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น เช่น ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น

3.2.3.4 ให้เวลาแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด และแสดงความคิด อภิปรายแลกเปลี่ยนกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้

3.2.3.5 ร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

3.2.3.6 การวัดและประเมินผลการเรียน ทั้งทางด้านเนื้อหา สาระการเรียนรู้และทักษะกระบวนการคิด

3.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

3.3.1 มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีขั้นตอน

3.3.2 มีความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ และประเมินค่าโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล รู้จักประเมินตนเอง และผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

3.3.3 ส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาในการอ่าน เขียน ฟัง พูดของผู้เรียนให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี

3.3.4 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและในสภาวการณ์ปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการคิดจึงเป็นภูมิคุ้มกันในการ ดำรงชีวิตในสังคมที่มี ความยุ่งยาก และซับซ้อนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา เพื่อเลือกตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

4. กระบวนการทางสังคม

4.1 แนวคิด

กระบวนการทางสังคม เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำงานร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ก่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีร่วมกัน

4.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

4.2.1 ให้โอกาสผู้เรียนได้หากิจกรรมกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน

4.2.2 มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.2.3 ให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใฝ่รู้ พร้อมที่จะเรียนรู้ในทุกสถานที่ และทุกสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

4.2.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพของชุมชน ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการทางสังคม ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดคุณลักษณะหลายประการ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกันในทางที่ดี การสร้างทีมงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัย มีทักษะทางสังคม

5. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา

5.1 แนวคิด

กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ ใช้สถานการณ์หรือปัญหาที่ น่าสนใจและท้าทาย

5.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา มีแนวทางและขั้นตอน ดังนี้

5.2.1 ขั้นกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นเลือกใช้ปัญหา ที่อาจได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจกับปัญหาที่พบให้ถ่องแท้ และวิเคราะห์ปัญหาตามประเด็นดังนี้ 1) ปัญหาคืออะไร 2) มีข้อมูลใดประกอบบ้าง และ 3) มีเงื่อนไขหรือความต้องการข้อมูลใดเพิ่มเติมอีกหรือไม่

5.2.2 ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้จะเป็นการคิดวิธีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลจากปัญหาที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในขั้นที่ 1 ประกอบกับข้อมูลและความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นนำมาใช้ประกอบการวางแผนแก้ปัญหา สำหรับการแก้ปัญหาที่ต้องตรวจสอบ โดยการทดลอง ขั้นตอนนี้จะเป็นการวางแผนการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย การตั้งสมมติฐาน การทำหนดวิธีการทดลอง หรือวิธีการตรวจสอบ รวมทั้งแนวทางในการประเมินผลการแก้ปัญหาด้วย

5.2.3 ขั้นการดำเนินการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการลงมือแก้ปัญหาและประเมินว่า วิธีการแก้ปัญหา และผลที่ได้เป็นอย่างไร ถ้าการแก้ปัญหาทำได้ถูกต้องจะประเมินต่อไปว่า วิธีการนั้น จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ได้หรือไม่ ถ้าพบว่าการแก้ปัญหานั้นไม่ประสบความสำเร็จจะต้องย้อนกลับไปเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้แล้วในขั้นที่ 2 และถ้ายังไม่ประสบความสำเร็จอีก ผู้เรียนจะต้องย้อนกลับไปทำความเข้าใจใหม่ ว่ามีข้อบกพร่องใด เช่น มีข้อมูลเพียงพอหรือไม่ เพื่อจะได้เริ่มต้นการแก้ปัญหาใหม่อีกครั้ง

5.2.4 ขั้นตรวจสอบการแก้ปัญหา เป็นการประเมินภาพรวมในการแก้ปัญหาทั้งด้านวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ในการแก้ปัญหาใด ๆ ต้องตรวจสอบ ถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับ ขั้นตอน จนเกิดเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ท้าทาย และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ตั้งใจเรียนมากขึ้นพร้อมกับเห็นคุณค่า ของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

6.1 แนวคิด

กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ ตรงที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับหลักการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม

6.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้จกประสบการณ์จริง มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

6.2.1 การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยการกระตุ้นแนะนำาเรื่องที่จะเรียนโดยใช้ประสบการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เร้าให้ผู้เรียนอยากเห็น อยากเรียนรู้

6.2.2 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริง โดยเชื่อมโยงความอยากรู้ อยากเห็น อยากเรียนรู้ของผู้เรียนจากประสบการณ์เดิม สู่การค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ หรือแนวคิด ทฤษฎีใหม่ตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

6.2.3 การฝึกปฏิบัติ ในขั้นนี้เป็นการฝึกปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์อื่น

6.2.4 การนำไปใช้ หรือขยายผล เป็นขั้นการนำข้อค้นพบในขั้นฝึกปฏิบัติไปใช้ใน

6.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ช่วยพัฒนาทักษะการคิดบนพื้นฐานของการสืบค้นข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุมีผลรู้จักหาข้อมูล ทฤษฎี หลักการมาสนับสนุนสิ่งที่ค้นพบ

7. กระบวนการเรียนรู้การปฏิบัติ ลงมือทำจริง

7.1 แนวคิด

กระบวนการเรียนรู้การปฏิบัติลงมือทำจริง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานจริง โดยการกำหนดภาระงาน (Task) ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามโครงสร้างของแต่ละงาน

7.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำางานจริงตามแนวทาง ดังนี้

7.2.1 การศึกษา และวิเคราะห์ภาระงาน และโครงสร้างของงาน

7.2.2 การวางแผนปฏิบัติงาน

7.2.3 การลงมือปฏิบัติ โดยอาจดำาเนินการ ดังนี้

7.3.3.1 ครูผู้สอนให้คำแนะนำ และสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง

7.3.3.2 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน

7.3.3.3 ผู้เรียนฝึกฝนทักษะความชำนาญ

7.2.4 ชิ้นประเมินผลงาน/ปรับปรุงชิ้นงาน

7.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้ตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการทำงาน กระบวนการตัดสินใจ ๆ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานได้ขึ้นงาน ภาระงานเชิงประจักษ์ได้สร้างและพัฒนางานด้วยวิธีการใหม่ ๆ จนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

8. กระบวนการจัดการ

8.1 แนวคิด

กระบวนการจัดการ เป็นกระบนการจัดระบบงานเพื่อให้การทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผลและการสรุปผลงาน

8.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการประกอบด้วยทักษะจำเป็น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

8.2.1 การวางแผน ได้แก่ วิเคราะห์งาน ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน

8.2.2 การปฏิบัติงาน ได้แก่ ประสานงาน ทำงานเป็นระบบตามแผน

8.2.3 การประเมินผลและสรุปผลงาน โดยติดตามงานอย่างเป็นระบบ ประเมินผลและปรับปรุงงานและสรุปผลงาน

8.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการจัดการจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบทั้งกับตนเองและผู้ร่วมงาน สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานและชักจูงโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานร่วมแรง ร่วมใจทำงานจนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย

9. กระบวนการวิจัย

9.1 แนวคิด

กระบวนการวิจัย เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ เช่น การใช้การประมวลผลงานวิจัย (Research Review) มาประกอบการสอน ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระหรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรงหรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

9.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

9.2.1 เลือกประเด็นปัญหา (Choosing the Problem) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการวิจัย โดยประเด็นปัญหาที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน ลักษณะปัญหาควรเกี่ยวข้องกับ ผู้เรียนโดยตรง อาจเป็นปัญหาภายในชุมชนอยู่ในขีดความสามารถที่ผู้เรียนจะแก้ไขได้ สำหรับกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาได้มีหลายกิจกรรม เช่น การระดมความคิด การอภิปราย

9.2.2 การนิยามปัญหา (Identify Problem) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาประเด็นปัญหาที่เลือกไว้แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

9.2.3 การพัฒนาวิสัยทัศน์ (Vision) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้วิสัยทัศน์เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

9.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การหาคำตอบอย่างเป็นระบบ มีความน่าเชื่อถือ ได้ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น การวางแผน การคิด การแก้ปัญหา การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความละเอียดรอบคอบ การสังเกต การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สรุปข้อมูล การเชื่อมโยงความรู้ และการสร้างความรู้ใหม่ ฯลฯ

10. กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง

10.1 แนวคิด

กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันตามวิธีการรับรู้

10.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ มีแนวทางดังนี้

10.2.1 คัดกรอง และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

10.2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือก การตัดสินใจการเรียนรู้

10.2.3 เลือกกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องระหว่างลักษณะของเนื้อหาสาระ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

10.2.4 ส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนในการใช้รูปแบบ วิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

10.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการและมีความสนใจ สามารถกระตุ้นสมอง ทำให้เกิดความสุข และสนุกที่จะเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจภายในให้อยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น เพราะมีโอกาสได้แสดงออกซึ่งความสามารถของตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

11.1 แนวคิด

กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล

11.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

11.2.1 กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก และความคิด จุดเน้นการสร้างพฤติกรรมควรสร้างตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และเพิ่มพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น หลังจากผู้เรียนได้รับการฝึกให้มีพฤติกรรมแล้วจึงเริ่มพัฒนาความสามารถทางด้านความคิดของผู้เรียนในแต่ละวัยจนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมพัฒนาไปด้วยกันจนบรรลุถึงเป้าหมาย

11.2.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการคิด พฤติกรรมที่ควรทำ และเกิดจิตสำนึกหรือความรู้สึกที่ดีงาม ใช้สื่อ หรือเทคนิควิธีการ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และกล้าแสดงออก เช่น การใช้กิจกรรม เพลง เกม นิทาน บทบาทสมมติ การอภิปราย กรระดมสมอง ฯลฯ ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สรุป และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

11.2.3 การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการเสริมแรงให้กำลังใจแก่ผู้เรียนให้ได้เห็นแบบอย่างที่ดีและยอมรับรู้ความจริงตามหลักจริยธรรม และหลักศาสนาที่ตนนับถือศรัทธาด้วยการเห็นตัวอย่าง ฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติ และเห็นผลจากการปฏิบัติด้วยตัวเอง

11.2.4 บุคลิกภาพของครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับการสอนคุณธรรมจริยธรรม ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสมสมัย สมวัย และเหมาะกับกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

11.3 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความรู้ คิดวิเคราะห์ และประเมินค่าทำให้มองเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้อย่างแท้จริง เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นได้ลึกซึ้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี

หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้

จิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning Psychology) เป็นการศึกษาเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ต่อ ข้อคำถามที่ว่า ทำไมพฤติกรรมของมนุษย์จึงเปลี่ยนไป จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของมนุษย์ เปลี่ยนไปได้

ตามวัยหรือตามวุฒิภาวะ แต่เมื่อเราสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ในชีวิตประจำวันก็จะ พบว่า การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มิได้เกิดขึ้นตามวัยหรือวุฒิภาวะเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ซึ่งหลักการและองค์ประกอบสาระในเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้จะช่วยอธิบายพฤติกรรม ของบุคคลบุคคลได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการรับรู้ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการรับรู้สิ่งเร้าของบุคคลจากภายนอกจะขึ้นอยู่กับตัวของสิ่งเร้า และประสาท สัมผัสของผู้รับรู้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้รับรู้ ในการเรียนรู้สิ่งที่มี การวางจุดหมายการเรียนรู้ไว้ การที่จะรู้ว่าบุคคลเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการหรือไม่ พิจารณาได้จากปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้า กล่าวคือ ถ้าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้แสดงว่า บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้ว

ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนโดยผู้สอน พิจารณาจากความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงปัจจัย สนับสนุนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ดังที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

McCormbs and Whister (1997, อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 19-30) ได้เสนอหลักการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 14 ข้อ ซึ่งแบ่งกลุ่มตามลักษณะของปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการรู้คิดและการรู้คิดที่เกิดจากตนเอง 6 ข้อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและอารมณ์ความรู้สึก 3 ข้อ ปัจจัยด้านการพัฒนาการทางสังคม 2 ข้อ และปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ข้อ ซึ่งเป็นระบบเป็นแนวคิดแบบองค์รวมของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้

หลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 14 ข้อ ของแต่ละปัจจัย (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2561, น. 41) มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านการรู้คิดและการรู้คิดที่เกิดจากตนเอง

1.1 ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาสาระที่ซับซ้อนได้ดีที่สุดต่อเมื่อมีความตั้งใจ สร้างความหมายจากข้อมูล และประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งผู้เรียนอาจจะสร้างความหมายจากข้อมูล ประสบการณ์ ความคิดอ่าน และความเชื่อมโยงของตน ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จจะกระตือรือร้น มีเป้าหมายแน่วแน่ สามารถนำหรือผลักดันตนเอง และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

1.2 เป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนและชี้แนะจากผู้สอน ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จ สามารถสร้างความรู้ที่มีความหมาย และผสมผสานสอดคล้องกัน ซึ่งในระยะเริ่มต้น เป้าหมายของผู้เรียนอาจจะยังไม่ชัดนัก แต่เมื่อเวลาผ่านไปความเข้าใจจะดีขึ้นด้วยการเติมช่องว่าง แก้ไขความไม่ประสานสอดคล้องและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมายในระยะยาวต่อไป ผู้สอนสามารถช่วยเหลือผู้เรียน ในการกำาหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับความใฝ่ฝันและความสนใจทางการศึกษา

1.3 การสร้างความรู้ ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่ที่ได้รับให้เข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มีความหมาย ความรู้จะขยายวงกว้างและมีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูล และประสบการณ์ใหม่กับฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม การเชื่อมโยงมีหลายรูปแบบ เช่น การเสริมเติมแต่งการปรับขยายหรือจัดระบบความรู้หรือทักษะที่มีอยู่เสียใหม่

ผู้สอนจึงควรช่วยให้ผู้เรียนได้รับและบูรณาการความรู้ เช่น การวางกรอบความคิด การจัดระบบหัวข้อหรือการแยกประเภท

1.4 การคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถสร้างและใช้กลยุทธ์ทางการ คิดและการใช้เหตุผลเพื่อบรรลุเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ซับซ้อนได้ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จจะคิดเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นวิธีการในการเรียนรู้ ใช้เหตุผลแก้ปัญหาหรือเรียนรู้ในเรื่องความคิดรวบยอด ผู้เรียนเหล่านี้ มีความเข้าใจและสามารถใช้กลยุทธ์อันหลากหลายเพื่อช่วยให้คนเข้าถึงเป้าหมายในการเรียนรู้และการปฏิบัติต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ อีกทั้งยังคงสะสม +3 กลยุทธ์ของตนให้เพิ่มขึ้น โดยการย้อนคิดทบทวนวิธีที่ตนใช้เพื่อดูว่าวิธีใดที่ดีที่สุด โดยการสังเกตหรือมี ปฏิสัมพันธ์กับต้นแบบที่เหมาะสม การได้รับการชี้แนะและการให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น ผู้สอนจึง ควรให้การช่วยเหลือผู้เรียนในการพัฒนาประยุกต์ใช้ และประเมินผลทักษะการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ของตน

1.5 การคิดทบทวนเกี่ยวกับการคิดของตน กลยุทธ์ในระดับสูงสำหรับเลือกสรรและติดตามดูแลปฏิบัติการทางสติปัญญานั้น ช่วยเหลือให้ความสะดวกในการคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จสามารถพินิจพิเคราะห์ว่าตนคิด และเรียนรู้ได้อย่างไร ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้หรือความสามารถของตนอย่างมีเหตุผล เลือกกลยุทธ์วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และดูแลควบคุมความก้าวหน้าที่จะไปสู่เป้าหมายได้ ผู้สอนจึงควรเน้นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนากลยุทธ์ระดับสูงที่จะช่วยยกระดับการเรียนรู้และความรับผิดชอบของตน ต่อการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

1.6 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้การเรียนรู้ได้รับอิทธิพลปัจจัยต่างต่างทางสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมเทคโนโลยี และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับระดับความรู้เดิม ความสามารถด้านการรู้คิดกลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจและอารมณ์

2.1 ปัจจัยด้านแรงจูงใจและอารมณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ แรงจูงใจของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ รวมทั้งวิธีเรียนรู้ในทำนองเดียวกันแรงจูงใจที่จะเรียน ก็ได้รับอิทธิพลจากสภาพอารมณ์ความเชื่อความสนใจ เป้าหมาย และนิสัยในการสร้างความคิดของแต่ละคนปัจจัยด้านแรงจูงใจและอารมณ์ มีอิทธิพลอย่างเหมาะอย่างมากต่อองค์ประกอบด้านการรู้คิดอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงสภาพอารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้เรียนและอิทธิพลของการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อสภาพอารมณ์ของผู้เรียนด้วย

2.2 แรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้ในการสร้างสรรค์การคิดระดับสูงและความอยากรู้อยาก เห็นของผู้เรียน งานที่โรงเรียนรับรู้ว่าเป็นของใหม่มาก และยากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของตน และตน มีโอกาสเลือกและปฏิบัติที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้ผู้สอน จึงควรส่งเสริมสนับสนุนความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนโดยมอบหมายงานให้ที่เกี่ยวข้องและมีความหมายสำหรับผู้เรียนที่มีความยุ่งยากซับซ้อนพอเหมาะ และเป็นงานที่ผู้เรียนสามารถประสบผลสำเร็จได้

2.3 ผลของแรงจูงใจทีมีความพยายาม ผู้เรียนจะต้องใช้ความพยายามและฝึกซ้อมปฏิบัติอย่างมาก เพื่อให้ได้รับความรู้ทักษะที่ซับซ้อน หากผู้เรียนขาดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ว่าจะไม่เต็มใจที่จะพยายาม นอกจากจะถูกบีบบังคับ เช่น ความพยายามนี้จะเป็นตัวบ่งชี้สำคัญอย่างหนึ่งที่จะ เรียนรู้

ผู้สอนจึงต้องช่วยสร้างอารมณ์ด้านบวกและแรงจูงใจภายในให้ผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมที่มี เป้าหมายอย่างชัดเจนน่าสนใจ และมีความหมายสำหรับผู้เรียน

3. ปัจจัยด้านการพัฒนาการทางสังคม

3.1 อิทธิพลด้านการพัฒนาการที่มีต่อผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้จะมีประสิทธิผลเมื่อคำนึงถึงการพัฒนาการที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์และสังคม ของผู้เรียน โดยบุคคลที่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งที่เรียนรู้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของตน และมีการนำเสนอด้วยวิธีการที่สนุกและน่าสนใจ ผู้สอนจึงต้องตระหนักและมีความเข้าใจในความแตกต่างของพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งจะช่วยให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ได้มากที่สุด

3.2 อิทธิพลทางสังคมต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้ได้รับอิทธิพลจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางระหว่างบุคคล การสื่อสารจะมีมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้แนวคิดและวิจารณญาณ ที่จะนำไปสู่พัฒนาการ ทางด้านสังคมและจริยธรรมที่สูงขึ้น ผู้สอนจึงควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความคิดชั้นสูง ให้ผู้เรียน รู้สึกปลอดภัยจะช่วยให้เกิดการแสดงความคิดเห็นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้

4. ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล

4.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะมีกลยุทธ์วิธีการและความสามารถในการเรียนรู้ต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นจากพันธุกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ ผู้สอนจะต้องพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนชอบ มีการปรับหลักสูตรวิธีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อ และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

4.2 การเรียนรู้และความหลากหลายการเรียนรู้จะมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อคำนึงถึงภูมิหลังที่แตกต่างกันของผู้เรียนในด้านภาษา วัฒนธรรม และสังคม ผู้สอนต้องให้ความเอาใจใส่และรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ ภูมิหลัง วัฒนธรรม และประสบการณ์ ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าได้รับการยอมรับนับถือ ผู้เรียนจะมีระดับแรงจูงใจและศัพท์ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

4.3 มาตรฐานและการประเมินผล การตั้งมาตรฐานที่สูงอย่างเหมาะสมและท้าทายในการประเมินผลผู้เรียน และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินเชิงวิจัย วินิจฉัยการประเมินเชิงกระบวนการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ในกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรกำหนดเป้าหมายในระดับที่สูงเหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน ด้านการรู้คิด ความรู้และทักษะของผู้เรียน จึงมีความสำคัญมากในการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ การเลือกซื้ออุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของตนเองให้เกิดแรงจูงใจ และการเรียนรู้มากขึ้นได้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543, น. 21) ได้เสนอและปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ประสบผลสำเร็จไว้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ผู้สอนช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และสร้างโอกาสผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

3. การจัดสาระการเรียนรู้ ควรให้มีความสมดุลของเหมาะสมกับวัยความถนัดความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียนรู้

4. การจัดแหล่งเรียนรู้ ควรมีหลากหลายและเพียงพอ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัดและความสนใจ

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ควรมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันได้ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมคิด และร่วมแก้ไขปัญหา

6. มีความศรัทธา ดอกผู้สอนสาระที่เรียน รวมทั้งกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรัก ที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

7. สาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

8. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ชุมชนครอบครัว องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

จากปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสนับสนุนหลายประการโดยเริ่มที่ผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ มีการจัดสาระการเรียนรู้ที่สมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจและความคาดหวังของสังคม ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้คิดทิศทางสร้างสรรค์ทำงานด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น เช่น ชุมชน ครอบครัว สังคม องค์กรต่าง ๆ ภายใต้การบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้เขียนขอนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้สอนหาวิธีการที่สามารถสร้าง และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ และความต้องการของตนเอง และและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษา และทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล สำหรับผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้และวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในบรรยากาศที่ยืดหยุ่น

2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

3. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่กระตุ้นและส่งเสริมการคิด การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเองและการแสดงออกของผู้เรียน

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกและสร้างผลงานจากการเรียนรู้ตามถนัดและความสนใจของตนเอง

5. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการจัดการกระทำข้อมูล

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงหรือประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนในชีวิตจริง หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงให้มากที่สุด

7. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และฝึกปรับปรุงตนเอง

8. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากเพื่อนในกลุ่ม

9. ส่งเสริมให้มีโอกาสฝึกการทำงานเป็นทีม ความมีวินัยและความรับผิดชอบ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตร มีชีวิตชีวาและมีความสุข

10. ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลายหลายเพื่อส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้

11. ประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและตรงสภาพจริง

12. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนประเมินและสะท้อนผลการเรียนของตนเองและเพื่อน

แนวทางดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนผู้สอนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าแนวคิดการจัดการเรียนรู้เป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญใน การเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว กระตือรือร้น ในการเรียนทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ สร้างความรู้โดยกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ความพร้อม ในการเรียนรู้ กระบวนการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดร่วมกับการแสวงหาความรู้ ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนรู้โดยใช้วิธีใดวิธีหนึ่งมาบูรณาการกันเพื่อให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุวัตถุประสงค์

แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

แหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สถานที่ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น กิจกรรมทางด้านศิลปะวัฒนธรรม ข้อมูล ข่าวสาร ที่บุคคลสามารถใช้ศึกษา ค้นคว้าหรือฝึกปฏิบัติทั้งด้วยตนเอง หรือผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน แหล่งเรียนรู้รอบตัวเราทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา นับได้ว่าเป็นตัวช่วยที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ คิด ปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ทักษะเจตคติ อีกทั้งแหล่งเรียนรู้รอบตัวเราไม่มีข้อจำกัด ดังนั้นการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการ

เรียนการสอนจึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2558, น. 171) แหล่งเรียนรู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยดังที่กรมสามัญศึกษา (2544, น. 7-8) ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนของคนอื่น ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

2. เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งฝึกอาชีพของผู้เรียน

3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง

4. เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม

5. เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

6. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงลึก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัดและสะดวก

7. มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545, น. 46-47) ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน สัตว์ พืช อากาศ หรือสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมาเกิดขึ้นตามธรรมชาติ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยองค์กรภาครัฐและเอกชน เช่น

- หอสมุดของท้องถิ่น และห้องสมุดเอกชน ทั้งที่อยู่ในและนอกสถานศึกษาของ องค์กรเอกชนหรือของส่วนบุคคล

- สถาบันการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น เช่น ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์เมือง พิพิธภัณฑ์ปลาน้ำ จืด สวนสัตว์ สวนสมุนไพร สวนหิน สวนรุกขชาติ ศูนย์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ

- แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นสถานที่อันมีร่องรอยความเป็นมาในอดีต เช่น ซากปรักหักพังของชุมชนเก่า วัดเก่า ภาพเขียนสีผนังถ้ำ เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

-สถานที่ราชการ ให้ประชาชนได้สามารถเรียนรู้และเข้าใจในภารกิจต่าง ฯลฯ

- สถานประกอบการของเอกชน สามารถให้ผู้ต้องการเรียนรู้เข้าไปเรียนรู้กิจกรรมได้- สถานที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ อนุสาวรีย์ สนามกีฬา วนอุทยาน ป่าชุมชน

- แดนเคารพและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่สร้างขึ้นให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือจิตวิญญาณของความเชื่อของแต่ละชุมชน

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัดของชุมชนชาวพุทธ โบสถ์ในชุมชนคริสต์ มัสยิดในชุมชนอิสลาม ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งภูมิปัญญาที่เป็นบุคคลหรือที่เรียกกัน ว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน (ตัวคน) และมีสถานที่ที่เก็บรวบรวมผลผลิตหรือผลงานอันเกิดจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคล

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและตามประเพณีท้องถิ่น มีการละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ ซึ่งมีความรู้และการปฏิบัติแตกต่างกันไปและกัน

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกัน

8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อสารมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมในทุกท้องถิ่นสามารถมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสอน เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย นำมาสู่การดำารงอยู่ที่เป็นแบบแผนของชีวิต และสืบทอดต่อกันมายาวนานจนเกิดเป็นวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2558, น. 236) มีการจัดแบ่งประเภทดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วิทยาการ ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ครูเป็นผู้นำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีนี้บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครูซึ่งเป็นตามลักษณะของกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอด

4.2 ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน แทนที่โรงเรียนจะให้ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือครูแทน รวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนอยู่วงนอกเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไขความเหมาะสมในเรื่องของเวลาและความสะดวกของปราชญ์ชาวบ้านด้วย

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน มีกิจกรรมการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาวิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการและการวัดผล การประเมินผลและการติดตามผล ว่ามีส่วนใดบ้างที่กำหนดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่น

2. ศึกษาคำอธิบายงานต่าง ๆ ในกลุ่มงานอาชีพ วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จะต้องจัดให้นักเรียนได้รู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละงานแล้วพิจารณาเนื้อหาสาระใดมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้

3. ออกแบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การสำารวจและบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. จัดหาแฟ้มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมที่ควรดำาเนินการดังนี้ คือ

พิจารณาว่าถ้าจะเก็บรวมรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่วิเคราะห์ได้จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร มีข้อมูลสำคัญ ๆ อะไรบ้างที่ควรให้นักเรียนศึกษา-สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

- วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
- นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำแฟ้มข้อมูล

6. ศึกษาวิเคราะห์คำอธิบายทุกงาน ในกลุ่มสาระ ๆ และจัดทำกำหนดการสอน

โมดูลที่ 3
การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

1. แนวคิด

การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ หมายถึง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.1 สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 สามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน

2.3 สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 2.4 สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน

3. เนื้อหาสาระ

3.1 สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

3.2 เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรม

4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม

4.1 ผู้เข้าฝึกอบรมเรียนรู้

- อธิบายรายละเอียด แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
- ให้ผู้เข้าร่วมศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อ การจัดการเรียนรู้

4.2 นำสู่การปฏิบัติ

- เข้าร่วมกิจกรรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ลงมือปฏิบัติการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

4.3 วัดและประเมินผลงาน

สังเกตพฤติกรรมการทำงาน

- ตรวจใบงาน

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

5.1 เอกสารโมดูลที่ 3 เรื่อง การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

5.2 ใบงานการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

5.3 แอปพลิเคชันสำหรับการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

5.4 ลงมือปฏิบัติการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

5.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การตรวจสอบใบงาน

6.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการอภิปราย

6.3 สรุปบทเรียน

การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม มีผลกระทบสำคัญต่อระบบการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนแต่ละบุคคล มีส่วนร่วมในการเรียน มีบทบาททั้งในโลกจริงและในโลกดิจิทัล ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้แบบดิจิทัล ผู้เรียนชอบการปรับแต่งและการ ทำงานร่วมกัน และมีอิสระเปิดกว้าง มีความบันเทิงและนวัตกรรมที่ทันสมัย สร้างความคาดหวังสูง กล้าแสดงความคิดเห็น มีความซื่อสัตย์ ได้ร่วมกันทำงานอย่างสนุกสนานตลอดเวลา จนเกิดความคิดสร้างสรรค์ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในสังคมไทยให้มีคุณภาพทันยุคสมัย การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ส่งเสริมสนับสนุนการจัด บรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่ กับรูปแบบการนำเสนอสื่อการสอนในแผนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ในการ วางแผน เลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้นั้น ๆ บทบาท ในการผลิตสื่อ การเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินเพราะสื่อที่มีอยู่เดิม หรือมีจำหน่าย มิอาจจะสนองผล การเรียนรู้ได้เสมอไป ดังนั้นครูผู้สอนควรคิดค้นนำรูปแบบสื่อใหม่ (New Media) มาใช้ในการผลิตสื่อ การสอน อาจดำเนินการด้วยการผลิตหรือจัดทำสื่อใหม่ ดัดแปลง ปรับปรุง สิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ์, 2561, น. 3)

การเรียนรู้และเข้าใจในกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสื่อที่เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนนับว่ามีความจำเป็น และมีความสำคัญในฐานะที่เป็น ตัวนำหาข้อมูลข่าวสารเนื้อหาสาระที่ต้องการเผยแพร่ออกไป แต่การผลิตสื่อมักจะคำนึงถึงรูปแบบ การผลิตที่ทำให้สามารถเผยแพร่ได้ทั่วไปด้วยการผลิตเพียงครั้งเดียว รูปแบบของสื่อที่ผลิต จึงมักจะมีลักษณะแบบกลาง ๆ และทำให้ขาดแคลนสื่อเผยแพร่เพื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับกลุ่มเป้าหมายในระดับต่าง ๆ

ดังนั้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้ จากสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบในการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด การผสมผสานสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน และจัดการเรียนรู้จากสื่ออย่างเป็นระบบ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ครูที่ต้องดำเนินการวางแผน ออกแบบพัฒนา ปฏิบัติและประเมินสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันครูผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ในห้องเรียนเพิ่ม มากขึ้น เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ต เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์ เครื่องฉายภาพทึบแสง ไมโครโฟน กระดานอัจฉริยะ อินเทอร์เน็ต ส่วน นักเรียนได้มีการใช้เทคโนโลยีเช่นกัน เมื่อทั้งครูและนักเรียน ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งสำคัญในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านั้น คือ การตระหนักถึงสิ่งที่ อาจเกิดขึ้นจาก

การนำเทคโนโลยีมาใช้นอกเหนือ จากการเรียนที่อาจส่งผลกระทบในทางลบกับ ครูผู้สอน ผู้เรียน และห้องเรียน อาจทำให้ครูผู้สอน พึ่งพาการใช้เทคโนโลยีมากเกินไป จนไม่อาจเลือก หรือใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เท่าที่ควรจะเกิดขึ้นได้ ทำให้ความสามารถของเทคโนโลยี ไม่เป็นไปได้อย่างเต็มที่ ส่งผลต่อการใช้งานและนักเรียนเองอาจไม่สนใจในสิ่งที่เรียน กลายเป็นคนที่รอ คอยความรู้ เนื้อหา บทเรียน จากครูผู้สอนเช่นเดิม แทนที่จะใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ครูเป็นผู้ชี้แนะแนว ทางการเรียนรู้ คัดกรอง ให้คำปรึกษาสิ่งที่เรียนรู้อย่างถูกต้อง เมื่อผู้เรียน ไม่สามารถคัดเลือกแยกแยะความรู้ที่ต้องการเรียนได้ จึงส่งผลต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ที่จะกลับกลายสู่การเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เคยเรียนเหมือนก่อนนี้ ที่ครูจะทำหน้าที่ในการป้อนเนื้อหาให้ผู้เรียน ผู้เรียนก็จะรับเนื้อหาจากครูและเชื่อในสิ่งที่ป้อนให้ เพราะคิดว่าเนื้อหาจากครูนั้นเป็นเนื้อหาที่ถูกต้องแล้ว ซึ่งต่างจากเนื้อหาที่มีอยู่ในเทคโนโลยีอย่างอินเทอร์เน็ต ที่เนื้อหาเรื่องหนึ่งมีมากมาย ให้อ่านให้เรียนรู้ จึงไม่รู้ว่าเนื้อหาใดจริงหรือเนื้อหาใดเป็นเนื้อหาที่ตรงกับที่ครูมอบหมายให้อ่าน จึงหวังเพียงว่าการได้ยินได้ฟัง ได้ดู จากผู้สอนจึงเป็นเนื้อหาที่แท้จริงกว่าเนื้อหาที่ตนเองได้คัดกรอง หรือวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเอง

หากครูผู้สอนและนักเรียนไม่มีทักษะหรือประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีทั้งในและนอกห้องเรียนแล้ว จะเป็นการเสียโอกาสในการเรียนรู้ แต่เมื่อดูสภาพความเป็นจริงแล้ว การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนไม่ได้เกิดขึ้นได้ทุกโรงเรียน หรือกับครูและนักเรียนทุกคนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่ กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น พื้นที่ตั้งโรงเรียนอยู่ห่างไกล งบประมาณ ความรู้ความสามารถ และทักษะการใช้เทคโนโลยีของครูผู้สอนและนักเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยี ในการเรียนการสอนก็ยังคงเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งอาจไม่ต้องเป็นการใช้เทคโนโลยีที่สูงมากนัก แต่อาจเป็นเทคโนโลยีที่อยู่ในท้องถิ่นของโรงเรียน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้วยการนำเทคนิค วิธีการหรือเทคโนโลยีรอบตัวมาใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ในบางครั้งการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนมากเกินไป อาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ผู้เรียนบางกลุ่มหรือบางคนเรียนรู้ได้ดีจากการปฏิบัติกับสิ่งที่เรียน ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง หรือจากประสบการณ์ทั้งทางกายและทางจิตใจ หากการเรียนการสอนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ย่อมจะทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ตอบสนองต่อการเรียนรู้และไม่ตรงต่อความต้องการของผู้เรียนกลุ่มนี้ ดังนั้น การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ควรนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียน แต่ไม่ควรนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้เพียงแหล่งเดียวกับกลุ่มนักเรียนที่มี รูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน

สื่อการสอน

การจัดการเรียนการสอน ครูมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งการถ่ายทอด เนื้อหาของครูผู้สอนมีเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการที่หลากหลายนำมาใช้ในการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและความถนัดของครูผู้สอนและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย ดังนั้นการถ่ายทอดที่ครูได้ดำเนินการนั้นเป็นกระบวนการที่ครูต้องการสื่อสารไปยังผู้เรียน โดยมีเนื้อหาหรือสารที่ต้องการส่งไปยังผู้เรียน แต่การนำสารเหล่านั้นไปยังผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ อย่างถูกต้อง เหมาะสม รวดเร็ว และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้นั้น จำเป็นต้องมีช่องทาง หรือพาหะที่เป็นตัวกลางในการนำเนื้อหา หรือสารนั้นไปยังผู้เรียนได้ นั่นก็คือ สื่อการสอน ในพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน (2555) ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อ หมายถึง เครื่องมือ เอกสาร สิ่งของ บุคคล หรือกิจกรรมที่เป็น

ตัวเชื่อมระหว่างของ 2 สิ่ง หรือเชื่อมเรื่องราว จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลอื่น และเป็นตัวกลางในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น สำหรับประเภทของสื่อการสอน มีด้วยกันหลายประเภทที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ประกอบด้วย

1. สื่อสิ่งพิมพ์ (Printing Media) เป็นสื่อที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีการพิมพ์ลงบนกระดาษ เช่น หนังสือการเรียน คู่มือหนังสือเสริมประสบการณ์ ใบความรู้ใบงาน แผ่นพับ แผ่นภาพ แบบฝึก วารสารวิชาการ นิตยสาร จุลสาร ฯลฯ

2. สื่อวัสดุ เป็นสิ่งของที่อยู่ในลักษณะที่เป็นของจริง เช่น วัสดุของจริง ดิน ก้อนหิน แร่ ใบไม้ ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์สตัฟฟ์ ฯลฯ และวัสดุย่อส่วนหรือวัสดุจำลองคล้ายของจริง เช่น ลูกโลก จำลอง แบบจำลองระบบสุริยะจักรวาล หุ่นจำลองร่างกายมนุษย์ ฯลฯ และรวมถึงวัสดุที่มี กระบวนการผลิต เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์โดยใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ ภาพโฆษณา แผนที่ ภาพนิ่ง

3. สื่อโสตทัศนูปกรณ์ (Audiovisual Aids) อุปกรณ์ที่ใช้เสียง ภาพนิ่ง หรือ ภาพเคลื่อนไหว เพื่อเสนอข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ เครื่องฉาย คอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. สื่อเทคนิคและวิธีการ (Techniques and Methods) เป็นสื่อประเภทแนวคิดวิธีการ เช่น การทำโครงงาน การขับเพลง การแสดงบทบาทสมมุติ การสาธิต การสร้างสถานการณ์จำลอง การเล่นเกม การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

5. แหล่งการเรียนรู้ (Learning Resources) เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ บุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้ให้ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ ว่าเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางความคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจน สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน มีอิทธิพลสูงต่อการ กระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนี้ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น

- ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ
- ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้อยากรู้อยากเห็น
- ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน
- เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้ได้เท่าช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกันเทียมกัน
- ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม
- ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย

- เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากมีบทบาทเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

นวัตกรรมการศึกษา

นวัตกรรมเป็นแนวคิด การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ์, 2561, น. 51) เป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบ ระบบ การคิดแสวงหา รูปแบบใหม่ ๆ เป็นเทคนิค วิธีการ กิจกรรม วิธีการใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรมนั้น ผู้สร้างต้องนำหลักการแนวคิด หรือทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้และเมื่อนำนวัตกรรมมาใช้ จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดี มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย ในบางครั้งเราไม่สามารถนำนวัตกรรม ไปใช้ได้ทุกหนทุกแห่ง ทั้งนี้เพราะความแตกต่างกันในเรื่องของทรัพยากรด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ และอาคารสถานที่ การใช้นวัตกรรมในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งนั้น จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความคุ้มค่าของประโยชน์ที่จะได้รับความเหมาะสม ตลอดจนความเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ได้แก่นวัตกรรมที่จะนำมาใช้นั้นมีจุดเด่นมากกว่าวัสดุอุปกรณ์หรือวิธีการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงใด นวัตกรรมนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่กับระบบหรือสภาพที่เป็นอยู่ มีการวิจัยหรือกรณีศึกษาที่ยืนยันแน่นอนแล้วว่า สามารถนำมาใช้ได้ดีในสภาวะการณ์ที่คล้ายคลึงกันและนวัตกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ใช้อย่างจริงจัง

สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

ในปัจจุบันเรามีสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลายโดยมีให้ผู้สอนเลือกใช้ทั้งแบบมีค่าใช้จ่ายเพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนารูปแบบให้งานได้สูงสุด หรือแบบไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สอนและผู้เรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งการเลือกใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้บัญญัติคำว่า “Social Media” หรือ “สื่อสังคม” หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ สื่อเหล่านี้เป็นของบริษัทต่าง ๆ ให้บริการผ่านเว็บไซต์ของตน เช่น YOUTUBE, ทวิตเตอร์ (Twitter), เฟซบุ๊ก (Facebook) ฯลฯ

ลักษณะของการเรียนการสอนโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย

1. เป็นการส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาให้แก่ผู้เรียน (Intellectual Benefit)

2. เป็นการฝึกทักษะการสื่อสาร (Benefits for Communication), การมีส่วนร่วม (Collaboration) รวมทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization)

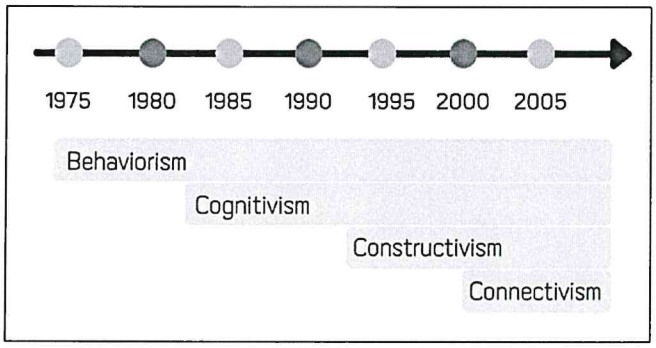
3. เป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจ (Motivational Benefits)

4. ปรับสภาพแวดล้อมการเรียนแบบเปิด ง่ายต่อการเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน

5. สนับสนุนและรองรับการสื่อสาร 2 ทาง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

ทฤษฎีการเรียนรู้หลักหรือแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ มีอยู่ 4 ทฤษฎีด้วยกัน ได้แก่ ทฤษฎี พฤติกรรมนิยม ทฤษฎีปัญญานิยม ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ (ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง, 2561, น. 54) โดยมีระยะการพัฒนาของแต่ละทฤษฎี ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ ระยะการพัฒนาของแต่ละทฤษฎีการเรียนรู้

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เกิดจากความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนที่จะเรียนรู้ได้ดีจากการได้รับข้อมูล เนื้อหาสาระต่าง ๆ จากผู้สอนหรือผู้รู้ ซึ่งจะเรียกได้ว่าเป็นสิ่งเร้า ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งเร้าก็จะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ผู้สอนจะต้องมีการให้ผลป้อนกลับและการเสริมแรง หากเป็นการตอบสนองที่ถูกต้อง ก็จะได้รับผลป้อนกลับเชิงบวก และอาจมีการเสริมแรงด้วยคำชมและรางวัล หากเป็นการตอบสนองที่ไม่ถูกต้อง ก็จะได้รับผลป้อนกลับทางลบ พร้อมทั้งอาจมีการเสริมแรงด้วย การลงโทษ นอกจากนี้ ทฤษฎีการได้ลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ (Repetition) ในการทำกิจกรรมทำแบบฝึกหัด จะทำให้เกิดการเรียน ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องที่จัดกระทำให้เกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ผู้สอนสามารถสังเกตเห็นได้ และไม่ (ค่อย) มองในเรื่องกระบวนการภายในที่เกิดขึ้นในผู้เรียน วิธีการสอนที่นิยมในปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพล จากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ได้แก่ วิธีการสอนแบบสอนตรง บรรยาย อธิบาย ยกตัวอย่าง ให้ผู้เรียนทำ กิจกรรม ฝึกปฏิบัติและการให้ผลป้อนกลับ เน้นการให้ผู้เรียนท่องจำและการสอบแบบปรนัย เป็นต้น

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เกิดจากความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนที่จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีจากการได้รับข้อมูล เนื้อหา จากผู้สอน หรือที่เรียกว่าสิ่งเร้า ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับสิ่งเร้า ก็จะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ผู้สอนจะต้องมีการ ให้ผลป้อนกลับและเสริมแรง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการได้ลงมือปฏิบัติซ้ำ (Repetition) ในการทำกิจกรรมหาแบบฝึกหัดจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน โดยมากวิธีการสอนที่ใช้จะเป็นวิธีการสอนแบบสอนตรง บรรยาย อธิบาย ยกตัวอย่าง ให้ผู้เรียนทำกิจกรรม ฝึกปฏิบัติและการให้ผลป้อนกลับ เป็นต้น หรืออาจใช้สื่อการสอนประกอบ ซึ่งต้นแบบนวัตกรรมฯ ที่ตอบสนองต่อทฤษฎีพฤติกรรมนิยมคือ บทเรียนโปรแกรม โดยคุณลักษณะของบทเรียนโปรแกรม ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จัดวางไว้ เป็นลำดับขั้นตอน

(กรอบ/Frame) ผู้เรียนสามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเอง มีการเรียง ตามลำดับจากง่ายไปหายากในเชิงเส้นตรง (Linear) โดยจะประกอบด้วย เนื้อหา แบบฝึกหัด คำสั่ง ค่าเฉลย ตลอดจนการให้แรงจูงใจผู้เรียนและมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนอยากเรียนต่อไปด้วยการเฉลย คำตอบให้ทราบทุกครั้ง ให้คำชมเชย ผู้เรียนสามารถทำซ้ำ ๆ ได้จนกว่าตัวเองจะเข้าใจ

2. ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism)

ทฤษฎีปัญญานิยม เกิดขึ้นในช่วงหลังพฤติกรรมนิยม โดยเกิดจากความสงสัยที่ว่า ทำไม เมื่อผู้สอน จัดสิ่งเร้าเดียวกันให้แก่ผู้เรียน ให้ผลป้อนกลับ และการเสริมแรงเดียวกัน ผู้เรียนบางคน สามารถเรียนรู้ได้ ในขณะที่ผู้เรียนบางคนกลับได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความสนใจในเรื่องของกระบวนการการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียนที่เราไม่สามารถสังเกตได้ อาจเปรียบได้กับการ ประมวลผลของคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันไปตามแต่หน่วยประมวลผลกลางที่ฝังอยู่ภายในสมองของผู้เรียน ทฤษฎีปัญญานิยมทำให้เกิดงานวิจัยเชิงประจักษ์ และการวิจัยด้านหลักการการเรียนรู้ออกมา จำนวนมาก ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่า ผู้สอนควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเชิง สาขา (Branching) มากกว่า แบบเดียวหรือเชิงเส้นตรง (Linear) เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล (Individual Differences) และควรให้ความสำคัญกับความรู้เดิมของผู้เรียน ควรออกแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับกับความรู้เดิม (Prior Knowledge) โดยอาจทำการทดสอบก่อนเรียน หรือจัดหาความรู้พื้นฐานให้ผู้เรียนได้ศึกษาก่อนเรียน อีกทั้งควรจัดระบบ (Organize) และเรียงลำดับ (Sequence) เนื้อหาตาม ธรรมชาติของโครงสร้างความรู้นั้น ๆ รวมทั้งควรให้ ความสำคัญกับแรงจูงใจภายในและภายนอก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯโดยวิธีการสอนในปัจจุบันยังคง ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีปัญญานิยม ตัวอย่างเช่น วิธี การสอนด้วยเทคนิคช่วยการจำ การเชื่อมโยง ความรู้เดิม การสอนตรงโดยใช้เครื่องมือช่วยนำเสนอ เช่น Mind Maps, Flowchart การสอบแบบอัตนัย เป็นต้น

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism)

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism) ทฤษฎีนี้เกิดจากความสนใจในเรื่องของกระบวนการการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน เปรียบได้กับการประมวลผลของคอมพิวเตอร์ ผู้สอนควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มากกว่าเชิงเส้นตรง (Linear) เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล (Individual Differences) ควรออกแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ กับความรู้เดิม (Prior Knowledge) หรือจัดหาความรู้พื้นฐานให้ผู้เรียนได้ศึกษาก่อนเรียน อีกทั้งควร จัดระบบและเรียงลำดับเนื้อหาตามธรรมชาติของโครงสร้างความรู้นั้น ๆ รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับ แรงจูงใจภายในและภายนอก ที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น สื่อที่ออกแบบภายใต้ ทฤษฎีนี้ จึงพัฒนาจากเดิมที่มีลักษณะเชิงเส้นตรง (Linear) มาเป็นลักษณะที่มีความยืดหยุ่นและ ตอบสนองต่อการเรียนรู้รายบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีปัญญานิยม มีการนำเทคโนโลยี สารสนเทศเข้ามาเพื่อช่วยในการผลิตในลักษณะของมัลติมีเดีย จึงเรียกสื่อลักษณะนี้ว่าบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction/Computer-Based Training) โดยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (คอร์สแวร์) จะมีการจัดเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดี ตอบสนองต่อความแตกต่าง ระหว่างบุคคล มีสิ่งเร้าให้กับผู้เรียนได้แก่ เนื้อหา ภาพนิ่ง คำถาม ภาพเคลื่อนไหวผู้เรียน สามารถ ควบคุมการเรียน และเลือกรูปแบบของ

การเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ มีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนได้ต่อเนื่อง มีการเสริมแรง เช่น การให้คะแนนตลอด และมีการให้ผล ป้อนกลับทันที เป็นต้น ในช่วงนี้เองที่การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีมีอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดขึ้นของระบบอินเตอร์เน็ตและเทคโนโลยี เวิร์ล ไวด์เว็บ (WWW) ซึ่งได้รับความนิยมในการ นำมาประยุกต์ใช้ในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก เกิดการพัฒนารูปแบบของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาที่มีความทันสมัยและยืดหยุ่นมากกว่าเดิม ที่ผู้เรียนสามารถเรียนจากที่ใดก็ได้ มี ปฏิสัมพันธ์กับสื่อมากขึ้น ซึ่งเราเรียกกันว่า การสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) โดยมีข้อ ได้เปรียบสำคัญได้แก่ การเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง เนื้อหาที่อยู่ภายในการสอนบนเว็บ ออกไปสู่เนื้อหาที่อยู่ทั่วโลก และยังสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้สอน ผู้เรียน ผู้รู้ได้อย่างเสรี

3. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ในการลงมือกระทำของผู้เรียน (Learning By Doing) ภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ หรือสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็น ผู้ออกแบบไว้ให้ล่วงหน้า โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการออกแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง การเกื้อหนุน (Scaffold) และส่งเสริมอำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียน มีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ของตนอย่างกระตือรือร้น สร้างความรู้ผ่าน ชิ้นงาน โครงงาน และ/หรือ ผลงานต่าง ๆ ตัวอย่าง วิธีการสอนที่ได้รับความนิยมภายใต้ ทฤษฎีคอน สตรัคติวิสต์ ได้แก่ การสอนแบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) การสอนแบบปัญหา เป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นฐาน (Inquiry-Based Learning) เป็นต้น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จะครอบคลุมการใช้แหล่ง การเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งไม่จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน และไม่จำกัดเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะเดิมเท่านั้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจ แสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิด แก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่มแบบร่วมมือกัน (Collaborative Learning) โดยเป็นกิจกรรมที่ ออกแบบให้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง หรือสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียน สามารถถ่ายโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่ประสบการณ์จริงได้การประเมินการเรียนของผู้เรียนมักอยู่ใน ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) วิธีการสอนที่นิยม ในปัจจุบันที่ ได้รับอิทธิพลจากคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ การสอนแบบค้นพบ การสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม ให้ผู้เรียน ทำงานร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้จัดหาการเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบนำตนเองและใช้การประเมินแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Review or Grading)

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism)

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำของผู้เรียน (Learning by doing) ภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ หรือสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบไว้ให้ล่วงหน้าโดยผู้สอนมีหน้าที่สำคัญในการออกแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเกื้อหนุน (Scaffold) และส่งเสริมอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้แก่ผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนมี ส่วนร่วมกับการเรียนรู้ของตนอย่างกระตือรือร้น สร้างความรู้ผ่านชิ้นงาน โครงงาน และ/หรือผลงานต่าง ๆ ตัวอย่าง วิธีการสอนที่ได้รับความนิยมภายใต้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ การสอนแบบ โครงงานเป็นฐาน (Project-Based

Learning) การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Leaming) และการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นฐาน (Inquiry-based Learning) เป็นต้น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้คอนสตรัคติวิสต์จะครอบคลุมการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งไม่ จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน และไม่จำกัดเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะเดิมเท่านั้น แต่จะมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนศึกษา สำรวจ แสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมกลุ่มแบบร่วมมือกัน (Collaborative Learning) โดยเป็นกิจกรรมที่ออกแบบให้ใกล้เคียงกับ ประสบการณ์จริงหรือสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่ประสบการณ์จริงได้ การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนมักอยู่ในลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษายุคนี้ ได้แก่ e-Learning ซึ่งถือเป็นวิวัฒนาการของการเรียนบนเว็บ (WBI) โดยมีการพัฒนาในด้านของเทคโนโลยี การผลิตคอนเทนต์ ให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้มากขึ้นและมีระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System หรือ LMS) เข้ามาสนับสนุนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาบนฐานแนวคิดของ Inquiry-Based Learning เช่น เว็บเควสต์ (WebQuest) และคอนสตรัคชั่นนิสต์ (Constructionism) เช่น สแครช (Scratch), เลโก้ มายด์สตอร์ม (Lego Mindstorm) หรือ เครื่องมือเล่าเรื่องทางดิจิทัล (Digital Story Telling) เช่น Powtoon, Go Animate เป็นต้น

4. ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ (Connectivism)

การเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า ทฤษฎีดั้งเดิมที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ยุคดิจิทัลไม่สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนยุคใหม่ ที่เติบโตขึ้นท่ามกลางการพัฒนาของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ อยู่รายล้อมตัวผู้เรียน เช่น โทรศัพท์มือถือ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ได้อีกต่อไป (Siemens, 2004; Downes, 2008) สำหรับทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ การเรียนรู้เกิดจากการตัดสินใจของผู้เรียนที่จะเลือกสรรทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและนำข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้น มารวบรวม เปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ คัดกรอง ร้อยเรียงให้เกิดเป็นสารัตถะที่มีความหมายสำหรับตัวผู้เรียนเอง ปัจจุบันนี้พบว่าผู้สอนเริ่มมีการนำาโซเชียลมีเดียมาใช้กับการเรียนการสอนบ้างแล้ว แต่การใช้งานมักจำกัดอยู่กับการใช้งานเพื่อการสื่อสารกับผู้เรียนเป็นหลัก วิธีการสอนภายใต้ทฤษฎี คอนเนคติวิสต์นี้จะประสบความสำเร็จได้ ผู้สอนจะต้องเข้าใจแนวคิดคอนเนคติวิสต์เป็นอย่างดี อีกทั้งต้องเป็นคนทันสมัย ชอบเครื่องมือการ เรียนรู้แนวใหม่มีทักษะด้านดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ เพราะเครื่องมือการเรียนรู้และทรัพยากรการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ รวมทั้งต้องมีทักษะในการจัดหาการเกื้อหนุน (Scaffold) และส่งเสริมอำนวยความสะดวก (Facilitator) แก่ผู้เรียนขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ที่สำคัญ ผู้เรียนจำเป็นต้องมี วินัย รู้จักวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างจริงจัง วางแผนเลือกยุทธศาสตร์ กำกับการเรียนรู้ของ ตัวผู้เรียนเอง และประเมินความก้าวหน้าการเรียนของตนเองมก้าวหน้าการเรียนของตนเอง ตัวอย่างการสอนในลักษณะนี้ ได้แก่ C-MOOCs ของ Siemens and Downes เป็นต้น วิธีการสอนที่นิยมในปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจาก คอนเนคติวิสต์ ได้แก่ การค้นหาทำความเข้าใจ-แบ่งปันเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ (Seek-Sense-Shar Method) การเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Self-Regulated Learning) ผสานกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้รายบุคคล

(Personal Learning Network) การเรียนรู้แบบร่วมมือกันผ่านเครือข่าย (Online Collaborative Learning) เป็นต้น

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับ ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ (Connectivism)

นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ (Connectivism) การเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า ทฤษฎีดั้งเดิมที่เกิดขึ้นก่อนหน้าไม่สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนยุคใหม่ที่เติบโตขึ้นท่ามกลางการพัฒนาของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อมตัวผู้เรียน เช่น โทรศัพท์มือถือ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ได้อีกต่อไป (Sia 2005; Downes, 2012) สำหรับทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการตัดสินใจของผู้เรียน เลือกสรรทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและนำข้อมูล สารสนเทศ องค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมารวบรวม เปรียบเทียบวิเคราะห์ สังเคราะห์ คัดกรอง ร้อยเรียงให้เกิดเป็น สารัตถะที่มีความหมายสำหรับตัวผู้เรียนเอง สำหรับคอนเนคติวิสต์แล้ว นวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษาถือเป็นหัวใจของแนวคิดนี้ เทคโนโลยีสำคัญได้แก่ Social Media for Learning ซึ่งหมายถึง สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ที่จะอนุญาตให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ที่สร้าง Content ในรูปแบบของการถ่ายทอดเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ เสียง หรือคลิปวีดีโอ ผ่านการเขียนหรือการส่งผ่านข้อมูลทางเว็บไซต์ หรือ Applications ต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถ เข้าถึง แลกเปลี่ยนและตอบสนองทางสังคมออนไลน์ ที่สำคัญคือทุกคนสามาระเป็นผู้สร้างคอนเทนต์ของตนเอง (User-Generated Content) ได้อย่างสะดวกสบาย ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายสังคมการเรียนรู้ หรือเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ อีกทั้ง Open Educational Resources (OER) หรือทรัพยากรการศึกษาระบบเปิด ซึ่งในที่นี้หมายถึง แหล่งจัดเก็บ และรวบรวมสื่อออนไลน์ที่เปิดให้ผู้ใช้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตัวอย่าง ของ OER ที่น่าสนใจได้แก่ MIT Open Courseware Kahn Academy เป็นต้น นอกจากนี้ ล่าสุด ตั้งแต่ ค.ศ. 2010 ได้เกิดนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาชื่อ MOOC (Massive Open Online Course) หรือ รายวิชาออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจำนวนมาก (มหาชน) สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้จากทั่วโลก โดยไม่มีค่าใช้จ่ายจากมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก ตัวอย่างผู้ ให้บริการ MOOC ที่น่าสนใจได้แก่ Coursera, edX, Udacity, FutureLearn, NovoEd, Iversity, Canvas, Open2Study, Open Learning, Udemy, XuetangX เป็นต้น

โมดูลที่ 4
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

1. แนวคิด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูมีออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงและนำผลประเมินมาใช้ในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้

2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ผู้เข้าการฝึกอบรมผู้เรียน

2.1 สามารถใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของ

2.2 สามารถวัดผลและประเมินผลได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2.3 สามารถวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

2.4 สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงและ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.5 สามารถนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

3. เนื้อหาสาระ

3.1 วิธีการวัดผลและประเมินผล

3.2 การสร้างและใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล

3.3 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

4. แนวทางการดำเนินกิจกรรม

4.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- อธิบายรายละเอียด แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิธีการวัดผลและประเมินผล
- ให้ผู้เข้าร่วมศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผล

4.2 นำสู่การปฏิบัติ

- เข้าร่วมกิจกรรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ลงมือปฏิบัติการวัดผลและประเมินผล
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

4.3 วัดและประเมินผลงาน

- สังเกตพฤติกรรมการทำงาน
- ตรวจใบงาน

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

5.1 เอกสารโมดูลที่ 4 เรื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

5.2 ใบงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

5.3 แอปพลิเคชันสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

5.4 ลงมือปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

5.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การตรวจสอบผลงาน

6.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการอภิปราย

6.3 สรุปบทเรียนและการสะท้อนผล

กระบวนทัศน์ใหม่ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

บรรยากาศในชั้นเรียน : แนวคิดที่ต้องเปลี่ยนแปลง หากประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทน เรียนรู้ด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถอธิบาย ตีความนำความรู้ไปใช้ได้ มีมุมมองที่ถูกต้อง มีความเข้าใจผู้อื่น ตลอดจนเข้าใจและรู้จักตัวเอง การจัดการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสำเร็จได้บรรยากาศในชั้นเรียนจะต้องเปลี่ยนแปลงจาก

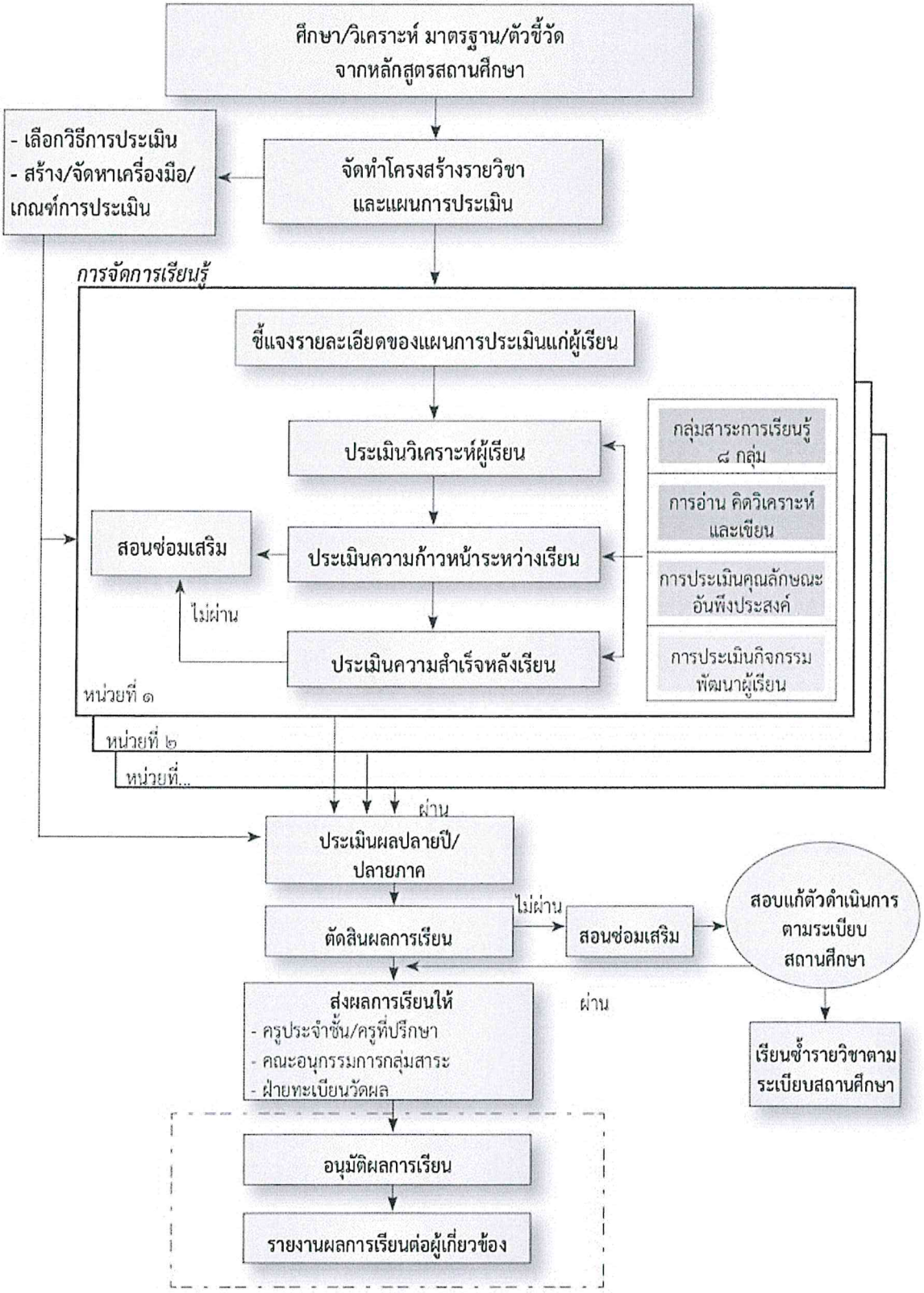
“ห้องเรียนที่ยึดการเปรียบเทียบผลการเรียนเป็นหลัก โดยเป้าหมายของการวัดและประเมินผล คือ การสอบให้คะแนน เป็น ห้องเรียนที่มีการเรียนรู้เป็นหัวใจ โดยเป้าหมายหลักของการวัดและประเมินผล คือ การปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรู้”

การสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่มีการเรียนรู้เป็นหัวใจและมีการวัดและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรู้เป็นเป้าหมายหลัก ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดสำคัญดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดได้ ผู้เรียนทั้งที่มีผลการเรียนดีและผลการเรียนอ่อนได้รับความเอาใจใส่เท่าเทียมกัน

2. ยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตู้เรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้และได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของตนและเพื่อนร่วมห้อง มิใช่ผู้สอนเป็นผู้ขับเคลื่อนการสอนโดยไม่แน่ใจว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่

3. การสอบและการให้คะแนนเป็นเพียงแนวปฏิบัติหนึ่งของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีแนวคิดร่วมกันว่าการวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมือในการดันหลักฐานร่องรอยของการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าการเป็นเครื่องมือเพื่อจัดลำดับและเปรียบเทียบผู้เรียน

ศึกษา/วิเคราะห์ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด
จากหลักสูตรสถานศึกษา
- เลือกวิธีการประเมิน
- สร้าง/จัดหาเครื่องมือ/
เกณฑ์การประเมิน
จัดทำโครงสร้างรายวิชา
และแผนการประเมิน
การจัดการเรียนรู้
ชี้แจงรายละเอียดของแผนการประเมินแก่ผู้เรียน
ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้
๘ กลุ่ม
การอ่าน คิดวิเคราะห์
และเขียน
การประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์
การประเมินกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน
สอนซ่อมเสริม
ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน
ไม่ผ่าน
ประเมินความสำเร็จหลังเรียน
หน่วยที่ ๑
หน่วยที่ ๒
หน่วยที่...
ผ่าน
ประเมินผลปลายปี/
ปลายภาค
ตัดสินผลการเรียน
ไม่ผ่าน
สอนซ่อมเสริม
สอบแก้ตัวดำเนินการ
ตามระเบียบ
สถานศึกษา
ส่งผลการเรียนให้
- ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
- คณะอนุกรรมการกลุ่มสาระ
- ฝ่ายทะเบียนวัดผล
ผ่าน
เรียนซ้ำรายวิชาตาม
ระเบียบสถานศึกษา
อนุมัติผลการเรียน
รายงานผลการเรียนต่อผู้เกี่ยวข้อง

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน : ประเมินอย่างไร

การประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาคำถาม 2 ข้อนี้ก่อน

1. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน อันประกอบด้วยความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้นเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างจากตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่

2. การประเมินผลการเรียนรู้ที่ท่านใช้อยู่ในปัจจุบันเน้นการประเมินแบบใด ใช้เครื่องมือประเภทให้ผู้เรียนเลือกตอบ หรือใช้เครื่องมือประเภทให้ผู้เรียนสร้างคำตอบเอง

จากการพิจารณาคำถามข้อที่ 1 จะเห็นว่าสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นตัวแทนตัวชี้วัด/มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในการพัฒนาผู้เรียนนั่นเอง ดังนั้นจึงอยู่ที่คำถามข้อ 2 การออกแบบภาระงานการประเมิน ตอบสนองให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้หรือไม่ และในกระบวนการเรียนการสอนได้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำให้ผู้เรียนได้พัฒนาครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างเพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงได้อีกเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้

การประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจึงควรใช้วิธีการประเมินที่เน้นการปฏิบัติและบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ไม่เป็นการแยกประเมินต่างหากอีก

1. วิธีการและเครื่องมือวัดประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบยุทธวิธีและเครื่องมือประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อรู้จักผู้เรียน เพื่อประเมินวิธีเรียนของผู้เรียน และเพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ผู้สอนสามารถเลือกใช้หรือคิดค้นวิธีการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการ 3 ประการดังกล่าวข้างต้น

วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Assessment) เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลผลการเรียนรู้ที่นิยมใช้กันมาแต่ดั้งเดิม เช่น วัดและประเมินโดยการจัดสอบ และใช้แบบสอบหรือแบบวัด (Test) ที่ครูสร้างขึ้น โดยการเก็บข้อมูลดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ในการวัด และประเมินที่ได้ผลเป็นคะแนนและนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อดูพัฒนาการ หรือใช้เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วยหรือรายวิชา

วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบเป็นทางการเหมาะสำหรับการประเมินประเมินเพื่อตัดสิน มากกว่าที่จะใช้เพื่อประเมินพัฒนาการผู้เรียนหรือเพื่อหาจุดบกพร่องสำหรับนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม วิธีการและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้แบบเป็นทางการที่ให้ข้อมูลสารสนเทศในเชิงปริมาณมีข้อสังเกตที่ผู้สอนต้องระมัดระวังในการนำไปใช้เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเป็นตัวแทนของระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ต้องได้มาจากวิธีการวัดที่ถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะข้อมูล เครื่องมือวัดและประเมินที่มีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง สามารถวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัดและมีความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ผลการวัดมีความคงเส้นคงวา เมื่อมีการวัดซ้ำโดยใช้เครื่องมือคู่ขนานหรือ เมื่อวัดในระยะเวลาใกล้เคียงกัน และวิธีการวัดมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ (Acceptable)

วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment)

เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากแหล่งข้อมูลหลากหลายที่ผู้สอน เก็บรวบรวมตลอดเวลา วิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียนปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสม และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ลักษณะของข้อมูลที่ได้นอกเหนือจาก ตัวเลขหรือข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว อาจเป็นข้อมูลบรรยายลักษณะพฤติกรรมที่ผู้สอนเฝ้าสังเกตหรือผลการเรียนรู้ในลักษณะคำอธิบายระดับพัฒนาการ จุดแข็ง จุดอ่อนหรือปัญหาของผู้เรียนที่พบจากการ สังเกต สัมภาษณ์หรือวิธีการอื่น ๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ ผลการเรียนรู้ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการพัฒนาพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นมีความเหมาะสมกับวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการนี้ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งกว่าการประเมินแบบเป็นทางการ และเป็นวิธีการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และบริบท

วิธีการประเมินแบบต่าง ๆ ที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเก็บข้อมูลจากการดูการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน โดยไม่ขัดจังหวะการทำงานหรือการคิดของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ตลอดเวลา แต่ควรมีกระบวนการที่ชัดเจน และมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการประเมินอะไร โดยอาจใช้ เครื่องมือ เช่น แบบประเมินค่า แบบตรวจสอบรายการ สมุดจดบันทึก เพื่อประเมินผู้เรียนตามตัวชี้วัด และควรทำการสังเกตบ่อยครั้งเพื่อขจัดความลำเอียง

2. การสอบปากเปล่า เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการพูด ตอบประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ผู้สอนเก็บข้อมูล จดบันทึก รูปแบบการประเมินนี้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถมีการอภิปราย โต้แย้ง ขยายความ ปรับแก้ไขความคิดกันได้ มีข้อที่พึงระวังคือ อย่าเพิ่งขัดความคิดขณะที่ผู้เรียนกำลังพูด

3. การพูดคุย เป็นการสื่อสาร 2 ทางอีกประเภทหนึ่งระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ โดยทั่วไปมักใช้อย่างไม่เป็นทางการเพื่อติดตามตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนา วิธีการนี้อาจใช้เวลา แต่มีประโยชน์ต่อการค้นหาวินิจฉัยข้อปัญหา ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่อาจเป็นปัญหา อุปสรรคต่อการเรียนรู้ เช่น วิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

4. การใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นเรื่องปกติมากในการจัดการเรียนรู้ แต่ข้อมูลงานวิจัย บ่งชี้ว่าคำถามที่ครูใช้เป็นด้านความจำ และเป็นเชิงการจัดการทั่ว ๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ เพราะถามง่าย แต่ไม่ท้าทายให้ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้ให้ลึกซึ้ง การพัฒนาการใช้คำถามให้มีประสิทธิภาพแม้จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่สามารถทำได้ผลรวดเร็วขึ้น หากผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลง วิธีการประเมินในชั้นเรียนโดยท่าการประเมินเพื่อพัฒนาให้แข็งขัน (Clarke, 2005) Clarke ยังได้นำเสนอวิธีการฝึกถามให้มีประสิทธิภาพ 5 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 ให้คำตอบที่เป็นไปได้หลากหลาย เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการเริ่มต้นเปลี่ยนการถามแบบความจำให้เป็นคำถามที่ต้องใช้การคิดบ้างเพราะมีคำตอบที่เป็นไปได้หลายคำตอบ (แต่พึงระวังว่าการใช้คำถามหมายความว่าผู้เรียนต้องผ่านการเรียนรู้ มีความเข้าใจพื้นฐานตามตัวชี้วัด ที่กำหนดให้เรียนรู้มาแล้ว) คำถามแบบนี้ทำให้ผู้เรียนต้องใช้การตัดสินใจว่า คำตอบใครถูก หรือใกล้เคียงที่สุดเพราะเหตุใด และที่ไม่ถูกเพราะเหตุใด นอกจากนี้การใช้คำถามแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ยิ่งขึ้นอีกหากมีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำเพื่อพิสูจน์คำตอบ

วิธีที่ 2 เปลี่ยนคำถามจำให้เป็นประโยคบอกเล่า เพื่อให้ผู้เรียนระบุว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พร้อมเหตุผล การใช้วิธีนี้จะต้องให้ผู้เรียนได้อภิปรายกัน ผู้เรียนต้องใช้การคิดที่สูงขึ้นกว่า วิธีแรก เพราะผู้เรียนจะต้องยกตัวอย่างสนับสนุนความเห็นของตน เมื่อให้ประโยคที่ผู้เรียนจะต้องสะท้อนความคิดเห็นผู้เรียนจะต้องปกป้องหรืออธิบายทัศนะของตน การฝึกด้วยวิธีการนี้บ่อย ๆ จะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ฟังที่ดี มีจิตใจเปิดกว้างพร้อมรับฟัง และเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นได้ ผ่านกระบวนการอภิปราย ครูใช้วิธีการนี้กดดันให้เกิดการอภิปรายอย่างมีคุณภาพสูงระหว่างเด็กต่อเด็ก และให้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาแก่ทุกคนในชั้นเรียน

วิธีที่ 3 หาสิ่งตรงกันข้าม หรือสิ่งที่ใช่/ถูก สิ่งที่ไม่ใช่ผิด และถามเหตุผล วิธีการนี้ใช้ได้ดีกับเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง เช่น จำนวนในวิชาคณิตศาสตร์ การสะกดคำ โครงสร้างไวยากรณ์ ในวิชาภาษา เป็นต้น เมื่อได้รับคำถามว่าทำไมทำเช่นนี้ถูก แต่ทำเช่นนี้ผิด หรือทำไมผลบวกนี้ถูก แต่ผลบวกนี้ผิด หรือทำไมประโยคนี้ถูกไวยากรณ์แต่ประโยคนี้ผิดไวยากรณ์ เป็นต้น จะเป็นโอกาสให้ผู้เรียนคิดและอภิปรายมากกว่าเพียงการถามว่าทำไมโดยไม่มีการเปรียบเทียบกัน และวิธีการนี้จะใช้ กับการทำงานคู่มากกว่าถามทั้งห้อง แล้วให้ยกมือตอบ

วิธีที่ 4 ให้คำตอบประเด็นสรุปแล้วตามด้วยคำถามให้คิด เป็นการให้ผู้เรียนต้องอธิบายเพิ่มเติม

วิธีที่ 5 ตั้งคำถามจากจุดยืนที่เห็นต่าง เป็นวิธีที่ต้องใช้ความสามารถมากทั้งผู้สอนและผู้เรียน เพราะมีประเด็นที่ต้องอภิปรายโต้แย้งเชิงลึกเหมาะที่จะใช้อภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเชิงจริยธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ การใช้ Bloom's Taxonomy เป็นกรอบแนวคิดในการตั้งคำถามก็เป็นวิธีการที่ดีในการเก็บข้อมูลการเรียนรู้จากผู้เรียน

5. การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ (Journals) เป็นรูปแบบการบันทึกการเขียนอีกรูปแบบหนึ่งที่ให้ผู้เรียนเขียนตอบกระทู้หรือคำถามของครู ซึ่งจะต้องสอดกล้องกับความรู้ ทักษะที่กำหนดในตัวชี้วัด การเขียนสะท้อน การเรียนรู้นี้นอกจากทำให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าในผลการเรียนรู้แล้วยังใช้เป็นเครื่องมือประเมินพัฒนาการด้านทักษะการเขียนได้อีกด้วย

6. การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้ ผู้สอนต้องเตรียม สิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ภาระงาน (Tasks) หรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ/โครงงาน การสำรวจ การนำเสนอ การสร้างแบบจำลอง การท่องปากเปล่า การสาธิต การทดลองวิทยาศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร เป็นต้น และเกณฑ์การให้

คะแนน (Scoring Rubrics) การประเมินการปฏิบัติ อาจจะปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะงานหรือประเภทกิจกรรม ดังนี้

- ภาระงานหรือกิจกรรมที่เน้นขั้นตอนการปฏิบัติและผลงาน เช่น การทดลอง วิทยาศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร แสดงเคลื่อนไหว การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ การสำรวจ การนำเสนอ การจัดทำแบบจำลอง เป็นต้น ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินวิธีการทำงานที่เป็นขั้นตอนและผลงานของผู้เรียน

- ภาระงานหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างลักษณะนิสัย เช่น การรักษาความสะอาด การรักษาสาธารณสมบัติ/สิ่งแวดล้อม กิจกรรมหน้าเสาธง เป็นต้น จะประเมินด้วยวิธีการสังเกต จดบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้เรียน

- ภาระงานที่มีลักษณะเป็นโครงการ/โครงงาน เป็นกิจกรรมที่เน้นขั้นตอนการปฏิบัติ และผลงานที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ จึงควรมีการประเมินเป็นระยะ ๆ เช่น ระยะก่อนดำเนินโครงการ/โครงงาน โดยประเมินความพร้อมการเตรียมการและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานระยะระหว่างดำเนิน โครงการ/โครงงาน จะประเมินการปฏิบัติจริงตามแผน วิธีการและขั้นตอนที่ กำหนดไว้และการปรับปรุงระหว่างการปฏิบัติ สำหรับระยะสิ้นสุดการดำเนินโครงการ/โครงงาน โดยการประเมินผลงาน ผลกระทบและวิธีการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ/โครงงาน ภาระงานที่เน้นผลผลิตมากกว่ากระบวนการขั้นตอนการทำงาน เช่น การจัดท่าแผนผัง แผนที่แผนภูมิ กราฟ ตาราง ภาพ แผนผังความคิด เป็นต้น อาจประเมินเฉพาะคุณภาพของ ผลงานก็ได้

ในการประเมินการปฏิบัติงาน ผู้สอนต้องสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการประเมิน เช่น ประมาณค่าแบบบันทึกพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายงาน แบบบันทึกผลการปฏิบัติ เป็นต้น

7. ประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) แฟ้มสะสมงานเป็นรวบรวมชิ้นงานของผู้เรียนเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าและความสำเร็จของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน ต้องมีผลงานในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน หากแฟ้มสะสมงานดีเด่นต้องแสดงผลงานที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องคิดเห็น หรือเหตุผลที่เลือกผลงานนั้นเก็บไว้ตามวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงานแนวทางในการจัดทำแฟ้มสะสมงานมี ดังนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงานว่าต้องการสะท้อนเกี่ยวกับความก้าวหน้า และความสำเร็จของผู้เรียนในเรื่องใดด้านใด ทั้งนี้อาจพิจารณาจากตัวชี้วัด/มาตรฐานการเรียนรู้

- วางแผนการจัดหาแฟ้มสะสมงานที่เน้นการจัดทำขึ้นงาน กำหนดเวลาของการจัดทำแฟ้มสะสมงาน และเกณฑ์การประเมิน

- จัดทำแผนแฟ้มสะสมงานและดำาเนินการตามแผนที่กำาหนด

- ให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมชิ้นงาน

- ให้มีการประเมินชิ้นงานเพื่อพัฒนาชิ้นงาน ควรประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยผู้ประเมินได้แก่ ตนเอง เพื่อน ผู้สอน ผู้ปกครอง บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนคัดเลือกชิ้นงาน ประเมินชิ้นงานตามเงื่อนไขที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนด เช่น ชิ้นงานที่ยากที่สุด ชิ้นงานที่ชอบ ที่สุด เป็นต้น โดยดำเนินการเป็นระยะ อาจจะเป็นเดือนละครั้งหรือบทเรียนละครั้งก็ได้

- ให้ผู้เรียนนำชิ้นงานที่คัดเลือกแล้วจัดทำเป็นแฟ้มที่สมบูรณ์ ซึ่งควรประกอบด้วยหน้าปก คำนำ สารบัญ ชิ้นงาน แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

- ผู้เรียนต้องสะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นต่อชิ้นงานหรือแฟ้มสะสมงานสถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนแสดงแฟ้มสะสมงานและชิ้นงานเมื่อสิ้นภาคเรียน/ปีการศึกษาตามความเหมาะสม

8. การวัดและประเมินด้วยแบบทดสอบ เป็นการประเมินตัวชี้วัดด้านการรับรู้ข้อเท็จจริง (Knowledge) ผู้สอนควรเลือกใช้แบบทดสอบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินนั้น ๆ เช่น แบบทดสอบเลือกตอบ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบจับคู่ แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบความเรียง เป็นต้น ทั้งนี้แบบทดสอบที่จะใช้ต้องเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง (Validity) และ เชื่อมั่นได้ (Reliability)

9. การประเมินด้านความรู้สึกนึกคิด (Attitude) เป็นการประเมินคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะและเจตคติ ที่ควรปลูกฝังในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการวัดและประเมินผลเป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุด ดังนี้

ขั้นรับรู้ เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกว่ารู้จัก เต็มใจ สนใจ

ขั้นตอบสนอง เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงว่าเชื่อฟัง หาตาม อาสาท่าพอใจที่จะทำ

ขั้นเห็นคุณค่า (ค่านิยม) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงความเชื่อ ซึ่งแสดงออก โดยการกระทำหรือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ยกย่องชมเชย สนับสนุน ช่วยเหลือหรือทำกิจกรรมที่ตรงกับความเชื่อของตน ทำด้วยความเชื่อมั่น ศรัทธา และปฏิเสธที่จะกระทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับความเชื่อของคน

ขั้นจัดระบบคุณค่า เป็นการประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม อภิปรายเปรียบเทียบจนเกิดอุดมการณ์ในความคิดของตนเอง

ขั้นสร้างคุณลักษณะ เป็นการประเมินพฤติกรรมที่มีแนวโน้มว่าจะประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นอยู่เสมอในสถานการณ์เดียวกัน หรือเกิดเป็นอุปนิสัย

การวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัย ควรใช้การสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติเป็นหลัก และสังเกตอย่างต่อเนื่องโดยมีการบันทึกผลการสังเกต ทั้งนี้อาจใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล เช่น แบบประเมินค่า แบบตรวจสอบรายการ แบบบันทึกพฤติกรรม แบบรายงานพฤติกรรมตนเอง เป็นต้น

นอกจากนี้อาจใช้แบบวัดความรู้และความรู้สึก เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น แบบวัดความรู้โดยสร้างสถานการณ์เชิงจริยธรรม แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นต้น

10. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน จึงควรใช้การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) ร่วมกับการประเมินด้วยวิธีการอื่น ภาระงาน (Tasks) ควรสะท้อน สภาพความเป็นจริง หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากกว่าเป็นการปฏิบัติกิจกรรมทั่ว ๆ ไป ดังนั้น การประเมินสภาพจริงจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลไปด้วยกัน และกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง

11. การประเมินตนเองของผู้เรียน (Student Self-Assessment) การประเมินตนเองนับเป็นทั้งเครื่องมือประเมินและเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ เพราะทำให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญว่าได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร และผลงานที่ท่านั้นดีแล้วหรือยัง การประเมินตนเองจึงใช้เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้การประเมินตนเองของผู้เรียนให้ประสบ

ความสำเร็จได้ดีจะต้องมีเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีเกณฑ์ที่บ่งบอกความสำเร็จของชิ้นงาน/ภาระงาน และมาตรการการปรับปรุงแก้ไขตนเอง

เป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดชัดเจนและผู้เรียนได้รับทราบหรือร่วมกำหนดด้วย จะทำให้ผู้เรียนทราบว่าตนถูกคาดหวังให้รู้อะไร ทำอะไร มีหลักฐานใดที่แสดงการเรียนรู้ตามความคาดหวังนั้น หลักฐานที่มีคุณภาพควรมีเกณฑ์เช่นไรเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนพิจารณาประเมิน ซึ่งหากเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนด้วยจะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพิ่มมากขึ้น การที่ผู้เรียนได้ใช้การประเมินตนเองบ่อย ๆ โดยมีกรอบแนวทางการประเมินที่ชัดเจนนี้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินได้ค่อนข้างจริงและซื่อสัตย์ คำวิจารณ์ คำแนะนำของผู้เรียนมักจะ จริงจังมากกว่าของครู การประเมินตนเองจะเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น หากผู้เรียนทราบสิ่งที่ต้องปรับปรุง แก้ไขได้ตั้งเป้าหมายการปรับปรุงแก้ไขของตน แล้วฝึกฝน พัฒนาโดยการดูแล สนับสนุนจากผู้สอนและความร่วมมือของครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การเขียนสะท้อนผลงาน การใช้แบบสำรวจ การพูดคุยกับผู้สอน เป็นต้น

12. การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าถึงคุณลักษณะของงานที่มีคุณภาพ เพราะการที่ผู้เรียนจะบอกได้ว่าชิ้นงานนั้นเป็นเช่นไร ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนว่าเขากำลังตรวจสอบอะไรในงานของเพื่อน ฉะนั้น ผู้สอนต้องอธิบายผลที่คาดหวังให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะลงมือประเมิน

การที่จะสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจการประเมินรูปแบบนี้ ควรมีการฝึกผู้เรียนโดยผู้สอนอาจหาตัวอย่าง เช่น งานเขียน ให้นักเรียนเป็นกลุ่มตัดสินใจว่าควรประเมินอะไร และควรให้ คำอธิบายเกณฑ์ที่บ่งบอกความสำเร็จของภาระงานนั้น จากนั้นให้ผู้เรียนประเมินภาระงานเขียนนั้น โดยใช้เกณฑ์ที่ช่วยกันสร้างขึ้น หลังจากนั้นครูตรวจสอบการประเมินของผู้เรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ผู้เรียนที่ประเมินเกินจริง

การใช้การประเมิน โดยเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เกิดการประเมินรูปแบบนี้ กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้สึกผ่อนคลาย เชื่อใจกันและไม่อคติ เพื่อการให้ข้อมูลย้อนกลับจะได้ซื่อตรง เป็นเชิงบวกที่ให้ประโยชน์ ผู้สอนที่ให้ผู้เรียน ทำงานกลุ่มตลอดภาคเรียนแล้วใช้เทคนิคเพื่อนประเมินเพื่อนเป็นประจำ จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เก่งขึ้นได้

2. การสร้างและใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล

เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) และตัวอย่างชิ้นงาน (Exemplars) จะประเมินภาระงานที่มีความซับซ้อนอย่างไรดี รู้ให้อย่างไรว่าการะงานนั้นดีเพียงพอแล้ว เช่น การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนที่จะต้องดูทั้งความถูกต้องของเนื้อหาสาระ กระบวนการที่ใช้ในการทำงาน ความสามารถในการสื่อสาร การใช้ภาษา การออกเสียง เป็นต้น คำตอบก็คือใช้เกณฑ์การประเมิน เพราะเกณฑ์การประเมินเป็นแนวทางให้คะแนนที่ประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ ประเมินค่าผลการปฏิบัติของผู้เรียนในภาระงาน/ชิ้นงานที่มีความซับซ้อน/เกณฑ์เหล่านี้คือสิ่ง สำคัญที่ผู้เรียนควรรู้และปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังมีระดับคุณภาพแต่ละเกณฑ์และคำอธิบายคุณภาพทุกระดับ ดังตัวอย่างตาราง เป็นรูปแบบการสร้าง

เกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็น (Analytic Rubrics) เป็นรูปแบบกลางที่ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ได้กับวิชาต่าง ๆ

ตารางที่ 4 แสดงตัวอย่างเกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็น

เกณฑ์	ระดับการประเมิน				
	4	3	2	1	0
ชื่อเรื่อง	น่าสนใจ ทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	น่าสนใจแต่ไม่ทันสมัย สอดคล้องกับเนื้อหา	ทั่ว ๆ ไปไม่น่าสนใจไม่สอดคล้องกับเนื้อหา	ไม่เกี่ยวข้องกับสาระที่เรียน	ไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสิน
เนื้อหา	ข้อมูลถูกต้องสมบูรณ์ตรงประเด็น	ข้อมูลถูกต้องตรงประเด็นแต่ขาดรายละเอียด	มีข้อมูลที่ผิดบ้างและยังไม่สมบูรณ์	ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องและขาดหาย	ไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสิน
การลำดับใจความ	ใจความสับสนบ้างแต่ยังสามารถเข้าใจขาดความสมเหตุสมผลไปบ้าง	ใจความชัดเจนลำดับเหตุการณ์สมเหตุสมผล	ใจความไม่ชัดเจนขาดความสมเหตุสมผล	ไม่ต่อเนื่องขาดความสมเหตุสมผล	ไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสิน
หลักเกณฑ์ทางภาษา	ประโยคสมบูรณ์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา สื่อความได้ชัดเจน	เขียนประโยคสมบูรณ์ แต่ยึดหลักเกณฑ์ทางภาษาสื่อความหมายได้	เขียนประโยคสมบูรณ์บ้างไม่สมบูรณ์บ้างผิดหลักเกณฑ์ทางภาษาอย่างมาก	สื่อความไม่ชัดเขียนประโยคผิดหลักเกณฑ์ทางภาษา สื่อความไม่ได้	ไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสิน

นอกจากเกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็นแล้ว ยังมีเกณฑ์การประเมินแบบภาพรวม (Holistic Rubric) เช่น ต้องการประเมินการเขียนเรียงความแต่ไม่ได้พิจารณาแยกแต่ละประเด็น ว่าเขียนนำเรื่อง สรุปเรื่อง การผูกเรื่องแต่ละประเด็นเป็นอย่างไร แต่เป็นการพิจารณาในภาพรวมและให้คะแนนภาพรวม ดังตัวอย่างในตาราง

ตารางแสดงตัวอย่างเกณฑ์การประเมินแบบภาพรวมสำหรับประเมินการเขียนเรียงความ

คะแนน	เกณฑ์
5	เขียนบทนำและบทสรุปได้ดี ทำให้งานเขียนมีใจความสัมพันธ์กัน หัวข้อเรื่องมีรายละเอียดสนับสนุนอย่างชัดเจน การผูกเรื่องเป็นลำดับขั้นตอน รูปประโยคถูกต้อง มีสะกดคำผิดบ้างเล็กน้อย สำนวนภาษาสละสลวย
3	มีบทนำ บทสรุป เนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง รายละเอียดสนับสนุนน้อย เนื้อหาบางส่วนไม่ชัดเจน การผูกเรื่องเป็นลาดับ รูปประโยคถูกต้อง มีการสะกดคำผิดอยู่บ้าง สำนวนภาษาสละสลวยบางแห่ง
1	ไม่มีบทนำและหรือบทสรุป เนื้อหาอ้อมค้อม ไม่ตรงประเด็นนัก มีรายละเอียดสนับสนุนน้อยและไม่สมเหตุสมผล เขียนสะกดคำผิดมาก

เกณฑ์การประเมินเป็นประจำจะพูดตรงกันว่า เกณฑ์การประเมินให้ภาพที่ชัดเจนดีกว่าคำสั่งและหาก มีตัวอย่างชิ้นงานประกอบให้ผู้เรียนได้ช่วยกันพิจารณา อภิปรายโดยใช้เกณฑ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้น ก็จะยิ่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะได้ว่าชิ้นงานที่ดีมีคุณภาพเป็นอย่างไรตัวอย่างชิ้นงาน (Exemplars) คือ ผลงานของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนอาจเก็บรวบรวมจากงานที่ผู้เรียนทำส่งในแต่ละปีการศึกษา เพื่อเป็นแบบอย่างให้เห็นว่าลักษณะงานแบบใดที่ดีกว่า ตัวอย่างชิ้นงานควรมีหลาย ๆ ระดับเพื่อผู้เรียนจะได้เห็นความแตกต่าง

เกณฑ์การประเมินยังใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนกับผู้ปกครองและผู้เรียนกับผู้ปกครอง การมีภาพความคาดหวังที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน และเป็นประเด็นสำหรับพูดคุยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ก็คือ การประเมินผลที่ใช้วิธีการ และเกณฑ์ที่หลากหลายในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน อย่างเต็มเวลาของกิจกรรมในแต่ละโปรแกรม โดยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหรือสร้างผลงานออกมาเพื่อ แสดงตัวอย่างของความรู้และทักษะที่ตนมีซึ่งกิจกรรมที่นำมาใช้ในการประเมินนั้น จะมีลักษณะเหมือน และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าเป็นการทดสอบและข้อมูลของการประเมินผลได้มาจาก ทั้งการเก็บรวบรวมผลงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน การสังเกตพฤติกรรม ควบคู่ไปกับการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ (ปราณี หลำเบ็ญสะ, 2561, น. 180) การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงมีลักษณะการประเมินที่แตกต่างจากการประเมินแบบเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาด้วยการใช้แบบทดสอบและแยกการเรียนการสอนกับการวัดและประเมินผลออกจากกัน ผลการประเมินแบบเดิมจึงไม่สามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมความสามารถหลาย ๆ ด้านพร้อมกันและไม่สามารถประเมินการคิดที่ซับซ้อน หรือการคิดในระดับสูง ขั้นตอนการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงมีขั้นตอนในการประเมินดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินการกำาหนดสิ่งที่ต้องการประเมินต้องพิจารณาจากจุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชาหรือสมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชาเมื่อสิ้นการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมการเรียนการสอนต้องวางแผนก่อนโดยพิจารณาจากจุดประสงค์รายวิชาวัสดุอุปกรณ์สถานที่และท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างไร มีภาระงานอะไรบ้างที่นักเรียนต้องปฏิบัติมีชิ้นงานชิ้นที่ผู้เรียนต้องส่งให้กับผู้สอน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอน ทั้งนี้ต้องครอบคลุม พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย) กิจกรรมการเรียนการสอนต้องจิตให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องประเมินในรายวิชานั้นจากตัวอย่าง มีสิ่งที่ต้องประเมิน 3 หัวข้อ กิจกรรมควรเป็นดังนี้จัดการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อมกันโดยผู้สอนอาจใช้วิธีให้ความรู้ด้วย ทฤษฎีหัวงานและให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติที่ละขั้นตอนตามใบช่วยสอนที่กำหนดเมื่อผู้เรียนปฏิบัติครบ ตามขั้นตอนทุกขั้นตอนแล้วผู้สอนจึงสรุปและเพิ่มความรู้เรื่องทฤษฎีให้ครบทุกรายละเอียดหรือ ดำเนินการสอนทฤษฎีก่อนที่ละเรื่องเมื่อจบทฤษฎีแล้วให้ลงมือปฏิบัติสลับกันไปจนครบตามหลักสูตร

ขั้นที่ 3 กำหนดชนิดของเครื่องมือในการประเมินให้พิจารณาว่ากิจกรรมการเรียนการสอนควรใช้เครื่องมือชนิดใด เช่น มีการสอนทฤษฎีต้องใช้การทดสอบความรู้ และเมื่อมีการปฏิบัติงานต้องใช้การทดสอบความสามารถในการปฏิบัติงานซึ่งต้องประกอบไปด้วย กระบวนการที ได้มาของงาน กิจนิสัย และความใส่ใจในการทำงาน ผลงานที่ได้จากการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 4 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของเครื่องมือแต่ละชนิดเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) เครื่องมือประเมินแต่ละชนิดต้องมีกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ที่ชัดเจน เกณฑ์การให้คะแนนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของเนื้อหาในส่วนที่เป็นความสำคัญของรายวิชานั้น ๆ

ขั้นที่ 5 กำหนดเกณฑ์การประเมินการกำหนดเกณฑ์การประเมินขึ้นอยู่กับลักษณะของรายวิชาที่เน้นทฤษฎีคะแนนที่ให้จะเน้นไปที่เนื้อหาวิชา เกณฑ์ผ่านการประเมินจะไม่สูง มาก ส่วนใหญ่คะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของคะแนนรวมทั้งหมด แต่ถ้าเป็นรายวิชาที่เน้นปฏิบัติ เกณฑ์ผ่านการประเมินจะสูงกว่าทฤษฎีประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้เรียนต้องมีความรู้และปฏิบัติได้ ไม่ต่ำกว่าที่มาตรฐานรายวิชากำหนดการประเมินตามสมรรถนะรายวิชาผู้เรียนต้องมีความรู้และปฏิบัติได้ตามสมรรถนะงานที่รายวิชากำหนดทั้งหมดจนครบทุกสมรรถนะจึงถือว่าผ่านการประเมินในรายวิชานั้น

เทคนิคและวิธีการประเมินตามสภาพจริง

เทคนิคการประเมินตามสภาพจริงมีหลายวิธี ในที่นี้ขอนำเสนอ 7 วิธี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557, น. 92) ดังนี้

1. ประเมินโดยใช้ภาระงานที่สร้างขึ้นตามคำสั่ง สร้างขึ้นตามคำสั่ง (Structured on Demand Task) การประเมินความสามารถของนักเรียนในการจัดการงานที่มีความแตกต่างกันมาก และเป็นงานที่ต้องมีการควบคุมทั้งภาระงานชิ้นงานต่าง ๆ และบริบทหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องกระทำ หรือแสดงออกมาในกรณีเช่นนี้จะใช้ภาระงานหรือชิ้นงานที่กำหนดกรอบ ขอบเขตให้ทำขึ้นหรือการให้ทำกิจกรรม ครูจะเป็นคนตัดสินใจว่าเมื่อไร วัสดุอะไรที่จะถูกนำมาใช้ จะมีคำแนะนำเฉพาะ

ในความสามารถนั้น ๆ มีคำอธิบายลักษณะของผลผลิตที่นักเรียนทำออกมา ภาระงานในลักษณะ เช่นนี้เรียกว่า ภาระงานตามคำสั่ง (On Demand Task) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 ภาระงานประเภท Paper and Pencil ให้นักเรียนเขียนบันทึก เขียนคำอธิบายประเด็นต่าง ๆ การให้เหตุผล และแสดงวิธีการที่นำไปสู่การแก้ปัญหา มิใช่ระบุเพียงคำตอบ อย่างเดียวเท่านั้น

1.2 ภาระงานประเภทจัดเตรียมและคัดสรรทรัพยากรการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ที่สำคัญของภาระงานประเภทนี้ คือ นักเรียนจะต้องเตรียมการและคัดสรรทรัพยากรการเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติภาระงานบางอย่างได้สำเร็จ ดังนั้นนักเรียนจะต้องนำเสนอวิธีการจัดเตรียมและคัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อทำให้ภาระงานนั้นสำเร็จอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

2. ประเมินโดยใช้ภาระงานที่แสดงถึงความสามารถที่มีลักษณะเดียวกันหรือร่วมกัน ในกลุ่มสาระหลาย ๆ กลุ่ม (Naturally Occurring or Typical Performance Task) แทนที่จะคิดสร้างสรรค์ภาระงาน ชิ้นงาน และควบคุมสถานการณ์การประเมิน เราสามารถใช้ความสามารถที่เกิดขึ้น และประเมิน ณ เวลาหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การประเมินความสามารถด้านการเขียน ครูสามารถเลือกประเมินชิ้นงานจากทุกกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับการเขียน โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ไวยากรณ์ การสะกดคำและข้อผิดพลาดเพื่อจำแนกชนิดการใช้ภาษาของนักเรียน เป็นต้น

3. ประเมินโดยใช้โครงการระยะยาว (Longer-Term Project)

3.1 โครงการรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องใช้เวลาในการทำผลงาน งานที่เกิดจากการปฏิบัติงานของนักเรียน เช่น การสร้างแบบจำลอง (Model) ผังแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อการรายงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลของงาน โครงการที่คิดขึ้นเองซึ่งเป็นโครงการที่ต้องการให้นักเรียนได้ประยุกต์ ดัดแปลงและบูรณาการในวงกว้าง ในการกำหนดสมมติฐาน การใช้เอกสารอ้างอิง ในและคว้าต่าง ๆ การวางรูปแบบบทความ การจัดการ และการวางแผนรายงาน ภาษาที่ ภาษาที่ใช้ในการเขียนเพื่อสื่อความหมาย ลักษณะการนำาเสนอและการอธิบายในสิ่งที่เขาเข้าใจในแต่ละหัวข้อ ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดเคราะห์และเขียนขึ้นมาโครงการต่าง ๆ เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่คุ้มค่าคุ้มเวลาและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยที่ครูต้องมั่นใจว่า

3.1.1 โครงการนั้นตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่สำคัญของหลักสูตร

3.1.2 นักเรียนแต่ละคนได้ทำงานหรือชิ้นงานด้วยตัวเอง

3.1.3 นักเรียนแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเกิดผลสำเร็จระดับยอดเยี่ยมจากการประเมิน

3.1.4 การประเมินผลสำเร็จของโครงการต้องยุติธรรม ชัดเจน ไม่มีอคติ

3.2 โครงการกลุ่ม (Group Project) โครงการเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียน 2-3 คน หรือมากกว่านี้ได้มาทำงานร่วมกัน เป็นเทคนิคการประเมินการปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียน โดยการร่วมมือและสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพระดับสูงเมื่อมีโครงการที่ต้องใช้เวลาหลายสัปดาห์ ครูจำเป็นต้องมีแผนในการดูแลเป็นพี่เลี้ยงให้นักเรียน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่านักเรียนมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องในการทำโครงการและเพื่อมิให้นักเรียนประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้โครงการล้มเหลว คำแนะนำ ข้างล่างนี้น่าจะทำให้การจัดการชัดเจนขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อ โครงการกลุ่มและโครงการรายบุคคล เพื่อใช้เป็นเป้าหมายการประเมิน

3.2.1 ครูมีภาพหรือลักษณะของผลผลิตในเกณฑ์ที่จะยอมรับอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่านักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายการเรียนรู้ที่จะใช้ประเมินโดย

3.2.1.1 อธิบายเกี่ยวกับตัวอย่างโครงการที่มีคุณภาพระดับสูง ซึ่งเราได้เก็บรวบรวมจากนักเรียนรุ่นก่อน ๆ หรือมีตัวอย่างงานที่มีคุณภาพ

3.2.1.2 ชี้แจงให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับรายละเอียดของสิ่งที่ยอมรับในการดำเนินงานของโครงการ

3.2.2 มีความแจ่มชัดในมาตรฐานต่าง ๆ ที่เราจะใช้ประเมินโครงการ เช่น ระดับคุณภาพ นิยามการให้คะแนน การกำาหนดน้ำหนักคะแนน เป็นต้น อธิบาย ชี้แจง และอนุญาตให้ | นักเรียนจุดเกณฑ์การให้คะแนนที่เราจะใช้ประเมินโครงการ

3.2.3 กำหนดวันเวลาส่งโครงการที่แน่นอน ซึ่งจะต้องให้เวลาเพียงพอที่นักเรียนสามารถพัฒนาโครงการและดำเนินโครงการ ได้สำเร็จสมบูรณ์

3.2.4 ให้มีการรายงานความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนทำงานโครงการอย่างต่อเนื่อง และเป็นการยอมรับว่าเรากำลังประเมินกระบวนการทำงาน จนกระทั่งได้โครงการที่เสร็จสมบูรณ์ในที่สุด

4. ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) แฟ้มสะสมงานเป็นผลงานของนักเรียนที่เก็บรวบรวมไว้ ครูสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินร่องรอยหลักฐานที่นักเรียนนำความรู้ต่าง ๆ และทัศนคติไปประยุกต์ใช้ในการทงาน ซึ่งมีร่องรอยให้เห็นถึง จุดเด่น-จุดด้อย ด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแฟ้มสะสมงานแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แฟ้มสะสมงานที่เก็บงานที่ดีที่สุด (อาจมีหลายชิ้น) กับแฟ้มสะสมงานที่แสดงความก้าวหน้าทางการเรียนรู้

4.1 แฟ้มสะสมงานที่เก็บงานที่ดีที่สุด (Best-Work Portfolio) มุ่งเน้นการนำเสนอผลผลิตขั้นสุดท้ายที่ดีที่สุดของนักเรียน เพื่อการประเมินนักเรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการและ ทักษะต่าง ๆ ที่จะใช้จัดแฟ้มสะสมงานเพื่อนำเสนอผลงานที่ดีที่สุดซึ่งจะถูกเก็บไว้ในแฟ้มว่าควรทำอย่างไรนักเรียนจำเป็นต้องรู้และตัดสินใจว่าเขาควรใช้การสื่อสาร หรือการคิดภาพความสำเร็จของ แฟ้มสะสมงานอยู่ในลักษณะใด การเลือกชิ้นงานแต่ละชิ้นที่จะบรรจุลงในแฟ้มสะสมงาน คุณภาพของชิ้นงานนั้นตรงหรือสอดคล้องกับเกณฑ์การให้คะแนนที่จะนำมาใช้ประเมิน

4.2 แฟ้มสะสมงานที่แสดงความก้าวหน้าทางการเรียนรู้และการเจริญเติบโต (Growth Teaming-Progress Portfolio) เน้นที่ขั้นตอนการทำงานมากกว่าผลผลิตที่ทำสำเร็จ นักเรียนจะต้องเข้าใจและประเมินความก้าวหน้าของคนด้วยตัวนักเรียนเอง นักเรียนจะต้องกะพื้นที่ในแฟ้มสะสมงานเก็บรวบรวมผลงานที่แสดงความก้าวหน้า สิ่งเหล่านี้จะถูกเก็บไว้ช่วงต้น ๆ ของแฟ้มการบันทึกการคิดและการเขียน แล้วเขียนใหม่ ผลงานที่ทำเสร็จแล้วก็ถูกจัดเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน เช่นเดียวกัน แฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางการเรียนรู้จะต้องมีประสิทธิภาพ และคิดจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบ ดังนี้

ประการแรก เป้าหมายการเรียนรู้ต้องชัดเจน รวมทั้งสิ่งที่ประสงค์แสดงถึงความก้าวหน้าการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

ประการที่สอง ต้องเข้าใจการเรียนรู้อย่างแจ่มชัดทฤษฎี ใช้ทฤษฎีเหล่านี้ ช่วยทำหนดสิ่งที่จะมองหาว่า เมื่อไรจะประเมินการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนหรือ วินิจฉัยการเรียนรู้ยากของนักเรียน

ประการที่สาม ถ้ามีครูหลาย ๆ คนที่ใช้แฟ้มสะสมงานลักษณะเช่นนี้ ควรช่วยเหลือร่วมมือและทำงานร่วมกันด้วย

ประการที่สี่ ต้องเลือกใช้วิธีการประเมิน กำหนดเกณฑ์การประเมิน เพื่อช่วยให้ผู้ประเมินอยู่กับร่องกับรอย ต้องประยุกต์ใช้เกณฑ์ให้เหมาะสมกับการพิจารณานักเรียน ทั่วไปและนักเรียนที่ใช้เวลามากเกินไปด้วย

5. ประเมินจากการแสดง การสาธิต (Demonstration) เป็นความสามารถของนักเรียนที่ทำตามคำสั่งในการใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ปฏิบัติภาระงานหรือชิ้นงานที่สลับซับซ้อน การแสดงไม่ต้องใช้เวลานานหรือความสลับซับซ้อนเหมือนกับโครงงานต่าง ๆ การแสดงเป็นภาระงาน ที่แสดงออกโดยกำหนดจำกัดขอบเขต ถ้าเราจะใช้การสาธิต การแสดงเพื่อเป็นเป้าหมายการประเมิน เราควรจะกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ อย่างรอบคอบ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนที่มีความสอดคล้องและเหมาะสม

6. ประเมินจากการทดลองและการสืบสวน (Experiment and Inquiry) การทดลอง หรือการสืบสวนเป็นการปฏิบัติงานที่ต้องการให้นักเรียนวางแผนลงมือปฏิบัติ และการแปลผลของการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ การศึกษามุ่งเน้นการตอบคำถามเฉพาะเจาะจงกับ การทดลองหรือสืบสวน เราจะนำมาประเมินนักเรียนที่ใช้ทักษะการสืบสวนสอบสวน (Inquiry) และวิธีการต่าง ๆ จะสามารถประเมินนักเรียนที่ได้รับการพัฒนากรอบแนวความคิด และความคิดเชิง ทฤษฎี การอธิบายกฎเกณฑ์ของปรากฏการณ์ที่นักเรียนได้สืบสวน การประเมินสิ่งเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่ คุณภาพของกรอบการอ้างอิงของนักเรียน การนำเสนอปัญหาที่กำลังศึกษา กระบวนการวางแผนหรือการออกแบบการวิจัยคุณภาพของข้อคำถาม คำอธิบายที่นำเสนอ เช่น ทำไมข้อมูลมีความสัมพันธ์กัน การประเมินความสามารถในการทดลองหรือการสืบสวนของภาระงานจะประเมิน ความสามารถของนักเรียน ในหัวเรื่องต่อไปนี้

6.1 การประมาณค่าและทำนายผลก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูล

6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแสดงผลของการวิเคราะห์

6.3 การสรุปและสนับสนุนหรือขัดค้านโดยการอ้างหลักฐานที่ชัดเจน

6.4 การระบุโอกาสผิดพลาดจากวิธีการและการได้ข้อมูลมา

6.5 นำเสนอข้อค้นพบจากการทดลองหรือการสืบสวนสอบสวน

7. ประเมินจากการนำเสนอด้วยวาจาและการแสดงละคร (Oral Presentation and Dramatization) เทคนิควิธีนี้ประกอบด้วยการให้นักเรียนนำาเสนอด้วยการพูด (Oral Presentation) โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้และใช้ทักษะการพูดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การกล่าวคำปราศรัย การบรรยาย การพูดโต้ตอบ การโต้วาที การอภิปราย รวมทั้งการแสดงละคร ซึ่งครูจะต้องตัดสินใจให้ได้ว่าเป้าหมายของการนำเสนอรูปแบบนั้น ๆ คืออะไร เพื่อครูจะได้กำหนดเกณฑ์การประเมินได้ถูกต้องและจากเทคนิควิธีการประเมินตามสภาพจริง ที่กล่าวไว้ข้างต้นทั้ง 7 วิธี ครูควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนรู้ เครื่องมือ การวัดที่นิยมใช้ มีด้วยกันมากมายหลากหลาย เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ แบบประเมินผลงาน เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. (2544). *การพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *เรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

กุณฑลี บริรักษ์สันติกุล. (2554). *การพัฒนากระบวนการสร้างเสริมความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนการสอน สำหรับเด็กในระยะเชื่อมต่อจากระดับอนุบาลสู่ระดับประถมศึกษาตามแนวคิดกลุ่มศึกษาทั้งคณะและแนวคิดการชี้แนะทางปัญญา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). *หลักการจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง. (2561). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0.* เชียงใหม่: ตองสาม ดีไซด์.

นัฐพร เกียรติบัณฑิตกุล. (2556). *ผลของหลักสูตรผลิตครูที่มีต่อความรู้ด้านการออกแบบการเรียนการสอนโดยมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนและความรู้ตามกรอบที่แพคของนักศึกษาครูเป็นตัวแปรส่งผ่าน: โมเดลพหุตัวแปรส่งผ่าน.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Theories and Development of instructional Model)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปเปิ้ล กรุ๊ป.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2557). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21.* มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

ปราณี หลำเบ็ญสะ. (2561). *การวัดและประเมินผลการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2558). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (CLASSROOM AND LEARNING RESOURCE MANAGEMENT)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2555). *สอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รสริน เจิมไธสง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรวณี ขัยเชาวรัตน์. (2554). *กระบวนการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการวิชาชีพครู ตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: การวิจัยกรณีศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิวัฒน์ มีสุวรรณ์. (2561). *วิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษา.* พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อภิณห์พร สถิตภาคีกุล. (2561). การออกแบบการเรียนการสอน : ทักษะเพื่อความสำเร็จของครู. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์,* 10(2), 107-115.

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์ รองศาสตราจารย์ Ph.d. (ปรัชญาและศาสนา) ภาคศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2. รศ.ดร.วิเชียร ชาบุตรบุณฑริก รองศาสตราจารย์ Ph.d. (ปรัชญาและศาสนา) พระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

3. พระครูปัญญาสารบัณฑิต, ผศ.ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศน.ด. (พระพุทธศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

4. พระครูสาธุกิจโกศล,ผศ.ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ค.ด. (หลักสูตรและการเรียนการสอน) สังคมศึกษา วิทยาเขตสุรินทร์

5. ดร.วนิดา หอมจันทร์ อาจารย์ ค.ด. (การวัดและประเมินผลการศึกษา) การวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ รองศาสตราจารย์ พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ วิทยาเขตสุรินทร์

2. รศ.ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน รองศาสตราจารย์ Ph.D. (Eastern Language Sankrit) สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

3. พระครูสุนทรวีรบัณฑิต, ผศ.ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Ph.D. (Psychoolgy) การสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยฯ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

4. พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์, ผศ.ดร. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ค.ด. (หลักสูตรและการเรียนการสอน) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ วิทยาเขตสุรินทร์

5. ผศ.ดร.สุชาติ หอมจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ค.ด. (การวัดและประเมินผลการศึกษา) การวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

6. ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) ภาคศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

7. ดร.มนูญ สอนโพนงาม อาจารย์ พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

8. พระพีระพงษ์ มาลา อาจารย์ Ph.D. (Philosophy) พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยฯ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

9. ดร.อุดม ชัยสุวรรณ์ อาจารย์ พธ.ดร. (พระพุทธศาสนา) สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย

สำเนาหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่อว ๐๖๑๙.๐๒ /ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม44000

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูปัญญาสารบัณฑิต ผศ.ดร.

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม” เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☐ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่อว ๐๖๑๙.๐๒ /ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม44000

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.วนิดา หอมจันทร์

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☐ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่อว ๐๖๑๙.๐๒ /ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม44000

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูสารกิจโกศล ผศ.ดร.

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☐ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☐ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☑ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่อว ๐๖๑๙.๐๒ /ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม44000

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☐ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่อว ๐๖๑๙.๐๒ /ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม44000

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชาบุตรบุณฑริก

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☐ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน ดร.มนูญ สอนโพนงาม

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ - ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน รองศาสตราศาสตร์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม” โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน ดร.พีระพงษ์ มาลา

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน ดร.อุดม ขัยสุวรรณ์

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ หอมจันทร์

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน พระครูสุนทรวีรบัณฑิต ผศ. ดร.

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๙๙๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
๘๐ ถนนนครสวรรค์ ต.ตลาด
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เรียน รองศาสตราศาสตร์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน

ด้วยนายรังสิทธิ วิหกเหิน รหัสนักศึกษา ๖๐๙๒๑๐๑๘๐๓๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม" โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง เพื่อให้การทำวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียนเชิญท่านร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบรูปแบบในงานวิจัย ในวันศุกร์ที่ ๑๓ – ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ มหาวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์
ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๑ ๓๑๒๑

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

รังสิทธิ วิหกเหิน, ภูษิต บุญทองเถิง และวนิดา ผาระนัด. (2569). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับพระสอนศีลธรรม. *Interdisciplinary Academic and Research Journal,* 6(1), มกราคม-กุมภาพันธ์.